วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา

Journal of East Asian and ASEAN Studies

ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 (2025) กรกฎาคม - ธันวาคม 2568 Vol. 25 Issue 2 (2025) July - December 2025

ศูนย์การเมือง สังคม และอาณาบริเวณศึกษา
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ISSN : 3056-9567 (PRINT)
ISSN : 3056-9575 (Online)

TCI
ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre

เอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 (2025) กรกฎาคม - ธันวาคม 2568
East Asian and ASEAN Studies, Centre of Politics, Social and Area Studies,
Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.
Vol. 25 No. 2 July - December 2025

ISSN : 3056-9567 (Print)
ISSN : 3056-9575 (Online)
ปีที่พิมพ์ : ธันวาคม 2568
Year : December 2025
© 2019 by Centre of Politics, Social and Area Studies,
Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.
พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ
ศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา
วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา– มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2566.
1.วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา. I. ศูนย์การเมือง สังคมและ
อาณาบริเวณศึกษา, เจ้าของ. II. ชื่อเรื่อง.
ISSN 2697-598X

วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการจากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาเกี่ยวกับสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การเมืองการปกครอง และเอเชียศึกษาในกรอบอาณาบริเวณศึกษา (Area study) วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษาใช้การกลั่นกรองบทความก่อนลงตีพิมพ์แบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Tripple-blind Peer Review) โดยแต่ละบทความต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษาจัดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (ม.ค.–มิ.ย. และ ก.ค.–ธ.ค.)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง บริหารรัฐกิจ นโยบายสาธารณะ
2. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิผลิตผลงานทางวิชาการเผยแพร่ต่อสาธารณชนในรูปบทความทางวิชาการและบทพิจารหนังสือ
3. เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และนักวิจัย
4. เป็นเอกสารประกอบการเรียน การสอนในระดับอุดมศึกษา

ข้อความและบทความในวารสารฉบับนี้เป็นแนวความคิดของผู้เขียน การตีพิมพ์บทความซ้ำเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการและมหาวิทยาลัยรามคำแหง

วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา
Journal of East Asian and ASEAN Studies
ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 (2025) กรกฎาคม - ธันวาคม 2568
ISSN : 3056-9567 (Print)
ISSN : 3056-9575 (Online)

เจ้าของ ศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผศ.วุฒิศักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์	ที่ปรึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการบริหาร

รศ.ดร.กานต์ บุณยะกาญจน	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการประจำฉบับ

ผศ.ดร.กิตติพศ พุทธิวนิช	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กองบรรณาธิการ

<u>ภายนอก</u>

รศ.วรศักดิ์ มหัทธโนบล	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผศ.ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผศ.ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมี	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.ไพลิน กิตติเสรีชัย	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Dr. Benjamin Loh Yew Hoong	Taylor's University
Dr. Vilashini Somiah	Universiti Malaya
Dr. Helena Varkkey	Universiti Malaya

Dr. Nansi Paulraj	Loyola College
Dr. Pavithra Jayawardena	University of Colombo
Dr. Eiji Murashima	Waseda University

<u>ภายใน</u>

รศ.ดร.จักรี ไชยพินิจ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.ศิริรักษ์ นิทัศน์เอก	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.ดร.ปะการัง ชื่นจิตร	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.ปิยะภพ เอนกทวีกุล	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อ.ปราชญา เสนะวัต	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ผศ.ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมี	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.ชาย ไชยชิต	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผศ.ดร.ศิวพล ชมพูพันธ์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.จิราภรณ์ ดำจันทร์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.วีระ หวังสัจจะโชค	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
อ.ดร.ขนิษฐา สุขสง	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อ.ดร.วีรชน เกษสกุล	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
อ.ดร.ศิบดี นพประเสริฐ	คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
อ.ดร.ปรีห์ปราง ถนอมศักดิ์ชัย	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.จักรี ไชยพินิจ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.ดร.กานต์ บุณยะกาญจน	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผศ.ดร.ชญาน์ทัต ศุภชลาศัย	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.กิตติพศ พุทธิวนิช	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อ.ปราชญา เสนะวัต	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้จัดการ	คุณวรรณิดา พรหมนิมิตร
ฝ่ายศิลป์	คุณพิชยา นิลสวัสดิ์
ประจำกองบรรณาธิการ	คุณธนาทิพย์ โชยดิรส
	คุณเรืองรอง จันทร์เรือง
เหรัญญิก	คุณสุดารัตน์ ทิพาพงศ์
พิสูจน์อักษร	คุณสโรชยา จิรรุ่งเรืองวงศ์

พิมพ์ที่	สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ฉบับอิเล็กทรอนิกส์	https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ/index

วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา จัดพิมพ์โดยศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นวารสารวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เดิมทีจัดทำขึ้นในเล่มขนาดเล็กเป็นภาษาไทยในชื่อ จุลสารเอเชียตะวันออกศึกษา ปีละ 1 ฉบับ ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ได้พัฒนาขึ้นเป็น รูปเล่มขนาดใหญ่ พร้อมเนื้อหาที่หลากหลาย และตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งบทความ เป็นภาษาอังกฤษและจีนเช่นกัน ในนามวารสารศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออก นับจากปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป การจัดพิมพ์ปรับเพิ่มเป็นปีละ 2 ฉบับ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและกลุ่มประเทศอาเซียน ในยามที่กลุ่มกำลังเคลื่อนตัวเข้าใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น มีหลากหลายมิติในเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ครอบคลุมทางด้านการเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ธุรกิจ ปรัชญา สังคม กฎหมาย อัตลักษณ์ด้าน ศาสนา ชาติพันธุ์ การสื่อสาร ภาษา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วรรณกรรม ชุมชน ท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการ และธรรมาภิบาล เป็นต้น

ก่อนหน้านี้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกค่อย ๆ พัฒนามาอย่างช้า ๆ แต่ต่อเนื่อง หลังจากก่อตั้งขึ้นปี พ.ศ. 2539 (1996) ด้วยเจตนารมณ์อันแน่วแน่ในทาง วิชาการ และได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย East Asia Academic Cooperation Council (EACC) เมื่อเริ่มต้น โดยมีกรมอาเซียนเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการ ผลักดัน EACC เป็นคณะกรรมการความร่วมมือด้านวิชาการเอเชียตะวันออก ที่ได้รับการแต่งตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2550 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีวิชาการต่างๆ ในกรอบอาเซียน+3 และชุมชนวิชาการนานาชาติทั้งนี้ ศูนย์ฯ ในฐานะหนึ่งในผู้มีส่วนร่วมเมื่อแรกเริ่มของคณะกรรมการ EACC โดย ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออก คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีบทบาทเป็นรองประธานในช่วง 2 ปีแรก ได้ตระหนักดีว่า การส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ ด้านเอเชียตะวันออกศึกษาและอาเซียน จำเป็นต้องดำเนินการพร้อมกับความร่วมมือ ของนักวิชาการจากหลากหลายแหล่ง แม้จะมีจุดหมายร่วมและความคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ดี แต่ละแห่งต่างมีอัตลักษณ์และมุมมองเฉพาะตน อีกทั้งจำเป็นต้องเชื่อมโยง เป็นเครือข่ายกับหลายสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศ รวมไปถึงกับสถาบันในระดับนานาชาติ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน หนึ่งในบรรดาหลากหลาย ช่องทางนั้นคือ การจัดพิมพ์วารสารวิชาการที่คณะผู้จัดทำพยายามส่งเสริมในทิศทาง ดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นเวทีวิชาการและทางออกสำหรับเพิ่มพูนความรู้ ปะทะสังสรรค์ทางปัญญา โต้แย้ง และแลกเปลี่ยนระหว่างกัน

คณะบรรณาธิการตระหนักดีว่า งานวารสารทางวิชาการนั้นเป็นงานท้าทายที่ต้องอาศัยความวิริยะอุตสาหะ อีกทั้งต้องการเป็นเวทีทางความคิดที่ได้รับความร่วมมือ ร่วมใจจากนักวิชาการหลายสถาบัน เพื่อผลิตผลงานและชี้แนะ เสริมสร้างให้ผลงานทางวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสะท้อนภาพองค์ความรู้ด้านเอเชียตะวันออกศึกษา ซึ่งมีพลวัตทั้งใน เชิงภูมิปัญญา

อัตลักษณ์และวิถีแห่งความเป็นโลกตะวันออก (Eastern World) มีเสน่ห์ ดึงดูดพลังทางความคิดของปัญญาชนให้ร่วมสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการสืบไป

ดังนั้นบทความต่างๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสาร ประกอบด้วย การเผยแพร่งานวิจัย งานค้นคว้าในหลายแง่มุมและระดับของแนวการวิเคราะห์ จากนักศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการจากต่างสถาบันทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยรวมทั้งจากต่างประเทศในภาษาไทย ภาษาอังกฤษและอื่นๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย รองรับกับความเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21

Journal of East Asian and ASEAN Studies

.....

Purpose and objective

The Journal of East Asian and ASEAN Studies is an academic journal published by Centre of Politics, Social and Area Studies Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University. Initially, it was published in a small format of booklet primarily in Thai language on a yearly basis. But from 2012 onwards, the volume of the Journal has been enlarged with varieties of contents to include articles in English as well in Chinese language. Beginning from 2015 the publication is scheduled to be published twice yearly to accommodate with the increasing demands for research publication requirement.

The purpose of this Journal aims to disseminate knowledge on the region of East Asia including ASEAN countries in various disciplines, as this part of Asia is moving closer together towards a tightly link area. As a multi--disciplinary publication with emphasis mainly on Social Science and Humanity, the Journal's principal focus covers sub-disciplines such as sociology, politics, security, history, international relations, econoics and cooperation, business, philosophy, law, religious and ethnic identities, cultural studies, language and literature, local community, environment, public--private management and governance etc.

After founding in 1996, our East Asian Studies Center has taken a long road with slow pace but steady progress with firm objective to advance academically despite limited resources. The center was acknowledged and has been the member of the East Asia Academic Cooperation Council (EACC), a forum initiated by Department of ASEAN Affairs, MFA, since its inception in May 2007. The aims of the EACC forum is to encourage Thai scholars to participate in their intellectual capacity in a broader academic forum of ASEAN Plus Three (APT). During the first two years, the director of our East Asian Studies Centers had participated as vice--chairman of the forum.

We realize well that in order to further the studies of East Asia and ASEAN as a region and in a separate entity, this effort cannot be done solely without the cooperation among academics and partnership with other like--minded institutions. Although many share common interests with similar objectives, however each center, particularly ours, has its own identities, perspectives and agendas to

pursue. The necessity to build a network of relationship with other academic institutions both inside the country and abroad is indispensable to advance the study and exchange of knowledge. And one of several channels is to publish this journal on a regular basis. Our editorial teams put effort in this direction to achieve academic standard requirement by attracting the contributors from different disciplines and serve as an outlet for researchers, academic community to express their views and approaches on the subject matters. With the aims to offer a diversity of views, the journal would serve as an open space for intellectual discussions, exchange of criticism and dissemination of research results.

We are well aware that publishing a journal is already a challenge that needs patience and perseverance. With the aims to attain nationwide academic recognition, this journal as a forum of thought has been achieved with the collaboration of eminent intellectuals from different academic institutions who patiently peer reviewed with useful recommendations and suggestions, but then the final responsibility rests with the authors. This would contribute to reflect the state of knowledge on the region which is undergoing the dynamic change in term of wisdom, identity deriving from Eastern world of thinking that need to be reexamined and attract intellectuals to reconstruct in the present context of 21st century.

บทบรรณาธิการ

วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษาฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนโดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งจะเป็นฉบับสุดท้ายก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของการบริหารจัดการวารสาร เนื่องจากทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีนโยบายให้วารสารที่อยู่ในฐาน 1 และ 2 ของดรรชนีการอ้างอิงของวารสารไทย (Thailand Citation Index) จำเป็นที่จะต้องหารายได้เพื่อเลี้ยงตนเองและไม่ให้การสนับสนุนการทำวารสารของคณะอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษาฉบับหน้าจึงจำเป็นต้องมีการเก็บค่าตีพิมพ์ โดยอัตราค่าตีพิมพ์ต่อจากนี้จะมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกันทางเว็ปไซต์ของวารสารอีกที

วารสารฉบับนี้จัดทำขึ้นในห้วงเวลาที่โลกกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายของการรักษาสมดุลระหว่างอำนาจมหาอำนาจกับการสร้างความเข้มแข็งจากภายในประเทศและภูมิภาคเอง การนำเสนอองค์ความรู้ในครั้งนี้จึงมีความหลากหลายทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ เพื่อเปิดพื้นที่การถกเถียงและการแลกเปลี่ยนมุมมอง บทความที่ปรากฏในฉบับนี้ทุกบทความได้ผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนที่ได้รับการแต่งตั้งโดยกองบรรณาธิการ โดยบทความในฉบับนี้ครอบคลุมประเด็นสำคัญร่วมสมัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การล็อบบี้กับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย, ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยจากวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง, วัฒนสังคมไทยกับค่านิยมการสมรสเท่าเทียมในยุคคนเจนเนอเรชั่นซี, การวิเคราะห์พัฒนากลไกความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566, และ Place-based Development as an Alternative to Infrastructure Mega-Projects: A Political Economy Perspective and Everyday Resistance in Ranong ส่วนในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ วารสารฉบับนี้ยังมีบทความ ASEAN Centrality in the Era of Great Power Competition และ การศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์ด้านมนุษยธรรมของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน

บทบรรณาธิการ (ต่อ)

วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษาฉบับนี้จึงเป็นการรวมบทความที่สะท้อนความหลากหลายของการศึกษา ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถาม การวิพากษ์ และการสร้างสรรค์แนวทางใหม่ในการพัฒนาสังคมไทยและภูมิภาคอาเซียนให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

กิตติพศ พุทธิวนิช
บรรณาธิการ

Editorial

This issue of the Journal of East Asian and ASEAN Studies has been supported by the Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University. It will bethe last issue before changes in the journal's management policy. According to the policy of Ramkhamhaeng University, the journals listed in Tier 1 and Tier 2 of the Thailand Citation Index (TCI) have to be financially self-sustaining, and it will no longer provide support for journal publication. Therefore, beginning with the next issue, the journal will introduce publication fees, the rate of which will be announced on the journal's website.

This issue has been prepared at a time when the world is facing structural transformations in politics, economics, and society. These changes reflect the challenge of maintaining a balance between great power rivalry and the strengthening of resilience within nations and regions. The knowledge presented here is diverse, both theoretical and empirical, providing space for debate and the exchange of perspectives. All articles in this issue have been reviewed by three experts appointed by the editorial board. The articles in this issue cover a wide range of contemporary issues: Lobbying in Politics of Democratic Regimes; The Results for Human Thai People Rights from Culture and Standards of Political Ethics; Thai Socio-Culture in Values of Marriage Equality in the Generation Z Era; An Analysis of Cooperation Mechanisms of the Joint Public and Private Sector Consultative Committee (JPPSCC) during 2014 – 2023; and Place-Based Development as an Alternative to Infrastructure Mega-Projects: A Political Economy Perspective and Everyday Resistance in Ranong. At the regional and international levels, this issue also includes ASEAN Centrality in the Era of Great Power Competition and A Comparative Study of Humanitarian Situations in the European Union and ASEAN.

Editorial (Continue)

Taken together, this issue of the Journal of East Asian and ASEAN Studies brings together articles that reflect the diversity of scholarship, both theoretically and empirically. It aims to stimulate question, critique, and the development of new approaches for advancing Thai society and the ASEAN region toward quality and sustainability.

Kittipos Phuttivanich
Editor

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ x

การล็อบบี้กับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 1
ณัฏฐวัจน์ เชี้ยวบางยาง

ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยจากวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง 16
เกษมสันต์ อำนวยพล

วัฒนสังคมไทยกับค่านิยมการสมรสเท่าเทียมในยุคคนเจนเนอเรชั่นซี 34
ณัฐนิดา จบศรี

ASEAN Centrality in the Era of Great Power Competition 49
William J Jones

การวิเคราะห์กลไกความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566 82
ยุพดี หวังทวีทรัพย์

Place-based Development as an Alternative to Infrastructure Mega-Projects:A Political Economy Perspective and Everyday Resistance in Ranong Province, Southern Thailand 103
Wipawadee Panyangnoi

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์ด้านมนุษยธรรมของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน 139
ผกาวดี สุพรรณจิตวนา

Table of Content

Page

Editorial xii

Lobbying in Politics of Democratic Regime 1
Nuttawaj Chleobangyang

The results for human Thai people rights 16
from the culture and standards of political ethics
Kasemsanta Amnueypol

Thai Socio-culture in value of Marriage Equality Generation Z era 34
Nuttanida Jobsri

ASEAN Centrality in the Era of Great Power Competition 49
William J Jones

An analysis of cooperation mechanisms of with the private sector 82
of the joint public and private sector consultative committee
(JPPSCC) 2014-2023
Yuppadee Wangtaweesap

Table of Content (Continue)

Page

Place-based Development as an Alternative to Infrastructure Mega-Projects:A Political Economy Perspective and Everyday Resistance in Ranong Province, Southern Thailand 103
Wipawadee Panyangnoi

A Comparative study of Humanitarian Emergency in EU and ASEAN Countries 139
Pakawadee Suphunchitwana

ได้รับบทความ 24 เมษายน 2568 ; แก้ไขปรับปรุง 18 ธันวาคม 2568 ; อนุมัติให้ตีพิมพ์ 25 ธันวาคม 2568

การล็อบบี้กับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ณัฏฐวัจน์ เชี้ยวบางยาง*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบและเอกลักษณ์การล็อบบี้ รวมทั้งคุณลักษณ์ของล็อบบี้ยิสต์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อการล็อบบี้กับระบบการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย ในแง่คุณประโยชน์และแง่ลบโดยใช้วิธีวิจัยเอกสารในรูปแบบการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และบริบทสังคมการเมืองไทยในปัจจุบันผลการศึกษาพบว่าการล็อบบี้ในระบบการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เกิดขึ้นในทุกระดับการเมือง ท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ โดยยึดหลักความชอบธรรมของเสียงข้างมากหรือเสียงส่วนใหญ่ ด้วยการวิ่งเต้น เจรจรา ต่อรอง ใช้อิทธิพลให้เกิดการตัดสินใจที่มีผลทางการเมือง การปกครอง การบริหารราชการ และธุรกิจการเมืองที่เกิดขึ้นการล็อบบี้ในระบบการเมืองไทยพบ 2 ทางคือ ทางตรงและทางอ้อม ล็อบบี้ยิสต์ 2 ทางนี้ คือ ล็อบบี้ยิสต์ทางตรง คือ นักการเมือง ทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบลงมติ สนับสนุนการออกกฎหมายมาบังคับใช้ กำหนดนโยบายรัฐบาล/สาธารณะเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ล็อบบี้ยิสต์ทางอ้อมคือ ประชาชน โดยโน้มน้าวให้เข้ามาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการผลักดันหรือต่อต้านการบริหารของรัฐบาลด้วยการเรียกร้องประท้วง แสดงประชามติ เป็นต้น การล็อบบี้ในประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 รองรับมีเจตนารมณ์เพื่อประโยชน์ต่อปวงชนชาวไทย ขณะเดียวกันการล็อบบี้ในแง่ลบคือ เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชั่นตามหลักธรรมมาภิบาล

คำสำคัญ: การลอบบี้ยิสต์, การวิ่งเต้น, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การล็อบบี้ยิสต์ในระบบการเมืองไทย

*นักวิชาการอิสระ
Email: Nuttawaj@gmail.com

Received April 24, 2025 ; Revised December 18, 2025 ; Accepted December 25, 2025

Lobbying in Politics of Democratic Regime

Nuttawaj Chleobangyang*

Abstract

This article aims to present the forms and characteristics of lobbying, including the characteristics of lobbyists, in order to gain knowledge and understanding of lobbying in the Thai political system under a democratic regime, in terms of both benefits and negative aspects, using a documentary research method in the form of historical research and the context of current Thai political society. The results of the study found that lobbying in the Thai political system under a democratic regime occurs at all political levels, local, regional, and national, based on the principle of majority legitimacy or majority vote, through lobbying, negotiation, and using influence to make decisions that affect politics, governance, public administration, and political business. Lobbying in the Thai political system can be found in 2 ways: direct and indirect. These 2 types of lobbyists are: Direct lobbyists are politicians who act to approve, vote, and support the enactment of laws to be enforced, and set government/public policies to be implemented. Indirect lobbyists are the people who persuade them to participate in politics, to push for or oppose government administration by calling for protests, holding referendums, etc. Lobbying in Thailand is supported by the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560, with the intention of benefiting all Thai people. At the same time, negative lobbying is: It is a process that leads to corruption according to the principles of good governance.

Keyword : Lobbying, Lobbying, Political Participation, Lobbying in Thai Political System

* Independence Scholar
Email: Nuttawaj@gmail.com

บทนำ

ประเทศไทยปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และตุลาการศาล (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560, หน้า 3) การใช้อำนาจทางการปกครอง (government) หรือกระบวนการเชิงรัฐศาสตร์ (politics) และการบริหารรัฐกิจ (public administration) มุ่งให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม (วลัยพร รัตนเศรษฐ, 2557, หน้า 11) ความมั่นคงทางการเมือง และผลประโยชน์ของประเทศชาติ (สมชาย ชูเมือง, 2565, หน้า 345) ในขณะเดียวกันมีการใช้อำนาจเพื่อเสริมบารมี เป็นเครื่องขยายชื่อเสียงเกียรติยศ (ฐิติกร สังข์แก้ว, 2556, หน้า 156) อำนาจเหล่านี้หาได้จากระบบการเมือง เพราะการเมืองเป็นแหล่งอำนาจของผู้ที่ต้องการมีอำนาจ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2537, หน้า 42) การเข้ามาเป็นนักการเมืองของแต่ละบุคคล สามารถจำแนกวัตถุประสงค์ได้ 4 ประเภท (มะลิ ทิพพ์ประจง และนิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต, 2562, หน้า 16) ได้แก่ (1) เข้ามาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน จากการถูกเอาเปรียบจากนักการเมืองและข้าราชการประจำ ที่ใช้อำนาจรัฐรังแกธุรกิจที่ไม่มีอำนาจทางการเมืองหนุนหลัง (2) เข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยอาศัยอำนาจรัฐทั้งในทางที่ชอบและมิชอบ จึงมีนักการเมืองประเภทนี้ต้องการเข้ามาใช้อำนาจเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน (3) เข้ามาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนและแสวงหาผลประโยชน์เพิ่มเติม และ (4) เข้ามาเพื่อรับใช้ชาติ บ้านเมือง และประชาชน ดังนั้น หากพิจารณาฉากหลังการได้มาซึ่งอำนาจทางการบริหารของรัฐบาล อำนาจนิติบัญญัติของรัฐสภา อำนาจตุลาการ รวมทั้งอำนาจจากผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการปกครองหรือการบริหารราชการแผ่นดิน เพราะอำนาจเหล่านี้ทำให้บรรลุเป้าหมายตามทิศทางที่ตนหรือฝ่ายตนต้องการ สามารถอ้างอิงความชอบธรรมได้

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปวงชนชาวไทยทุกคนกับการเมือง เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ (สมบูรณ์ สุขสำราญ, 2522, อ้างถึงใน วายุภักษ์ ทาบุญมา และสุภา กาญจน์ ชัยฤกษ์, 2565, หน้า 52) เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับบัญญัติให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย (popular sovereignty) และมีหน้าที่มอบอำนาจนี้ให้นักการเมืองผ่านระบบการเลือกตั้งเป็นผู้ใช้อำนาจแทน เพื่อนำไปสร้างความผาสุกและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่พลเมืองไทยอย่างทั่วถึง มีสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาค ได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกัน เรียกรูปแบบนี้ว่า ระบบการปกครองประชาธิปไตย (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2564) ที่อำนาจการปกครองเป็น “ของประชาชน” ทุกคน เห็นได้จากการมอบอำนาจให้แก่ผู้แทนราษฎรไปทำหน้าที่บริหารโดยผ่านระบบเลือกตั้ง ซึ่งรัฐประเทศกำหนดกติกา “โดยประชาชน” มีสิทธิเสรีภาพ มีส่วนร่วมในการเห็นชอบ แสดงประชามติต่อรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย รวมทั้งกำหนดนโยบาย การจัดบริการสาธารณะ และสวัสดิการสังคม “เพื่อประชาชน”ผู้ได้รับขณะที่การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ประกอบด้วย นักการเมืองในฐานะผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และ

นักการเมืองในฐานะวุฒิสภา (ส.ว.) ทำหน้าที่เสนอนโยบาย กฎหมาย ประกาศต่าง ๆ โดยหลักการต้องได้รับความเห็นชอบด้วยเสียงข้างมาก เช่น มติเห็นชอบของเสียงข้างมากให้ประกาศกฎหมายเพื่อบังคับใช้ มติเห็นชอบต่อนโยบายสาธารณะให้กระทำหรืองดเว้นการกระทำ ประกาศการปรับเปลี่ยนแก้ปัญหาสังคม การปฏิรูประบบพัฒนาสังคม เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การได้เสียงข้างมากจำเป็นต้องโน้มน้าว เชิญชวน รณรงค์ให้เห็นชอบ หรือเจรจาต่อรอง การเสนอเงื่อนไขเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจทางการเมือง (มะลิ ทิพพ์ประจง, 2562, หน้า 16) นำสู่การลงมติของสมาชิกในสถาบันการเมือง (ส.ว. ส.ส. กรรมาธิการ) กลุ่มผลประโยชน์/กลุ่มอิทธิพล รวมทั้งภาคประชาชน/นักกิจกรรม เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยการประท้วง เรียกร้อง รณรงค์ให้แสดงประชามติ เพื่อสร้างฉันทามติด้วยเสียงข้างมากหรือเสียงส่วนใหญ่ มีคำเรียกวิธีการนี้ว่า lobby เป็นคำภาษาอังกฤษ (อเมริกัน) ออกเสียงภาษาไทยว่า ล็อบบี้ (จุติพร ปริญโญกุล และธาตรี ใต้ฟ้าพูล, 2555, หน้า 147) ผู้ทำการล็อบบี้เรียกว่า lobbyist=ล็อบบี้ยิสต์ ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมือง อาจตีความหมายทั้งเชิงบวกและเชิงลบ หรือตีความหมายตามที่นักวิชาการรัฐศาสตร์แปลว่า การวิ่งเต้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2561) ซึ่งอาจทำให้ความรู้สึกต่อความหมายในทิศทางเชิงลบ เพราะการวิ่งเต้นต้องมีการเจรจาการต่อรอง ย่อมมีเรื่องผลประโยชน์มาเกี่ยวข้องบางกลุ่มจึงเลี่ยงไปใช้คำว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง (วิทยากร บุญเรือง, 2552) ผู้ประสบกับสถานการณ์หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมการช่วงชิงเพื่อให้ได้เสียงข้างมากหรือเสียงส่วนใหญ่ จะเลือกเรียกอย่างไรก็แล้วแต่ ล้วนอยู่ในความหมายล็อบบี้ทั้งสิ้น

lobby=ล็อบบี้ และ lobbyist=ล็อบบี้ยิสต์ ถูกนำมาใช้สื่อความหมายทางการเมือง การปกครอง การบริหารงานราชการ รวมถึงการบริหารธุรกิจ การจัดระเบียบสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกา (ศิริยุพา รุ่งเริงสุข, 2562) ที่ใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย (democracy conceptual) อันมีประธานาธิบดีเป็นประมุขที่ผ่านกระบวนการเลือกจากคณะผู้เลือกตั้งประธานาธิบดี (electoral college) บุคคลในคณะนี้ประชาชนเลือกตั้งโดยตรง (โกเมศ ขวัญเมือง, 2559, หน้า 306) ในการบริหารราชการและการปกครองของสหรัฐอเมริกาใช้ระบบรัฐสภาหรือสภาคองเกรส (United States Congress) รูปแบบสภาคู่ (bicameral system) ประกอบด้วย สภาสูง หรือวุฒิสภา (senate) และสภาล่างหรือสภาผู้แทนราษฎร (house of representatives) ระบบประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา เป็นแบบแบ่งแยกอำนาจบริหารออกจากอำนาจการเมือง โดยเด็ดขาด กล่าวคือ ประธานาธิบดีมีสิทธิเสนอและผลักดันร่างกฎหมาย หรือใช้สิทธิยับยั้งกฎหมาย การควบคุมการบริหารในฐานะรัฐบาลกลาง ขณะที่รัฐสภาควบคุมการเมืองการปกครอง ตรวจสอบการทำงานของประธานาธิบดีในการอนุมัติงบประมาณ แต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พิจารณาถอดถอนประธานาธิบดี (พูนศักดิ์ ไวสำรวจ, 2554, หน้า 201) การปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบประธานาธิบดีรูปแบบรัฐสภา ยึดหลักเสียงส่วนใหญ่ที่เคารพเสียงข้างน้อย (Majority Rule and Minority Rights) (ณัฏฐญา พัฒนะวาณิชนันท์, 2561, หน้า 2)

วิธีการโน้มน้าว การรณรงค์ การเชิญชวนให้ร่วมแนวคิด/อุดมการณ์ จึงทำการล็อบบี้เพื่อให้ได้เสียงข้างมาก ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างมากในการดำเนินการทางการเมืองในระบบรัฐสภา เพราะใช้ควบคุม ตรวจสอบ ถอดถอนฝ่ายบริหารได้อีกด้วย

บทบาทการล็อบบี้ทางการเมืองเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาส่งผลต่อความเข้มแข็งทางการเมืองทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ ระดับท้องถิ่น มณรัฐ/ภูมิภาค และระดับชาติ (Anthony, 2001, p. 2) ภายใต้สถานการณ์ซับซ้อน ความหลากหลาย อีกทั้งต้องอาศัยความเข้าใจคุณสมบัติและพฤติกรรมของล็อบบี้ยิสต์ในการทำงานทางการเมืองแต่ละระดับก็ต่างกัน มีความยากง่าย ซับซ้อนแตกต่างกัน ล็อบบี้ยิสต์ในประเทศต้นกำเนิดอย่างสหรัฐอเมริกาจึงเป็นบุคคลที่มีเทคนิควิธี ความสามารถในการวางแผนหรือกลยุทธ์ ใช้ศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติการอย่างมืออาชีพ (John, 2002, pp. 7-8) การศึกษาเอกลักษณ์ของการล็อบบี้และคุณสมบัติของล็อบบี้ยิสต์ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา เพื่อนำหลักการ ยุทธวิธี เกร็ดความรู้มาประยุกต์ใช้กับกระบวนการทางการเมืองที่มีรูปแบบแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) ฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) ฝ่ายตุลาการ (ศาล) อาศัยเสียงข้างมากหรือฉันทามติ แต่คงเคารพเสียงข้างน้อย อาจเป็นไปในทิศทางการสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายหรือกฎหมายตามเหตุผลของเจ้าของเสียง ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนากระบวนการเมืองการปกครองของประเทศในวิถีประชาธิปไตย เกิดประโยชน์สาธารณะ (public services) เมื่อบรรลุความต้องการของประชาชน รวมถึงการวิ่งเต้นในส่วนราชการเพื่อให้มีการปฏิบัติตามความต้องการของบุคคล คณะบุคคล กลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับพัฒนาศักยภาพนักกิจกรรมในการรวบรวม สร้างกระแส ให้ผู้คนมาเข้าร่วม เกิดกลายเป็นเสียงส่วนใหญ่ของฝ่ายสังคมหรือภาคประชาชน สร้างพลังในผลักดันเพิ่มน้ำหนักในการเรียกร้องฯลฯ การล็อบบี้ที่ถูกใช้ในอดีตและพัฒนามาถึงยุคปัจจุบัน จึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่สร้างโอกาสบรรลุผลความต้องการของสังคม การเมืองการปกครองที่ส่งผลต่อส่วนรวมหรืออาจเพียงเพื่อบรรลุความต้องการของกลุ่มหรือพวกพ้อง (สฤณิการ์ คอนซัลติ้ง, 2562) บทความนี้พยายามชี้ให้เห็นประโยชน์ของการล็อบบี้และล็อบบี้ยิสต์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยรวมทั้งอรรถาธิบายการล็อบบี้และพฤติกรรมล็อบบี้ยิสต์หรือการกระทำของนักวิ่งเต้นภายใต้วัฒนสังคมทางการเมืองไทย ในประเทศไทย เพื่อสร้างความเข้าใจและรับรู้การล็อบบี้ทั้งที่เป็นประโยชน์และในแง่ที่ไม่พึงประสงค์

แนวคิดเกี่ยวกับการล็อบบี้

เพื่อให้เข้าใจเบื้องต้นกับของคำว่า การล็อบบี้ เป็นคำเรียกทับศัพท์ในภาษาอังกฤษ lobby เดิมเป็นคำนามแปลว่า ห้องรับรองหรือห้องพักผ่อนของสมาชิกรัฐสภาสหรัฐอเมริกา เริ่มนำมาใช้ในความหมายทางการเมืองเมื่อปี ค.ศ. 1830 (จุติพร ปริญโญกุล และธาตรี ใต้ฟ้าพูล, 2555, หน้า 147) กลายเป็นคำกริยา lobbying เป็นพฤติกรรมการกระทำของ นักล็อบบี้ยิสต์ - Lobbyist คือ การโน้มน้าว เจรจาต่อรอง (วริษฐ์ ลิ้มทองกุล, 2561) เพื่อรวบรวมเสียงสนับสนุนจากสมาชิก

ในสภาคองเกรส (Congress) ให้ลงมติเห็นชอบ หรือลงคะแนนเสียงในเรื่องสำคัญเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ทางการเมือง ซึ่งส่งผลต่อประเทศชาติ หรือภายในมณรัฐ/ท้องถิ่น สังคมโดยรวม กลุ่มผลประโยชน์ หรือข้อเสนอของ(ฝ่าย)ตน (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2558, หน้า 9) โดยมุ่งหวังผลจากการล็อบบี้คือ การตัดสินใจของรัฐบาล (มะลิ ทิพพ์ประจง, 2562, หน้า 21-22) ซึ่งการกระทำของล็อบบี้ยิสต์ในทางรัฐศาสตร์และวงการการเมืองไทยให้ความหมายว่า นักวิ่งเต้น (lobbying) การล็อบบี้อาจเป็นการกระทำของภาคประชาชน นักกิจกรรม ที่ใช้การโน้มน้าว การประชาสัมพันธ์ การรวมตัวกันเป็นเสียงส่วนใหญ่เพื่อผลักดันนโยบายหรือกฎหมายเพื่อบริหารจัดการ/แก้ปัญหาสังคมอาจเรียกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแต่เป้าหมายความต้องการในรูปแบบของการล็อบบี้ด้วยเช่นกัน

ความหมายการล็อบบี้ นี้เน้นความหมายเกี่ยวกับระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นสำคัญ สรุปได้คือ การกระทำของล็อบบี้ยิสต์หรือนักกิจกรรม เพื่อเข้าไปใช้อิทธิพลของนักการเมืองหรือเจ้าพนักงานรัฐที่มีตำแหน่งทางการบริหาร ด้วยการใช้เทคนิควิธี เพื่อโน้มน้าว ทำให้เชื่อว่ามีผลที่ดีกว่า เจรจาต่อรอง เรียกร้อง ผลักดัน ประชาสัมพันธ์ เพื่อหาฉันทามติหรือเสียงข้างมากในประเด็นใดประเด็นหนึ่งจากผู้มีอิทธิพลทางการเมืองหรือผู้มีอำนาจทางการบริหารให้ช่วยสนับสนุน ส่งเสริม ในลักษณะให้ความเห็นชอบ ลงคะแนนเสียง ลงมติ ประชามติ นำไปสู่การตัดสินใจของรัฐบาล ที่ตามความต้องการหรือเป้าหมายของของล็อบบี้ยิสต์หรือนักกิจกรรม

ประเภทการล็อบบี้

จากความหมายการล็อบบี้ ขออธิบายการใช้เทคนิควิธี (tactics) สามารถใช้ได้ใน 2 ทาง (Khan อ้างถึงใน ศรัณย์ ธิติลักษณ์, 2553) คือ

1. เทคนิควิธีในการล็อบบี้ทางตรง (direct lobbying techniques) เป็นการพบกันแบบการส่วนตัว ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การพบหารือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภานิติบัญญัติ ด้วยการให้ข้อมูลเพื่อโน้มน้าว ชักจูง หว่านล้อมต่อรอง ให้เกิดความเชื่อและเห็นชอบด้วยกับสิ่งที่ตนต้องการ อาจมีการให้ผลประโยชน์ที่มีคุณค่าต่อผู้รับ

2. เทคนิควิธีในการล็อบบี้ทางอ้อม (indirect lobbying techniques) ด้วยวิธีการเชิญชวนประชาชน การระดมมวลชน การสร้างแนวร่วม การรวบรวมมติมหาชน การหาพันธมิตร ลงคะแนนเสียง เพื่อแสดงความต้องการของภาคประชาชน ไปยังฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) ฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) ให้เห็นด้วยต่อประเด็นต่อสาธารณะนั้น

ความสำคัญของการล็อบบี้

การล็อบบี้มีความสำคัญต่อกระบวนการทางการเมือง การปกครอง และการบริหารงานภาครัฐ ดังที่ Nownes (2006) กล่าวถึงไว้ในหนังสือเรื่อง Total Lobbying ขอนำมากล่าวให้เห็นความสำคัญพอสังเขปดังนี้

1. การล็อบบี้ ส่งผลต่อทิศทางการเมือง การปกครอง และการบริหารงานราชการของ

รัฐบาล ทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น

2. การล็อบบี้ มีผลต่อการตรวจสอบถ่วงดุลทั้งสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร/รัฐบาล ฝ่ายตุลาการ

3. การล็อบบี้ โดยล็อบบี้ยิสต์ใช้เทคนิคที่หลากหลายมาใช้ให้เกิดความสำเร็จในหลากหลายกรณี เช่น การให้ข้อมูลแก่สมาชิกสภานิติบัญญัติ การเป็นพยานต่อหน้าคณะกรรมาธิการ นักการเมืองฝ่ายค้าน รวมถึงมีส่วนร่วมการเมืองในระดับท้องถิ่น ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการล็อบบี้ระดับรากหญ้า รายงานเป็นลายลักษณ์อักษรให้กับหน่วยงานรัฐ เป็นต้น

4. การล็อบบี้ เป็นกิจกรรมด้านความมั่นคง ความยุติธรรม ที่หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ นำมาใช้ปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง อาทิ หน่วยงานรัฐ (รัฐบาล จังหวัด เทศบาล) พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ องค์กรเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร (NGO) องค์กรการกุศล ทั้งนี้หลายหน่วยงาน/องค์กรว่าจ้างล็อบบี้ยิสต์แบบประจำ หลายหน่วยงาน/องค์กรว่าจ้างเฉพาะกิจ

5. วิธีการของการล็อบบี้ ช่วยแก้ไขปัญหาได้ในหลายประเด็น ในระดับปัจเจกบุคคล ตัวอย่างเช่น ช่วยในกระบวนการฟ้องร้อง อาจเป็นเรื่อง ค่าชดเชยแรงงาน ประกันสังคม-ประกันสุขภาพ การฟ้องร้องเรื่องที่ดิน โดยพยายามโน้มน้าวเจ้าหน้าที่รัฐให้เข้ามาตัดสินใจอย่างเป็นธรรม

6. การล็อบบี้ เป็นการสร้างความเที่ยงธรรม ใช้ยืนยันความถูกต้อง หรือทำให้เกิดการยอมรับ ในความหมายนี้ การล็อบบี้ย่อมมีฝ่ายหนึ่งไม่บรรลุเป้าหมาย ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายชนะ ยกตัวอย่าง กรณี ค่าชดเชยแรงงาน ฝ่ายนายจ้างอาจเป็นฝ่ายชนะไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย

ความสำคัญของการล็อบบี้ คงย้ำให้เห็นว่า เป็นการกระทำเพื่อโน้มน้าวผู้มีอำนาจหน้าที่ พนักเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ของฝ่ายตน ความสำคัญนี้จึงมักว่าจ้างล็อบบี้มาทำหน้าที่โดยตรง อาจอยู่ในรูปตัวแทน องค์กรแทน แม้กระทั่งอยู่ในรูปนอมินี (nominee)

ประโยชน์ของการล็อบบี้

ผลจากความสำคัญของการล็อบบี้หรือการโน้มน้าว กรณีเกิดขึ้นในภาคการเมือง กรณีในรัฐสภา เช่น การเสนอญัตติการเปิดอภิปรายทั่วไปการลงมติการตั้งกระทู้ถามฯลฯ ประโยชน์ที่ได้รับจากการล็อบบี้คือ เป็นการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจทางการเมือง ทำให้เกิดการยอมรับตามฉันทามติเคารพเสียงข้างมาก ในขณะที่การล็อบบี้หรือการโน้มน้าวภาคประชาชนเพื่อให้มีส่วนร่วมแสดงพลัง อาทิเช่น ร่วมแสดงความเห็น นำเสนอข้อมูล เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในประเด็นสาธารณะ แสดงประชามติ/ความต้องการทางสังคม หรือเรียกร้องให้รัฐบาลบริหารราชการด้วยความสุจริตเที่ยงธรรม นำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ประโยชน์ต่อประชาชนสังคม และสาธารณะ (วิทยากร บุญเรือง, 2552) กล่าวโดยรวมได้ว่า ประโยชน์หรือประสิทธิผลของการล็อบบี้ขึ้นอยู่กับ (1) การมีคะแนนเสียงข้างมากในสภานิติบัญญัติ (2) การตัดสินใจของรัฐบาลในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ (3) ความพึงพอใจของประชาชนต่อนโยบายรัฐหรือนโยบายสาธารณะ และ (4) เรื่องสำคัญยังคงถูกกำหนดในวาระการประชุม (John, 2002, p. 24)

ที่มาของการล็อบบี้

ปรากฏการณ์ของการล็อบบี้ เกิดขึ้นและส่งผลต่อกระบวนการทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา ล็อบบี้มีความหมายทางการเมืองเนื่องจากในสมัยประธานาธิบดีสหรัฐฯ นายยูลิสซีส ซิมป์สัน แกรนต์ (Ulysses Simpson Grant) ในเวลาทำงานปกติมีงานสำคัญจึงไม่เปิดโอกาสให้คนเข้าพบ แต่นอกเวลาทำงานประธานาธิบดีแกรนต์ชอบไปนั่งดื่มวิสกี้ สูบซิการ์ที่ห้องรับรองแขก หรือ lobby ของโรงแรม เดอะ วิลลาร์ด ใกล้กับทำเนียบขาวเป็นประจำ จึงมักมีคนมารอพบประธานาธิบดีแกรนต์ ซึ่งเป็นสถานที่เข้าถึงตัวประธานาธิบดีแกรนต์ได้ง่าย รวมถึงนักการเมืองและบุคคลสำคัญที่ติดตามมาด้วย ณ ล็อบบี้ของโรงแรมกลายเป็นสถานที่เจรจา โน้มน้าว การสนับสนุนจากผู้มีอำนาจทางการเมืองเป็นหลัก (MRG Online, 2561) จึงเป็นที่มาของคำว่า ล้อบบี้ ซึ่งแปลความหมายทางการเมืองว่า ความพยายามมีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐในทุกประเด็นที่สำคัญทางการเมือง โดยผู้ทำหน้าที่ล็อบบี้คือ ล็อบบี้ยิสต์ (จุติพร ปริญโญกุล และธาตรี ใต้ฟ้าพูล, 2555, หน้า 148) ดังนั้น ล็อบบี้และล็อบบี้ยิสต์ ถูกใช้คู่กันเสมอ

เอกลักษณ์การล็อบบี้ในสหรัฐอเมริกา

เนื่องด้วยบริบททางการปกครองที่มีรูปแบบสหพันธรัฐ (Federal Republic) ด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาคู่ (Congress) ประกอบด้วย วุฒิสภา (senate) และสภาผู้แทนราษฎร (house of representatives) จึงเป็นสถาบันที่สำคัญและมีอำนาจมากที่สุดในทางนิติบัญญัติที่มีผลต่อการปกครอง การควบคุมตรวจสอบการบริหารประเทศ (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน, ม.ป.ป.) ลักษณะเด่นของการล็อบบี้ภายใต้หลักการประชาธิปไตยแบบรัฐสภา คือ หลักเสียงข้างมาก (majority rule) สามารถสะท้อนความต้องการของคนส่วนใหญ่ แต่ยังคงเคารพ/คุ้มครองเสียงข้างน้อย เพราะฝ่ายเสียงข้างน้อย (Minority) มีสิทธิ หน้าที่ ล็อบบี้ด้วยการแสดงความคิดเห็นทักท้วงให้เหตุผลถึงความเป็นประโยชน์ต่อประชาชนสังคมประเทศชาติมากน้อยเพียงใด เสมือนเป็นการควบคุม ตรวจสอบเจตนารมณ์ ก่อนการตัดสินใจของฝ่ายเสียงข้างมาก หากเสียงข้างมากลงมติ ตัดสินใจขัดต่อประโยชน์ของประชาชน ฝ่ายเสียงข้างน้อยก็มีสิทธิปฏิเสธมติการตัดสินใจของเสียงข้างมากนั้นได้

คุณสมบัติของล็อบบี้ยิสต์

การล็อบบี้ในสหรัฐอเมริกาเป็นเทคนิควิธีที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล มักเป็นการกระทำของล็อบบี้ยิสต์ หรือบุคคลที่พยายามใช้อิทธิพลโดยตรงหรือโดยอ้อมเพื่อให้การผ่านกฎหมายหรือการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ ซึ่งการกระทำของล็อบบี้ยิสต์เป็นการแลกกับเงิน (Milbrath, 1963; cited in John, 2002, p. 8) แต่ล็อบบี้ยิสต์มิได้กระทำเพียงเป็นตัวแทนทางการเมือง หรือเพื่อประโยชน์ต่อรัฐสภา รัฐบาล และเจ้าหน้าที่เสมอไป เนื่องจากล็อบบี้ยิสต์อาชีพ มิได้ทำงานทางการเมืองเพียงอย่างเดียว มีการให้บริการเป็นที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำ กล่าวคือ ล็อบบี้ยิสต์ให้บริการสองแบบคือ เจรจาต่อรองหรือโน้มน้าวให้เกิดการสนับสนุนทางการเมือง และการให้คำแนะนำด้านเชิงกลยุทธ์แก่องค์การหรือกลุ่มผลประโยชน์

ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะด้วย ดังที่ Rush (1990, pp. 142-143) บรรยายคุณลักษณ์ของล็อบบี้ยิสต์ไว้ว่า

1. ผู้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการล็อบบี้ หรือผู้ทำการล็อบบี้แทน (บุคคลที่มาว่าจ้างหรือลูกค้า)

2. กระทำการล็อบบี้ในฐานผู้แทนองค์การนอกรัฐสภาและรัฐบาล ที่ต้องการทำการล็อบบี้ ตัวอย่างเช่น หน่วยงานราชการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา องค์การวิชาชีพ อาทิ สภา สมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรอาสาสมัครที่ไม่มีพนักงานประจำและมีทรัพยากรจำกัด

3. กระทำการแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภาและรัฐบาลโดยตรง ซึ่งมีผลประโยชน์ทางการเงิน หรือมีความสัมพันธ์เชิงนโยบาย หรือเป็นผู้ได้รับค่าตอบแทนบางประเภท อาจมอบให้ล็อบบี้ยิสต์เป็นตัวแทนกระทำการเชิงผลประโยชน์หรือในฐานะองค์กรภายนอก หรือที่เรียกว่านอมินี (nominee) หรือผู้แทนอำพราง หรืออาจถูกว่าจ้างจาก ส.ส. หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภาและรัฐบาล โดยไม่มีผลประโยชน์ทางการเงินหรือเกี่ยวพันกับนโยบายรัฐ ให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์หรือตัวแทนในฐานะองค์กรภายนอก

คุณลักษณ์ของล็อบบี้ยิสต์ ข้างต้นช่วยทำให้เข้าใจบทบาทของการล็อบบี้ในภาคการเมืองและภาคนอกการเมืองที่ทำธุรกรรมรับรัฐสภาและรัฐบาล ภาคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์มักจ้างทนายความมืออาชีพไว้เป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมาย ต่อมาการล็อบบี้ได้รับคำตัดสินของศาลว่า เป็นเสรีภาพในการพูดที่ได้รับการคุ้มครอง และมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1 ของสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา จำนวนล็อบบี้ยิสต์ได้เพิ่มขึ้น และการว่าจ้างล็อบบี้ยิสต์มีค่าใช้จ่ายสูงมาก แต่นักข่าวและชาวอเมริกันมองว่าการล็อบบี้เป็นการกระทำในเชิงลบเช่นเดียวกับนักวิจารณ์มองการล็อบบี้เป็นการติดสินบน เกิดการใช้อิทธิพลในทางที่มิชอบ (Reich, 2015) ต้องเสียค่าตอบแทนสูง อาจใช้คำว่ากรรโชกทรัพย์ก็ได้ (Masnick, 2012) การล็อบบี้จึงอยู่ภายใต้หลักกฎหมาย และกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ซับซ้อน หากล็อบบี้ยิสต์ทำพลาด หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามอาจได้รับโทษจำคุก

สรุป ล็อบบี้ยิสต์เป็นสาขาวิชาชีพแขนงหนึ่ง กระทำการคล้ายนายหน้าและนอมินี โดยมีหน้าที่เป็นตัวแทนการติดต่อ สร้างความรู้จัก ช่วยสร้างสัมพันธไมตรี มีความสามารถในการเจรจาต่อรอง ประสานประโยชน์ คุณลักษณ์ของล็อบบี้ยิสต์ จึงต้องเป็นบุคคลที่มีจิตวิทยาการโน้มน้าวจิตใจ มีศิลปะในการพูด หรือทักษะการเจรจาต่อรอง ความสามารถในการจูงใจผู้มีอำนาจทางการเมือง และอำนาจการบริหารราชการ ที่ชาญฉลาดพร้อมด้วยเล่ห์เหลี่ยม การทำให้บุคคลเป้าหมายยอมรับ เห็นด้วย หันมาให้การสนับสนุนเป็นฝ่ายเสียงข้างมาก อันมีผลต่อการเมือง การปกครอง การบริหารราชการ การยอดรับฉันทามติว่าด้วยเสียงส่วนใหญ่ตามหลักการประชาธิปไตย ล็อบบี้ยิสต์เป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยหาเสียงสนับสนุน ให้นักการประสบความสำเร็จ มีความก้าวหน้า มั่นคงทางการเมือง การปกครอง และการบริหาร

การล็อบบี้ในระบบการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

ประเทศไทย เกิดการล็อบบี้ในระบบการเมืองมาอย่างยาวนาน อาจยาวนานเกินไปจึงขอตัดภาพตั้งแต่ การประกาศใช้รัฐธรรมแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 หลายคนอาจอยู่ในกระบวนการล็อบบี้ บางคนอาจเป็นผู้ทำการล็อบบี้โดยไม่รู้ตัว และหลายคนประกอบอาชีพล็อบบี้ยิสต์แบบมีรายได้ อาทิ นักการเมือง ทนายความ หัวคะแนน หลายคนทำหน้าที่ล็อบบี้ยิสต์แบบไม่หวังผลกำไร ได้แก่ นายกสมาคม/กรรมการ/สมาชิก ประธานมูลนิธิ ชมรม หลายคนเป็นนักกิจกรรมในขอบเขตล็อบบี้ยิสต์ เช่น นักศึกษามหาวิทยาลัยปราศรัยเพื่อรณรงค์ต่อต้านการคอร์รัปชั่นของนักการเมือง ผู้นำกลุ่มในการประท้วง ผู้นำชุมชนเรียกร้องความช่วยเหลือ ฯลฯ

การล็อบบี้ที่เกิดขึ้นโดยบุคคลที่อยู่ในระบบการเมืองทางตรง หรือบุคคลทั่วไปที่อยู่นอกระบบการเมืองโดยมีส่วนร่วมการเมืองทางอ้อม การกระทำทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว แต่การล็อบบี้ยังคงมีเอกลักษณ์เฉพาะในระบบการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย การโน้มน้าวใจผู้มีอำนาจทางการเมือง การปกครอง อำนาจบริหาร เพื่อสร้างอิทธิพลให้ร่วมสนับสนุน หรือการเจรจาต่อรองขอใช้อำนาจตัดสินใจกับประเด็นที่ฝ่ายตนต้องการ รวมถึงวิธีการล็อบบี้ในแวดวงการเมืองอาจใช้การวิ่งเต้นเพื่อให้ได้เสียงข้างมากหรือฉันทามติเพื่อสร้างความชอบธรรม ล้วนเป็นเอกลักษณ์การล็อบบี้แบบไทย ส่วนเอกลักษณ์การล็อบบี้ภาคประชาชน พยายามโน้มน้าวใจ อาจใช้การปราศรัย รณรงค์ สร้างกระแส หรือชวนให้เชื่อ (propaganda) เพื่อส่งข่าวสารถึงประชาชนเพื่อระดมเสียงส่วนใหญ่ (มากที่สุด) เพื่อใช้ในการเรียกร้อง ผลักดันให้รัฐบาลตัดสินใจตามความต้องการของมวลชนนั้น แม้ว่าผู้มีส่วนร่วมเข้าร่วมอย่างมีอุดมการณ์และไม่มีอุดมการณ์ก็ตาม จึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะระบุเอกลักษณ์การล็อบบี้ได้อย่างชัดเจนในระบบการเมืองไทย เนื่องจากบริบทของสังคมการเมืองไทย ดังวัตถุประสงค์การเข้ามาเป็นนักการเมือง 4 ประเภทข้างต้น จึงมีการใช้เทคนิควิธี (เล่ห์เหลี่ยม) ที่หลากหลาย ซับซ้อน เพียงทำความเข้าใจเบื้องต้นต่อเอกลักษณ์การล็อบบี้แบบไทยว่า เป็นการโน้มน้าวใจผู้มีอำนาจให้ตัดสินใจหรือเห็นชอบ และมีส่วนร่วมกับฝ่ายตนเพื่อใช้อ้างอิงความชอบธรรม

ความสำคัญและประโยชน์จากการล็อบบี้หากกระทำสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายตามที่ฝ่ายตนต้องการ เพราะต้องอาศัยศักยภาพ ความสามารถของผู้ทำการล็อบบี้หรือล็อบบี้ยิสต์ด้วย เพราะการทำหน้าที่ของล็อบบี้ยิสต์ อย่างน้อยต้องมีจิตวิทยาและทักษะการเจรจาเพื่อโน้มน้าวใจ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวในการล็อบบี้เป็นอย่างดี สามารถนำเสนอเรื่องราวประกอบเหตุผล ทำให้ผู้ฟังเปลี่ยนทัศนคติไปในทิศทางที่ตนเองต้องการ ล็อบบี้ยิสต์ในระบบการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ในภาคการเมือง เช่น ผู้ทำหน้าที่วิปรัฐบาล วิปฝ่ายค้าน ผู้นำฝ่ายค้าน กรรมาธิการส่วนล็อบบี้ยิสต์ภาคประชาชน เช่น ทนายความ สมาคมคุ้มครองผู้บริโภค ประธานองค์การนิสิตนักศึกษา ผู้นำชุมชน ฯลฯ และขอกล่าวถึงหัวคะแนนด้วย

จากสาระสำคัญของการล็อบบี้ เป็นความพยายามของภาคการเมืองและภาคประชาชนในการสร้างอิทธิพล หรือเข้าไปใช้อิทธิพลของผู้มีอำนาจทางการเมือง หรือใช้อำนาจทางการบริหาร

ราชการของเจ้าพนักงานภาครัฐ โดยเฉพาะในรัฐที่มีการปกครองแบบนิติรัฐ มักบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อควบคุมสังคม กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐ บัญญัติแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจขององค์การภาครัฐ (โกเมศ ขวัญเมือง และสุริยา สุริโย, 2565, หน้า 375-376) ทั้งนี้เพราะอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางการบริหาร อาจนำไปใช้สร้างกลไกต่อยอดผลประโยชน์เกินขอบเขตอำนาจหรือนำไปใช้สร้างประโยชน์ที่ไม่ชอบธรรม (มะลิ ทิพพ์ประจง, 2562, หน้า 16) ความสำคัญของการล็อบบี้ในระบบการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย สามารถอ้างอิงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ฉบับปัจจุบัน ได้ดังต่อไปนี้

การล็อบบี้ในภาคการเมือง

การล็อบบี้ทางตรงหรือล็อบบี้ยิสต์โดยนักการเมือง บัญญัติไว้ในมาตรา3วรรคสอง รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560, หน้า 3-4) ประกอบกับ มาตรา 76 รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็วไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560, หน้า19) รวมทั้งมาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใด บรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560, หน้า 20) ทั้งนี้ กฎหมายยังบัญญัติสนับสนุนการล็อบบี้ไว้ใน มาตรา 124 ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภาหรือที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาสมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนนย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560, 2560, หน้า 34) และระบุความสำคัญ วิธีการล็อบบี้ รวมทั้งล็อบบี้ยิสต์ ไว้ในมาตรา 128 สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา เรื่องหรือกิจการอันเป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมาธิการสามัญแต่ละชุด การปฏิบัติหน้าที่และองค์ประชุมของคณะกรรมาธิการ วิธีการประชุมการเสนอและพิจารณา

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การบันทึกการลงมติ การเปิดเผยการลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และการอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีอำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับประมวลจริยธรรมของสมาชิกและกรรมาธิการ และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560, หน้า 36)

การล็อบบี้ภาคประชาชน

ในส่วนล็อบบี้ทางอ้อมหรือล็อบบี้ยิสต์ภาคประชาชน มีบทบัญญัติรองรับดังปรากฏใน มาตรา 34 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชนประกอบกับ มาตรา 43 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (2) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว และ (3) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560, หน้า 9-12)

การล็อบบี้มีกฎหมายสูงสุดของประเทศรองรับความสำคัญและประโยชน์ เพื่อให้มีการตามกฎหมายและผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา โดยอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามหลักการประชาธิปไตย ผ่านการเสนอนโยบายสาธารณะตามความต้องการของประชาชน การล่ารายชื่อสนับสนุน การทำประชาพิจารณ์ การลงประชามติ ฯลฯ เหล่านี้เป็นการล็อบบี้ที่ยอมรับในระบบการเมืองระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักการการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแม้มีหลักการสวยหรูบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพื่อป้องกัน แต่การล็อบบี้บวกกับการวิ่งเต้นที่มีเทคนิควิธี(เล่ห์เหลี่ยม)ที่หลากหลายยังผลให้เกิดความเสียหายจากการล็อบบี้คือเกิดคอร์รัปชั่นในทุกระดับที่มีการล็อบบี้การประกาศใช้กฎหมายอย่างเที่ยงธรรมปราศจากช่องว่างให้ใช้เลห์เหลี่ยมได้ การตีความที่บิดเบี้ยวมีการกำหนดนโยบายสาธารณะที่เอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ไม่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการล็อบบี้และล็อบบี้ยิสต์ในระบบการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

1. การเข้ามาของนักการเมืองเพื่อใช้อำนาจทางการเมืองในการรักษาและต่อยอดผลประโยชน์ของตน จึงทำการล็อบบี้ เป็นล็อบบี้ยิสต์เอง รวมทั้งว่าจ้างล็อบบี้ยิสต์เป็นตัวแทน และ

เป็นนอมินีรัฐจำเป็นต้องใช้กฎหมายจริยธรรมสำหรับนักการเมืองอย่างเคร่งครัด โดยปราศจากการล็อบบี้และล็อบบี้ยิสต์ที่ขาดคุณธรรมในกระบวนการพิจารณาคดี

2. การล็อบบี้ทางตรงและทางอ้อม ควรนำเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารแบบดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทุกภาคส่วน โดยการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ จากบันทึกข้อเท็จจริง (digital footprint) การสื่อสารทำความเข้าใจ การใช้วาทกรรมที่เหมาะสมเพื่อโน้มน้าว จูงใจ สร้างกระแส รณรงค์ โดยเลือกใช้ช่องทาง (platform) ที่เข้าถึงกับกลุ่มเป้าหมาย ให้เกิดแรงสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เพื่อส่งสารที่แสดงความต้องการไปยังกลุ่มผู้มีอำนาจตัดสินใจ

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การล็อบบี้เป็นการโน้มน้าวของล็อบบี้ยิสต์มีเป้าหมายให้เกิดการตัดสินใจของรัฐบาล ส่วนการล็อบบี้ในระบบการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาการใช้เทคนิควิธีการล็อบบี้ด้วยการโน้มน้าวใจผู้มีอำนาจทางการเมืองอาจใช้วิธีการวิ่งเต้นและเจรจาต่อรอง ให้ได้เสียงข้างมากตามหลักการประชาธิปไตยเพื่ออ้างอิงถูกต้องชอบธรรม ถูกนำมาใช้ในระดับชาติภูมิภาคท้องถิ่น ในขณะที่ภาคประชาชนสามารถทำการล็อบบี้ด้วยรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการระดมเสียงส่วนใหญ่ในการเรียกร้อง มีอำนาจต่อรองมากขึ้นการล็อบบี้ในประเทศไทยมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 รองรับประโยชน์ของการล็อบบี้ตามรัฐธรรมนูญนี้มุ่งให้การเมืองการปกครอง และการบริหารราชการมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม การนำนโยบายที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติอย่างเสมอภาคทั่วถึง ในขณะเดียวกันการล็อบบี้ในระบบการเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชั่น จึงไม่พบคุณลักษณ์ที่ดีของล็อบบี้ยิสต์ว่าต้องมีคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณ์ของล็อบบี้ยิสต์เน้นความสามารถในการบรรลุเป้าหมายของฝ่ายตนเป็นสำคัญ

สรุป

การล็อบบี้กับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ต้นกำเนิดในสหรัฐอเมริกาที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา นักล็อบบี้ยิสต์เป็นผู้บทบาทสำคัญ มีเป้าหมายทำให้เกิดผลการตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายรัฐบาล เกิดขึ้นทุกระดับการเมือง สนับสนุนหรือยับยั้งกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือเสียงข้างมากต่อนโยบายรัฐบาล/สาธารณะ และตรวจสอบการบริหารตามนโยบายของฝ่ายรัฐบาล โดยอาศัยหลักการประชาธิปไตยว่าด้วยเสียงข้างมากหรือเสียงส่วนใหญ่เพื่อสร้างความชอบธรรม ล็อบบี้ยิสต์ในระบบการเมืองไทยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา เน้นคุณลักษณ์ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายเป็นสำคัญ จึงทำให้การล็อบบี้และล็อบบี้ยิสต์บางส่วนก่อให้เกิดการคอร์รัปชั่น

บรรณานุกรม

โกเมศ ขวัญเมือง และสุริยา สุริโย. (2565). กฎหมายการปกครองว่าด้วยหลักนิติรัฐในสังคมไทย. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, 9(4); 374-386.

โกเมศ ขวัญเมือง. (2559). กระบวนการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 5(3), 299-310.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2564). **What is Generation Y**. สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www. matichon.co.th/columnists/news_3011543.

จุติพร ปริญโญกุล และธาตรี ใต้ฟ้าพูล. (2555). กลยุทธ์การบริหารประเด็นเพื่อผลักดัน พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551. **วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา**, 5(1), 143-158.

ฐิติกร สังข์แก้ว. (2556). บทสะท้อนแนวคิดว่าด้วยจริยะธรรมทางการเมืองของแม็กซ์ เวเบอร์. **วารสารศรีนครินทร-วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 5(10), 145-160.

ณัฏฐญา พัฒนะวาณิชนันท์. (2561). หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยกับระบบบริการปฐมภูมิ กระทรวงสาธารณสุข. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2558). กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบกลุ่มผลประโยชน์: พัฒนาการ ข้อถกเถียง และสถานภาพการศึกษาวิจัย. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, 41(2), 1-18.

ผู้จัดการออนไลน์. (2561, 5 ธันวาคม). **วอชิงตัน ดี.ซี. และ ที่มาของคำว่า "ล็อบบี้ยิสต์"**. สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://mgronline.com/columnist/detail/9610000121103#google_vignette

พูนศักดิ์ ไวสำรวจ. (2554). ความสัมพันธ์ของประธานาธิบดีและรัฐสภาในอเมริกา. **วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ**, 2(1), 201-210.

มะลิ ทิพพ์ประจง และนิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต. (2562). อำนาจผลประโยชน์ทางการเมือง. **วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์**, 2(2), 16-32.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา, 134(40ก), 1-90.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2537). ศาลปกครองกับหลักการแบ่งอำนาจ. **วารสารกฎหมายปกครอง**, 13(2), 42-54.

วริษฐ์ลิ้มทองกุล. (2561). **วอชิงตัน ดี.ซี. และที่มาของคำว่า "ล็อบบี้ยิสต์"**. สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://mgronline.com/columnist/detail/9610000121103

วลัยพร รัตนเศรษฐ. (2557). **รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

วายุภักษ์ ทาบุญมา และสุภา กาญจน์ชัยฤกษ์. (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (สาขาสื่อสารการเมือง) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. **วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**, 13(1), 49-64.

วิทยากร บุญเรือง. (2552, 19 มิถุนายน). **การล็อบบี้ของประชาชน และบทบาทบนโลกไซเบอร์**. สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.ilaw.or.th/articles/19

ศรัณย์ ธิติลักษณ์. (2553, 4 มกราคม). **ธรรมเนียมนิยมล็อบบี้กับการซื้อ-ขายตำแหน่ง**. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=goodgovernance&month=01-2010 &date=04&group=1&gblog=35

ศิริยุพา รุ่งเริงสุข. (2562, 12 พฤศจิกายน). **กลยุทธ์ล็อบบี้สำหรับผู้นำ**. สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.bangkokbiznews.com/business/854146

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน. (ม.ป.ป.). **การเมือง**. สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2568. จาก https://washingtondc.thaiembassy.org/th/page/การเมือง?menu=641a8e77db3ee5608757c383

สมชาย ชูเมือง. (2565). เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน. **วารสารสิรินธรปริทรรศน์**, 23(1), 337-346.

Frank, B. R., & Leech, B. L. (1998). **Basic Interests: The Importance of Groups in Politics and in Political Science**. Princeton, NJ: Princeton University Press.

สฤณิการ์ คอนซัลติ้ง. (2562). **การล็อบบี้ในเอเชีย**. สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://saneekan.consulting//2019/12/26/การล็อบบี้ในเอเชีย/

John, S. (2002). **The Persuaders When Lobbyists Matter**. New York: Palgrave Mac millan.

Masnick, M. (2012, April 12). **Court Says That Copying Code Is Not Really Theft Under The Law**. Retrieved April 19, 2025, From https://www.techdirt.com/2012/04/12/court-says-that-copying-code-is-not-really-theft-under-law/

Nownes, A. J. (2006). **Total Lobbying**. New York: Cambridge university press.

Reich, Rt. (2015, June 9). **Lobbyists are snuffing our democracy, one legal bribe at a time**. Retrieved April 19, 2025, From https://www.salon.com/2015/06/09/robert_reich_lobbyists_are_snuffing_our_democracy_one_legal_bribe_at_a_time_partner/

Rush, M. (1990). Lobbying Parliament. Parliamentary Affairs, 43(2), 141–148. https://doi.org/10.1093 /oxfordjournals.pa.a052240

ได้รับบทความ 29 มกราคม 2568 ; แก้ไขปรับปรุง 19 ธันวาคม 2568 ; อนุมัติให้ตีพิมพ์ 25 ธันวาคม 2568

ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยจากวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง

เกษมสันต์ อำนวยพล*

บทคัดย่อ

หลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งประเทศไทยรับรองและเข้าร่วมในฐานะภาคียานุวัติ โดยนำหลักการมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เริ่มฉบับแรกคือ ฉบับ พ.ศ. 2540 โดยฉบับใช้ในปัจจุบันคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มีเจตนารมณ์สำคัญคือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งกฎหมายลำดับรองทุกฉบับ ทำให้เกิดผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยอย่างประจักษ์ชัดในรูปรายลักษณ์อักษรแต่ในทางปฏิบัติยังมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพอยู่ เนื่องจากวัฒนธรรมทางสังคมไทยเป็นระบบอุปถัมภ์ มีการเลือกปฏิบัติ ขณะที่ปวงชนชาวไทยได้รับประโยชน์จากมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อย

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน วัฒนธรรมไทย จริยธรรมทางการเมือง

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน; อีเมล: kasemsanta.jan@gmail.com

Received January 29, 2025 ; Revised December 19, 2025 ; Accepted December 25, 2025

The results for human Thai people rights from the culture and standards of political ethics

Kasemsanta Amnueypol*

Abstract

The Universal Declaration of Human Rights and the International Covenant on Civil and Political Rights, as well as the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, which Thailand has accepted and acceded to as accession, there principles are enshrining in the Constitution of the Kingdom of Thailand, starting with the first version in B.E. 2540, and the current version, the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. The important intention is protecting rights, freedoms and promote human dignity, all of secondary laws to result for human rights of the Thai people as only alphabet. However, in practice, rights and freedoms are still violated because the Thai social culture is patronage system with discrimination, while the Thai people receive a little benefit from political ethical.

Keyword: Human rights, Thai culture, political ethics

*Corresponding Author; e-mail : kasemsanta.jan@gmail.com

บทนำ

สิทธิมนุษยชน (human rights) ก่อกำเนิดจากประเทศสมาชิกสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly: UNGA) โดยมี 48 ประเทศ ร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1948 (พ.ศ. 2491) (กรมองค์การระหว่างประเทศ, 2551, หน้า 1) ลักษณะปฏิญญาสากลนี้เป็นข้อตกลงร่วมกัน เสมือนกฎหมายจารีตระหว่างประเทศ (กฤษฎา เจริญพานิช, 2560, หน้า 3) มีเจตนารมณ์มุ่งส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ประชากรทั่วโลก ถือเป็นพื้นฐานของอารยะธรรมโลก (World Civilization) เป็นการวางรากฐานระบบความคิดแก่คนทั่วโลกด้วยการยอมรับสิทธิพื้นฐานของแต่ละบุคคลตั้งแต่กำเนิดและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) (พิสิษฐ์ เหล่าศิริรัตน์, 2558, หน้า 2) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด (พิศิษฐ์ ลีลาวชิโรภาส, 2560, หน้า 117) จึงไม่สามารถหรือไม่จำเป็นต้องโอนให้แก่กันเพราะทุกคนมีอยู่อย่างสมบูรณ์ในตนอยู่แล้ว ถือเป็นสิทธิพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกัน (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2564) ซึ่งสิทธิพื้นฐานนี้สามารถจำแนกได้ 2 สิทธิหลักคือ (1) สิทธิพลเมือง คือ อำนาจอันชอบธรรมในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นสิทธิที่ควรได้รับปฏิบัติจากกระบวนการยุติธรรม ความเสมอภาคทางกฎหมาย การเข้าถึงบริการของรัฐ การศึกษา สวัสดิการสังคม รวมถึง เสรีภาพในการสร้างความมั่นคงในชีวิต อาทิ การประกอบอาชีพ นับถือศาสนา สร้างครอบครัว ฯลฯ และ (2) สิทธิทางการเมือง เป็นสิทธิการเลือกวิถีชีวิตของตนทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิทธิเสรีภาพทางการเมือง สิทธิการเลือกตั้ง เสรีภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสรีภาพในการรวมกลุ่ม แสดงความคิดเห็น ชุมนุมอย่างสันติ ตลอดจนการร่วมดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (วัส ตังสมิตร, 2560, หน้า 2-3)

ประเทศไทย ในฐานะประเทศสมาชิกสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ หนึ่งใน 48 ประเทศที่ลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อปี พ.ศ.2491 แต่ปวงชนชาวไทยเริ่มรู้จักในคำว่า สิทธิ เสรีภาพ จากบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2545, หน้า 1) ปรากฏใน บททั่วไป มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2540, หน้า 2) และผลจากการที่ประเทศไทยร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จึงมีพันธะผูกพันต้องร่วมในฐานะภาคียานุวัติ[1] ใน *"ภาคีสนธิสัญญากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง"* (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 (United Nations, 1966) อีกทั้ง

1 รัฐ ที่ไม่ได้เป็น รัฐภาคี ระหว่างร่วมเจรจาหรือลงนามในสนธิสัญญา แต่แสดงความยินยอมเป็นภาคีสนธิสัญญาและผูกพันตามสนธิสัญญาที่มีผลใช้บังคับอยู่แล้ว

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ยังได้สนับสนุนสิทธิทางการเมือง โดยมีบัญญัติให้จัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อส่งเสริมความเป็นกลางทางการเมือง ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ป.ป.ช.) ฯลฯ โดยให้มีอำนาจอิสระ ปฏิบัติหน้าที่สุจริต เที่ยงธรรม ปราศจากอคติทั้งปวง (นพดล เฮงเจริญ, 2548, หน้า 44-46)

พันธกิจด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐาน แม้ถูกละเมิดสิทธิจากการรัฐประหาร 2 ครั้ง แต่ยังคงปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ฉบับปัจจุบัน คงบัญญัติเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งเน้นสิทธิพลเมืองไว้ในมาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง และเน้นย้ำสิทธิทางการเมืองไว้ใน มาตรา 3 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 3-4) สามารถกล่าวได้ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมุ่งส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามหลักการในปฏิญญาสากลคือ ปวงชนชาวไทยทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิเฉพาะตัวตั้งแต่เกิด บุคคลอื่นมาล่วงละเมิดมิได้ หากถูกละเมิดรัฐต้องให้ความคุ้มครองและปฏิบัติอย่างยุติธรรม (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2565, หน้า 3)

สถานการณ์ในประเทศไทยด้านสิทธิมนุษยชน โดยพิจารณารายงานการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2565 พบว่า พลเมืองไทยยังคงเผชิญปัญหาการลิดรอนสิทธิพลเมืองและจำกัดสิทธิทางการเมือง เช่น ประชาชนคนไทยไม่สามารถเข้าถึงหรือมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาของภาครัฐและภาคเอกชน ขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองการบังคับใช้กฎหมายขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนสากลซึ่งเป็นอุปสรรคต่อเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ปิดกั้นการแสดงออกทางความคิด ยังมีเรื่องร้องเรียนกรณีการกระทำทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย ฯลฯ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2567, หน้า 8-9) สะท้อนให้เห็นว่า สิทธิมนุษยชนในสังคมไทยถูกนำมาพิจารณาร่วมกับหลักวัฒนธรรมที่ยึดยอมและปฏิบัติสืบต่อกันมา ด้วยการใช้อำนาจทางการเมืองผ่านกลไกการบริหารรัฐกิจและการตีความทางกฎหมายไปควบคุมและจำกัดสิทธิพลเมือง (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2566) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การนำวัฒนธรรมแบบระบบอุปถัมภ์โดยใช้อำนาจรัฐเอื้อประโยชน์ต่อพรรคพวก (สมชัย สัจจพงษ์, 2558, หน้า 5) และปล่อยให้มาตรฐานทางจริยธรรมตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาใช้เป็นค่านิยมหลัก ผสมกับการตีความตามดุลพินิจขององค์กรอิสระ มีลักษณะคิดเอง ทำเอง ใช้เอง (ยอดชาย วิถีพานิช, 2560, หน้า 3-4) ถือว่าได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่จำกัดสิทธิพลเมืองและอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย (สถานทูตสหรัฐฯ และสถานกงสุลในประเทศไทย, 2560) ตัวอย่างการใช้มาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองที่กระทบสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทย เช่น การตัดสิทธิการสมัครรับเลือกตั้ง หรือตัดสิทธิการดำรงตำแหน่งทางการเมืองตลอดชีวิตของผู้ดำตำแหน่งทางการเมือง (อนุสรา เกื้อขำ, 2561, หน้า ข)

รวมทั้งกรณีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีมติ 5 ต่อ 4 ให้นายเศรษฐา ทวีสิน พ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากขาดคุณสมบัติ ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และมีพฤติกรรมฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2567, หน้า 1-5)

สภาพการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ส่วนหนึ่งเป็นการยึดยอมทางวัฒนธรรมว่าเป็นสิทธิพลเมือง และการนำมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองมาเป็นค่านิยมของสิทธิทางการเมือง ดังนั้นเพื่อทำความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชนสากลและสามารถพิจารณาสิทธิขั้นพื้นฐานของตนได้ว่า สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ได้รับความคุ้มครองจากรัฐแท้จริงหรือไม่ หรือเกิดผลประโยชน์มากน้อยเพียงใดจากการยึดยอมให้ใช้วัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองเทียบเคียงกับหลักสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ในบทความนี้จึงนำเสนอมุมมองเชิงวิชาการว่า ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยจากวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง ด้วยการนำหลักสิทธิมนุษยชนสากลเพื่อเป็นพื้นฐานสร้างความเข้าใจและรับรู้พันธกรณีของรัฐสมาชิกที่มีต่อพลเมือง โดยเน้นไปที่สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นสำคัญ และพยายามเสนอแนะว่าสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทย หากต้องยึดตามวัฒนธรรม และยอมตามค่านิยมมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง ควรมีการปรับปรุงอย่างไรเพื่อให้ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยชนของปวงชนชาวไทยอ้างอิงได้ว่าเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลเช่นกัน

แนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนสากล

ความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน ก่อเกิดจากพรรคนาซีเยอรมัน กระทำการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ กดขี่ ย่ำยี ทารุณ สตรีและเด็กอย่างโหดร้าย เป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างรุนแรง สร้างความหายนะแก่สู่ชีวิตและทรัพย์สินของมวลมนุษยชาติ รวมถึงเป็นชนวนก่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสงครามโลกยุติลงในปี ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) โดยฝ่ายสัมพันธมิตรประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส สหภาพโซเวียต และจีน เป็นฝ่ายชนะสงคราม (SCG Heritage, n.d.) ผู้นำรัฐบาลฝ่ายสัมพันธมิตรจึงร่วมกันก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ ในวันที่ 15 เมษายน 2488 ได้มีการรับรองกฎบัตรสหประชาชาติ (UN Charter) (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2564) ซึ่งในกฎบัตรนี้ได้แสดงเจตจำนงด้วยความมุ่งมั่นในการทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยจัดทำร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เป็นเอกสารหลัก (milestone document) ที่บรรจุหลักการและสาระสำคัญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นรากฐานแห่งอารยะของมวลมนุษยชาติทั่วโลก (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550, หน้า 3) หลังจากเปิดประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ (United Nations General Assembly: UNGA) หลายครั้ง กระทั่งร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเสร็จสมบูรณ์ จึงเปิดให้ประเทศสมาชิกทั้งหมดลงมติรับรองร่างปฏิญญาสากลฯ โดยมีคะแนนเสียงรับรอง 48 เสียง ไม่มีเสียงคัดค้าน มีหนึ่งเสียงของประเทศไทยลงมติรับรอง ให้เป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และประกาศใช้ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

(กรมองค์การระหว่างประเทศ, 2551, หน้า 1)

โดยสาระสำคัญปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สำหรับประเทศสมาชิกนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ภายใต้ขอบเขตและหลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (พิสิษฐ์ เหล่าศิริรัตน์, 2558, หน้า 5) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สิทธิธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด (natural rights) กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี ที่ธรรมชาติกำหนดขึ้นในตัวมนุษย์ทุกคน

2. สิทธิมนุษยชนเป็นสากลและไม่สามารถถ่ายโอนกันได้ (universality & inalienability) หมายถึง สิทธิที่อยู่ในตัวมนุษยชนทุกคนอยู่แล้ว จึงไม่สามารถโอนให้กันได้ เช่น เชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว ศาสนา เป็นต้น ซึ่งหมายรวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) ด้วย

3. สิทธิมนุษยชนไม่สามารถแยกส่วนได้ (indivisibility) เช่น สิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ไม่สามารถแยกได้ว่ามีความสำคัญกว่าสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิทธิทั้งสองประการนี้มีความสำคัญเท่าเทียมกัน

4. สิทธิแห่งความเสมอภาค โดยไม่เลือกปฏิบัติ (equality and non-discrimination) เนื่องจากเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

5. การมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน (participation & inclusion) เพราะประชาชนย่อมมีส่วนร่วมในการเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองและสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

6. ตรวจสอบได้และใช้หลักนิติธรรม (accountability & the rule of law) หมายถึง การปฏิบัติตามหลักการสากลรัฐต้องมีมาตรการปกครองประเทศโดยใช้หลักนิติธรรมในการติดตามตรวจสอบ โดยอาศัยหลักการที่ใช้กฎหมายอย่างเที่ยงธรรมในการปกครองหรือคุ้มครองประชาชน

จากสาระสำคัญของขอบเขตและหลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้างต้นนี้ พอสรุปความหมาย สิทธิมนุษยชนเพื่อความเข้าใจต่อ สิทธิมนุษยชนเชิงสากลหรือแบบกว้าง หมายถึง สิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด เป็นสิทธิที่ถูกกำหนดโดยปฏิญญาสากล กติการะหว่างประเทศ สนธิสัญญา หรือข้อตกลงที่ประเทศทั่วโลกมติรับรองสิทธินั้นร่วมกัน และมีความหมายแบบแคบคือ เป็นสิทธิเฉพาะบุคคล มักมีลักษณะเป็นสิทธิพลเมือง โดยมีสิทธิตามขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติหรือค่านิยมทางวัฒนธรรมที่สังคมในรัฐใช้ปฏิบัติต่อกัน หรือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิดมาเป็นพลเมืองของรัฐพึงมี 2 สิทธิ คือ (1) สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และ (2) สิทธิทางสังคมและวัฒนธรรม

พื้นฐานทางสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

เมื่อประเทศสมาชิกของสหประชาชาติมีมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว ยังมีพันธกรณีระหว่างประเทศ จัดทำเป็นตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน มีสถานภาพสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน (core human rights treaties)

ของสหประชาชาติ อีก 9 ฉบับ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550) หนึ่งในสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นพันธกรณีที่ประเทศสมาชิกมิได้มีส่วนร่วมตั้งแต่แรก แต่แสดงความมุ่งมั่นโดยสมัครใจเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาและพิธีสารเลือกรับอนุสัญญา สามารถเข้าร่วมโดยการภาคียานุวัติ (accession) เช่น ภาคีสนธิสัญญากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ไทยเข้าร่วมในฐานะภาคียานุวัติ จึงมีผลใช้บังคับกับเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 (United Nations, 1966) สาระสำคัญของกติกานี้มีผลต่อประเทศไทย ปรากฏในส่วนที่ 1 กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงตนเอง ส่วนที่ 2 กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคี ต้องเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามเลือกปฏิบัติโดยอ้างเหตุผลเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด ในส่วนที่ 3 กล่าวถึง สิทธิที่เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อาทิ เสรีภาพในการมีชีวิต เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามมิให้บุคคลถูกจับกุมตามอำเภอใจ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก (กฤษฎา เจริญพานิช, 2560, หน้า 6) จากการภาคียานุวัติประเทศไทยมีคำแถลงตีความในกติกานี้ 2 ประเด็น คือ (1) สิทธิแสดงเจตจำนงตนเอง ซึ่งไทยมิได้ตีความว่า อนุญาตหรือสนับสนุนการกระทำที่เป็นการแบ่งแยกดินแดน (2) การห้ามโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสงคราม โดยไทยสงวนไม่ให้รวมถึงการทำสงครามเพื่อป้องกันรัฐตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กรณีที่ประเทศไทยจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ชวนเชิญให้ปวงชนชาวไทยร่วมรักชาติในกรณีที่ต้องทำสงครามเพื่อป้องกันการรุกรานจากประเทศอื่น (จุมพล สำเภาพล, 2558, หน้า 7) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีผลต่อประเทศไทย คือ พลเมืองมีสิทธิในความเสมอภาคตามกฎหมาย สิทธิปกป้องจากการจับกุมหรือคุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่ต้องได้รับการพิจารณาคดีในศาลอย่างยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการรับสัญชาติ และเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือปฏิบัติตามความเชื่อนั้น (เชวง ชูศิริ, 2564, หน้า 7) สิทธิทางการเมือง หมายถึง สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน เป็นสิทธิในเจตจำนงของตน (right of self-determination) ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิการมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม สิทธิการเลือกตั้งอย่างเสรี (เอื้ออารีย์ อึ้งจะนิล, 2560, หน้า 791)

เมื่อพิจารณากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในส่วนที่ 4 ได้ กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการการสิทธิมนุษยชน ภารกิจตามพันธกรณีของรัฐในการจัดทำรายงานของรัฐภาคี และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ดังนั้นประเทศไทย รัฐภาคี จึงได้สถาปนาสำนักงานและแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขึ้นครั้งแรกและแต่งตั้งคณะกรรมการชุดแรกขึ้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในส่วนที่ 8 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มาตรา 199 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2540, 2540, หน้า 51) โดยตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542, หน้า 1) สังกัดรัฐสภา ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดเปลี่ยนสถานะเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ปัจจุบัน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับการบัญญัติให้เป็นองค์กรอิสระ หมวด 12 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช2560,2560,หน้า72)มีหน้าที่และอำนาจตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า ว่าการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐว่าสอดคล้องกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี อันนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะ มาตรการ หรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายและแนวปฏิบัติต่าง ๆ รวมถึงการรณรงค์และสนับสนุนให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 73)

เห็นได้ว่าหลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นเสมือนเกราะปกป้องมวลมนุษย์ให้ได้รับความเป็นธรรม คุ้มครองให้ความเป็นมนุษย์นั้นพ้นจากภัยคุกคามจากอิทธิพลหรืออำนาจไม่เป็นธรรมที่แทรกซ้อนอยู่ในสังคมที่มนุษย์นั้นอาศัยอยู่ เนื่องจากสิทธิมนุษยชนเป็นหลักประกันทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองต่อการละเมิดเสรีภาพขั้นพื้นฐานและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กล่าวคือมีเสรีภาพตามที่กฎหมายของรัฐบัญญัติไว้ (วิชัย สังข์ประไพ, 2559, หน้า 4) ซึ่งประเทศสมาชิกหรือรัฐภาคี (state party) ส่วนใหญ่รับหลักการแล้วนำไปบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะประเทศที่ใช้การปกครองด้วยหลักนิติรัฐ (the rule of law) จึงมีบทบัญญัติรับรองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการทางเมืองเพื่อมิให้ถูกล่วงละเมิด (อรรถพล ใหญ่สว่าง, 2556, หน้า 10) โดยบทบัญญัติขอบเขต ทางเลือกอันพึงมีและพึงกระทำได้ที่ครอบคลุมผลประโยชน์ โอกาสการกระทำนั้นไม่ถูกจำกัดขัดขวาง มีอิสระ เสรีภาพของประชาชนในการใช้สิทธิตามเจตจำนงของตน หรือขีดความสามารถในการตัดสินใจของตน ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25-49 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 7-13) ทั้งนี้ เพราะประเทศสมาชิกหรือรัฐภาคีได้ปฏิญาณถึงความมุ่งมั่นว่าจะป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่พลเมืองของตน นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขึ้น เพื่อทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศและบรรทัดฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 72-73) เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบาย การปรับปรุงกฎหมาย กฎ และระเบียบ ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่พบจากเรื่องร้องเรียนที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นอกจากนี้

ยังมีหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมความเข้าใจแก่สาธารณชน ด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีอิสระและเสรีภาพในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

หลักสิทธิทางสังคมและวัฒนธรรม

เนื่องจากสภาพการณ์ตามหลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในแต่ละประเทศแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเกิดจากทัศนคติของพลเมืองและความเข้าใจของรัฐต่อหลักสิทธิมนุษยชนถือเป็นประเด็นละเอียดอ่อน ที่ต้องทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง หากต้องการใช้สิทธิเรียกร้องที่ตนพึงมีหรือได้รับ แต่ไม่ทราบว่ามีกฎหมายรับรองหรือให้ความคุ้มครองไว้หรือไม่ เพราะหากกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ย่อมไม่มีสิทธิ แต่ในแง่หลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ระบุขอบเขตไว้กว้างกว่าสิทธิที่กฎหมายกำหนด (จุมพล สำเภาพล, 2558, หน้า 2) อีกทั้งหลักสิทธิมนุษยชนไม่สามารถแยกส่วนได้ ว่าสิทธิใดสำคัญกว่าอีกสิทธิหนึ่ง (indivisibility) เช่น สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไม่อาจกล่าวได้ว่า มีความสำคัญกว่าสิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม เพราะสิทธิดังกล่าวนี้สำคัญเท่าเทียมกัน หมายความว่า รัฐต้องให้ความเสมอภาค ห้ามเลือกปฏิบัติ เพราะการเลือกปฏิบัติเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, ม.ป.ป., หน้า 16) ดังนั้นสิทธิมนุษยชนที่ต้องคำนึงถึงนอกจากสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองคือ สิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม เพราะทั้ง 2 สิทธินี้ มีความละเอียดอ่อนหากพิจารณาด้านความเสมอภาค ส่วนหนึ่งมาจากผู้ใช้อำนาจรัฐ อาจเป็นรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐมักเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่เสมอภาคได้ ทั้งนี้เพราะสิทธิทางสังคม ได้แก่ สิทธิการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ การพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ สิทธิได้รับความมั่นคงทางสังคม เสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว เป็นต้น ส่วนสิทธิทางวัฒนธรรม หมายถึง การมีเสรีภาพในการใช้ภาษา การแต่งกาย การปฏิบัติกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การแสดงศิลปะ วัฒนธรรมความบันเทิง โดยปราศจากการบังคับ ซึ่งทั้ง 2 สิทธิ ส่วนหนึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลที่มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐไปปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาสิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสิทธิมนุษยชนที่มีผลบังคับใช้กับประเทศไทยในฐานะรัฐภาคี ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ส่วนที่เป็นสาระบัญญัติ 15 ข้อ กำหนดสิทธิของประชาชน ได้แก่ การกำหนดเจตจำนงของตน การจัดการทรัพยากรและการประกันสิทธิของรัฐภาคีที่ต้องให้สิทธิแก่ทั้งประชาชนและผู้ที่ไม่ใช่คนชาติของตน การประกันสิทธิความเท่าเทียมกันในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมระหว่างชายหญิงและเพื่อความเท่าเทียมกันในสังคมประชาธิปไตย การห้ามลิดรอนสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน การรับรอง สิทธิในการทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยสภาพการทำงานที่ยุติธรรม ค่าจ้างที่เป็นตามความเป็นอยู่ และสภาพการทำงานที่ปลอดภัยถูกสุขลักษณะ การก่อตั้งสหภาพแรงงาน สิทธิของคนงาน สิทธิในสวัสดิการสังคม การประกันสังคม

สิทธิของครอบครัว ความคุ้มครองสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอในปัจจัย 4 โดยเฉพาะเรื่องอาหาร โดยปลอดจากความหิวโหยและการแบ่งสรรอาหาร สิทธิด้านสุขภาพ สุขลักษณะบริการทางการแพทย์ การควบคุมโรคระบาดโดยเฉพาะอนามัยทารก สิทธิทางการศึกษาซึ่งประถมศึกษา จะเป็นการศึกษาภาคบังคับที่ให้เปล่าแก่ทุกคน และการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ที่เหมาะสมเท่าเทียมกัน รวมถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ต้องส่งเสริมให้มากที่สุด สิทธิในการมีส่วนร่วมด้านวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และการดูแลจากภาครัฐ ที่จะคุ้มครอง อนุรักษ์และการพัฒนา รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทางวัฒนธรรม (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, ม.ป.ป., หน้า 17)

จากเจตนาในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม หากตรวจสอบกับการดำเนินการในประเทศไทย หากพิจารณาในแง่สิทธิความเท่าเทียม ความเสมอภาคการลิดรอนสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เมื่อกล่าวถึงบริบททางสังคมไทยถูกปฏิบัติด้วยระบบอุปถัมภ์[2] (patronage system) และวิถีวัฒนธรรมไทยในการเลือกปฏิบัติ เกิดการละเมิดสิทธิมนุษชน กล่าวคือ ระบบอุปถัมภ์เป็นฐานของสถาบันสังคม การเมือง การปกครอง การบริหารของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ระบบนี้มีผู้อุปถัมภ์คอยให้คุณให้โทษกับผู้ให้การสนับสนุนตนในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทน เพราะผู้อุปถัมภ์ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอำนาจ บารมี การเงินและผู้บริหารระดับสูง จึงมีลูกน้องคอยช่วยเหลือในการทำงาน ก็จำเป็นต้องเอื้ออำนวยประโยชน์ลูกน้องทางตำแหน่ง อำนาจ หน้าที่ การเงิน (สมชัย สัจจพงษ์, 2558, หน้า 7) ระบบอุปถัมภ์ได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิทางสังคม อันนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูล การสร้างฐานะอำนาจและบารมี ความมั่งคงทางเศรษฐกิจ เกิดปัญหาการเอารัดเอาเปรียบคำนึงถึงผลประโยชน์เพื่อพวงพ้องตนเท่านั้น กรณีการสมัครเรียน หรือสมัครเข้าทำงานการอุปถัมภ์จะไม่คำนึงถึงคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ ความเหมาะสมกับระดับสติปัญญาหรือตำแหน่ง วิถีวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นตามมาคือการเลือกปฏิบัติต่อกัน เกิดความลำเอียง ละเลยความเสมอภาคเที่ยงธรรม การปฏิบัติภายใต้สิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรมของประเทศไทยจึงค่อนข้างขัดต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 วรรค 3 การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ และวรรค 4 มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดย

2 หมายถึง ระบบที่มีการควบคุมอำนาจทางสังคม เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดสรรผลประโยชน์ ในอำนาจ ตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง หรือการแบ่งสรรทรัพยากรให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลนำไปสร้างผลประโยชน์ในอำนาจ ทั้งเรื่องนโยบาย การบริหาร และการปฏิบัติ

ไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 8)

สิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรมของปวงชนชาวไทย จากระบบอุปถัมภ์นำมาซึ่งการเลือกปฏิบัติ ซึ่งขัดแย้งต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 สิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม จึงเป็นสิทธิที่ค่อนข้างมีโอกาสขัดต่อหลักมนุษยชนระหว่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทยด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง

หากพิจารณาตามหลักธรรมชาติ มนุษย์เกิดมามิได้มีสำนึกต่อสิทธิมนุษยชน แต่มีสำนึกเพราะปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่สหประชาชาติกำหนดขึ้น เพื่อให้มวลมนุษยชาติสำนึกต่อสิทธิความเป็นมนุษย์ เป็นไปได้ว่า มนุษย์โดยธรรมชาติแล้วมีความโหดร้ายทารุณจึงต้องสร้างกติกาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ แต่หากพิจารณาในแง่มุมหนึ่งว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนการเกิดของมนุษย์ โดยเกิดอุบัติการที่ทำให้มีการประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อสันติสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืน (อัครพนธ์ เอี้ยวรัตนวดี, 2565) เป็นการวางรากฐานให้รัฐนำไปตรากฎหมาย หรือใช้เป็นหลักนิติธรรม หรือหลักนิติรัฐ (rule of law) เพื่อคุ้มครองให้พลเมืองมีหลักประกันสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค และควบคุมพลเมืองด้วยการมอบอำนาจแก่สถาบันการเมือง อาทิ รัฐบาล รัฐสภา ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขต กล่าวคือ ผู้ใช้อำนาจต้องมีมารยาททางการเมือง และจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตยในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง ขณะเดียวกันพลเมืองต้องมีค่านิยมความเป็นประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน (อนุฤทธิ์ เกิดสินธ์ชัย, 2557, หน้า 2)

นับจากพัฒนาการรูปแบบการปกครองประเทศ ปรับเปลี่ยนสู่ประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน (representative democracy) เพราะภายในรัฐมีพลเมืองเพิ่มจำนวน จึงเกิดความซับซ้อนมากขึ้น จึงใช้วิธีเลือกผู้แทนมาทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ หรือให้สิทธิทางการเมืองแทนพลเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ตามหลักการประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนที่เท่าเทียมกัน ภายใต้กฎหมายคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด การมีส่วนร่วมทางการเมือง ฯลฯ หรือการใช้อำนาจรัฐโดยสถาบันการเมืองต้องมีมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง (political ethics) ซึ่งหมายความว่า สิ่งที่พึงปฏิบัติในการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ด้วยเหตุผลที่รัฐต้องใช้อำนาจว่า เพื่อดูแลทุกข์สุขประชาชน แต่เป็นประเด็นที่ถกเถียงว่า จริยธรรมการใช้อำนาจนั้นถูกต้องในแง่เป้าหมายและวิธีการหรือไม่ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2558, หน้า 1) จึงกล่าวได้ว่า จริยธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรมทางสังคมที่ประกอบด้วยความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสม เป็นที่ยอมรับและถือปฏิบัติของคนในสังคม แต่อาจไม่ถูกยอมรับในอีกสังคมหนึ่งก็ได้ ดังนั้นจริยธรรมจึงไม่ใช่หลักสากล (อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ, 2564, หน้า 3)

หลักสิทธิมนุษยชนจึงมีส่วนเกี่ยวพันกับจริยธรรมทางการเมือง ผ่านกระบวนการตรากฎหมายของรัฐ เช่นเดียวกับประเทศไทย เป็นรัฐสมาชิกที่มีมติรับรองปฏิญญาว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน ในการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงต้องคำนึงถึงผู้มีอำนาจบริหารการปกครองด้วย โดยได้บัญญัติหลักจริยธรรมทางการเมือง เพื่อควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองที่ต้องมีความประพฤติปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทย ใช้วิจารณญาณที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นต้น ดังปรากฏชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ว่าด้วยจริยธรรมทางการเมือง วางกรอบให้นักการเมืองมีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม โปร่งใส รักษาผลประโยชน์ให้บ้านเมือง ทำหน้าที่ภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรม มุ่งพัฒนาชาติบ้านเมืองเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน (อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ, 2564, หน้า 6) ดังบัญญัติในมาตรา 76 กำหนดให้รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 20) จากบทบัญญัตินี้รัฐบาลจึงตราพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562, 2562, หน้า 1-10) และประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564 (ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564, 2564, หน้า 11-14) เป็นกรอบควบคุมการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติของสถาบันการเมืองและนักการเมืองนับจากกฎหมายมีผลบังคับใช้เป็นต้นมา

แต่จากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของไทยที่ทวีความซับซ้อน ยุ่งเหยิง การแข่งขันที่สูงขึ้น เกิดภาวะเอารัดเอาเปรียบ แย่งชิงทรัพยากร มุ่งผลประโยชน์เฉพาะตนมากกว่าส่วนรวม มีการแก่งแย่งแข่งขันกันเกิดภาวะสังคมระบบอุปถัมภ์และเลือกปฏิบัติ เกิดเป็นวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบอุปถัมภ์ (พระครูวาทีธรรมวิภัช และคณะ, 2563, หน้า 62) มีการแทรกแซงของสถาบันการเมือง เกิดมายาคติเชิงอำนาจ มีการแย่งชิงอำนาจภายในและภายนอกกลุ่ม องค์กรพรรคการเมือง รวมทั้งในคณะรัฐบาล บรรดาผู้นำทางการเมืองพยายามชิงอำนาจการบริหาร การเอาชนะในฝ่ายนิติบัญญัติจนละเลยผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ การตีความลำเอียงของฝ่ายตุลาการ (วิชัย วิชยานฤพล, 2559, หน้า 201) กรณีการตีความทางกฎหมายในกระบวนการถอดถอนนักการเมือง ทั้งจากพรรคฝ่ายค้าน พรรคฝ่ายรัฐบาล รัฐมนตรี หัวหน้าคณะรัฐบาล ฯลฯ

เนื่องเพราะบุคคลเหล่านั้นถูกพิพากษ์ว่ามีความประพฤติขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง แต่กลับมีข้อโต้แย้งถึงระบบการตีความ จนเกิดความเห็นต่างทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (สืบวงษ์ สุขะมงคล, 2557) และการใช้มาตรฐานทางจริยธรรมเกินขอบเขต ดุลอำนาจระหว่างสถาบันการเมือง เหลื่อมล้ำ ด้วยการให้ความสำคัญต่อการรับรอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชาชนชาวไทยตามตัวบทรัฐธรรมนูญ ภายใต้รูปแบบแห่งนัยเชิงกฎหมาย (เทียนธวัช ศรีใจงาม, 2561, หน้า 5) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่สะท้อนถึงผลชิงบวกต่อการสร้างเสริมสิทธิมนุษยชน ทั้งด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งสิทธิทางสังคม สิทธิทางวัฒนธรรม จึงเกิดผลลัพธ์ต่อปวงชนชาวไทย ค่อนข้างน้อย เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่ชาติ, 2565, หน้า 8-12) รวมถึงการขัดต่อจริยธรรมทางการเมือง (iLaw, 2023)

ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยจากวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง

นับจากประเทศไทยร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) และการที่ประเทศไทยเป็นภาคียานุวัติในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ภายใต้รัฐอธิปไตยของไทย ซึ่งได้รับหลักการสากลและแสดงเจตจำนงในฐานะรัฐภาคีต่อกติการะหว่างประเทศ โดยนำมาบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในฐานะที่มีความเป็นกฎหมายสูงสุด (supremacy of law) แนวนโยบายแห่งรัฐ และกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูก ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค โดยปรากฏผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยในบริบทวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองอย่างประจักษ์ มีดังนี้

(1) ผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทย ตามสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยประจักษ์ชัดในรูปรายลักษณ์อักษรในรัฐธรรมแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บททั่วไป มาตรา 2 ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน และหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25-49 รวมทั้งบัญญัติให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระในการตรวจสอบสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในหมวด 12 องค์กรอิสระ ส่วนที่ 6 คณะกรรมการสิทธิมนุษชนแห่งชาติ อีกทั้งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ส่งเสริมสิทธิทางการเมือง โดยบัญญัติให้จัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อความเป็นกลางทางการเมือง ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ป.ป.ช.) ฯลฯ โดยให้มีอำนาจอิสระ ปฏิบัติหน้าที่สุจริต เที่ยงธรรม ปราศจากอคติทั้งปวง (นพดล เฮงเจริญ, 2548, หน้า 44-46)

(2) นโยบายแห่งรัฐ สอดคล้องกับหลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งประจักษ์ชัดในรูปรายลักษณ์อักษร ในรัฐธรรมแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

เฉพาะมาตรา 66-78 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 17-20)

(3) กฎหมายที่แสดงเจตนารมณ์ในการปกป้อง คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของปวงชนชาวไทย ได้แก่ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายแรงงาน กฎหมายสิทธิทางปัญญา เป็นต้น

หลักการ บทบัญญัติ และหลักกฎหมายดังกล่าวเป็นเพียงขอบเขตหรือกรอบสำหรับปฏิบัติ ดังนั้นผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยจากวัฒนธรรมและมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง ในการทางปฏิบัติ ส่วนหนึ่งเกิดจากทัศนคติของพลเมืองและความเข้าใจของรัฐต่อหลักสิทธิมนุษยชนแตกต่างกัน (จุมพล สำเภาพล, 2558, หน้า 8) รวมถึงรูปแบบวัฒนธรรมทางสังคม และจริยธรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการละเมิดสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทย ดังนี้

(1) เนื่องจากสิทธิมนุษยชนเป็นหลักสากล การนำมาปฏิบัติเป็นหน้าที่ของประเทศสมาชิกหรือรัฐภาคี ซึ่งส่วนใหญ่นำมาตราเป็นกฎหมายโดยอิงกับลักษณะวัฒนธรรมในสังคมของรัฐ/ประเทศนั้น เช่นเดียวกับประเทศไทยแม้มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของปวงชน แต่วิถีวัฒนธรรม ประเพณีปฏิบัติภายใต้สังคมไทย ยังมีระบบอุปถัมภ์ ในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทน มีการเลือกปฏิบัติเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อญาติพี่น้อง พรรค(พวก) เพื่อนพ้อง จึงเกิดผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยด้วยการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาค ขาดความเที่ยงธรรม เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

(2) ผลลัพธ์ในแง่ประโยชน์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยจากมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง เป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรมทางสังคมไทย ที่ประกอบด้วยความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสม เป็นที่ยอมรับของคนภายในสังคมนั้นจึงไม่ใช่หลักสากล จึงเป็นเขตอำนาจของรัฐภายใต้บัญญัติแห่งกฎหมาย ต้องอาศัยการตีความ ดุลอำนาจระหว่างสถาบันการเมืองหลัก (ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ) การขยายเขตอำนาจศาลโดยกฎหมายสูงสุด ขอบเขตการพิจารณามาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง ส่งผลกระทบต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อาทิ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิการแสดงความคิดเห็น กรณีที่ไม่ใช่หลักสากล และกฎหมายไม่ให้สิทธิมนุษยปวงชนชาวไทย เพราะเป็นการละเมิดอำนาจศาล

สรุป

หลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รวมถึงกติการะหว่างประเทศที่ประเทศไทยร่วมรับรอง หรือร่วมในฐานะภาคียานุวัติ มีผลบังคับใช้ต่อปวงชนชาวไทยทุกเพศทุกวัย คือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิทางสังคมและสิทธิทางวัฒนธรรม ซึ่งสิทธิพื้นฐานเหล่านี้ได้นำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เริ่มฉบับแรกคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เกิดการละเมิดอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ต้องเปลี่ยนมาใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และเกิดการละเมิดอำนาจอธิปไตย

เป็นของปวงชนชาวไทยอีกครั้งเสมือนเป็นวัฒนธรรมทางสังคมไทย เปลี่ยนมาใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นฉบับปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม สิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยยังได้รับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเสมอมา อันเป็นเจตนารมณ์สำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญในฐานะ supremacy of law รวมถึงกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายลูกที่เป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้โดยตรง (self-executing) บทบัญญัติของกฎหมายทุกฉบับแสดงเจตจำนงคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพอย่างเชิงประจักษ์ชัดในรูปของรายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ แต่ทางปฏิบัติยังมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพยังมีอยู่เนื่องๆ ทั้งเจตนาและไม่เจตนา (พงษ์ธวัฒน์ บุญพิทักษ์, 2560, หน้า 14) ประกอบกับรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีองค์กรอิสระที่มีบทบาทเพื่อถ่วงดุลอำนาจระหว่างสถาบันการเมือง เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งบัญญัติให้มีมาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง เพื่อควบคุมผู้ใช้อำนาจรัฐหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเมือง แต่ก็ยังปรากฏผลลัพธ์ต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทยยังถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพอันเนื่องจากระบบอุปถัมภ์ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและประเพณีปฏิบัติของสังคมไทย มีการเลือกปฏิบัติ ไม่ได้รับความเสมอภาค และความเหลื่อมล้ำทางสังคมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ในด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของปวงชนชาวไทย ได้รับประโยชน์จากมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมของระบบอุปถัมภ์ ปัญหาการเลือกปฏิบัติและการที่คนไทยไม่ตระหนักถึงการรักษามาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง เพราะไม่เคยได้ประโยชน์จากการรักษาจริยธรรม คือ อุปสรรคสำคัญต่อสิทธิมนุษยปวงชนชาวไทย ผ่านการยกตัวอย่าง ข้อความในกฎหมายที่เป็นช่องโหว่ในการตีความ การดำเนินการที่ทำให้สามารถนำความเห็น ความชอบส่วนตนเพื่ออุปถัมภ์หรือเลือกปฏิบัติมาใช้ การขาด code of conduct ของนักการเมือง/ข้าราชการ หรือเหตุการณ์ใด ๆ ในทางการเมือง อันเกิดจากระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิของปวงชนชาวไทย และทำให้ไทยไม่สามารถดำเนินการเสริมสร้างสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองตามหลักสากลได้ ดังนั้น มนุษย์ที่เกิดมามีสัญชาติไทย สิทธิพื้นฐานสิทธิพลเมืองหรือสิทธิของปวงชนชาวไทย จำเป็นต้องรับรู้ความเข้าใจในสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเพื่อยกระดับความเป็นผู้อยู่ภายใต้การปกครอง สู่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยได้อย่างเต็มที่

บรรณานุกรม

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2565). **แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566-2570)**. กรุงเทพฯ: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (ม.ป.ป.). **ความรู้พื้นฐานเรื่องสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.

กรมองค์การระหว่างประเทศ. (2551). **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: กรมองค์การระหว่างประเทศ, กระทรวงการต่างประเทศ.

กฤษฎา เจริญพานิช. (2560). **หลักกฎหมายเกี่ยวกับกฎอัยการศึกกับสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2567). **รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2566**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

จุมพล สำเภาพล. (2558). **พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

เชวง ชูศิริ. (2564). **หลักประกันอิสรภาพ จากการถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

เทียนธวัช ศรีใจงาม. (2561). **รัฐธรรมนูญในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมือง: ศึกษา 3 กรณีศึกษาและการถอดบทเรียนเพื่อปรับใช้กับประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

นพดล เฮงเจริญ. (2548). องค์กรอิสระ: ความสำคัญต่อการปฏิรูปการเมืองและระบบราชการ. **วารสารศาลรัฐธรรมนูญ**, 7(21), 43-75.

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2566). **รัฐ และวัฒนธรรมอำนาจ**. ค้นเมื่อ 18 มกราคม 2568, จาก https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/503

ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). **การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2564. (2564). **ราชกิจจานุเบกษา**, 134(258ง), 11-14.

พงษ์ธวัฒน์ บุญพิทักษ์. (2560). **สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักกฎหมาย.

พระครูวาทีธรรมวิภัช, พระครูวิจิตรรัตนวัตร, พระครูรัตนสุตากร และไพรัตน์ ฉิมหาด. (2563). ระบบอุปถัมภ์กับอำนาจการต่อรองของพรรคการเมือง. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**,

7(5), 62-75.

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). **ราชกิจจานุเบกษา**, 116(118ก), 1-14.

พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562. (2562). **ราชกิจจานุเบกษา**, 136(50ก), 1-10.

พิศิษฐ์ ลีลาวชิโรภาส. (2560). การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้กระแสการปฏิรูปประเทศไทย. **วารสารศาลรัฐธรรมนูญ**, 19(57), 117-125.

พิสิษฐ์ เหล่าศิริรัตน์. (2558). **หลักสิทธิมนุษยชนกับภาคเอกชน**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ยอดชาย วิถีพานิช. (2560). **มาตรฐานทางจริยธรรม: กลไกใหม่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560**. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก https://old.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=43362&filename =index

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540). **ราชกิจจานุเบกษา**, 114(55ก), 1-99.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, 134(40ก), 1-90.

วัส ตังสมิตร. (2560). **สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ 2560**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

วิชัย สังข์ประไพ. (2559). **หลักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สถานทูตสหรัฐฯ และสถานกงสุลในประเทศไทย. (2560). **รายงานด้านสิทธิมนุษยชนประจำปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทย**. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก https://th.usembassy.gov/th/our-relationship-th/official-reports-th/2023-human-rights-reports-thailand-th/

สมชัย สัจจพงษ์. (2558). **สะท้อนภาพสิทธิมนุษยชนกับวัฒนธรรมในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2545). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2564). **ชุดความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน**. ค้นเมื่อ 16 มกราคม 2568, จาก https://asdd.mol.go.th/news/ชุดความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน-สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ-สนธิสัญญาหลักระหว่างประเทศด้านสิทธิ-มนุษยชนที่ประเทศไทยภาคี

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2567). **ข่าวที่ 33/2567**. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สืบวงษ์ สุขะมงคล. (2557). การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่าง ปีพ.ศ. 2544-2555. **วารสารเกษมบัณฑิต**, 5(1), 39.

อนุฤทธิ์ เกิดสินธ์ชัย. (2557). **หลักประชาธิปไตยกับนักการเมือง**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

อนุสรา เกื้อขำ. (2561). **การตัดสิทธิทางการเมือง กรณีการระทำผิดเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2556). **หลักนิติธรรมภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

อัครพนธ์ เอี้ยวรัตนวดี. (2565). **PSB-101 ทฤษฎีและจริยธรรมทางการเมือง**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568, จาก https://x.umt.ac.th/wp-content/uploads/2022/11/PSB-101-ทฤษฎีและจริยธรรมทางการเมือง

อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ. (2564). มาตรฐานจริยธรรมของนักการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. **วารสารธรรมวัตร**, 2(2), 1-8.

เอื้ออารีย์ อึ้งจะนิล. (2560). หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล. **วารสารนิติศาสตร์**, 46(3), 789-815.

iLaw. (2023). **ผิดมาตรฐานจริยธรรมร้ายแรง" เครื่องมือสอยนักการเมืองจากรัฐธรรมนูญ'60**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568, จาก https://www.ilaw.or.th/articles/6217

SCG Heritage. (n.d.). **พ.ศ.2482 สงครามโลกครั้งที่ 2**. ค้นเมื่อ 16 มกราคม 2568, จาก https://www.scg-heritage.com/content/147.html

United Nations. (1966). I**nternational Covenant on Civil and Political Rights (IC CPR)**. New York: United Nations.

ได้รับบทความ 29 มกราคม 2568 ; แก้ไขปรับปรุง 24 ธันวาคม 2568 ; อนุมัติให้ตีพิมพ์ 25 ธันวาคม 2568

วัฒนสังคมไทยกับค่านิยมการสมรสเท่าเทียมในยุคคนเจนเนอเรชั่นซี

ณัฐนิดา จบศรี*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งนำเสนอความต้องการสิทธิขั้นพื้นฐานความเป็นมนุษย์ของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือกลุ่มคน LGBTQ ด้วยการเรียกร้องให้รัฐส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและหญิง ซึ่งเกิดผลเชิงรูปธรรมในประเทศเนเธอร์แลนด์แห่งแรกของโลกที่ประกาศใช้กฎหมายรับรองสิทธิสมรสคนเพศเดียวกันและดำเนินการตามในหลายประเทศ เช่นเดียวกับประเทศไทย ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 หรือกฎหมายสมรสเท่าเทียม มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 22 มกราคม 2568 เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ เป็นการรับรองสิทธิสมรสคนเพศเดียวกันในการจดทะเบียนสมรสได้ตามกฎหมาย เสมือนการสมรสชายกับหญิง และมีความเป็นไปได้ในอนาคตว่า รุ่นคน Gen Z จะเป็นคนปรับแต่งวิถีทางวัฒนสังคมไทยแบบพลวัตในการสมรสของกลุ่มคน LGBTQ อย่างเท่าเทียมทั้งทางกฎหมายและทางปฏิบัติ

คำสำคัญ: วัฒนสังคมไทย ความหลากหลายทางเพศ สมรสเท่าเทียม คนเจนเนอเรชั่นซี

* นักวิชาการอิสระ
ผู้นิพนธ์ประสานงาน; อีเมล : Natnida.jobsri@gmail.com

Received January 29, 2025 ; Revised December 24, 2025 ; Accepted December 25, 2025

Thai Socio-culture in value of Marriage Equality Generation Z era

Nuttanida Jobsri*

Abstract

The demand for fundamental human rights of the LGBTQ has called for the states to have the same status as dignity as men and women. Netherlands is the first country of world by enact the law to certify the marriage rights of same-sex couples, include with many countries. As for Thailand has enacted the Civil and Commercial Code Amendment Act (No. 24) B.E. 2567, the Marriage Equality Act, it effective from January 22, 2568. The intention of the law is to certify rights of LGBTQ to legally register marriages as same as marriage rights of males and females, and potentiality in the future that Gen Z will leading dynamic change the ways Thai socio-cultural for LGBTQ marriages are equal by the law and practice.

Keywords: Thai socio-cultural, LGBTQ, Marriage Equality, Generation Z (Gen Z)

* Independence Scholar
Corresponding Author; e-mail : Natnida.jobsri@gmail.com

บทนำ

ปรากฏการณ์ในสังคมโลกด้านสิทธิมนุษยชน และสถานภาพทางกฎหมายของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ เรียกด้วยคำย่อว่า LGBTQ[1] จุดเริ่มต้นจากความต้องการแสดงออกของกลุ่มคน LGBTQ นิยมรวมตัวกัน ณ สโตนวอลล์อินน์ (Stonewall Inn) บาร์ขนาดเล็กในนครนิวยอร์ค สหรัฐอเมริกา ย้อนไปกว่า 5 ทศวรรษ เหตุการณ์ในวันที่ 28 มิถุนายน 1969 (พ.ศ. 2512) ตำรวจได้เข้าจับกุมเพื่อปราบปรามกลุ่มคนเพียงแต่งตัวเป็นผู้หญิง เสมือนเป็นการกดขี่ทางวัฒนธรรม และสังคม โดยเฉพาะการใช้ความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ จนกลายเป็นเหตุการณ์ Stonewall Uprising ซึ่งการจลาจลครั้งนี้ทำให้มีผู้บาดเจ็บและถูกจับกุมจำนวนมาก ต่อมาได้มีการออกกฎหมายห้ามไม่ให้ประชาชนแต่งตัวผิดกับเพศสภาพ นับจากเหตุการณ์จลาจลจึงมีการเรียกร้องด้านสิทธิมนุษยชนที่ไม่ควรถูกข้อจำกัดทางวัฒนธรรมและสังคม แต่ควรมีการยอมรับความเป็นตัวตนของคนเพศใดก็ตาม (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ไทยแลนด์, 2564) กระทั่งในปี ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544) สภานิติบัญญัติแห่งชาติของประเทศเนเธอร์แลนด์ได้ผ่านกฎหมายรับรองการสมรสของเพศเดียวกัน มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2544 เนเธอร์แลนด์จึงเป็นประเทศแรกของโลกที่รับรองการแต่งงานของคนเพศเดียวกันอย่างถูกต้องตามกฎหมาย (ไทยพีบีเอส, 2567ก) จากการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวนี้ ส่งผลให้นานาประเทศหันมาให้ความสำคัญกับการแต่งงานของคนที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างกว้างขวาง เป็นค่านิยมทางสังคม (สภาการสื่อสารมวลชนแห่งชาติ, 2567) ประชาชนต้องการให้มีการประกาศใช้กฎหมายเพื่อรับรองการแต่งงานของกลุ่มคน LGBTQ ซึ่งเริ่มเป็นค่านิยมที่แพร่หลายในประเทศแถบยุโรปตะวันตก เช่น ประเทศเบลเยี่ยม สเปน โปตุเกต นอร์เวย์ สวีเดน ฝรั่งเศส และลาตินอเมริกา เช่น แอฟริกาใต้ อาร์เจนติน่า บราซิล อุรุกวัย เป็นต้น (The Standard, 2024) รวมทั้งประเทศไต้หวันประเทศแรกในทวีปเอเชียที่ให้ชายกับชาย หญิงกับหญิง สามารถแต่งงานและจดทะเบียนสมรสได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (บีบีซีไทย, 2562) ในทางกลับกันในประเทศที่มีความเป็นอนุรักษ์นิยมทางวัฒนธรรมและสังคมอย่างเคร่งครัดยังคงใช้กฎหมายกำหนดโทษคู่รักเพศเดียวกันในอัตราโทษสูงสุดคือประหารชีวิต เช่น ประเทศซาอุดีอาระเบีย ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เป็นต้น (เดลินิวส์, 2567)

จากกระแสค่านิยมต่อกฎหมายรับรองการสมรสของคนเพศเดียวที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR) และได้เข้าเป็นภาคีสนธิสัญญากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political

1 L = Lesbian หมายถึง กลุ่มหญิงรักหญิงด้วยกัน
G = Gay กลุ่มชายรักชายด้วยกัน
B = Bisexual กลุ่มที่รักได้ทั้งชายและหญิง
T = Transgender กลุ่มคนข้ามเพศ จากชายเป็นหญิง หรือหญิงเป็นชาย
Q = Queer กลุ่มคนที่พึงพอใจต่อเพศใดเพศหนึ่ง โดยไม่ได้จำกัดในเรื่องเพศและความรัก

Rights: ICCPR) ซึ่งพันธกรณีระหว่างประเทศนี้กำหนดสิทธิในการแต่งงานและการสร้างครอบครัว (rights to family) ไว้ด้วย ซึ่งการเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาและตราสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตาม ซึ่งประเด็นหนึ่งคือ หลักประกันตามสิทธิตามสนธิสัญญา รัฐต้องปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการต่างๆ ให้สอดคล้องกับหลักการและสาระสำคัญของสนธิสัญญา ประกอบกับหลักการยอกยาการ์ต้าว่าด้วยการปรับใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ค.ศ. 2006 (The Yogyakarta Principles on the Application of International Human Rights Law in Relation to Sexual Orientation and Gender Identity 2006) ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงนาม โดยมีบัญญัติเกี่ยวกับการสมรสและการสร้างครอบครัว ในข้อ 24 “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการสร้างครอบครัวโดยไม่ขึ้นกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ...” (วุฒิชัย เอียดเหลือ, 2565, หน้า 9) จึงมีการเรียกร้องด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย เรื่องสถานภาพทางกฎหมายของกลุ่มคน LGBTQ และเกิดปรากฏการณ์ครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติไทย เมื่อมีประกาศพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567, 2567, หน้า 1) หรือเรียกว่า กฎหมายสมรสเท่าเทียม กำหนดให้มีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการในวันที่ 22 มกราคม 2568

การไหลเวียนแห่งกระแสสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยได้ประกาศรับรองสิทธิกลุ่มคน LGBTQ ความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างเป็นทางการ เป็นประเทศที่ 3 ของเอเชีย (2 ประเทศคือ ไต้หวัน และเนปาล) (มูลนิธิเพื่อนรัก, 2567) อย่างไรก็ตามเมื่อกฎหมายสมรสเท่าเทียมมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการแล้วอาจถือได้ว่าเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมไทย เนื่องจากยังต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญคือ ความเท่าเทียมในการบังคับใช้กฎหมาย การเลือกปฏิบัติระหว่างกลุ่มคน (เอสดีจี มูฟ, 2565) รวมทั้งผลกระทบจากการปรับเปลี่ยนค่านิยมทางวัฒนธรรมและทัศนคติทางสังคม ประเด็นเหล่านี้จำเป็นต้องใช้เวลาสำหรับวิวัฒนาการ (ไทเรล ฮาเบอร์คอร์น, 2566) ซึ่งส่งผลต่อประชากรหลายรุ่นคน (Generation) ในอนาคต และคนทุกรุ่นอยู่ภายใต้วัฒนธรรมทางสังคมได้อย่างผสมกลมกลืนและมีค่านิยมที่ตรงกัน (ศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2559, หน้า IV-V)

ผลพวงจากความสำเร็จในการผลักดันกฎหมายสมรสเท่าเทียม กระทั่งประกาศใช้แสดงถึงความก้าวหน้าทางกฎหมาย คุณค่าด้านสิทธิมนุษยชนไทย (สุประวีณ์ อาสนศักดิ์, 2565) และความคาดหวังต่อความเท่าเทียมของคนทุกเพศด้วย แต่เนื่องจากยังมีสาระสำคัญ ความซับซ้อนในรายละเอียดที่ต้องสร้างความเข้าใจ (องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน ประจำประเทศไทย, 2563) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายสมรสเท่าเทียม จะไม่ถูกยอมรับในทันที เพราะยังเป็นเพียงการวางกฎระเบียบ แนวปฏิบัติ และควบคุมพฤติกรรมคนทุกเพศ โดยที่คนทุกรุ่นต้องยอมรับร่วมกัน พร้อมปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมของคนในสังคมนั้น อาจเกิดความสับสนจากคนหลายคนรุ่นเก่ายังไม่ยอมรับความเป็นตัวตนกลุ่มคน LGBTQ (เอกสิทธิ์ ไชยปิน, 2566, หน้า

108) แล้วกฎหมายสมรสเท่าเทียมทำให้วัฒนสังคมไทย (Thai Socio-culture) การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด โดยเฉพาะยุครุ่นคน Generation Z (Gen Z อายุระหว่าง 8-20 ปี) (กรมสุขภาพจิต, 2563) เนื่องจากนักวิชาการหลายสาขาวิชา/อาชีพให้ความเห็นว่า Gen Z จะมีบทบาทอย่างมากต่อวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ภาคการผลิต ภาคการลงทุน และภาคบริการ (กรณ์กนก สาครสุขกิจ, 2565, หน้า 2) มีแนวโน้มความเป็นไปได้เมื่อพิจารณาคุณสมบัติ Gen Z ว่าเป็นรุ่นคนที่เติบโตมากับนวัตกรรมยุคดิจิทัล การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เกิดความหลากหลายทางความคิด เปิดกว้างทางวัฒนธรรม กล้าแสดงออก ชอบสร้างความสุขให้กับตนเอง อยากรู้อยากลอง เป็นรุ่นวัยกำลังค้นหาตัวตน (สุนทรีย์ สองเมือง, 2566, หน้า 118) ดังนั้น ภายใต้บริบทวัฒนสังคมไทยต่อคู่รักเพศเดียวกัน และการประกาศใช้กฎหมายสมรสเท่าเทียม จึงควรทำความเข้าใจต่อค่านิยมและทัศนคติของคนรุ่น Gen Z

วัฒนสังคมไทยในการสมรส

การสืบสานวัฒนสังคมไทยเกี่ยวกับการสมรสในอดีต มีพื้นฐานความเป็นมาและวิวัฒนาการที่น่าสนใจก่อนมีการประกาศใช้กฎหมายสมรสเท่าเทียม ลักษณะดังนี้

แนวคิดเชิงวัฒนธรรมด้านการสมรส

การสมรสและพิธีแต่งงาน เป็นวิถีทางวัฒนธรรมแตกต่างกันในแต่ละสังคม (อนุพร อรุณรัตน์, 2567, หน้า 6-7) การสมรสโดยทั่วไปเกิดจากปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคนที่มีความสัมพันธ์ทางเพศ มีการสร้างกติกาเพื่อสร้างสิทธิ ข้อผูกพัน และพัฒนาเป็นข้อสัญญาตามกฎหมายเพื่อรับรองคู่สมรส (คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562, หน้า 8-41) ซึ่งส่วนใหญ่คู่สมรสต้องต่างเพศกันหรือเพศสภาพตรงข้ามกัน (gender binary) เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก กล่าวได้ว่า การสมรสเป็นวัฒนธรรมสากล นอกจากวิถีวัฒนธรรมการสมรสต้องจดทะเบียนตามขั้นตอนของกฎหมาย แต่บางวัฒนธรรม การสมรสต้องผ่านพิธีกรรมทางศาสนาหรือพิธีแต่งงาน ในขณะที่บางวัฒนธรรมยอมให้การสมรสแบบผู้ชายคนเดียวมีภรรยาได้เพียงคนเดียว (Monogamy) แต่บางวัฒนธรรมผู้ชายคนเดียวสามารถมีภรรยาได้หลายคน (Polygynous) ในทางกลับกันบางวัฒนธรรมอนุญาติให้ผู้หญิงมีสามีได้หลายคน (Polyandrous) แต่นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 หรือ พ.ศ. 2544 เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสมรส อาจรวมถึงพิธีแต่งงาน จากการมีกฎหมายรับรองเฉพาะคู่สมรสต้องต่างเพศกัน เมื่อประเทศเนเธอร์แลนด์ อนุญาตให้คู่สมรสเป็นเพศเดียวกันและสามารถจดทะเบียนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และการสมรสแบบคู่สมรสเป็นเพศเดียวกันถูกยอมรับในอีกหลายประเทศในยุโรป (พิสิฐ หรรษไพบูลย์, 2562, หน้า, 119) กล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นเหตุผลพื้นฐานในการสมรส รวมทั้งเหตุผลทางกฎหมาย และกฎเกณฑ์ของสังคม (ชนากานต์ ธีรเวชพลกุล, 2565: 20-21) สภาพเศรษฐกิจ (กรณ์ภัสสรณ์ ไชกิจภิญโญ, 2560, หน้า 114) รวมทั้งเหตุผลทางศาสนา (พิจิตร พงษ์เกษ, 2563, หน้า 124) สรุปรูปแบบวัฒนธรรมการสมรสได้ว่า เป็นความผูกพันเชิงนามธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม และอาจ

เป็นความผูกพันเชิงรูปธรรมทางกฎหมาย ขณะที่บางวัฒนธรรมอนุญาตคู่สมรสสามารถยกเลิกการสมรสหรือหย่าร้างได้ และสามารถกลับมาสมรสใหม่ก็ได้ วัฒนธรรมดังกล่าวเริ่มครอบคลุมการสมรสของกลุ่มคน LGBTQ เมื่อมีกฎหมายรับรองการสมรสเพศเดียวกัน

กรอบสังคมในการสมรส

ทัศนคติต่อการสมรสในสังคมหลายประเทศ ส่วนใหญ่กำหนดให้คู่สมรสต้องยื่นขอจดทะเบียนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา, 2563) ทั้งนี้เพราะสังคมต้องการควบคุมสถาบันครัวเรือน (household control) (ธัญญาภัส ทองมุสิทธิ์, 2562, หน้า 8 และ 11) เพื่อให้คู่สมรสทำหน้าที่สืบพันธุ์/อยู่กินหลับนอนร่วมกัน ผลิตสมาชิกใหม่/จำนวนบุตร ความสามารถในการเลี้ยงดูบุตร การอบรมสั่งสอน/ให้การศึกษา การเป็นทายาทที่ถูกต้องตามกฎของสังคมในการสืบสกุล ความสัมพันธ์ในกลุ่มญาติระหว่างตระกูล ฯลฯ และการคุ้มครองทางสังคมในแง่สิทธิของคู่สมรส เช่น สิทธิการดูแลบุตร การจัดการทรัพย์สิน การแบ่งสรร ปันส่วนทรัพยากร สินสมรส รวมถึงหน้าที่ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสกับญาติพี่น้อง เป็นต้น (ไทยพีบีเอส, 2568) อย่างไรก็ดี สังคมการสมรสมีความหลากหลายลักษณะ เช่น ผู้ชายสมรสกับผู้หญิงได้หลายคน หรือผู้หญิงสมรสกับผู้ชายได้หลายคน จึงเป็นการยากในการอธิบายสังคมการสมรสเนื่องจากบทบัญญัติในกฎหมาย ประกอบกับความซับซ้อนตามบริบททางสังคม บรรทัดฐานวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเป็นนามธรรมในแต่ละสังคมแตกต่างกันไป (ธัญญาภัส ทองมุสิทธิ์, 2562, หน้า 77-86)

การสมรสภายใต้วัฒนสังคมไทย

บริบททางวัฒนธรรมและบรรทัดฐานการสมรสของสังคมไทยในอดีต ได้สืบสานรูปแบบการสมรสโดยยึดคู่สมรสชายหญิงเท่านั้น ตรงกับวัฒนธรรมสากลการสมรส ดังบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “มาตรา 1448 การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้” (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 หมวดที่ 2 เงื่อนไขแห่งการสมรส) หลักการและวิธีปฏิบัติดังกล่าว ย้ำชัดว่าคู่สมรสต้องเป็นชาย 1 คน หญิง 1 คนเท่านั้น และต้องได้รับความยินยอมจากทั้งสองฝ่าย หากปราศจากองค์ประกอบสำคัญเหล่านี้ การสมรสถือเป็นโมฆะ (ธรรมนิติ, 2564) อันส่งผลต่อ ความเป็นสถาบันครัวเรือน ในการทำหน้าที่ผลิตสมาชิกใหม่เป็นทายาทที่ถูกต้องตามกฎหมายและกฎของสังคมในการสืบพันธุ์ (สำนักงานเลขานุการกรมการปกครอง, 2562) เป็นการเพิ่มขยายวงศ์ตระกูล สืบสกุลต่อรุ่นสู่รุ่นเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย แต่หากคนใดมีพฤติกรรมการสืบพันธุ์ระหว่างชายกับชาย ต้องได้รับโทษตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 “มาตรา 242 ผู้ใดทำชำเราผิดธรรมดามนุษย์ด้วยชายก็ดี หญิงก็ดี ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปจนถึงสามปี และให้ปรับตั้งแต่ห้าสิบบาทขึ้นไปจนถึงห้าร้อยบาทอีกโสดหนึ่งด้วย” (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499, 2499, หน้า 61) บทลงโทษครอบคุมการมีเพศสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวของชายกับชาย

และหญิงกับหญิง แต่ไม่เป็นที่ยอมรับทางวัฒนสังคมไทย จึงถูกยกเลิกไปโดยการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่ มีผลตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500

การสมรสที่สมบูรณ์ตามกรอบวัฒนสังคมและกฎหมายไทย คู่สมรสต้องยื่นจดทะเบียนสมรส ณ สำนักงานเขต หรือสำนักงานอำเภอ แม้มีพิธีแต่งงานใหญ่โตเพียงใด ประกอบพิธีทางศาสนาแบบใด เป็นทางการแค่ไหนก็ตาม ยังถือว่าขั้นตอนการสมรสยังไม่สมบูรณ์ และไม่เป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายหากไม่ไปจดทะเบียนสมรส (ศูนย์บริการข้อมูลภาครัฐเพื่อประชาชน, 2567) และไม่อนุญาตคู่สมรสที่เป็นเพศเดียวกันจดทะเบียนสมรส (ประสพสุข บุญเดช, 2553, หน้า 36-37) แม้บุคคลผู้นั้นทำการแปลงเพศแล้วก็ตาม (บุษกร สุริยสาร, 2557, หน้า 34) ทั้งนี้เพราะกฎหมายให้ถือเอาตามเพศโดยกำเนิด ขณะเดียวกันยังไม่มีกฎหมายอนุญาตการขอเปลี่ยนแปลงเพศไว้ ส่งผลให้คนแปลงเพศไม่สามารถจดทะเบียนสมรสกับผู้ชายได้เหตุเพราะเพศแรกกำเนิดเป็นชาย (จรรยารักษ์ สุวพันธ์, 2566, หน้า 83)

ค่านิยมต่อการสมรสเท่าเทียม

จากบริบททางวัฒนสังคมและกฎหมายไทย เมื่อเกิดพลวัตทางสังคม (Social Dynamics) จากการที่หลายประเทศประกาศกฎหมายรับรองการสมรสแก่คนเพศเดียวกัน เป็นการส่งเสริมด้านสิทธิมนุษยชนแก่กลุ่มคน LGBTQ ด้วยเหตุผลว่า เพศมิใช่องค์ประกอบสำคัญในการสมรสอีกต่อไป (อารยา สุขสม, 2565, หน้า 28) เช่นเดียวกับประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2567 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 22 มกราคม 2568 เป็นต้นไป (มติชนออนไลน์, 2567) พลวัตทางวัฒนสังคมไทยหลังจากนี้พัฒนาสู่สิทธิมนุษยชน ทำให้ค่านิยมต่อการสมรสเท่าเทียม ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 “มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560, หน้า 4) ยำ้ชัดว่า สิทธิเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ฉะนั้นปวงชนชาวไทยย่อมได้รับการคุ้มครอง รัฐไม่สามารถจำกัดสิทธิของผู้นั้นได้ (แพรภัทรา เชียวชอุ่ม, 2565) บทบัญญัติของกฎหมายจะผลักเปลี่ยนวัฒนสังคมไทยสู่สิทธิมนุษยชนสากล เกิดพลวัตต่อค่านิยมในการสมรสเท่าเทียม เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์ล้วนต้องการสมรสเพื่อสร้างครอบครัว (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2562, หน้า 1) ซึ่งหลักธรรมชาตินี้ถือเป็นวัฒนธรรมสากล อิงกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน “ข้อ 16 บรรดาชายและหญิงที่มีอายุครบบริบูรณ์แล้ว มีสิทธิสมรสและสร้างครอบครัว โดยปราศจากการจำกัดใดๆ ทั้งเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการสมรส รวมถึงการสมรสสามารถกระทำโดยความยินยอมอย่างอิสระ โดยครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติ เป็นพื้นฐานของสังคม และย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2551, หน้า 24) ดังนั้นเมื่อกระแสอารยะสังคมโลกเปลี่ยนแปลง วัฒนสังคมไทยย่อมรับค่านิยมใหม่ (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2559, หน้า 160)

วัฒนสังคมไทยกับค่านิยมการสมรสเท่าเทียมในยุคคน Gen Z

จากการเปลี่ยนแปลงตามกระแสอารยะสังคมโลกต่อสิทธิมนุษยชนของกลุ่มคน LGBTQ และเมื่อประเทศไทยมีผลบังคับใช้กฎหมายสมรสเท่าเทียมแล้ว จากวิถีการสมรสแบบชาย 1 คน หญิง 1 คน ตามเพศที่กำเนิด และแบบผัวเดียวเมียเดียว ซึ่งเป็นความเชื่อที่สืบกันต่อมาต้องสิ้นสุดลง แนวโน้มความเป็นไปได้ต่อพลวัตทางวัฒนสังคมไทยและค่านิยมใหม่ต่อการสมรสเท่าเทียมในยุคคน Gen Z

แนวโน้มปรากฏการณ์ทางวัฒนสังคมไทยในยุคคน Gen Z

หลังจากกฎหมายสมรสเท่าเทียมมีผลบังคับใช้แล้ว จุดเริ่มต้นของการผลัดเปลี่ยนอย่างสำคัญในการปรับแต่งวัฒนสังคมไทย โดยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ผูกติดกับการไม่จำกัดเพศสภาพ กล่าวคือ ทุกคนมีสิทธิทางเพศอย่างเท่าเทียมกันในการสร้างครอบครัว (ไทยพีบีเอส, 2567ข) ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศแรกใน ASEAN ที่มีกฎหมายรับรองสิทธิของกลุ่มคน LGBTQ อย่างเป็นทางการ จึงยืนยันการผลัดเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยม เกิดการปรับแต่งวัฒนสังคมไทยแบบพลวัตในอนาคต ภายใต้ศักดิ์ศรีและเท่าเทียมตามรสนิยมทางเพศตน (องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน ประจำประเทศไทย, 2563, หน้า 4) โดยกฎหมายสมรสเท่าเทียมได้ส่งผลต่อการคุ้มครองเด็ก ด้วยการกำหนดอายุการสมรสขั้นต่ำ 18 ปี มุ่งหวังว่าจะเป็นการปกป้องเด็กและเยาวชนจากการแต่งงานก่อนวัยอันควร กล่าวคือ มีความพยายามยุติการแต่งงานในวัยเด็กนั่นเอง แต่อาจส่งผลทางวัฒนสังคมไทยในยุครุ่นคน Gen Z ที่ได้จัดแบ่งคนรุ่นนี้ไว้ 2 ช่วงวัย คือ วัยรุ่น อายุระหว่าง 14–20 ปี และวัยทำงาน อายุระหว่าง 21-28 ปี เป็นกลุ่มคนที่เพิ่งเข้าสู่ตลาดแรงงาน ถือว่าเป็นขุมกำลังสำคัญในตลาดแรงงาน และเป็นกลุ่มคนที่มีอิทธิพลทางสังคมและการเมืองในอนาคต เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนใหญ่ที่สุดในโลกด้วยจำนวน 2,000 ล้านคน หรือร้อยละ 25 ของประชากรโลก (มาร์เก็ตเธียร์ ออนไลน์, 2567) โดยคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 24 ของประชากรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อภิกริช บุญยัง, 2567) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22 ของประชากรไทย (มาร์เค็ทติ้ง อุ๊ปส์, 2563) ประกอบกับคน Gen Z เติบโตในช่วงศตวรรษที่ 21 ยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีระบบดิจิทัล สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารทั้งองค์ความรู้ทางศาสตร์วิชาการ และความบันเทิงต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย ที่ส่งให้เห็นภาพและเสียง พร้อมแต่งเติมแสงสี แบบ multimedia ทำให้คน Gen Z มีลักษณะนิสัยเปิดกว้างติดตามกระแสสังคม การค้นคว้าหาข้อมูลรับรู้การเปลี่ยนแปลงตามกระแสสังคมโลกจึงมีทัศนคติเชิงบวก (Anuradha, 2564; Andrew Meola, 2565; อ้างถึงใน ณัฐชนิดา กองขุนชาญ, 2564, หน้า 24) อีกกลุ่มใหญ่ส่วนหนึ่งชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ชอบความเป็นอิสระ/ไม่ชอบกฎเกณฑ์ตายตัว เน้นความเรียบง่าย มีความเป็นตัวของตัวเองสูง เน้นให้ความสำคัญตนเอง ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีพฤติกรรมทางเพศแบบระมัดระวัง (McQueen, 2011; อ้างถึงใน ภรัณยา ฆารสินธุ์, 2560, หน้า 14-15) จึงกล่าวได้ว่าลักษณะโดยรวมของรุ่นคน Gen Z มีความสามารถในการรับรู้ ตื่นตัวต่อสถานการณ์ทาง เศรษฐกิจ

สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เป็นกลุ่มคนที่มีแนวโน้มเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการปรับแต่งวัฒนสังคมตามลักษณะและพฤติกรรมของคน Gen Z

อย่างไรก็ดี จากประมาณการและแนวโน้มการเพิ่มจำนวนประชากร Gen Z จะกลายเป็นกลุ่มคนขนาดใหญ่ที่สุดในโลก และในกลุ่มคนรุ่นนี้จะก้าวสู่ความเป็นผู้นำ (เอ็กซิม อี-นิวส์, 2562) อีกทั้งเป็นกลุ่มคนที่มีศักยภาพขับเคลื่อนและพัฒนาการในอนาคต (The Standard Team, 2024) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม (กรณ์ กนก สาครสุขกิจ, 2565, หน้า 4) ปรากฏการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มคล้ายกับจำนวนประชากร Gen Z ในประเทศไทยมีราว 13 ล้านคน เป็นกำลังหลักในตลาดแรงงานในประเทศ 20% (ประชาชาติธุรกิจ, 2562) หากนับเฉพาะผู้ที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง 18-26 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 7,670,354 คน (ไทยพีบีเอส, 2566) และหากพิจารณาลักษณะนิสัยโดยรวมคน Gen Z ที่เป็นคนเรียนรู้ เปิดรับ สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านโซเชียลมีเดียในระบบดิจิทัลได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการส่งเสริมความรู้ การสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมายสมรสเท่าเทียม การนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญเกี่ยวกับการสมรสเพศเดียวกันสู่สาธารณะ ผ่านโซเชียลมีเดียผ่านหลากหลายแพลตฟอร์ม จึงเป็นการช่วยผลักเปลี่ยนและเสริมพลังการขับเคลื่อนการพัฒนา ให้มีความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านด้วยบทบาทความเป็นผู้นำที่มีแรงบันดาลใจ (inspiration) จากกระแสอารยะสังคมโลกนำมาซึ่งการปรับแต่งวัฒนสังคมไทยในการสมรสของกลุ่มคน LGBTQ (มาร์เก็ตพลัส, 2563)

อย่างไรก็ดี หากมองอนาคตของคน Gen Z สัญชาติไทย มีความคิดริเริ่มกล้าทำสิ่งที่เสี่ยงมากขึ้น ด้วยวิสัยทัศน์ที่มุ่งอนาคต (future oriented vision) พยายามทดลองและทดสอบทำในสิ่งที่แตกต่าง เป็นพฤติกรรมให้เกิดการผลักเปลี่ยนวัฒนสังคมไทยได้รับความเท่าเทียมทางเพศ จากการกดสั่งมาอย่างยาวนาน (มาร์เก็ตพลัส, 2563) แนวโน้มดังกล่าวนี้ มีความเป็นไปได้จากการที่คน Gen Z เชื่อในความคิดของตนค่อนข้างสูง เป็นคนเมื่อได้รับรู้และเรียนรู้ค่านิยมตามกระแสอารยะสังคมโลก (trend) ย่อมเปิดกว้างและรับเอามาปรับตัวกับการดำเนินชีวิตประจำวันภายใต้พลวัตวัฒนสังคมอย่างผสมกลมกลืนตามการปรับแต่งของคน Gen Z (สุนทรีย์ สองเมือง, 2566, หน้า 118) ค่านิยมดังกล่าวนี้ได้มีการทำวิจัยโดยกองทุน Chime for Change ร่วมกับหน่วย Irregular Labs วิจัยในประเด็นการเลื่อนไหลทางเพศ (Gender Fluidity) ของคน Gen Z โดยรวบรวมข้อมูลจากคน Gen Z มากกว่า 30 ประเทศ ในฐานะกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมโลก ซึ่งผลงานวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางเพศ (Diversity) ดังผลการวิจัยค้นพบว่า (The Standard, 2018)

- 1 ใน 3 ของกลุ่มคน Gen Z ไม่สนใจว่าตนเองรักคนต่างเพศ (Heterosexual) หรือไม่
- 82% ของกลุ่มคน Gen Z ยินดีร่วมต่อสู้เพื่อกลุ่มเพศทางเลือกที่ถูกกีดกันหรือถูกละเลยจากสังคม (Marginalized)
- 71% ของผู้หญิงในกลุ่มคน Gen Z ที่สัมภาษณ์ รู้สึกกดดันในการต้องสะท้อนลักษณะความเป็นผู้หญิง (Feminine) ออกมา

- 25% ของกลุ่มคน Gen Z เชื่อว่าในช่วงชีวิตจะมีการเปลี่ยนแปลงเพศสภาพ (Gender Identification) ขณะที่ราว 45% เชื่อว่าจะเปลี่ยน 2 ถึง 3 ครั้ง
- 27% ของกลุ่มคน Gen Z การใช้สรรพนามนำหน้า ไม่ระบุเพศใดเพศหนึ่ง (Gender Neutral Pronoun) แต่จะแต่งตัวเพื่อสะท้อนให้เห็นเพศนั้น

แสดงให้เห็นว่าคน Gen Z ยอมรับความเป็น LGBTQ มากขึ้น ตัวอย่างเช่น ในวงการแฟชั่นในซีซัน Fall/Winter 2018 มีผู้หญิงข้ามเพศเดินแบบบนรันเวย์ 56 คน และ 8 คนไม่ระบุเพศ (The Standard, 2018) จึงมีความเป็นไปได้ว่า กลุ่มคน Gen Z โดยมีแนวโน้มต่อค่านิยมความหลากหลายทางเพศ ด้วยการร่วมส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ และมีการเปิดเผยตัวตนหากตนอยู่ในกลุ่มคน LGBTQ รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนกลุ่มนี้สามารถเข้าทำงานอย่างเท่ากัน ปราศจาการเลือกปฏิบัติ อันเป็นจุดเริ่มของพลวัตทางวัฒนสังคมไทยต่อการสมรสเท่าเทียมของกลุ่มคน LGBTQ ไปพร้อมกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างเปิดกว้างตามกระแสนิยมของอารยะสังคมโลก

สรุป

วัฒนธรรมและกฎเกณฑ์ทางสังคมดั้งเดิม รวมทั้งบัญญัติแห่งกฎหมายที่ยอมรับคู่สมรสต้องเป็นเพศชายกับเพศหญิงเท่านั้น แต่นับจากปี ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544) ประเทศเนเธอร์แลนด์ประกาศใช้กฎหมายรับรองการสมรสของเพศเดียวกันแห่งแรกของโลก ส่งผลในหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (กฎหมายสมรสเท่าเทียม) ในราชกิจจานุเบกษา มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 มกราคม 2568 เป็นต้นไป ประเทศไทยจัดเป็นลำดับที่ 38 ของโลกและเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ซึ่งผลจากกฎหมายสมรสเท่าเทียมได้ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างคนในสังคมกับกลุ่มคน LGBTQ โดยมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ว่า การสมรสเท่าเทียมเริ่มมีการปรับเปลี่ยนวัฒนสังคมไทย (Thai socio-cultural) แบบพลวัต (dynamic) สู่ยุคคน Gen Z รุ่นคนที่มีขีดความสามารถในฐานะคนรุ่นใหม่ (new generation) เป็นกลุ่มที่มีพลังในการปรับแต่งวัฒนสังคมไทยให้เป็นไปตามสิทธิการสมรสเท่าเทียม มีการยอมรับการสมรสของคู่รักเพศเดียวกัน เปิดเผยตัวตนมากขึ้น มีครอบครัวของคน LGBTQ ทำให้ความหลากหลายทางเพศถูกผสมกลมกลืนทางวัฒนสังคมโดยปริยาย

บรรณานุกรม

กรณ์กนก สาครสุขกิจ. (2565). **ความสนใจของนักลงทุน Gen Z ต่อหุ้นยั่งยืน**. SET Scholar ship Project Paper 2021 -2022. JEL Classification: C83, G11.

กรณ์ภัสสรณ์ ไชกิจภิญโญ. (2560). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหญิงไทย ที่แต่งงานกับชายชาวต่างชาติ ในจังหวัดนครราชสีมา. **วารสารสมาคมนักวิจัย**, ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2560).

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). **นิยามและประเภทครอบครัว**. กรุงเทพฯ : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กรมสุขภาพจิต. (2563). **Gen Y/Gen Me กลุ่มผู้กุมชะตาโลก**. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2567 จาก https://dmh.go.th/news/view.asp?id=1251

กรมองค์การระหว่างประเทศ. (2551). **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ : กรมองค์การระหว่างประเทศ, กระทรวงการต่างประเทศ.

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2562). **พัฒนาการของกฎหมายครอบครัวว่าด้วยเงื่อนไขการสมรส**. รายงานผลการวิจัย เสนอต่อ พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สถาบันพระปกเกล้า.

จรรยารักษ์ สุวพันธ์. (2566). การรับรองเพศสถานะกับการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5. **วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2566).

ณัฐชนิดา กองขุนชาญ. (2564). **การเปิดรับทัศนคติและพฤติกรรมในการรับชมวิดีโอเกมสตรีมมิงของ Generation Y และ Generation Z**. (วิทยานิพนธ์การบริหารสื่อสารมวลชน). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.

เดลินิวส์. (2567). **เปิดไทม์ไลน์กฎหมาย "สมรสเท่าเทียม" ทั่วโลก**. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567 จาก https://www.dailynews.co.th/news/3551584/

เดอะ สแตนดาร์ด. (2018). **พลังคน Gen Z ต้องมา! Gucci ทำรีเสิร์ชกว่า 80 หน้า ประเด็น Gender Fluidity**. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2567 จาก https://thestandard.co/gucci-releases-report-about-gender-fluidity-in-generation-z/

เดอะ สแตนดาร์ด. (2024). **ทำไม Gen Z และ Gen Y จะเป็น 'ผู้นำ' ที่ดีที่สุดที่โลกเคยมีมา**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2568, จาก https://thestandard.co/gen-z-gen-y-best-leader/

ธรรมนิติ. (2564). **กฎหมายครอบครัว การหมั้น การสมรส**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก https://www.dharmniti.co.th/engagement-rule-family/

ธัญญาภัส ทองมุสิทธิ์. (2562). **กฎหมายต้นแบบในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ**. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, คณะนิติศาสตร์.

ไทเรล ฮาเบอร์คอร์น. (2566). **พัฒนาการการต่อสู้และความเท่าเทียมที่ยังไม่เท่ากัน**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก https://pridi.or.th/th/content/2023/01/1394

ไทยพีบีเอส. (2566). **เผยตัวเลขคนไทยแต่ละเจเนอเรชัน ตัวแปรสำคัญเลือกตั้ง 2566**. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567 จาก https://www.thaipbs.or.th/now/content/61

ไทยพีบีเอส. (2567ก). **สำรวจสถานะ "กฎหมายสมรสเท่าเทียม" ทั่วโลก. T**hai PBS. https://www.thaipbs.or.th/news/content/338520

ไทยพีบีเอส. (2567ข). **สมรสเท่าเทียม' ไม่ได้เปลี่ยนทัศนคติสังคมไทย ในพริบตา**. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567 จาก https://theactive.thaipbs.or.th/news/gendersexuality-20240620

ไทยพีบีเอส. (2568). **สิทธิ-หน้าที่ "คู่สมรส" 23 ม.ค. กฎหมายสมรสเท่าเทียมบังคับใช้**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/347985

บีบีซีไทย. (2562). **LGBT: สภาโค้หวันผ่านกฎหมายแต่งงานเพศเดียวกันครั้งแรกในเอเชีย**. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567 จาก https://www.bbc.com/thai/international-48307052

บุษกร สุริยสาร. (2557). **อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.

ประชาชาติธุรกิจ. (2562). **รู้ทันปัญหา Gen Z เป็นเรื่องง่าย ๆ แค่เข้าใจ**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2568, จาก https://www.prachachat.net/csr-hr/news-382415

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. บรรพ 5 หมวดที่ 2 เงื่อนไขแห่งการสมรส.

ประสพสุข บุญเดช. (2553). **กฎหมายครอบครัว**. (พิมพ์ครั้งที่ 12) กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567. (2567). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 141 ตอนที่ 58 ก ลงวันที่ 24 กันยายน 2567.

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499. (2499). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 73 ตอนที่ 95 ฉบับพิเศษ หน้า 1 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2499.

พิจิตร พงษ์เกษ. (2563). รูปแบบการครองเรือนที่พึ่งประสงค์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จังหวัดอุบลราชธานี. **Journal of Modern Learning Development**, ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม–มิถุนายน 2563).

พิสิฐ หรรษไพบูลย์. (2562). การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสิทธิในการสมรสเพศสภาพเดียวกันในเนเธอร์แลนด์ โปแลนด์ และอิตาลี. **วารสารยุโรปศึกษา**, ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562).

แพรภัทรา เขียวชอุ่ม. (2565). **พลเมืองที่เข้มแข็ง**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก https://pws.npru.ac.th/praepat/system/20220804121352_4381f55005434384eb4edcecc2c4751b.pdf

ภรัณยา ฆารสินธุ์. (2560). **การจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่ม Gen-Y และ กลุ่ม Gen-Z โดยใช้ความต้องการส่วนประสมการค้าปลีกธุรกิจ ร้านอีฟแอนบอย ในเขตกรุงเทพมหานคร**. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

มติชนออนไลน์. (2567). **ราชกิจจานุเบกษา ประกาศแล้ว พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2568, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_4809657

มูลนิธิเพื่อนรัก. (2567). **พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียม ประกาศในราชกิจจาฯ แล้ว มาอ่านสรุปเนื้อหาสำคัญ**. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567 จาก https://lovefoundation.or.th /พ-ร-บ-สมรสเท่าเทียม-ประกา/

มาร์เก็ตเธียร์ ออนไลน์. (2567). **5 เทรนด์สำหรับนักการตลาดที่ต้องการเข้าถึง Gen Z**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2568, จาก https://marketeeronline.co/archives/372681?fbclid=IwY2xjawHxOAdleHRuA2FlbQIxMAABHXmjtgi7w-5xICnA2PzteCcYdd2k_EFSs2WF1zK75VaRneLUCLWVlr4CFQ_aem_uMdMUaB5W02rb5CuV4-SZQ

มาร์เค็ทติ้ง อุ๊ปส์. (2563). **เทรนด์ใหม่ที่มองข้ามไม่ได้! เข้าใจพลัง Gen Z ยุค 'Genderless' ในวันที่โลกต้องปรับ ลบกลยุทธ์ 'Gender tax'**. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2567 จาก https://www.marketingoops.com/exclusive/trending-exclusive/understanding-gen-z-new-target-genderless-trend-2021/

มาร์เก็ตพลัส. (2020). **GEN Z เจนเปลี่ยนโลก ที่ใช้แรงบันดาลใจและ PASSION เป็นพลังในการขับเคลื่อน**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก https://www.marketplus.in.th/content/detail.php?id=5065

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก ลงวันที่ 6 เมษายน 2560.

วุฒิชัย เอียดเหลือ. (2565). **การเตรียมความพร้อมของศาลเยาวชนและครอบครัวในการบังคับใช้กฎหมายครอบครัวของคู่ชีวิต**. รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาหัวหน้าศาล รุ่นที่ 22 วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.

ศรินทร์ เกรย์, อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์, อักษราภัค หลักทอง และเจตพล แสงกล้า. (2559). **คุณภาพชีวิตต่างวัยของผู้มีงานทำ**. กรุงเทพฯ : เดือนตุลา.

ศูนย์บริการข้อมูลภาครัฐเพื่อประชาชน. (2024). **การสมรสที่ถูกต้องตามกฎหมาย**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2568, จาก https://www.gcc.go.th/2024/04/26/การสมรสที่ถูกต้องตาม

กฎหมาย/

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา. (2563). **การจดทะเบียนสมรส**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก https://www.thaiembassy.at/th/2015-11-24-08-08-19/2015-12-24-08-45-00.html

สภาการสื่อสารมวลชนแห่งชาติ. (2567). **หนุนทุกฝ่ายร่วมมือสร้างความเข้าใจกฎหมายสมรสเท่าเทียมฉบับใหม่**. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567 จาก https://www.presscouncil.or.th/10757

สำนักงานเลขานุการกรมการปกครอง. (2562). **การได้มาซึ่งสัญชาติไทย**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก https://multi.dopa.go.th/secofdopa/news/cate10/view184

สุนทรีย์ สองเมือง. (2566). พฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชัน Z และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล 4.0 ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าในจังหวัดนนทบุรี. **วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 15(1)

สุประวีณ์ อาสนศักดิ์. (2565). **กลไกกฎหมายไปสู่สมรสเท่าเทียม: ถอดบทเรียนจากคำวินิจฉัยรัฐธรรมนูญต่างประเทศ**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก https://www.sdgmove.com/2022/01/08/sdg-insights-constitutional-court-ruling-legal-mechanisms-to-recognize-marriage-equality/

สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างโลกาภิวัตน์กับค่านิยมพื้นฐานในสังคมไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 7(1).

องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน ประจำประเทศไทย. (2563). **ความเท่าเทียมทางเพศ**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก https://www.thai-german-cooperation.info/th/ gender- equality/

อนุพร อรุณรัตน์. (2567). **ข้อมูล คำอธิบาย และเหตุผล. เอกสาร (เตรียม) ชี้แจงการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติลำดับที่ 1**. คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ...., วุฒิสภา.

อภิกริช บุญยัง. (2567). **เจาะลึก Gen Z พร้อม 7 กลยุทธ์การตลาดให้เข้าถึงหัวใจของคนรุ่นใหม่**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2568, จาก https://theomelet.co/เจาะลึก-gen-z-พร้อม-7-กลยุทธ์กา/

อารยา สุขสม. (2565). แนวทางการรับรองสิทธิในอัตลักษณ์ทางเพศของประเทศไทย ผ่านมุมมองของกฎหมายต่างประเทศ. **วารสารกฎหมายสงขลานครินทร์**, 5(1)

เอกสิทธิ์ ไชยปิน. (2566). พฤติกรรมการใช้ชีวิต การตีตราและการกีดกันทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิตต่อการเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในภาคเหนือ. **วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย**, 31(2) :106-120.

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ไทยแลนด์. (2564). **เรียนประวัติศาสตร์ LGBTQ+ แบบสนุกและ**

ลุกลำ้ผ่าน AR กับ Stonewall Foreve. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2568, จาก https://www.amnesty.or.th/about-us/

เอสดีจี มูฟ. (2565). **Discrimination – การเลือกปฏิบัติ**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก https://www.sdgmove.com/2021/07/15/sdg-vocab-33-discrimination/

เอ็กซิม อี-นิวส์. (2562). **Gen Z กับทิศทางตลาดอาหารโลก**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2568, จาก https://www.exim.go.th/eximinter/e-news/7253/enews_april2019_ trend.html

Haviland, William A.; Prins, Harald E. L.; McBride, Bunny; Walrath, Dana (2011). **Cultural Anthropology: The Human Challenge (13th ed.)**. Cengage Learning. ISBN 978-0-495-81178-7.

Ritchie, H., and Roser, M. (2020). **Urbanization**. Retrieved on 26 December, 2024 from: https://ourworldindata.org/urbanization.

Received May 5, 2025 ; Revised December 26, 2025 ; Accepted December 26, 2025

ASEAN Centrality in the Era of Great Power Competition

William J Jones

Abstract

The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) was formed in 1967 with the Bangkok Conference as a bulwark against the spread of Communism in Southeast Asia. In its 57 years of existence ASEAN has proven to be a durable organization capable of organizational change. Furthermore, as the oldest and only standing regional organization with full membership of its region, or sub-region ASEAN has a large degree of credibility in international affairs. With the end of the Unipolar moment where the 'West' led by the United States exercised hegemony and beginning of a multipolar world ASEAN and its member states are entering into a new and dangerous period of great power competition. This holds both opportunities and perils similar in scope to the Cold War. This article will demonstrate using an historical and geopolitical approach that ASEAN will continue to play a pivotal and central role in East Asian international relations.

Keywords: ASEAN, ASEAN Centrality, Multipolarity, Great Power Competition, Small States

Introduction

With the establishment of ASEAN in 1967 the five original member states of Indonesia, Malaysia, Singapore, Thailand and Philippines marked a united beginning for international affairs of the sub-region of Southeast Asia (ASEAN, 1967). This brought an end to the period violence of Sukarno's foreign policy of konfrontasi between the newly independent states of Indonesia and Malaysia (Sutter, 1966). With the end of konfrontasi the five ASEAN member states could now engage in a united policy to put aside territorial disputes and push back against the spread of communism in the region (Poon-Kim, 1977; Wey, 2021). This allowed a period of relative peace to spread within the five ASEAN states. The regional peace was disrupted in December 1978 with the Vietnamese invasion of Democratic Kampuchea to oust the genocidal Khmer Rouge regime. This came on the heels of American withdraw from the region after losing the Vietnam (or American) War (Mohan, 1981; Morris, 1999).

With the fall of Phnom Penh to communist Vietnam fear spread throughout the region of a communist push into ASEAN frontline states (Mount, 1979; Simon, 1987; Southgate, 2015; Stirling, 1980). ASEAN played a crucial role in the United Nations in supporting the ousted Khmer Rouge government in exile on Thailand's Eastern border. This support was military, political, financial and diplomatic in nature. ASEAN support for the Khmer Rouge government lasted throughout the 1980's in culminated in the Paris Peace Accords which brought to an end the 3rd Indochinese War (UNGA, 1991). It is well known that ASEAN states played a central role in keeping the Cambodian issue on the world stage throughout the 1980's, thus denying the occupation government of the People's Republic of Kampuchea international legitimacy (Alagappa, 1993; Jones, 2007; Sanglee, 2022).

The ability of small and medium sizes ASEAN states all of which were developing countries still in early stages of nation-building to exercise this degree of influence gave ASEAN a high degree of credibility to deal with threats to regional security (Acharya, 2002; Jones & Jenne, 2015). The historical legacy of the Cold War and ASEAN's ability to deal with security issues and organize regional security and governance will be the focus of this paper. In particular the central contention of author is to advance the notion that whilst the international relations is moving from an American Unipolar to a multipolar world the legacy of East Asian

international relations will dictate that ASEAN continue to play an important role in wider East Asian affairs. The author will argue that increasing great power competition between China, Russia and the United States will not detract from ASEAN centrality. In fact given the constellation of relations between East Asian states de facto ASEAN will be the primary game in town for the great powers to exercise diplomacy and international politics.

ASEAN Centrality: Southeast Asian Security and Network Institutionalism

The notion of ASEAN Centrality centers on three primary factors. First, is the historical legacy of ASEAN being the 2nd oldest regional organization surviving the Cold War and reinventing itself in the post-Cold War period. Second, is the fact that ASEAN is the only regional organization in East Asia that has a pan East to South Asian institutional architecture. Last, is the de facto position of the previous two factors that leads to ASEAN being the primary node for interaction between states of East Asia and the wider world on a multilateral basis. Amador has argued that ASEAN's position as a central node in East Asian Affairs was de facto in absence of any other viable alternative and has led to a hodgepodge of issue and general based institutionalization (Amador III, 2010). Ba provides nuance to this by arguing that institutions such as APEC which were led by Australia and Japan coupled with pressure by external powers for institutionalization led ASEAN to take the lead in creating the ASEAN Regional Forum (ARF) after a half dozen other proposals from external powers did not materialize (Ba, 2009, p. 385).

Caballero-Anthony understands centrality as the ability to lead. This is founding on three intersecting processes of multilateral institutionalism, and leading in terms of normative operating principles and structural institution building (Caballero-Anthony, 2014). The previous studies take the view that ASEAN Centrality is a facet of external environment forces. Beeson argues that East Asian regionalism, namely ASEAN can be seen through the lens of indigenous mobilization. Beeson takes an historical view to argue that the lack of regionalism in East Asia is largely due to the manner in which America dealt with the region via its foreign policy. During the Cold War the United States engaged on a bilateral basis through a hub and spokes model rather than a uniform integrative approach in Europe with NATO and the European Coal and Steel Community (Beeson, 2005). The crux of this approach lay the hegemon's method of engaging with ASEAN states which was on

bilateral rather than multilateral basis. Implicit in Beeson's analysis is that ASEAN regionalism took place indigenously but also against America's policy seen in the undermining of Malaysia's attempt to establish the East Asian Economic Caucus of the early 1990's (Beeson, 2005, p. 979).

Both of these factors point to internal and external motivations for ASEAN's centrality. ASEAN centrality can also be understood from the perspective of regional lattice of uneven networks of institutional frameworks. ASEAN's external institutionalization began in 1994 with the creation of the ASEAN Regional Forum to establish security dialogue in the greater Asia-Pacific region. In the aftermath of the Asian Economic Crisis of 1997-1998 regionalism took on tone of urgency and one of a twin characteristic by broadening security based issues to include traditional and non-traditional issues and also deeper economic integration. This was seen first in the ASEAN Plus Three formula with ASEAN reaching out to Northeast Asia. Then broadening its engagement with the East Asia Summit which brought together all of ASEAN's strategic partners. This was continually paralleled by the ASEAN Plus economic frameworks beginning with ASEAN-China in 2002 and encompassing Hong Kong by 2018.

Ba points to the ARF, ADMM and ADMM Plus initiatives as being emblematic of ASEAN's ability to 'socialize' parties and be a viable platform for strategic dialogue on issues such as transnational crime, terrorism to the South China Sea. The ability of ASEAN through its normative framework of equality and informality is credited with the success of being a platform for great powers such as China and the USA (Ba, 2017). This of course can be countered by the argument that socialization is 'skin deep' on some issues such as the SCS where the Code of Conduct has not been agreed in over two decades of dialogue (Parameswaran, 2023). ASEAN Plus Three was built on the success of the ARF to broaden the agenda from strictly security based issues to include economic agenda's with ASEAN three primary trade partners in Northeast Asia; China, Japan and Korea. This stemmed from the internal integrative process of ASEAN itself seen in the push towards the ASEAN Free Trade Area and economic liberalism to capitalize on the global free trade movement and place ASEAN as a critical global supply chain link (Beeson, 2002; Beeson, 2003; Nesadurai, 2009; Simon, 2008). The Western correlate to the APT is the Asia-Europe Meeting between ASEAN and European Union in 1996 which

has expanding to include 53 countries (ASEM, 2023). The strategic dialogue between the two regional organizations is credited with expanding cooperation and two way socialization as 'liberal' norms of human rights and democracy are essentials of EU dialogue (Allison, 2015; Gaens, 2008; Murray, 2008; Robles, 2007)

Diagram 1: ASEAN Institutional Frameworks for Dialogue

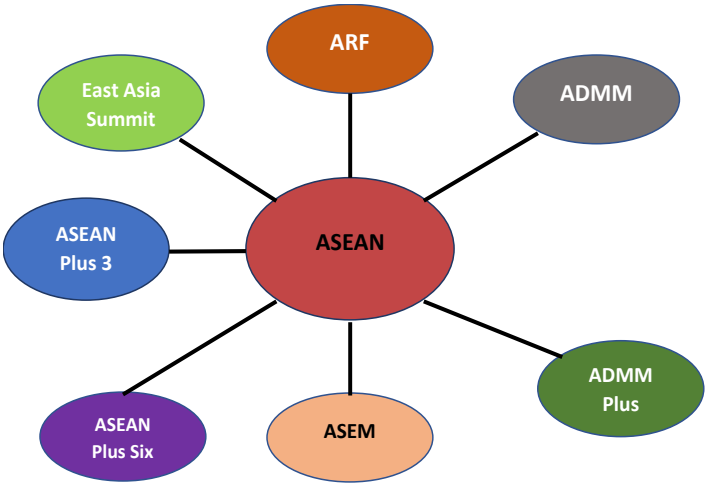

Table 1: ASEAN Mechanisms and Membership

ASEAN Regional Integrative Mechanisms

Mechanism	Established	Members
ASEAN Regional Forum (ARF)	1994	**ASEAN**, Australia, Bangladesh, Canada, **China**, Democratic People's Republic of Korea, European Union, **India**, Japan, Mongolia, New Zealand, Pakistan, Papua New Guinea, Republic of Korea, **Russia**, Sri Lanka, Timor-Leste, **United States**
Asia-Europe Meeting (ASEM)	1996	**ASEAN**, European Union, Australia, Bangladesh, **China**, **India**, Japan, Kazakhstan, Republic of Korea, Mongolia, New Zealand, Pakistan, **Russia**, Switzerland, United Kingdom
ASEAN Plus Three (APT)	1999	**ASEAN**, **China**, Japan, Republic of Korea
East Asia Summit (EAS)	2005	**ASEAN**, **China**, **India**, Japan, New Zealand, Republic of Korea, Russia, **United States**
ASEAN Defense Ministers Meeting (ADMM)	2006	ASEAN
ASEAN Defense Ministers Meeting Plus (ADMM-Plus)	2010	**ASEAN**, Australia, **China**, **India**, Japan, New Zealand, Republic of Korea, **Russia**, **United States**
ASEAN Plus Six (APS)	2002-2018	**ASEAN**, Australia/New Zealand, Republic of Korea, **China**, Hong Kong, **India**, Japan

Source: ASEAN Secretariat https://asean.org/our-communities/asean-political-security-community/outward-looking-community/external-relations/

Table 2: ASEAN Mechanisms and Major Power Membership

ASEAN Mechanisms and the Great Powers

ASEAN Mechanism	China	India	Russia	USA
ASEAN Regional Forum (ARF)	✓	✓	✓	✓
Asia-Europe Meeting (ASEM)	✓	✓	✓	
ASEAN Plus Three (APT)	✓			
East Asia Summit (EAS)	✓	✓	✓	✓
ASEAN Defense Ministers Meeting (ADMM)				
ASEAN Defense Ministers Meeting Plus (ADMM-Plus)	✓	✓	✓	✓
ASEAN Plus Six (APS)	✓	✓		

Source: ASEAN Secretariat https://asean.org/our-communities/asean-political-security-community/outward-looking-community/external-relations/

The diagram and tables articulate a form of networked institutionalism which has been created by ASEAN in the post-Cold War era. Whilst, all great powers are not members of all ASEAN external relations frameworks, all strategic powers are members in one or more of ASEAN's constellation of institutions. Each institution has its agenda which ranges from narrow of the ADMM Plus, to mid, ARF, to broad, East Asia Summit. At the center of all this network is the node of ASEAN member states.

The ASEAN Way: Norms, Socialization and International Affairs

ASEAN's principles mirror principles articulated in the UN Charter (United Nations Charter, 1945; Article 2.1, 2.3, 2.4, 2.6) and find their origins of the state system with the Treaty of Westphalia (Asbach and Schröder (2014). These principles are sovereignty, non-intervention and peaceful settlement of disputes. Combined with the way ASEAN does business of consultation and consensus constituted the 'ASEAN Way' which informs all aspects of interaction, decision-making and regional integration within ASEAN (Acharya, 1997; Acharya, 2001; Acharya, 2005; Ba, 2009; Jones, 2011a; Jones, 2011b; Nischalke, 2002; Stubbs, 2008). These principles are embodied in ASEAN's constitutive institutional documents of the Treaty of Amity and Cooperation and are echoed in the ASEAN Charter (ASEAN, 1976 Article 2, 10, 11, 13; ASEAN, 2007 Article 2). Consultation and consensus as procedural norms dictate that ASEAN diplomacy always seeks to find a common denominator among its member states, which at times and in the case of AICHR 'a best that we could [was possible] result' (Narine, 1997 p. 365; Narine, 1999 p. 360; Sebastian and Lanti, 2010 p. 155).

The ASEAN Way has at its core a few important characteristics that impact the manner in which ASEAN interacts with external partners. On a normative level the ASEAN Way denotes informality in relations between members and partners. Informality dictates that a non-confrontational approach to relations without formal voting procedures and produces a lack of standing institutional structures within ASEAN structures. This takes decision-making to policy makers on an interpersonal level. Acharya argues from a sociocultural perspective that this leads 'stickiness' whereby states and leaders that lack trust or familiarity can slowly build relations in a functional and non-threatening manner leading to further cooperation (Acharya, 2001). Haacke takes this further by arguing that the ASEAN Way has produced a diplomatic community which mediates disputes and bridges relations through a process of socialization within the context of ASEAN norms (Haacke,

2003). All of ASEAN's external institutions are guided by the ASEAN Way framework.

Important to understanding the notion of credibility lay in ASEAN being the convenor of all these integrative measures. As such the ASEAN Chair (which rotates annually) convenes and chairs all the meetings of the different mechanisms. This allows ASEAN to bring together disparate perspectives and interests and find a common agenda which can set, thus putting ASEAN in the driver's seat. Second, are the ground rules which are emblematic of ASEAN writ large; non-antagonistic, non-accusatory, informal and consensus based (Acharya, 1997; Beeson, 2008; Jones, 2010; Jones, 2011; Roberts, 2012). Lastly, Whilst, some ASEAN states are security treaty partners with the United States, ASEAN is seen as a credible vector for constructive dialogue as all states are non-threatening small and medium size states. They also carry on peaceful relations with all dialogue partners on a non-partisan basis hence, ASEAN legitimacy.

Great Power Competition: From Uni to Multipolarity

With the end of the Cold War geopolitical power shifted from a bipolar world to a unipolar world with America and the West in charge of global rule making. This is important as ASEAN states economic, hence political orientation is one of dependence on larger and more powerful external actors, historically North America, Europe, Japan and now China. With this in mind it is fundamental to understand the context of the period of time. With the end of the Cold War in 1991 and entrance into the "unipolar" moment the West led by the United States and its allies in Western Europe exercised heretofore unseen power and influence in all spectrums of interstate relations (Krauthammer, 1990). This conjuncture point of history was immensely profound for ASEAN states for two primary reasons; it ushered in the Unipolar moment whereby American and European interests became primary global interests. Western countries, in particular, and their political elites for the first time engaged in an ideological foreign policy with the thought that "liberals want to spread liberal democracy not just to protect the rights of individuals but also because they believe it is an excellent strategy for causing peace (Mearsheimer, 2018 p. 132). It is taken for granted and argued by Ikenberry and Mastanduno who see American hegemony as a given in the post-Cold war world and hegemony as being central in terms of organizing world and regional order. They argue that American hegemony provides a reference point for organizing

economic and political activity along liberal lines that will create stability and hierarchy (Ikenberry and Mastanduno, 2003 p. 8).

The beginning of the end of unipolarity or the era of unbridled American dominance of international affairs is argued to have begun with the American military response to the September 11 attacks (Smith, 2002). The costs associated with America's "Global War on Terror" is estimated at over $8,000,000,000,000 and leading to the deaths of millions (Kimball, 2021). Other scholars pinpoint to the Russian military intervention in the Syrian civil war to halt American backed jihadi militants as the moment when American hegemony ceased to be omnipotent (Phillips, 2022; Weissman, 2022). Importantly, the GWT led the United States to focus on small wars and interventions to the detriment its broader regional interests in East Asia.

Beginning in the Clinton Administration, American economic policy shifted to a global neoliberal approach. This entailed opening American markets to foreign competition, outsourcing industrial manufacturing and freeing capital flows, to Mexico and most importantly China (Goldman, 1995). The massive offshoring of American and European manufacturing jobs helped fuel China's economic growth in the two decades following Clinton's departure from office. The Chinese economy grew from a GDP of $1,211.33 Trillion in 2000 to $17,963.17 Trillion in 2020 (World Bank, 2021a) displacing America as the number 1 trade partner to over 120 countries (Green, 2023). China is the number 1 trade partner and largest export market for every ASEAN member states except the Philippines who still count the USA as the main export market, topping China by only $300,000 (World Bank, 2021b). The rise of China is having a massive impact on ASEAN member states and many member states have seen foreign policy shifts due to China's influence (Liu, 2023). China's influence has led Brunei to give up its territorial claims in the South China Sea (Putra, 2024), Cambodia back China's claim (Florick, 2021) and go so far as to have Chinese owned casino's in Sihanoukville closed in response to request by President Xi (Turton, 2020).

China's rise coupled with the American foreign policy missteps in the Middle East and Ukraine (Collins and Sobchak, 2023; Mearsheimer, 2014; Ostergard, 2006) have now led to the emergence of a multipolar world (Diesen, 2019; Hadano, 2020; Acharya et al., 2023). The two competing blocs can roughly be divided into two large blocs. The 'Western' bloc consisting of a US led NATO with Australia,

Japan and New Zealand and an Eastern bloc led by China and Russia which is best exemplified in the BRICS countries which recently expanded membership (Kurecic, 2017; Paikin, 2023). The two blocs have been engaging in a seesaw of escalation beginning with the Trump tariffs on Chinese imports which began shortly after he took office (Pettis, 2021). This trend towards China of economic coercion has continued under the Biden administration with its attempts to stop Chinese high tech by reshoring high tech firms to America and a ban on semiconductors and lithograph machines sales to Chinese firms (Sheehan, 2022). The economic war coupled with American bellicosity surrounding Taiwan all point towards conflict at some point or at least a continued trajectory of tense relations (Maizland, 2023). Given Biden and Trump are the presumptive nominees of their parties in the upcoming election as both sounded resounding victories on Super Tuesday primaries, no matter which wins the policy will have continuity (Epstein & McCausland, 2024).

ASEAN's Security Relationships with the Great Powers

Within the global split, East Asia is not uniform in terms of foreign policy leanings towards either bloc. The United States has a number of security arrangements. There are five primary treaty alliances in East Asia which join Australia/New Zealand 1951, Philippines 1951, Japan 1960, Republic of Korea 1953 (US Department of State, 2017). The Philippines under President Ferdinand Marcos Jr. has reversed its foreign policy of President Duterte and reconnected with its traditional ally and is now hosting the American Navy again (Arugay & Storey, 2023). These five treaty alliance members are the core of American strategic security in the Western Pacific. The US has extensive military bases and full spectrum cooperation in intelligence, military procurement, operations with Australia and New Zealand also being five eyes members.

The United States also has lower-level strategic security agreements with Singapore (Strategic Framework Agreement, 2005) and Thailand since 1954 with the Manila Pact of SEATO which is also a major non-NATO ally since 2003 (US Department of State, 2022) and Congressional Taiwan Relations Act of 1979 (Taiwan Relations Act, 1979). These consist of non-permanent basing of American military assets, training, military procurement, intelligence cooperation and non-traditional security cooperation such as counter terrorism. The security relationship between the United States, Thailand and Singapore deserves deeper analysis as there is

more to the relationships of late. Whilst Thailand and America share an historical and treaty based security relationship it must be noted that since the coup of 2014 the once historic security relationship was downgraded significantly as America shunned Thailand under the Obama administration (Kittisilpa & Lefevre, 2016). The cooperation got to such a low level as to bring into question America's relationship in general as Thailand continued to lean heavily towards China (Abuza, 2020; Saballa, 2023; Rahman et al., 2024). The lack of trust is evidenced by the US refusing to sell F35's to Thailand as it feels that Thailand has ingrained itself too much with China buy purchasing submarines and other military weapons (Detsch, 2022) (Strangio, 2023). This can be juxtaposed with Singapore who was openly offered and sold F35s, America's 5th generation and most advanced fighter aircraft (Zachariah, 2024). Implicit in this comparison is the look forward as Thailand is a shaky security partner to America and could go further to the side of China. Singapore alternatively will remain firmly in the American sphere of security influence.

America also has increasingly dense security cooperation with Vietnam (Dung and Vu, 2024; Shoji, 2018). The United States also has lower-level defense cooperation with Brunei, largely in the realm of joint training and military procurement (US Department of State, 2021). Vietnam has upgraded its relationship to a strategic one with the United States but this is largely a facet of rhetoric more than reality (The Whitehouse, 2023a). The nature of Vietnam-USA strategic relations is primarily in economics, trade, investment and technology cooperation. This does belie a less formal but nonetheless important and informal area of cooperation which is non-permanent basing. American navy vessels have been making visits to Vietnamese ports since 2016 in Cam Ranh Bay with the rise in tensions in the South China Sea between China and Vietnam (Hammond, 2020). It has to be stated that this is balanced with cooperation with China as well. In 2023 President Xi and President Thuong signed a strategic partnership for cooperation in a wide spectrum of relations including trade, technical, education and defense (Vu, 2023). This can be seen through the spectrum of Vietnam hedging is policy options between its northern neighbor and historical enemy through its policy of the Four No's. Vietnam's Four No's foreign policy was formalized by the Vietnam Ministry of Defense in 2019 with the release of its White Paper which stated that Vietnam would not allow "no

military alliance, no affiliation with one country to counteract the other, no foreign military base in the Vietnamese territory to act against other countries, and no force or threatening to use force in international relations" (Pham, 2019). It has been argued that this is being tested with American navy vessels visiting Vietnamese ports and American attempts during the Trump administration to base missiles in Vietnam (Sang, 2022). Nonetheless, to date Vietnam has refused American missile bases and military cooperation is largely informal (Grossman, 2017).

Indonesia is a traditional American military partner in Southeast Asia and had the security relationship formalized in a strategic partnership in 2023 (O'Brien, 2005; US Embassy, 2023). The relationship in the post 9/11 period dealt principally with counter terrorism and training and is now moving towards military procurement and joint training operations. There is push back and limits to the cooperation under President Widodo to try and balance the relationship with the burgeoning economic relationship with China (Rachman, 2023). On the China side of the ledger Indonesia is the second largest recipient of investment with some $8.2 Billion worth of investment entering Indonesia through the Maritime Silk Road (Song, 2023). It must also be noted that a great degree of good will was built between China and Indonesia during the Covid pandemic when China donated millions of doses of Sinovac and built factories to manufacture the vaccine indigenously (Wanyi & Mingjiang, 2023).

Within this network is also the Quadrilateral Security Dialogue consisting of the United States, Australia, Japan and India (Tzinieris et al., 2023). The Quad since is formalization during the Trump administration in 2017 has increasingly become more active and coherent in terms of policy direction. This is currently in the stage of maritime security cooperation for active engagement from the India Ocean to South China Sea (Szalwinski, 2023; Townshend et al., 2023). This can be further bolstered by the AUKUS coalition when Australia finally receives its nuclear submarines from the United States in a decade or more (The White House, 2023b)

The Quad is a cross cutting formation as it bridges South Asia, Northeast Asia and two members of the five eyes. India whilst a member of the Quad carries on historical and close relations with Russia in defense procurement and now the sale of oil with India importing over 1 million barrels per day since the American and EU sanctions at the start of the Russia Ukraine War (Ministry of External Af-

fairs, 2017; Rajghatta, 2023). India and China share a shaky relationship with border conflicts dating back their border war in 1962 which flared again and resulted in military deaths in the Himalayas in 2020 (Bonner, 2023; Kewalramani, 2024). The Quad can be understood as a mechanism for the United States to expand its influence into South Asia with India, a country which it historically has loose security relations. For India, the Quad allows for strategic knowledge sharing and expansion of influence outside of its traditional area of influence into Southeast and East Asia.
Table 3: List of United States Security Partners in Asia

Table 3: List of United States Security Partners in Asia

United States of America Asian Security Partners

Partner	Year	Nature of Relationship
Australia	1951	Treaty partner (Deep full spectrum cooperation)
New Zealand	1951	Treaty partner (Deep full spectrum cooperation)
Philippines	1951	Treaty partner (Deep full spectrum cooperation)
South Korea	1953	Treaty partner (Deep full spectrum cooperation)
Japan	1960	Treaty partner (Deep full spectrum cooperation)
Thailand	1954	Strategic partner (Training, military procurement, counter terrorism, possible basing)
Taiwan	1979	Strategic partner (Training, military procurement, counter terrorism, possible basing)
Singapore	2005	Strategic partner (Training, military procurement, counter terrorism, possible basing)
Brunei Darussalam	1994	Low level partner (Training, military procurement)
India	2017	Formative stage partner (QUAD maritime strategic)
Indonesia	2023	Initial stage partner (Defense cooperation, technical and economic)
Vietnam	2023	Initial stage partner (Economic strategic, technical)

Source: US Department of State https://2009-2017.state.gov/s/l/treaty/collectivedefense/

This network lattice of security arrangements makes is clear that certain countries in East Asia will continue to be lodged firmly in the American sphere of influence (Australia, Japan, Philippines, South Korea, New Zealand and Singapore). Coupled with the dense dependency that ASEAN countries have to the Chinese economy ASEAN as an organization is well placed to navigate and hedge its relations between the two blocs and leading countries seeking to garner influence in the region. (Beeson, 2013; Beeson, 2016; Chen & Yang, 2013; Stubbs, 2014; Yoshimatsu, 2012). Non-strategic security partnerships of Thailand, Singapore, Brunei and Vietnam whilst being at varying levels of depth allow America a strong security hold in

Southeast Asia. The only ASEAN countries which are firmly.

Alternative Asian Regionalism

There is only one East Asian regional organization which includes East Asia's important states which could in the future be a node of connectivity between the major powers and possibly rival ASEAN as a point of contact, the Shanghai Cooperation Organization.

The Shanghai Cooperation Organization was established in 2001 by Kazakhstan, China, Kyrgyzstan, Russia, Tajikistan and Uzbekistan (Shanghai Cooperation Organization, 2017). The primary focus of the SCO are security dialogue and cooperation. The SCO was formed in response to the spread of terrorist organizations in Central Asia, Southern Russia and Eastern China and deal with border dispute between its members to lessen the opportunity for conflict. Whilst, the SCO has expanded its scope of activities to include economic dialogue, security affairs continue to dominate its agenda (Blank, 2013). The membership has expanded to nine members, fourteen dialogue partners and 3 observers (Ibid). Current membership now includes India, Iran and Pakistan. In 2005 ASEAN became an observer. Pertinent to this discussion is the bloc coverage. China, Russia, Iran, India are now members of the BRICS grouping and are also members in the SCO. The absence of any Western bloc countries signals an absence normative or interest-based inclusivity in the SCO and its agenda mirrors its membership.

There are initiatives to expand cooperation with the Russian led Eurasian Economic Union and existing ASEAN connectivity the lack of an interregional scope of membership inherently is a limiting factor for the SCO to be a substantive mediator in great power competition (Alimov, 2018). It is also highly unlikely that Japan or South Korea would join the SCO as it a vestige of security cooperation between the United States competitors and adversaries in the region, China and Russia. As such the SCO whilst including India a Quad member is not a viable node of diplomatic, political or security connectivity between the Western bloc and its opposite the China/Russia led bloc.

ASEAN Between Great Powers: Hedging for Survival

It has been argued that that international relations has entered into a new Cold War (Abrams, 2022; Breuer, 2022; Schindler et al., 2023). This puts ASEAN states into a dangerous position similar to the first Cold War, with added complexity.

During the first Cold War there was a lack of economic interaction with rival blocs. This is the opposite in this iteration as countries can have their security arrangements with the leading country in a bloc and trade relations with the leading country from the opposing bloc. This is best seen with Japan and South Korea who are treaty allies with the United States but whose largest trade partner is China (World Bank, 2021a). The same is true to varying degrees with ASEAN member states which puts ASEAN states into a difficult predicament of survival (Acharya, 2018). Put simply national security can be linked to a strategic rival of the source of your national wealth and economic wellbeing. To this end many ASEAN states have engaged in the policy strategy of hedging (Gede & Karim, 2023; Gerstl, 2022).

A common analytical framework or strategic positioning perspective taken in the scholarly literature is one of hedging, deferred alignment or deferred bandwagoning. These are conceptually different but imply similar outcomes based on different reasonings.

Many scholars have argued that ASEAN states have engaged in hedging which is a foreign policy strategy of not choosing alignment with a great power, instead a policy of engagement with both or all powers is engaged (Wang, 2021). Kuik (2008) has argued that Malaysia and Singapore do this out of perceived economic benefit. Kuik (2021) has further articulated from a broader ASEAN perspective that this is more in line with a wait and see approach with ASEAN states fearful of making enemies. Goh (2008) and Marston (2024) take the same approach of deferred alignment with ASEAN states not wanting to choose due to fears of choosing the wrong partner.

The reasons for hedging of course depend on the state and its leadership has argued that ASEAN states have engaged in hedging or deferred due to the above mentioned conundrum of not wanting to choose a side which undermines national security or undermines economic well-being (Yuzhu, 2021). Hedging in this sense can be understood as simply a reflection of reality. ASEAN states are small and one of two competitors, America has an unstable foreign policy (Narine, 2024). With American foreign policy shifting with regards to China, multilateral forums such as the WTO and in areas of previous stability such as free trade it is no wonder ASEAN leaders have adopted a wait and see approach (Thompson, 2024). To do otherwise would be irrational.

Table 4: ASEAN Countries Top 3 Trade Partners

ASEAN Countries Largest Export Markets (Ranked by Top 3)

	China	USA	Japan	Singapore	Thailand	Vietnam	Malaysia
Brunei	3		3	1			
Cambodia	2	1	3				
Indonesia	1	2	3				
Lao PDR	2				1	3	
Malaysia	1	3		2			
Myanmar	1		3		2		
Singapore	1	3					2
Thailand	2	1	3				
Philippines	2	1	3				
Vietnam	2	1	3				

Source: World Bank, 2021 (World Integrated Trade Solution Database)

The rub with ASEAN lies at crosscutting points of national foreign policy preferences of ASEAN states in the two realms of security and economy and issues of contention between the great powers. A case in point is the South China Sea issue where China's rise has only emboldened its claims to the SCS and at times belligerence to an ASEAN member, the Philippines. This was seen in China's disregard for the ICJ ruling regarding territorial claims vis-à-vis the Philippines and the Philippines recent invitation to the US Navy to open once shuttered bases (Phillips et al., 2017; Rasheed, 2023). Furthermore, China has been able to leverage bilateral relations with ASEAN members to undermine ASEAN cohesion to where the notion of even reaching consensus over particular issues such as the SCS have been abandoned (Goh, 2021).

Additionally, no ASEAN state is large enough to exert influence over the great powers. ASEAN itself due to its informality and lack of substantive engagement has led to a reexamination and orientation by Western powers away from ASEAN institutions. This is evidenced by formation of the Quadrilateral Dialogue (Quad), which includes the United States, Australia, India, Japan. This parallels the AUKUS alliance, between the United States, Australia, and the United Kingdom. These minilateralisms are highly indicative of the United States taking it upon itself to shore up its security interests by bypassing established regional institutions such as the ASEAN Regional Forum (ARF) (Beeson, 2022). The minilateralism of the Quad

whilst bypassing the ARF has had an interesting twist of late in that the Quad requested to formalize relations with ASEAN at the 2023 ASEAN Summit where it was later agreed at the ASEAN Foreign Minister's Retreat in February 2024 to indeed formalize relations with the Quad within ASEAN mechanisms of ASEAN Plus One, EAS and ARF in order to try an demonstrate ASEAN centrality (Ministry of Foreign Affairs, 2024).

The above has its correlate in the China's Belt and Road Initiative where in the Chinese view, its engagement creates the conditions for 'win-win' outcomes as China's vision overlaps with Southeast Asian needs for infrastructure (Jinping, 2013). The BRI dovetails with ASEAN's historical plans for connectivity which it was unable to realize on its own until China put forth its ambitious proposals (ASEAN, 2010). The reliance on Chinese funding was laid by Mueller's analysis which states

> "in the absence of functioning mechanisms to mobilize internal resources for the achievement of its objectives, ASEAN has to rely on external resources to fund the formulation of plans, the convention of meetings, and, most significantly, the implementation of projects related to its connectivity agenda. This is a pattern that is familiar to observers of ASEAN in the realms of security and trade. In connectivity, this pattern of ASEAN's external resource dependence is being replicated (Mueller, 2021).

Furthermore, with regard to China's economic leverage it has shown a willingness to use coercive economic measures on developed countries when policy disputes arise. This was seen in China putting hefty tariffs on Australian wine, barley, beef, cotton, lobsters and timber after Australia called for inquiries into the coronavirus origins from a laboratory in Wuhan (Choudhury, 2020). Given many ASEAN members dependency in politically sensitive areas of their economies it is difficult to see many ASEAN members openly engaging in any policy stance that may be considered hostile or threatening to Beijing's interests (Jones & Rhein, 2023).

In addition to China's willingness to use leverage is the lack of American or European response to the China's BRI. In 2022 the United States through the G7 announced some $600 Billion in infrastructure funding to counter the BRI (Shalal, 2022). The European Union also announced infrastructure plans of up to €300 Billion

as part of its Global Gateway policy (Sacks, 2021). These plans while impressive on the surface have been heavily criticized and have not as of yet yielded any policy implementation. The plans rely heavily on both public and private financing and are stacked with traditional conditionality as seen in Asia Development Bank and World Bank loans (Barbero, 2023). It is argued that still dominant neoliberal thinking in the United States and Western Europe account for both the underwhelming implementation and lack of policy take up seen in the rollout of PGII (Yu, 2024). This is reflected in the approach taken by the public/private partnership philosophy where anywhere from 55% to 95% with an average of 82% of infrastructure loans from the G7 plan originating from private funding sources (Hameiri & Jones, 2023). Given the pace and implementation of the BRI over the previous decade and the lack of imagination brought by Western countries to counter the BRI there leaves little hope that any viable alternative to China's BRI will emerge. The implication of this Western policy failure is that ASEAN countries will continue to economically gravitate towards China and the physical linkages of the BRI as they expand will drain even more economic activity to the Middle Kingdom rather than to the Transatlantic zone.

Direction for ASEAN among the Great Powers

ASEAN as a collective of 10 independent member states which have different security relationships with China and the United States will have a very difficult time finding common ground on strategic foreign policy. ASEAN members such as Cambodia, Laos and Myanmar are fully within the sphere of influence of China whereas all other members are walking the foreign policy tightrope of hedging. In realist terms hedging is perhaps the only viable option for the remaining ASEAN members not within China's sphere. Looking towards China for national economic and investment vitality is now a regional reality that cannot be ignored with the decline of the West and American economic initiatives. The counter balance to this is looking towards America for strategic national security to balance against Chinese belligerence in the South China Sea and possibly other areas of contention. Caballero-Anthony has argued that ASEAN's place between the two great powers is one of 'strategic neutral convenor' (Caballero-Anthony, 2022). This is based on regional realities of ASEAN being composed of small weak states and of ASEAN's de facto position in the East Asian space.

The ability of ASEAN to have multiple institutional forums for interaction and integrative agenda formulation holds significant advantages for hedging relations. However, the more engaging question is what can ASEAN do or contribute when a great powers core interest is a point of contention? ASEAN's limitations have already been laid bare with the South China Sea dispute and its inability due to fracturing of members towards China. Concurrently, ASEAN is also suffering from a lack of credibility in dealing with the crisis in Myanmar with member states such as Thailand undermining the ASEAN 5-point consensus under the Prayut government. Implicit in the Thailand's undermining the lack of consensus in the 5-point consensus.

Clearly, there are no easy options for ASEAN to engage other than the status quo of being an institutional nexus point for dialogue. Hedging will be a successful strategy insofar as the great powers do not consider an issue or issue area to be of core national interests. In which case they will bypass ASEAN or use divide and stagnate tactics. This does not bode well for ASEAN as will not necessarily play a key role in East Asian affairs but rather a second order convening power for dialogue and discussion.

Conclusion

There are no easy options for the Global South's oldest regional organization in the new era of great power competition. ASEAN has a developed institution framework for engagement with all major powers that no other organization has. ASEAN as a collective of small and medium size states is essentially a neutral actor, in that there are no possible threats that can emanate from any ASEAN member towards a great power. That being said ASEAN has critical weaknesses of an inability to deal with substantive issues in an 'open diplomacy' manner which relegates it to a dialogue based forum for discussion, socialization and talk shop. This has its benefits of course but it would be overstating to say that ASEAN has any ability to influence the great powers on core national interests. The open question is when a great power gets tired of ASEAN's hedging strategy and forces the hands of its members will ASEAN be able to manage security affairs? This is difficult to image at the moment as ASEAN cannot take care of crisis in its own backyard, namely the crisis in Myanmar. If left to its own and hedging continues ASEAN can play an important role

as interlocutor between the major powers as a venue for injecting ASEAN interests into the great power competition agenda through its institutional formats.

References

Abrams, E. (2022, March 4). **The New Cold War. Council on Foreign Relations**. https://www.cfr.org/blog/new-cold-war-0.

Abuza, Z. (2020). **America Should Be Realistic About its Alliance with Thailand - War on the Rocks**. War on the Rocks. January 2. https://warontherocks.com/2020/01/america-should-be-realistic-about-its-alliance-with-thailand/.

Acharya, A. (1997). Ideas, identity, and institution-building: From the "ASEAN way" to the "Asia-Pacific way"?. **The Pacific Review**, 10(3), 319–346. https://doi.org/10.1080/09512749708719226.

Acharya, A. (2001). **Constructing a Security Community in Southeast Asia (1st ed.)**. Routledge.

Acharya, A. (2005). Do norms and identity matter? Community and power in South east Asia's regional order. **The Pacific Review**, 18(1), pp.95–118. doi:https://doi.org/10.1080/09512740500047199.

Acharya, A. (2018). Doomed by Dialogue: Will ASEAN Survive Great Power Rivalry in Asia? In G. Rozman & J. C. Liow (Eds.), **International Relations and Asia's Southern Tier** (pp. 77–91). Palgrave.

Acharya, A., Estevadeordal, A., & Goodman, L. W. (2023). Multipolar or multiplex? Interaction capacity, global cooperation and world order. **International Affairs**, 99(6), 2339–2365. https://doi.org/10.1093/ia/iiad242.

Alagappa, M. (1993). Regionalism and the quest for security: ASEAN and the Cambodian conflict. **Australian Journal of International Affairs**, 47(2), 189–209. https://doi.org/10.1080/10357719308445107.

Alimov, R. (2018). The Shanghai Cooperation Organisation: Its role and place in the development of Eurasia. **Journal of Eurasian Studies**, 9(2), 114–124. https://doi.org/10.1016/j.euras.2018.08.001.

Allison, L. (2015). **The EU, ASEAN and interregionalism regionalism support and norm diffusion between the EU and ASEAN**. Palgrave Macmillan.

Amador III, J. S. (2010). ASEAN in the Asia Pacific: Central or Peripheral? **Asian Politics & Policy**, 2(4), 601–616. https://doi.org/10.1111/j.1943-0787.2010.01217.x.

Asbach, O., & Schröder, P. (2014). **The Thirty Years' War - An introduction**. In: O. Asbach and P. Schröder, eds., **The Ashgate Research Companion to the Thirty Years' War**. New York: Routledge, pp.1–7.

ASEM. (2023). **ASEM Summit**. ASEM InfoBoard. Retrieved February 26, 2024, from https://aseminfoboard.org/overview/.

ASEAN. (1967). **The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration)**. https://agreement.asean.org/media/download/20140117154159.pdf.

ASEAN. (1976). **The Treaty of Amity and Cooperation, February 24, 1976**. https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/20131230235433.pdf.

ASEAN. (2007). **The ASEAN Charter**. ASEAN; ASEAN. https://asean.org/wp-content/uploads/images/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf.

ASEAN. (2010). **Master Plan on ASEAN Connectivity**. ASEAN Connectivity. https://connectivity.asean.org/resource/master-plan-on-asean-connectivity-2025/.

Ba, A. D. (2009). Regionalism's multiple negotiations: ASEAN in East Asia. **Cambridge Review of International Affairs**, 22(3), 345–367. https://doi.org/10.1080/09557570903104032.

Ba, A. D. (2017). ASEAN and the Changing Regional Order: The ARF, ADMM, and ADMM-Plus. In A. Baviera & L. Maranis (Eds.), **Building ASEAN Community Political–Security and Socio-cultural Reflections ASEAN @** 50, volume 4 (pp. 146–157). Economic Research Institute for ASEAN and East Asia.

Barbero, M. (2023). Europe Is Trying (and Failing) to Beat China at the Development Game. **Foreign Policy**. https://foreignpolicy.com/2023/01/10/europe-china-eu-global-gateway-bri-economic-development/.

Beeson, M. (2002). Southeast Asia and the politics of vulnerability. **Third World Quarterly**, 23(3), 549–564. https://doi.org/10.1080/01436590220138321.

Beeson, M. (2003). Sovereignty under siege: Globalisation and the state in Southeast Asia. **Third World Quarterly**, 24(2), 357–374. https://doi.org/10.1080/0143659032000074637.

Beeson, M. (2005). Rethinking regionalism: Europe and East Asia in comparative historical perspective. **Journal of European Public Policy**, 12(6), 969–

985. https://doi.org/10.1080/13501760500270620.

Beeson, M. (2008). **Institutions of the Asia-Pacific ASEAN, APEC, and beyond**. Routledge.

Beeson, M. (2013). Living with Giants: ASEAN and the Evolution of Asian Regional ism. **TRaNS: Trans -Regional and -National Studies of Southeast Asia**, 1(2), 303–322. https://doi.org/10.1017/trn.2013.8.

Beeson, M. (2016). Can ASEAN Cope with China? **Journal of Current Southeast Asian Affairs**, 35(1), 5–28. https://doi.org/10.1177/186810341603500101.

Beeson, M. (2022). Decentered? ASEAN's Struggle to Accommodate Great Power Competition. **Global Studies Quarterly**, 2(1), 1–9. https://doi.org/10. 1093/isagsq/ksab044.

Blank, S. (2013). Making Sense of the Shanghai Cooperation Organization. **George town Journal of International Affairs**, 14(2), 39–49.

Bonner, B. (2023). **Rising tensions along the Indian-Chinese border**. GIS Reports. August 8. https://www.gisreportsonline.com/r/china-india-border-2/.

Breuer, C. (2022). The New Cold War and the Return of History. **Intereconomics**, 2022(4), 202–203. https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/ number/4/article/the-new-cold-war-and-the-return-of-history.html.

Caballero-Anthony, M. (2014). Understanding ASEAN's centrality: bases and pros pects in an evolving regional architecture. **The Pacific Review**, 27(4), 563–584. https://doi.org/10.1080/09512748.2014.924227.

Caballero-Anthony, M. (2022). **The ASEAN way and the changing security environ ment: navigating challenges to informality and centrality**. International Politics, Online First.

Chen, I. T.-Y., & Yang, A. H. (2013). A harmonized Southeast Asia? Explanatory typol ogies of ASEAN countries' strategies to the rise of China. **The Pacific Re view**, 26(3), 265–288. https://doi.org/10.1080/09512748.2012.759260.

Choudhury, S. R. (2020). **Here's a list of the Australian exports hit by restrictions in China**. CNBC. December 18. https://www.cnbc.com/2020/12/18/aus tralia-china-trade-disputes-in-2020.html.

Collins, L., & Sobchak, F. (2023). U.S. Deterrence Failed in Ukraine. **Foreign Policy**. February 20. https://foreignpolicy.com/2023/02/20/ukraine-deterrence-failed-putin-invasion/.

Detsch, J. (2022, June 17). Washington Worries China Is Winning Over Thailand**.** **Foreign Policy**. https://foreignpolicy.com/2022/06/17/china-thailand-submarines-military-influence/.

Diesen, G. (2019). The Disorderly Transition to a Multipolar World. **New Perspectives**, 27(3), 125–129. https://doi.org/10.1177/2336825x1902700310.

Dung, P. X., & Vu, H. (2024). Vietnam-U.S. Security Cooperation Prospects under the Comprehensive Strategic Partnership. **ISEAS Perspective**, 2026(No. 10). https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2024-10-vietnam-u-s-security-cooperation-prospects-under-the-comprehensive-strategic-partnership-by-phan-xuan-dung-and-hoai-vu/.

Epstein , K., & McCausland, P. (2024). Super Tuesday: Trump and Biden rematch looms as both win big. **BBC News**. March 6. https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68486556.

Florick, D. (2021). **Cambodia is China's leverage point on ASEAN | East Asia Forum**. December 14. https://eastasiaforum.org/2021/12/15/cambodia-is-chinas-leverage-point-on-asean/.

Gaens, B. (2008). **Europe-Asia interregional relations : a decade of ASEM**. Ashgate.

Gede, I., & Karim, M. F. (2023). How regional organisation survives: ASEAN, hedging and international society. **Contemporary Politics**, 29(5), 659–679. https://doi.org/10.1080/13569775.2023.2216031.

Gerstl, A. (2022). **Hedging Strategies in Southeast Asia**. Routledge.

Goh, E. (2008). Great Powers and Hierarchical Order in Southeast Asia: Analyzing Regional Security Strategies. **International Security**, 32(3), 113–157.

Goh, N. (2021). Is Southeast Asia waking up to need for unity in South China Sea? **South China Morning Post**. April 19. https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/3129538/southeast-asia-waking-need-unity-south-china-sea.

Goldman, C. A. (1995). **Managing Trade Policy Toward China Under Clinton: The Changing Role of Economics**. In RAND Corporation (pp. 1–34). https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/drafts/2008/DRU928-1.pdf.

Green, M. A. (2023). **China Is the Top Trading Partner to More Than 120 Countries | Wilson Center**. Www.wilsoncenter.org. https://www.wilsoncenter.org/blog-post/china-top-trading-partner-more-120-countries.

Grossman, D. (2017,). US Striking Just the Right Balance with Vietnam in South China Sea. **The Diplomat**. November 22. https://thediplomat.com/2017/11/us-striking-just-the-right-balance-with-vietnam-in-south-china-sea/.

Haacke, J. (2009). A**SEAN's Diplomatic and Security Culture: Origins, Develop ment and Prospects**. Routledge.

Hadano, T. (2020). Multipolarity and the Future of Multilateralism: Towards "Thick" Peacekeeping in the Donbas Conflict. **Global Policy**, 11(2), 212–221. https://doi.org/10.1111/1758-5899.12790.

Hameiri, S. & Jones, L. (2023). Why the West's alternative to China's international infrastructure financing is failing. **European Journal of International Re lations**, https://doi.org/10.1177/13540661231218573.

Hammond, J. (2020, November 2). **Vietnam ports may see increased U.S. Navy visits | Indo-Pacific Defense Forum**. Indo-Pacific Defense Forum. https://ipdefenseforum.com/2020/11/vietnam-ports-may-see-increased-u-s-navy-visits/.

Ikenberry, J. G., & Mastanduno, M. (2003). **International Relations Theory and the Search for Regional Stability. In J. G. Ikenberry & M. Mastanduno (Eds.)**, International Relations Theory and the Asia-Pacific (pp. 1–22). Columbia University Press.

Jinping, X. (2013). Speech by Chinese President Xi Jinping to Indonesian Parliament---ASEAN---China Center. **Asean-China-Center.org**. http://www.asean-china-center.org/english/2013-10/03/c_133062675.htm.

Jones, L. (2007). ASEAN intervention in Cambodia: from Cold War to conditionality. **The Pacific Review**, 20(4), 523–550. https://doi.org/10.1080/09512740701672001.

Jones, L. (2010). Still in the "Drivers' Seat", but for how Long? ASEAN's Capacity for Leadership in East-Asian International Relations. **Journal of Current Southeast Asian Affairs**, 29(3), 95–113. https://doi.org/10.1177/186810341002900305.

Jones, L. (2011a). Beyond securitization: explaining the scope of security policy in Southeast Asia. **International Relations of the Asia-Pacific**, 11(3), pp.403–432. doi:https://doi.org/10.1093/irap/lcr002.

Jones, L. (2011b). **State Power, Social Conflicts and Security Policy in Southeast**

Asia. In: R. Robison, ed., The Routledge Handbook of Southeast Asian Politics . New York: Routledge, pp.346–360.

Jones, D. M., & Jenne, N. (2015). Weak states' regionalism: ASEAN and the limits of security cooperation in Pacific Asia. **International Relations of the Asia-Pacific**, 16(2), 209–240. https://doi.org/10.1093/irap/lcv015.

Jones, W. J., & Rhein, D. L. (2023, July 31). Bending with the Wind Again? Thailand's Foreign Policy after the May Election. **Kyoto Review of Southeast Asia**. https://kyotoreview.org/issue-35/thailands-foreign-policy-af ter-the-may-election/.

Kewalramani, M. (2024, February 7). India and China's Volatile New Status Quo. **FULCRUM**. https://fulcrum.sg/india-and-chinas-volatile-new-status-quo/.

Kimball, J. (2021). **Costs of the 20-year war on terror: $8 trillion and 900,000 deaths**. Brown University; Brown University. September 1. https://www.brown.edu/news/2021-09-01/costsofwar.

Kittisilpa , J., & Lefevre, A. S. (2016). Thai-U.S. security ties still feel chill of 2014 coup. **Reuters**. https://www.reuters.com/article/idUSKCN0VI098/.

Krauthammer, C. (1990). THE UNIPOLAR MOMENT. **The Washington Post**. July 20. https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1990/07/20/the-unipolar-moment/62867add-2fe9-493f-a0c9-4bfba1ec23bd/.

Kuik, C.-C. (2008). The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore´s Response to a Rising China. **Contemporary Southeast Asia**, 30(2), 159–185. https://doi.org/10.1355/cs30-2a.

Kuik, C.-C. (2021). Getting hedging right: a small-state perspective. **China International Strategy Review**, 3(2), 300–315. https://doi.org/10.1007/s42533-021-00089-5.

Kurecic, P. (2017). Small States in the Multi-Polar World: Introduction. **World Review of Political Economy**, 8(3), 280. https://doi.org/10.13169/worlrevipoliecon.8.3.0280.

Liu, R. (2023). Reinforcing Wedging: Assessing China's Southeast Asia Policy in the Context of Indo-Pacific Strategy. **China Review**, 23(1), 277–306. https://www.jstor.org/stable/48717996.

Maizland, L. (2023). Why China-Taiwan Relations Are so Tense. **Council on Foreign Relations.** April 18. https://www.cfr.org/backgrounder/china-taiwan-rela

tions-tension-us-policy-biden.

Marston, H. S. (2024). Navigating great power competition: a neoclassical realist view of hedging. **International Relations of the Asia-Pacific**, 24(1), 29–63. https://doi.org/10.1093/irap/lcad001.

Mearsheimer, J. J. (2014). Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin. **Foreign Affairs**, 93(5), 77–89.

Mearsheimer, J. J. (2018). **The Great Delusion: Liberal Dreams and International Realities**. Yale University Press.

Ministry of External Affairs. (2017). **India-Russia Relations**. https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/India_Russia_May.pdf.

Ministry of Foreign Affairs. (2024). I**nternal document of an ASEAN Member State of ASEAN Foreign Ministers Retreat**. 29 January.

Mohan, J. (1981). Why Vietnam Invaded Kampuchea. **Economic and Political Weekly**, 16(4), 121–125. https://www.jstor.org/stable/4369465.

Morris, S. J. (1999). **Why Vietnam invaded Cambodia : Political Culture and the Causes of War**. Stanford University Press.

Mount, F. (1979). The Prussians of Southeast Asia. **Asian Affairs: An American Re view**, 6(6), 378–385. https://doi.org/10.1080/00927678.1979.10553988.

Mueller, L. M. (2021). Challenges to ASEAN Centrality and Hedging in Connectivi ty Governance—regional and National Pressure Points. **The Pacific Re view**, 34(5), 747–777. https://doi.org/10.1080/09512748.2020.1757741.

Murray, P. (2008). **Europe and Asia**. Springer.

Narine, S. (1997). ASEAN and the ARF: The Limits of the 'ASEAN Way'. **Asian Survey**, 37(10), pp.961–978. doi:https://doi.org/10.2307/2645616.

Narine, S. (1999). ASEAN into the twenty-first century: Problems and prospects. **The Pacific Review**, 12(3), pp. 357–380. https://doi.org/10.1080/09512749908719296.

Narine, S. (2024). Whether it's Trump or Biden as president, U.S. foreign policy endan gers the world. **The Conversation**. March 21. https://theconversation.com/whether-its-trump-or-biden-as-president-u-s-foreign-policy-endan gers-the-world-225524.

Nesadurai, H. E. S. (2009). ASEAN and regional governance after the Cold War: from regional order to regional community? **The Pacific Review**, 22(1), 91–118.

https://doi.org/10.1080/09512740802651169.

Nischalke, T. (2002). Does ASEAN measure up? Post-Cold War diplomacy and the idea of regional community. **The Pacific Review**, 15(1), pp.89–117. https://doi.org/10.1080/09512740110110873.

O'Brien, A. (2005). The U.S.-Indonesian Military Relationship. **Council on Foreign Relations**. October 5. https://www.cfr.org/backgrounder/us-indonesian-military-relationship.

Ostergard, R. (2006). **The Failure of America's Post-Cold War Foreign Policy: From the Persian Gulf to the Gulf of Guinea**. The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations. https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/shjdir/v7n2/v7n2_05.pdf.

Phillips, C. (2022). The international system and the Syrian civil war. I**nternational Relations**, 36(3), 004711782210979. https://doi.org/10.1177/00471178221097908.

Rachman, J. (2023). US-Indonesia Security Relations Flourish in a Changing Indo-Pacific. **The Diplomat**. September 14. https://thediplomat.com/2023/09/us-indonesia-security-relations-flourish-in-a-changing-indo-pacific/.

Roberts, C. B. (2012). **ASEAN Regionalism: Cooperation, Values and Institutionalization**. Routledge.

Robles, A. C. (2007). **The Asia-Europe Meeting**. Routledge.

Saballa, J. (2023, May 29). US Refuses Thailand Request for F-35 Fighter Jets. **The Defense Post**. https://www.thedefensepost.com/2023/05/29/us-refuses-thailand-jets/#google_vignette.

Sacks, D. (2021). Europe's Global Gateway Plans To Counter China, But Questions Remain. **Council on Foreign Relations**. https://www.cfr.org/blog/europes-global-gateway-plans-counter-china-questions-remain.

Sang, H. T. (2022). **Vietnam's "Four No's" of defence policy are being tested | Lowy Institute**. April 22. Www.lowyinstitute.org. https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/vietnam-s-four-no-s-defence-policy-are-being-tested.

Sanglee, T. (2022). Revisiting Thailand's Involvement in the Cambodian Conflict. **Thediplomat.com**. https://thediplomat.com/2022/01/revisiting-thailands-involvement-in-the-cambodian-conflict/.

Schindler, S., Alami, I., DiCarlo, J., Jepson, N., Rolf, S., Cyuzuzo, L., DeBoom, M. J., Farahani, A. F., Liu, I. T., McNicol, H., Nock, P., Teri, G., Facundo, M., Ward, K., Zajontz, T., Zhao, Y., Bayırbağ, M. K., & Miao, J. T. (2023). **The Second Cold War: US-China Competition for Centrality in Infrastructure, Digital, Production, and Finance Networks**. Geopolitics, Online First, 1–38. https://doi.org/10.1080/14650045.2023.2253432.

Sebastian, L.C. and Lanti, I.G. (2010). **Perceiving Indonesian Approaches to In ter national Relations Theory. In: A. Acharya and B. Buzan , eds., Non-Western International Relations Theory: Perspectives on and be yond Asia** . New York: Routledge, pp.148–173.

Shalal, A. (2022, June 27). G7 aims to raise $600 billion to counter China's Belt and Road. **Reuters**. https://www.reuters.com/world/refile-us-aims-raise-200-bln-part-g7-rival-chinas-belt-road-2022-06-26/.

Shanghai Cooperation Organization. (2017). General information. **The Shanghai Co operation Organisation**. https://eng.sectsco.org/20170109/192193.html.

Sheehan, M. (2022). **Biden's Unprecedented Semiconductor Bet. Carnegie En dowment for International Peace**. October 27. https://carnegieendowment.org/2022/10/27/biden-s-unprecedented-semiconduc tor-bet-pub-88270.

Shoji, T. (2018). Vietnam's Security Cooperation with the United States: Historical Background, Present and Future Outlook. **NIDS Journal of Defense and Security**, 19. https://www.nids.mod.go.jp/english/publication/kiyo/pdf/2018/bulletin_e2018_2.pdf.

Simon, S. (2008). ASEAN and Multilateralism: The Long, Bumpy Road to Community. **Contemporary Southeast Asia**, 30(2), 264–292. https://doi.org/10.1355/cs30-2e.

Simon, S. W. (1987). ASEAN's Strategic Situation in the 1980s. **Pacific Affairs**, 60(1), 73. https://doi.org/10.2307/2758831.

Smith, S. (2002). The End of the Unipolar Moment? September 11 and the Future of World Order. I**nternational Relations**, 16(2), 171–183. https://doi.org/10.1177/0047117802016002001.

Song, X. (2023,). **A Decade of "Belt and Road" in China-Indonesia Cooperation. Kompas**. October 4. https://www.kompas.id/baca/english/2023/10/04/

en-satu-dekade-sabuk-dan-jalan-dalam-kerja-sama-china-indonesia.

Southgate, L. (2015). ASEAN and the Dynamics of Resistance to Sovereignty Violation: The Case of the Third Indochina War (1978–1991). **Journal of Asian Security and International Affairs**, 2(2), 200–221. https://doi.org/10.1177/2347797015586128.

Stirling, J. (1980). ASEAN. **Asian Affairs: An American Review**, 7(5), 273–287. https://doi.org/10.1080/00927678.1980.10553893.

Strangio, S. (2023). Thailand Will Replace Chinese Sub With Frigate, Defense Minister Says. **The Diplomat**. https://thediplomat.com/2023/10/thailand-will-replace-chinese-sub-with-frigate-defense-minister-says/.

Strategic Framework Agreement. (SFA) **Between United States-Singapore, United States-Singapore, 12 July, 2005**. Retrieved from https://2001-2009.state.gov/documents/organization/95360.pdf.

Stubbs, R. (2008). The ASEAN alternative? Ideas, institutions and the challenge to 'global' governance. **The Pacific Review**, 21(4), pp.451–468. doi:https://doi.org/10.1080/09512740802294713.

Stubbs, R. (2014). ASEAN's leadership in East Asian region-building: strength in weakness. **The Pacific Review**, 27(4), 523–541. https://doi.org/10.1080/09512748.2014.924229.

Sutter, J. O. (1966). Two Faces of Konfrontasi: "Crush Malaysia" and the Gestapu. **Asian Survey**, 6(10), 523–546. https://doi.org/10.2307/2642110.

Szalwinski, A. (2023). **The Quad and Regional Security: U.S. Perspectives on the Future of Indo-Pacific Cooperation**. The National Bureau of Asian Research (NBR). https://www.nbr.org/publication/the-quad-and-regional-security-u-s-perspectives-on-the-future-of-indo-pacific-cooperation/.

Taiwan Relations Act, no. H.R.2479 (1979). https://www.congress.gov/bill/96th-congress/house-bill/2479/all-info#:~:text=Taiwan%20Relations%20Act%20%2D%20Declares%20it,other%20people%20of%20the%20Western.

The White House. (2023a). JOINT LEADERS' STATEMENT: ELEVATING UNITED STATES-VIETNAM RELATIONS TO A COMPREHENSIVE STRATEGIC PARTNERSHIP. **The White House**. September 11. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/09/11/joint-leaders-statement-elevating-united-states-vietnam-relations-to-a-comprehensive-strategic-part

nership/.

The White House. (2023b). FACT SHEET: Trilateral Australia-UK-US Partnership on Nuclear-Powered Submarines. **The White House**. March 13. https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/03/13/fact-sheet-trilateral-australia-uk-us-partnership-on-nuclear-powered-submarines/#:~:text=Sale%20of%20U.S.%20Virginia%20Class.

Thompson, D. (2024). **Don't Make Us Choose Sides: Southeast Asian Perspectives of U.S. Strategy and Presence in the Region**. National University of Singapore: Lee Kuan Yew School of Public Policy. https://lkyspp.nus.edu.sg/docs/default-source/cag/don't-make-us-choose-sides_march2024.pdf.

Townshend, A., Baruah, D. M., Corben, T., Herzinger, B., & Satake, T. (2023). **Bol stering the Quad: The Case for a Collective Approach to Maritime Security**. Carnegie Endowment for International Peace. https://carnegieendowment.org/publications/90350.

Turton, S. (2020). In Cambodia's boomtown, a gamble on Chinese money goes sour. **Nikkei Asia**. https://asia.nikkei.com/Business/Business-Spotlight/In-Cambodia-s-boomtown-a-gamble-on-Chinese-money-goes-sour.

Tzinieris, S., Chauhan, R., & Athanasiadou, E. (2023). India's A La Carte Minilateralism: AUKUS and the Quad. **The Washington Quarterly**, 46(4), 21–39. https://doi.org/10.1080/0163660x.2023.2285540.

Paikin, Z. (2023). Multipolar Competition and the Rules-based Order: Probing the Limits of EU Foreign and Security Policy in the South China Sea. **International Spectator**, 59(1), 1–18. https://doi.org/10.1080/03932729.2023.2280598.

Parameswaran, P. (2023). **What's Behind the New China-ASEAN South China Sea Code of Conduct Talk Guidelines?** | Wilson Center. Www.wilsoncenter.org. https://www.wilsoncenter.org/blog-post/whats-behind-new-china-asean-south-china-sea-code-conduct-talk-guidelines.

Pettis, M. (2021). **How Trump's Tariffs Really Affected the U.S. Job Market. Carnegie Endowment for International Peace**. January 28. https://carnegieendowment.org/chinafinancialmarkets/83746.

Pham, L. (2019). Vietnam releases defense white paper, reaffirming no military

alliance. **Hanoi Times**. November 26. https://hanoitimes.vn/vietnam-releases-defense-white-paper-reaffirming-no-military-alliance-300279.html.

Phillips, T., Holmes, O., & Bowcott, O. (2017). Beijing rejects tribunal's ruling in South China Sea case. **The Guardian**. November 28. https://www.theguardian.com/world/2016/jul/12/philippines-wins-south-china-sea-case-against-china.

Poon-Kim, S. (1977). A Decade of ASEAN, 1967-1977. **Asian Survey**, 17(8), 753–770. https://doi.org/10.2307/2643336.

Putra, B. A. (2024). Brunei's silent claims in the South China Sea: a case for the theory of trade expectations. **Cogent Social Sciences**, 10(1). https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2317533.

Rahman, L. L. A., Perwita, A. A. B., Rishidianto, A., & Ardianasari, N. (2024). The Relevance of United States-Thailand Military Cooperation In 2010-2020. **International Journal of Progressive Sciences and Technologies**, 42(2), 642–648.

Rajghatta, C. (2024). India's increased purchase of Russian oil is helping fuel Ukraine war: European think tank. **The Times of India**. February 19. https://timesofindia.indiatimes.com/world/us/indias-increased-purchase-of-russian-oil-is-helping-fuel-ukraine-war-european-think-tank/articleshow/107829601.cms.

Rasheed, Z. (2023). How an impasse in the South China Sea drove the Philippines closer to US. **Al Jazeera**. December 30. https://www.aljazeera.com/news/2023/12/30/how-an-impasse-in-the-south-china-sea-drove-the-philippines-us-closer.

United Nations General Assembly. (1991). **The Comprehensive Cambodian Peace Agreement (Paris Agreement)**. Resolution A/46/608, S/23177. https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/KH_911023_FrameworkComprehensivePoliticalSettlementCambodia.pdf.

United States Department of State. (2017). **U.S. Collective Defense Arrangements. 2009-2017.State.gov**. https://2009-2017.state.gov/s/l/treaty/collectivedefense/.

United States Department of State. (2021). **U.S. Relations With Brunei. United States Department of State**. https://www.state.gov/u-s-relations-with-

brunei/.

United States Department of State. (2022). **U.S. Security Cooperation With Thailand - United States Department of State**. United States Department of State. https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-thailand/.

United States Embassy. (2023). **United States and Indonesia Sign Defense Cooperation Arrangement**. U.S. Embassy & Consulates in Indonesia. https://id.usembassy.gov/united-states-and-indonesia-sign-defense-cooperation-arrangement/.

Vu, K. (2023). Vietnam and China Announce Major Upgrade in Relations During Xi Visit. **The Diplomat**. https://thediplomat.com/2023/12/vietnam-and-china-announce-major-upgrade-in-relations-during-xi-visit/.

Wang, Y. (2021). Hedging Strategy: Concept, Behavior, and Implications for China-ASEAN Relations. **East Asian Affairs**, 1(2). https://doi.org/10.1142/s2737557921500121

Wanyi, Z., & Mingjiang, L. (2023). China's COVID-19 Vaccine Cooperation with Southeast Asia: A Boost for the Health Silk Road Initiative. **East Asian Affairs**, 2(2), 1–17. https://doi.org/10.1142/s2737557922500097.

Weissman, S. R. (2022). **Covert Action, Congressional Inaction. Foreign Affairs**. November 9. https://www.foreignaffairs.com/united-states/covert-action-congressional-inaction.

Wey, A. L. K. (2021). How "Konfrontasi" Reshaped Southeast Asian Regional Politics. **Thediplomat.com**. https://thediplomat.com/2021/09/how-konfrontasi-reshaped-southeast-asian-regional-politics/.

World Bank. (2021a). World Development Indicators. **World Bank**. https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/.

World Bank. (2021b). **Top Exporters and Importers by country and region 2021 | WITS Data**. Wits.worldbank.org. https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/WLD/Year/2021/TradeFlow/EXPIMP.

Wu, C. C.-H. (2019). Why Do States Hedge in East Asia? An Empirical Study on Hedging. **Asian Perspective**, 43(3), 557–584. https://doi.org/10.1353/apr.2019.0017.

Yoshimatsu, H. (2012). ASEAN and evolving power relations in East Asia: strategies

and constraints. **Contemporary Politics**, 18(4), 400–415. https://doi.org/10.1080/13569775.2012.728030.

Yu, H. (2024). **Understanding China's Belt and Road Initiative**. Springer.

Yuzhu, W. (2021). Hedging Strategy: Concept, Behavior, and Implications for China-ASEAN Relations. **East Asian Affairs**, 1(2). https://doi.org/10.1142/s2737557921500121.

Zachariah, N. A. (2024, February 28). RSAF to acquire eight F-35A fighter jets, growing its fleet to 20 F-35s. **The Straits Times**. https://www.straitstimes.com/singapore/politics/rsaf-to-acquire-eight-f-35a-fighter-jets-growing-its-fleet-to-20-f-35s.

ได้รับบทความ 19 ตุลาคม 2568 ; แก้ไขปรับปรุง 23 ธันวาคม 2568 ; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 26 ธันวาคม 2568

การวิเคราะห์กลไกความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566

ยุพดี หวังทวีทรัพย์*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์กระบวนการก่อตัว วิธีคิด และการออกแบบคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ระหว่าง พ.ศ. 2557–2566 (2) ศึกษาตัวแสดงและบทบาทที่เกี่ยวข้อง และ (3) เสนอรูปแบบการพัฒนากรอ. งานวิจัยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างและการวิเคราะห์เอกสาร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ประกอบด้วยตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) รูปแบบและความจำเป็นในการก่อตั้ง กรอ. ที่มาจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของภาคเอกชนซึ่งเข้าใจปัญหาเชิงปฏิบัติได้ดีกว่าภาครัฐ 2) การเผชิญบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลง ทำให้รูปแบบการทำงานและช่องทางสื่อสารของกรอ. ที่ต้องปรับตัว 3) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากบทบาทของพรรคการเมืองก่อน พ.ศ. 2557 และการจำกัดบทบาทของ กรอ. ในช่วงเวลาหนึ่ง และ 4) ความสำเร็จและข้อจำกัดที่ผูกพันกับพื้นที่การประชุม ครม. สัญจร ส่งผลให้ข้อเสนอจากพื้นที่ที่ไม่ได้เป็นเจ้าภาพประชุมมักไม่ได้รับการผลักดัน ส่วนบทบาทของตัวแสดงใน กรอ. ต้องอาศัยการประสานงานล่วงหน้าระหว่างภาคเอกชนกับกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และต้องให้เวลาหน่วยงานพิจารณาโดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับมิติความมั่นคง ภาครัฐไม่ได้มีอำนาจเหนือภาคเอกชนเสมอไปเนื่องจาก กกร. เป็นภาคเอกชนที่เข้มแข็งและมีอิทธิพลทางสังคมและการเมือง ตัวแบบการพัฒนากรอ. ที่สรุปได้มี 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายตอบสนองสังคม 2) การส่งเสริมความร่วมมือ 3) การประสานงานเชิงนโยบาย 4) การสนับสนุนทรัพยากร 5) การตรวจสอบและติดตามผล 6) การส่งเสริมนวัตกรรมและการปรับปรุงนโยบาย และ 7) การสร้างความยั่งยืนของนโยบายสาธารณะ ข้อเสนอเชิงนโยบายจึงควรเน้นการสร้างกลไกประสานงานที่ชัดเจน เพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการพิจารณา และขยายช่องทางการสื่อสารกับประชาชนเพื่อให้ข้อเสนอจากทุกพื้นที่ได้รับการพิจารณาอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน; กลไกความร่วมมือ; การกำหนดนโยบายแบบมีส่วนร่วม

* สาขาวิชาการเมือง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้รับผิดชอบบทความ yuppadee_w@gmail.com

Received October 19, 2025 ; Revised December 23, 2025 ; Accepted December 26, 2025

An analysis of cooperation mechanisms of with the private sector of the joint public and private sector consultative committee (JPPSCC) 2014-2023

Yuppadee Wangtaweesap*,

Abstract

This study aims to (1) analyze the formation process, conceptual framework, and design of the Joint Public and Private Sector Consultative Committee (JPPSCC) for addressing economic problems between 2014–2023, (2) examine the actors and roles involved in its operations, and (3) propose a development model for the JPPSCC. Employing a qualitative approach, the research utilized semi-structured interviews and documentary analysis. Ten key informants were selected, including government officials, private sector representatives, and academics. The findings reveal four critical factors: (1) the necessity of establishing the JPPSCC, driven by private sector expertise and practical experience; (2) adaptation to changing social, economic, and political contexts, which reshaped working methods and communication channels; (3) collaboration influenced by political party roles prior to 2014 and subsequent limitations on the committee; and (4) achievements and constraints linked to Cabinet mobile meetings, where proposals from non-host provinces were often overlooked. Actor roles required prior coordination between private sector representatives and relevant ministries, with government agencies not always dominant due to the strong influence of the Joint Standing Committee. The proposed development model comprises seven elements: 1) responsive policy formulation, 2) promotion of collaboration, 3) policy coordination, 4) resource support, 5) monitoring and evaluation, 6) innovation and policy improvement, and 7) sustainability of public policy. Policy recommendations emphasize clear coordination mechanisms, transparency in decision-making, and expanded communication channels to ensure equitable consideration of proposals from all regions.

Keywords: Joint Public and Private Sector Consultative Committee; Cooperation Mechanism; Participatory Policy Formulation

* Department of Politics, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Corresponding author: yuppadee_w@gmail.com

บทนำ

คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ก่อตั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2524 โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและมอบหมายให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์) ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ พร้อมตัวแทนหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและตัวแทนจากคณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) เพื่อเป็นกลไกประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการเสนอแนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยเน้นบทบาทเชิงให้คำแนะนำมากกว่าการตัดสินใจเชิงบริหาร ซึ่งสะท้อนความจำเป็นของการพึ่งพาความเชี่ยวชาญภายนอกเมื่อภาคการเมืองยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และต่อมามีการขยายรูปแบบไปสู่ระดับจังหวัดโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานเพื่อเชื่อมโยงนโยบายระดับชาติและบริบทท้องถิ่น ประเด็นสำคัญ คือ กรอ. ถูกออกแบบให้เป็นเวทีการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนที่เข้มแข็ง แต่ไม่ได้ทดแทนอำนาจการตัดสินใจของรัฐ

ในการดำเนินงานของ กรอ. ที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันหลายครั้ง เช่น การยกเลิกระเบียบที่เกี่ยวข้องในช่วง พ.ศ. 2546 และการเปลี่ยนไปสู่คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ก่อนที่จะมีการนำรูปแบบกรอกลับมาใช้ใน พ.ศ. 2552 และการฟื้นบทบาทของกรอ. ในช่วงหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 ได้มีความพยายามในการจำกัดหรือลดบทบาทของนักการเมือง ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินและการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่จากเดิมเป็นของภาคการเมือง ที่อาจไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งพากลไกความร่วมมือในลักษณะ กรอ. มากนัก เพราะพรรคการเมืองมีผู้มีความรู้ทางเศรษฐกิจของพรรคการเมืองเอง มีนโยบายในการดำเนินการของตนเอง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้น จึงมีความพยายามนำกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในรูปแบบคณะกรรมการ กรอ. ส่วนกลางกลับมาใช้อีกครั้ง เพื่อใช้แก้ไขหรือพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทดแทนภาคการเมืองเดิมที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ มาตรการ หรือโครงการต่างๆ มาโดยตลอด ซึ่งในช่วง พ.ศ.2557-2566 บทบาทของ กรอ. ในการกลับมาทำหน้าที่ในการพิจารณาและเสนอแนะแนวทางและมาตรการต่อคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ของภาคเอกชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมขับเคลื่อนเศรษฐกิจร่วมกับรัฐบาลให้เจริญเติบโตและสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพื่อชดเชยบทบาทของพรรคการเมืองที่ถูกจำกัด ซึ่งชี้ให้เห็นว่า บทบาทของ กรอ. ขึ้นกับบริบทการเมืองและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน จากมุมมองเชิงนโยบาย งานวิจัยนี้จึงเสนอแนวทางออกแบบ กรอ. ที่เน้นการกำหนดนโยบายตอบสนองสาธารณะ การประสานงานเชิงนโยบายที่เป็นระบบ การเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการพิจารณา และการสร้างกลไกติดตามผลเพื่อให้ข้อเสนอจากทุกพื้นที่ได้รับการพิจารณาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ดังนั้นการออกแบบและการทำงานของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) มีบทบาทเชิงสถาบันที่เปลี่ยนแปลงตามบริบทการเมืองและความเข้มแข็ง

ของภาคเอกชน จึงจำเป็นต้องพัฒนากลไกการประสานงานที่ชัดเจน โปร่งใส และยั่งยืน เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายจากภาคเอกชนสามารถแปรเป็นมาตรการปฏิบัติได้จริง ทำให้การฟื้นฟูและออกแบบ กรอ. ให้มีบทบาทเชิงนโยบายที่สมดุลระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนที่ช่วยลดการสร้างนโยบายสาธารณะที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ทางการเมือง และเกิดกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่เพิ่มประสิทธิผลของนโยบายสาธารณะ

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อวิเคราะห์กระบวนการก่อตัว วิธีคิด และการออกแบบคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566

1.1.2 เพื่อศึกษาตัวแสดงและบทบาทที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566

1.1.3 เพื่อสร้างตัวแบบในการพัฒนาคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.)

1.2 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตในการศึกษาด้านเนื้อหา เป็นประเด็นการวิเคราะห์กลไกความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ในช่วงเวลา พ.ศ. 2557-2566 เนื่องจากเป็นช่วงที่กลไกการทำงานในลักษณะกลไกความร่วมมือของคณะกรรมการ กรอ. ถูกนำกลับมาใช้เป็นกลไกในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศอีกครั้ง ภายหลังจากถูกจำกัดหรือถูกลดบทบาทลงไป โดยศึกษาจาก งานวิจัย ตำรา เอกสาร คำสอนต่าง ๆ ที่ผู้รู้ทั้งหลายได้อธิบายไว้ รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความหมาย แนวคิด ทฤษฎีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การนำนโยบายไปปฏิบัติ และนำข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ตามหลักแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และนำมาเขียนวิเคราะห์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทั้งหมด เพื่อตอบโจทย์วิจัยเรื่องการพัฒนากลไกความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566 รวมถึงบทสรุปและข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ และนโยบายสาธารณะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งจะนำไปสู่การขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1.3.1 ทำให้ทราบกระบวนการก่อตัว วิธีคิด และการออกแบบคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566 เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในการทำงานของ กรอ. ได้ตรงจุดและไม่เกิดปัญหาในทางปฏิบัติในอนาคต พร้อมการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางแก้ไข รวมทั้งศึกษาศักยภาพ โอกาสและ

ลู่ทางการพัฒนาในอนาคตในรูปของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งส่วนภูมิภาคและส่วนจังหวัด

1.3.2 ทำให้ทราบบทบาทที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566 ในการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาปรับบทบาทในการทำงาน โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับ

1.3.3 ทำให้เกิดตัวแบบในการพัฒนาคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) เพื่อการแสวงหาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลไกความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเพื่อใช้เป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

2.1 แนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน Ansell and Gash (2008) ได้ระบุว่า หลักเกณฑ์สำหรับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ไว้ 6 หลักเกณฑ์ ดังนี้ 1) เป็นกระบวนการนี้เริ่มต้นโดยหน่วยงานหรือสถาบันของรัฐ 2) การมีส่วนร่วมของผู้มีบทบาทที่ไม่ใช่ภาครัฐ 3) ผู้เข้าร่วมไม่เพียงแต่จะได้รับคำปรึกษาเท่านั้น แต่ยังมีอำนาจในการตัดสินใจอีกด้วย 4) การประชุมเป็นกระบวนการที่เป็นทางการและจัดอย่างเป็นทางการ 5) การตัดสินใจเป็นแบบเน้นฉันทามติ และ 6) มุ่งเน้นกับเรื่องนโยบายสาธารณะหรือการจัดการสาธารณะ โดยสรุปได้ว่า การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ตาม Ansell & Gash มุ่งให้ภาครัฐเป็นผู้เริ่มกระบวนการและเชิญภาคส่วนอื่นเข้ามามีบทบาทจริงในการตัดสินใจ โดยเน้นกระบวนการเป็นทางการ การตัดสินใจแบบฉันทามติ และมุ่งแก้ปัญหานโยบายสาธารณะร่วมกัน ผ่านภาครัฐเป็นผู้เริ่มต้นกระบวนการเพื่อให้มีอำนาจดำเนินการและกรอบการทำงานที่ชัดเจน ในขณะที่ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต้องให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ไม่ใช่แค่การให้ความเห็นแต่ต้องมีอำนาจร่วมตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบต่อนโยบายต่างๆ ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสที่นโยบายจะใช้งานได้จริง และทำให้การร่วมมือยั่งยืนการปฏิบัติตามหลักการของ Ansell & Gash จะช่วยให้ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกันออกแบบและดำเนินนโยบายสาธารณะที่มีความชอบธรรมและใช้งานได้จริง นอกจากนี้ การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมยังต้องทำให้ทุกภาคส่วนมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันในการออกแบบโยบายสาธารณะที่ทุกภาคส่วนยอมรับ โดยสิ่งสำคัญก็คือการมีการประชุมร่วมกันทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมมือกันในแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ และการตัดสินใจร่วมกัน และ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559) ได้ระบุว่า อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงในการให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ตามกระแสสังคมโลก ทำให้ประเทศไทยเกิดการเรียกร้อง ตรวจสอบและติดตามการบริหารงานภาครัฐที่มากขึ้น ตามกระแสสังคมโลกเข้ามามีอิทธิพลต่อประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ภาครัฐต้องเร่งพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างความเจริญให้กับประเทศไทย ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมการรองรับให้ทันต่อสถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อส่งมอบบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพให้กับประชาชน และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง การที่ภาครัฐมีช่องทางในการรับฟังหรือในภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะ เช่น กรอ. จึงเป็นแนวทางที่สร้างพลวัตการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาสังคมภายใต้ขอบเขตและบริบทการใช้อำนาจและการบริหารราชการของภาครัฐ

2.2 แนวคิดบรรษัทนิยม Manochehr Dorraj (2017) ได้ให้ความหมาย บรรษัทนิยม (Corporatism) ว่าเป็นการพยายามสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ ธุรกิจ และแรงงาน โดยรัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง การควบคุม และวาระการประชุม แต่อย่างไรก็ตามลักษณะลำดับชั้นของบรรษัทนิยม ทำให้ภาครัฐเป็นผู้ตัดสินขั้นสูงสุด และผู้ชี้ขาดในการเจรจาและไกล่เกลี่ยผลประโยชน์ และสุดท้ายบรรษัทนิยมจะถูกสร้างให้เป็นสถาบันและองค์กรของประชาชนที่รวมเข้ากับภาครัฐ ส่วน Jonathan Perraton (2018) ได้ให้ความหมายของ บรรษัทนิยม (Corporatism) เป็นแนวคิดที่ครอบคลุมระบบการต่อรองค่าจ้างที่เป็นระบบ บทบาทของรัฐเป็นตัวกลาง และขอบเขตของข้อตกลงที่เจรจากันในเศรษฐกิจของประเทศ ภายใต้เงื่อนไขบางประการ เช่น ภูมิภาคในยุโรปเหนือ ประกอบด้วย เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ และสวีเดน สหภาพแรงงานที่ประสานงานกันอย่างกว้างขวางสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาแบบร่วมมือ ซึ่งให้ผลตอบแทนในการสะสมทุนที่สูงขึ้น และส่งผลต่อรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นในระยะกลางและระยะยาว การเจรจาต่อรองของสหภาพมีวัตถุประสงค์ที่เป็นเอกภาพในแง่ของการลดส่วนต่างของค่าจ้างระหว่างองค์กรและอุตสาหกรรมการต่อรองค่าจ้างระดับประเทศจึงต้องขับเคลื่อนโดยหลาย ๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เมื่อเกิดการเจรจาซ้ำแล้วซ้ำอีก อาจพัฒนาด้านพฤติกรรมในด้านความร่วมมือ โดยสรุปได้ว่า บรรษัทนิยมเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่สนับสนุนการจัดระเบียบสังคมโดยภาครัฐร่วมกับภาคเอกชน บนพื้นฐานของการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน และภาครัฐและภาคเอกชนต่างทำหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ฝ่ายการเมืองไม่สามารถครอบงำภาคเอกชนแต่เป็นไปในลักษณะการรักษาผลประโยชน์และการทำหน้าที่ของแต่ละฝ่ายเป็นสำคัญ ในบางบริบทภาครัฐอาจทำหน้าที่เป็นตัวกลางและกำหนดกรอบนโยบาย ขณะที่ในบางบริบทภาครัฐก็อาจมีอำนาจชี้ขาดสูงสุด แนวคิดบรรษัทนิยมตาม Perraton ให้ความสำคัญกับระบบการต่อรองค่าจ้างที่เป็นระบบ และบทบาทของสหภาพแรงงานที่ประสานงานกันในระดับประเทศ และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนและการเจรจาซ้ำ ๆ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือ เช่นเดียวกับแนวคิดบรรษัทนิยมตาม Dorraj ก็เป็นการพยายามสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและแรงงาน โดยภาครัฐมีบทบาทกำหนดทิศทางและวาระการประชุม แต่ร่วมกับภาคเอกชน

ในรูปแบบที่ภาครัฐนำเป็นหลัก ภายใต้การยอมรับบทบาทภาครัฐเป็นตัวกลาง แต่ภาคเอกชนต่อรองขอบเขตอำนาจ นอกจากนี้ แนวคิดบรรษัทนิยมในประเทศไทยตามแนวคิดของเอนกเหล่าธรรมทัศน์ (ณัตถยา สุขสงวน, 2565) ที่ได้วิเคราะห์โครงสร้างอำนาจและบทบาทรัฐในบริบทการเมืองไทย ซึ่งมักมองรัฐเป็นศูนย์กลางของการจัดระเบียบสังคม โดยให้ความสำคัญกับบทบาทสถาบันและการจัดวางอำนาจเชิงสถาบัน ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการวิเคราะห์รูปแบบบรรษัทนิยมที่รัฐเป็นศูนย์กลาง เช่นเดียวกับ Kevin Hewison (2019) ที่ศึกษา Corporatism ในบริบทไทยผ่านเลนส์เศรษฐกิจการเมือง (political economy) โดยเน้นบทบาทของรัฐ ชนชั้นนำทุน และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับทุนและชนชั้นต่างๆ มากกว่าการวิเคราะห์เฉพาะสถาบันแรงงานหรือการต่อรองค่าจ้างแบบสแกนดิเนเวียเท่านั้น เพื่ออธิบายว่ารัฐไทยมีบทบาทอย่างไรในการส่งเสริมหรือควบคุมการพัฒนาเชิงทุนนิยม และ Corporatism ถูกมองเป็นหนึ่งในกลไกที่ภาครัฐนำใช้จัดการความขัดแย้งทางผลประโยชน์และสร้างความร่วมมือกับทุนภายในประเทศตามหลักการเกิดขึ้นของ กรอ.

2.3 แนวคิดและทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ วรเดช จันทรศร (2543) ได้ศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นการแสวงหาวิธีและแนวทางปรับปรุงแผนงานให้ดีขึ้น และสร้างกลยุทธ์เพื่อจะทำให้นโยบายประสบความสำเร็จ โดยสรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะจะประสบความสำเร็จจะต้องมีการวางแผนและออกแบบนโยบายต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินนโยบายตอบสนองต่อปัญหา และทุกคนยอมรับ นอกจากนี้ยังควรต้องมีการประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงในการกำหนดนโยบายสาธารณะต่างๆ ในอนาคต ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ การปฏิบัติการเพื่อนำนโยบายให้เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยนโยบายมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการคำนึงหลักการที่เป็นไปอย่างสมเหตุสมผลเพื่อให้ผู้ปฏิบัติหรือผู้รับนโยบายสามารถนำไปขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและก่อให้เกิดประโยชน์หรือความสุขแก่คนส่วนใหญ่โดยไม่ถูกขัดขวางและต่อต้าน และมีช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นอย่างเหมาะสมต่อนโยบายที่ถูกนำไปปฏิบัติ ถ้าไม่เหมาะสมก็สามารถยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อการทำให้นโยบายถูกนำไปปฏิบัติและเกิดประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยการเกิดขึ้นของ กรอ. จึงเป็นการออกแบบช่องทางในการมีส่วนร่วมของนโยบายที่คำนึงถึงความแตกต่างของผลประโยชน์ระหว่างรัฐและเอกชน เพื่อหาจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับได้และสร้างความชอบธรรมให้กับนโยบายสาธารณะที่ผ่านการวางแผนอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การประเมินผล และความยืดหยุ่นตามบริบทต่าง ๆ ของปัญหาเพื่อให้นโยบายสาธารณะบรรลุผลสัมฤทธิ์และสร้างประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมได้มากที่สุด

2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

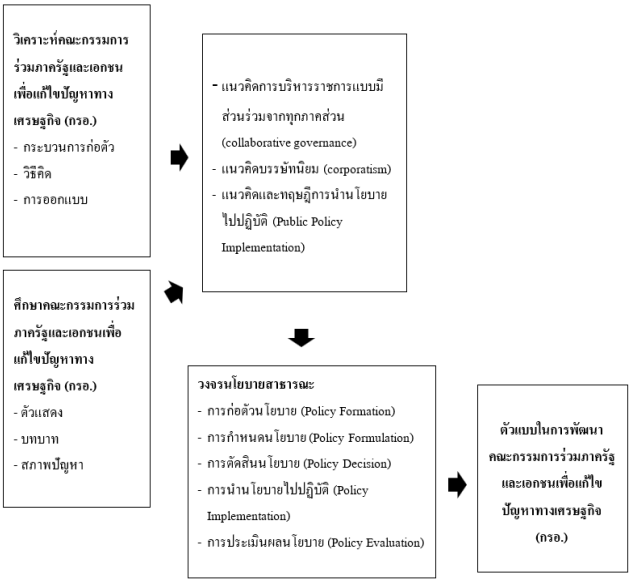

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว การออกแบบตัวแบบในการพัฒนาคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ที่เกิดประโยชน์สูงสุด ต้องมีความเข้าใจต่อกระบวนการก่อตัวและวิธีคิดการเกิดขึ้นของ กรอ. รวมถึงบทบาทขององค์ประกอบหลักของ กรอ. ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและสาเหตุของการทำงานของคณะกรรมการ กรอ. ในช่วง พ.ศ. 2557-2566 ที่เป็นช่วงที่ภาคการเมืองมีบทบาทลดลงต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ ที่ภาคการเมืองอาจมุ่งกำหนดนโยบายสาธารณะที่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าความคุ้มค่าและประโยชน์ที่แท้จริง การทำงานของ กรอ. ในช่วง พ.ศ. 2557-2566 จึงอาจพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาคณะกรรมการ กรอ. ให้มีโครงสร้างและบทบาทที่เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในการให้ข้อเสนอแนะและมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะ และผ่านแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อทำความเข้าใจบทบาทของภาครัฐต่อคณะกรรมการ กรอ. แนวคิดบรรษัทนิยมเพื่อทำความเข้าใจบทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนและชนชั้นต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ และสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยมีรูปแบบการออกแบบนโยบายตั้งแต่ การก่อตัวนโยบาย การกำหนดนโยบาย การตัดสินนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบายที่มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ กรอ. จากภาครัฐ จำนวน 4 คน โดยคัดเลือกจากผู้มีบทบาทและตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องกับ กรอ. ในตัวแทนภาครัฐ ประกอบไปด้วย ผู้แทนสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน 2 คน ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ กรอ. จากภาคเอกชน จำนวน 4 คน ประกอบไปด้วย ผู้แทนจาก กกร. จำนวน 2 คน ผู้แทนจาก กกร.จังหวัด จำนวน 2 คน และ 3) นักวิชการรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ในประเด็นการทำงาน สภาพปัญหาอุปสรรค บทบาท และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ กรอ. ทั้งในส่วนกลาง ในระดับพื้นที่ (กรอ. จังหวัดและกลุ่มจังหวัด) ในช่วงปี 2557-2566 ที่ผ่านมา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Documentary Study) เพื่อการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐหรือนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งทางด้านเอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งวิทยานิพนธ์ และหาข้อมูลจากสื่ออินเตอร์เน็ต เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการทำงานของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ทั้งระดับส่วนกลางระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัด

3.2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) จำนวน 2 ชุด เพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ส่วนกลาง และ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ระดับจังหวัด

3.3 การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา ผ่านการตีความเพื่อให้ความหมายของข้อมูลไปสู่ข้อสรุปภายใต้หมวดหมู่ที่กำหนดไว้ในกรอบความคิด และนำมาเขียนวิเคราะห์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทั้งหมด และการนำเสนอข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว มาทำการสรุปและประมวลผล และนำเสนอข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำรายงานผลการวิจัยในเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายผลการวิจัยและวิเคราะห์การกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านกลไกความร่วมมือกับภาคเอกชน และวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของภาคเอกชนในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ นำข้อมูลมารวบรวมประมวลผลและนำข้อค้นพบที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลมาสร้างตัวแบบในการพัฒนาคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ตลอดจนข้อเสนอแนะและแนวคิดที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

4.1 กระบวนการก่อตัว วิธีคิด และการออกแบบคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566

4.1.1 การก่อตัวของ กรอ. ครั้งแรกใน พ.ศ. 2524 ปัจจัยหลักเกิดจากรัฐบาลก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม แนวทางการนำผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางเศรษฐกิจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจึงถูกนำมาใช้ ภายใต้กลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ในช่วงเวลาต่อมา เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะการเติบโตและการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านพรรคการเมืองมีมากขึ้น พรรคการเมืองมีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐกิจมากขึ้นในแวดวงการเมือง และมีความชอบธรรมในการกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านการเลือกตั้ง ส่งผลทำให้กลไกการร่วมมือในลักษณะ กรอ. ที่ให้ภาคเอกชนนำข้อมูลมาเสนอแนะเพื่อผลักดันไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะก็ถูกลดความสำคัญลง แต่อย่างไรก็ตาม ความชอบธรรมของนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ก็ต้องมาจากการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทำให้กลไกของ กรอ. ก็ยังคงมีบทบาทในส่วนภูมิภาคหรือในระดับพื้นที่ เพื่อเป็นเวทีการให้ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมอื่น ๆ ที่มีพื้นที่ในการนำเสนอปัญหา ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ภาครัฐนำไปพัฒนาไปสู่นโยบายการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของพื้นที่ และอาจจะพัฒนาผ่านไปเป็นแผนงานโครงการหรือนโยบายสาธารณะผ่านกลไกของภาครัฐ หากเป็นเรื่องที่ภาคการเมืองไม่สนับสนุนผลักดัน หรือไม่สอดคล้องตามแผนงานของภาครัฐตามพันธกิจของแต่ละหน่วยงานภาครัฐที่มีอยู่ ข้อเสนอแนะของภาคเอกชนก็อาจไม่สามารถถูกนำไปพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะได้

4.1.2 การเปลี่ยนแปลงเชิงอำนาจการเมืองในช่วง พ.ศ. 2557-2566 แต่เมื่อเกิดการทำรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 บทบาทของนักการเมืองและพรรคการเมืองถูกจำกัดหรือถูกกีดกันออกไปจากการมีส่วนร่วมต่อการบริหารราชการและการกำหนดนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ทำให้รัฐบาล คสช. มาให้ความสำคัญในกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในรูปแบบคณะกรรมการ กรอ. กลับมาให้ความสำคัญอีกครั้ง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2557-2566 สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงเวลา ได้แก่

1) ช่วงรัฐบาล คสช. (พ.ศ.2557-2562) โดยในช่วงรัฐบาล คสช. การพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ กลไกการใช้ความร่วมมือจากภาคเอกชนผ่านกลไก กรอ. มีความสำคัญ โดยเฉพาะการเสนอแนะในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้กระทรวงต่างๆ นำไปเป็นแนวทางในการกำหนดแผนงานโครงการของกระทรวงต่างๆ

2) ช่วงรัฐบาลพลเรือน (พ.ศ.2562-2566) นักการเมืองและพรรคการเมืองสามารถมีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะในกระทรวงต่าง ๆ ได้มากขึ้นผ่านตำแหน่งรัฐมนตรีของแต่ละกระทรวง แต่ก็ยังได้รับอิทธิพลจากรัฐบาล คสช. อยู่เช่นเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ ทั้ง 2 ช่วง (พ.ศ. 2557-2566) สภาพปัญหาในการทำงานของ กรอ. ที่ภาครัฐและภาคเอกชนพบเจอ ได้แก่

1) การจัดทำข้อเสนอแนะหรือโครงการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีข้อจำกัดด้านเวลา ต้องการความรวดเร็ว แต่กลไกของหน่วยงานภาครัฐอาจมีขั้นตอนและเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายเรื่อง จึงต้องใช้ระยะเวลาในการพิจารณา ทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานของ กรอ. ทำได้เพียงเสนอแนะ แต่ถ้าจะให้เห็นผลเป็นรูปธรรมยังพึ่งพิงกลไกและโครงสร้างทางระบบงานราชการเป็นหลัก

2) กลไก กรอ. ระดับชาติและระดับพื้นที่ยังขาดการทำงานประสานกันอย่างเข้มข้น ทำให้ข้อเสนอที่ดีและมีประโยชน์ในระดับพื้นที่ อาจไม่ได้รับการหยิบยกไปพิจารณาออกเป็นนโยบายต่าง ๆ ส่วนสภาพปัญหาที่ภาครัฐและภาคเอกชนอาจมีมุมมองที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) ภาครัฐมองข้อเสนอของภาคเอกชนในหลายเรื่องยังขาดรายละเอียดเพื่อใช้ประกอบการพิจารณา ภาคเอกชนขาดความเข้าใจในกลไกและกระบวนการของภาครัฐ ขาดการส่งข้อมูลก่อนล่วงหน้าในประเด็นที่นำเสนอของภาคเอกชน ทำให้ภาครัฐไม่ได้เตรียมผู้เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมพิจารณา ทำให้การประชุมร่วมไม่ได้มีมติออกมาได้ ทำให้ภาครัฐถูกมองว่าไม่ให้ความสำคัญ และ 2) ภาคเอกชนยังมองว่าภาครัฐไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้อเสนอแนะของภาคเอกชน หรือมักถูกนำไปปรับเปลี่ยนตามความเห็นของภาครัฐเป็นหลัก การอ้างขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการทำให้ข้อเสนอต่างๆ ไม่สามารถถูกนำมาพิจารณาได้ และภาครัฐใช้เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเข้าถึงประชาชนได้ง่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และเกิดองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจจำนวนมากผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้ลดการฟังข้อมูลของตัวแทนสถาบันทางเศรษฐกิจลงไป เป็นต้น

โดยการวิเคราะห์กระบวนการก่อตัวและวิธีคิดของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) มีประเด็นในการวิเคราะห์ ได้ 4 ประเด็น ได้แก่

1) รูปแบบและความจำเป็นในการก่อตั้ง กรอ. ถึงแม้ว่านับจากช่วงเวลาก่อตั้ง พ.ศ. 2524 ความร่วมมือของภาคเอกชนยังเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะภาคเอกชนมีมุมมองและประสบการณ์ที่เข้าใจปัญหาได้มากกว่าภาครัฐ

2) ปัญหาของการทำงานและการเผชิญการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้รูปแบบการทำงานของ กรอ. จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไป หากประเด็นใดที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หรือเป็นประเด็นที่ภาคการเมืองต้องการเข้ามาแทรกแซงเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ภาคเอกชนต้องนำข้อมูลมาหักล้าง และใช้ช่องทางสื่อสารกับประชาชนเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ

3) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนตามวัตถุประสงค์การก่อตั้ง กรอ. ซึ่งภาคเอกชนอาจต้องทำความเข้าใจในโครงสร้างและข้อจำกัดต่าง ๆ ในระบบ

ราชการ เพื่อประนีประนอมให้ข้อเสนอต่างๆ สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นนโยบายสาธารณะได้มากขึ้น รวมถึงช่วงที่ผ่านมาก่อน พ.ศ. 2557 พรรคการเมืองต่าง ๆ มีผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐกิจของตนเอง ทำให้กลไก กรอ. ถูกลดความสำคัญลงไป ทำให้ภาคเอกชนก็ได้ปรับตัวไปใช้ช่องทางอื่น ๆ เช่น การสื่อสารกับประชาชนโดยตรง การทำหนังสือถึงรัฐบาลโดยตรง แทนการใช้กลไก กรอ.

4) ผลความสำเร็จและความล้มเหลวของ กรอ. ที่ผ่านมา ผูกพันกับพื้นที่ของการประชุม ครม.สัญจร ทำให้ข้อเสนอแนะของภาคเอกชนในพื้นที่ที่ไม่ได้จัดประชุม ครม. สัญจรไม่ได้รับการผลักดัน และในช่วงรัฐบาลพลเรือน พ.ศ.2562-2566 มีการผลักดันในผลประโยชน์ของพื้นที่เพื่อหวังผลทางการเมือง ทำให้งบประมาณไปกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่เท่านั้น

4.2 ตัวแสดงและบทบาทที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566 โดยผู้มีส่วนร่วมในคณะกรรมการร่วม กรอ. ประกอบหลักไปด้วย

4.2.1 ตัวแทนที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ ได้แก่ นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะเลขานุการ กรอ. กระทรวงการคลัง และ กระทรวงมหาดไทยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักใน กรอ. ในระดับพื้นที่

4.2.2 ตัวแทนที่เกี่ยวข้องในภาคเอกชน ได้แก่ คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) ที่ประกอบด้วย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย นอกจากนี้ภาคเอกชนอื่น ๆ ยังมี สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สภาธุรกิจตลาดทุนไทย

4.2.3 ตัวแทนภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคมอื่น ๆ ซึ่ง กรอ.ระดับพื้นที่ยังได้มีการกำหนดให้แต่ละจังหวัดจัดให้มีตัวแทนภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม นักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ตามความเหมาะสมของแต่ละจังหวัดเข้ามาเป็นคณะกรรมการ กรอ. ระดับพื้นที่

พิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน จะพบว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการ กรอ. จะอยู่ในรูปของการปฏิสัมพันธ์ที่ตัวแสดงของภาคเอกชนยังต้องพึ่งพาตัวแสดงภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลางและระดับพื้นที่ เพราะตามหลักการดำเนินงานของ กรอ. ที่รัฐบาล คสช ได้วางกรอบการทำงานไว้ตั้งแต่การประชุม กรอ. เมื่อปี พ.ศ.2557 ที่ให้ภาคเอกชนควรต้องหารือกับกระทรวงมาก่อน หรือหากมีคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ อยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องเสนอเข้ามาพิจารณาในคณะกรรมการ กรอ. ส่วนกลาง และต้องให้เวลาหน่วยงานต่างๆ พิจารณา เนื่องจากบางเรื่องเกี่ยวข้องกับมิติด้านความมั่นคง จึงทำให้ข้อเสนอแนะของ กรอ. มีขั้นตอนและกระบวนการพิจารณาที่ต้องใช้ระยะเวลากว่าจะเห็นผลเป็นรูปธรรม

ประกอบกับในช่วง พ.ศ.2557-2558 มีการประชุม กรอ.ส่วนกลางไม่มาก ต่อมารูปแบบของการทำงานก็มีการปรับรูปแบบมาเป็นการขับเคลื่อนผ่านการประชุม กรอ.ส่วนกลาง ร่วมกับ กรอ.กลุ่มจังหวัดตามพื้นที่ที่มีการจัดประชุม ครม.สัญจร ทำให้การทำงานของ กรอ.จังหวัดและกลุ่มจังหวัด เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนที่จะนำไปสู่การพิจารณาสั่งการจากนายกรัฐมนตรีหรือเข้าสู่วาระการประชุมพิจารณาของคณะรัฐมนตรีได้รวดเร็วขึ้น แต่ก็ถูกจำกัดเฉพาะพื้นที่ที่ถูกคัดเลือกในจัด ครม.สัญจรเท่านั้น และหากเป็นข้อเสนอแนะของตัวแทนภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม นักวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ต้องเป็นข้อเสนอที่จังหวัดหรือหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เห็นด้วยและมีแผนงานหรือโครงการของภาครัฐมารองรับหรือพร้อมสนับสนุนเท่านั้น หากเป็นเรื่องที่เห็นต่างกับภาครัฐ หรือภาครัฐไม่สนับสนุนหรือไม่มีงบประมาณมารองรับ ข้อเสนอแนะก็มักจะไม่ผ่านการกลั่นกรองประเด็นเพื่อเข้าสู่วาระการพิจารณาของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เพราะไม่ได้มีแนวทางดำเนินการที่ชัดเจนรองรับที่สนับสนุนจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งของภาครัฐ ทำให้อาจส่งผลต่อการนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในอนาคตได้ รวมถึงสาเหตุหลักของข้อเสนอแนะของภาคเอกชนไม่ได้ถูกพัฒนาต่อ หากมีคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ อยู่แล้ว ก็ให้ไปดำเนินการตามกระบวนการปกติ

นอกจากนี้ ถ้าข้อเสนอแนะของ กรอ. ในส่วนกลางและระดับพื้นที่เป็นเรื่องที่กระทรวงการคลังไม่สนับสนุนหรือไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะในช่วงรัฐบาลพลเรือน (พ.ศ. 2562-2566) หากข้อเสนอไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐมนตรี ทำให้ข้อเสนอแนะในเรื่องนั้นแทบไม่ได้รับการผลักดันให้เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อนำไปสู่นโยบายสาธารณะในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้ภาคเอกชนก็ต้องปรับตัวในการผลักดันข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผสมผสานระหว่างการใช้กลไกการทำงานของ กรอ. ควบคู่กับการผลักดันผ่านกระทรวงตามกลไกปกติ รวมถึงผลักดันผ่านกลไกที่ภาคเอกชนมีอยู่ เช่น การแถลงข่าวให้สังคมรับทราบข้อเสนอแนะที่ภาคเอกชนพร้อมสนับสนุนให้ดำเนิน หรือไม่สนับสนุน เนื่องจากอาจจะไม่คุ้มค่า หรือเป็นโครงการที่ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อเป้าหมายให้ข้อเสนอแนะของภาคเอกชนถูกผลักดันไปสู่การเป็นนโยบายสาธารณะในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ภาครัฐก็มิได้อยู่ในฐานะที่มีอิทธิพลเหนือกว่าภาคเอกชนในทุกกรณี เพราะตัวแทนภาคเอกชนหลักใน กรอ. คือ คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) เป็นภาคเอกชนที่มีความเข้มแข็ง มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นจำนวนมาก มีอำนาจต่อรองกับภาคการเมือง รวมไปถึงภาคธุรกิจยังเป็นฐานคะแนนเสียงทางการเมืองให้กับภาคการเมืองด้วย มีความรู้ความชำนาญทั้งด้านการเงินและการคลัง เข้าใจงานกฎระเบียบทางราชการเป็นอย่างดี ทำให้ กกร. มีบทบาทสำคัญที่ภาครัฐและภาคการเมืองต้องยอมรับฟังข้อคิดเห็นจาก กกร. มาโดยตลอด โดยในช่วงปี พ.ศ.2557-2566 ที่ผ่านมา การทำงานของ กรอ. ยังอาจกล่าวได้ว่า เป็นช่วงที่ตัวแทนภาคเอกชนได้มีบทบาทต่อนโยบายสาธารณะ

ทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มมากขึ้น อันเกิดจากภาคการเมืองถูกจำกัดบทบาท แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนมากนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ก็ยังต้องพึ่งพิงกลไกกระบวนการทำงานตามขั้นตอนของภาครัฐเป็นสำคัญ

4.3 ตัวแบบในการพัฒนาคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนต่อนโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างแท้จริง รวมถึงอาจส่งผลต่อการนำไปปฏิบัติใช้งานได้จริง ทุกภาคส่วนยอมรับ และนโยบายมีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาตัวแบบในคณะกรรมการ กรอ. ที่เป็นการทำงานตามกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนจะช่วยทำให้เกิดความมีส่วนร่วมต่อนโยบายสาธารณะและมีความยั่งยืน การพัฒนาตัวแบบจึงต้องเริ่มต้นจากการศึกษาวิเคราะห์ ปัจจัยความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนตามกลไก กรอ. มี 7 ประการ ได้แก่

1) ภาคเอกชนต้องเข้าใจในยุทธศาสตร์ของประเทศ และปรับข้อเสนอแนะของภาคเอกชนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ภาครัฐในทุกระดับทั้งส่วนกลางและระดับพื้นที่

2) ภาครัฐต้องให้ความสำคัญต่อบทบาทของ กกร. ในการเป็นแกนหลักในการสนับสนุนส่งเสริมข้อมูลและให้ความรู้กับหน่วยงานภาคเอกชนในคณะกรรมการ กรอ. ทุกระดับ

3) กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนต้องสามารถสร้างข้อเสนอแนะที่ดีและมีข้อมูลที่มาสนับสนุนเพียงพอเพื่อให้ข้อเสนอต่างๆ ของภาคเอกชนสามารถให้ภาครัฐสามารถไปดำเนินการต่อได้

4) ควรต้องมีการพัฒนากลไกในการส่งข้อมูลให้ประชาชนรับทราบในบทบาทการทำงานของ กรอ. อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกลไกการทำงานของ กรอ. และเป็นสร้างแรงผลักดันของประชาชนในประเด็นสาธารณะเพื่อส่งต่อไปยังภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของคณะทำงานจากรูปแบบคณะกรรมการที่เชิญคณะกรรมการและผู้เกี่ยวข้องมาประชุมพร้อมกันเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์โดยการใช้ระบบเครือข่าย (Network) เข้ามามีส่วนร่วมกับกลไกการทำงานของ กรอ.

6) การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อส่งเสริมการสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่าง กรอ. ส่วนกลาง และ กรอ. ระดับกลุ่มจังหวัด เพื่อสามารถติดตามและประสานงานได้อย่างใกล้ชิด

7) สามารถข้อเสนอแนะของ กรอ. ได้รับการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว ต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีไปสู่การปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว

ส่วนปัญหาและอุปสรรคจากการทำงานของ กรอ. ที่ผ่านมา ที่ควรต้องปรับปรุง มี 9 ประการ ได้แก่

1) เพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่ให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในการประสานงาน ติดตาม และเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้คณะ

กรรมการ กรอ. ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพราะมีความเข้าใจต่อแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตและสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2) กระทรวงมหาดไทยต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินการของ กรอ. กลุ่มจังหวัดและ กรอ. จังหวัด ในการดำเนินงานอย่างจริงจัง มีความต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้ว่าราชการต้องให้ความสำคัญกับการรับฟังปัญหาจากภาคเอกชนอย่างเข้าใจ ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างจริงจัง และร่วมผลักดันไปสู่เป้าหมายร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

3) เพิ่มช่องทางในการนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจให้คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.)) ในฐานะที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจมากมาย สามารถมีช่องทางที่นำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรม และไปถึงผู้มีอำนาจดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว

4) การรับฟังข้อเสนอแนะจากภาคเอกชนอย่างเป็นระบบ และเพิ่มการบูรณาการกับทุกภาคส่วนในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้ภาครัฐสามารถเข้าถึงข้อมูลและแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด ครอบคลุมในทุกมิติ และมีลดช่องว่างในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ รวมไปถึงมีทิศทางในการพัฒนาตามนโยบายภาครัฐ ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน ลดความซ้ำซ้อนกับงานกระทรวงต่างๆ ที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

5) เพิ่มบทบาทของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมตัวแทนจากภาคเอกชนในการเข้ามามีบทบาทในการหารือหรือส่งตัวแทนระดับสำคัญของหน่วยงานเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการภาครัฐ เพื่อให้ข้อสังเกตในประเด็นปัญหาที่จะนำไปสู่การกำหนดเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจต่อไป และหากภาครัฐดำเนินการล่าช้า หรือไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของภาคเอกชนอย่างไม่มีเหตุผลสามารถมีกลไกในการตรวจสอบและติดตามอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส

6) กระตุ้นให้ภาคเอกชนต่างๆ ให้ความสำคัญและเห็นถึงความสำคัญของกลไกคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจให้มากขึ้น การให้ความรู้และความเข้าใจต่อภาคเอกชนในการใช้กลไกคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะการสร้างความชัดเจนในเรื่องประเด็นปัญหา และข้อมูลสนับสนุนในหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้ง่ายในการนำไปพิจารณาต่อไปโดยง่าย และครบถ้วนตามกระบวนการพิจารณาเรื่องต่างๆ ของภาครัฐ เพื่อให้สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง โดยอาจต้องมีการปรับปรุงวิธีและรูปแบบการประชุมให้มีความกระชับ ชัดเจน ตรงประเด็น และอยู่ในระยะเวลาที่กำหนด

7) ปรับปรุงโครงสร้าง กรอ. ให้เป็นธรรมกับทุกฝ่าย การกำหนดให้ภาครัฐและ

ภาคเอกชนมีตัวแทนในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน และมีการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ มีการรายงานผลความก้าวหน้าเพื่อการติดตามงานให้ประชาชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง ลดระเบียบขั้นตอนของภาครัฐ เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชน รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนอย่างจริง ที่มิใช่การมุ่งผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มของภาคเอกชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การประชุม กรอ.จังหวัดขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญของผู้ว่าราชการจังหวัด ดังนั้นควรเกิดโอกาสให้ภาคเอกชนสามารถเรียกประชุมได้ หากจังหวัดไม่ดำเนินการได้ หรือประธาน กรอ.กลุ่มจังหวัด/กรอ.จังหวัด มีการหมุนเวียนสลับกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เป็นต้น

8) การเพิ่มตัวแทนจากสถาบันการศึกษาและนวัตกรรม หากพิจารณาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มีเป้าหมายที่มุ่งเน้นเป้าหมายไปที่การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม ซึ่งที่ผ่านมา กรอ.ส่วนกลาง/กรอ.กลุ่มจังหวัด/กรอ.จังหวัดมีตัวแทนจากสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมค่อนข้างน้อย รวมไปถึงที่กระทรวงมหาดไทยจะได้มีการกำหนดให้มีตัวแทนภาคการศึกษาเป็นตัวแทนในกรอ.จังหวัด แต่ก็ไม่ได้กำหนดเรื่องตัวแทนด้านนวัตกรรม ซึ่งตัวแทนภาคการศึกษายังมีบทบาทที่น้อยมาก รวมไปถึง โครงสร้างของ กรอ.กลุ่มจังหวัด ไม่ได้กำหนดในเรื่องของตัวแทนภาคการศึกษาและนวัตกรรมเอาไว้อย่างชัดเจน ทำให้บทบาทของ กรอ.ในเชิงการให้ข้อมูลที่เป็นเชิงวิชาการหรือนวัตกรรมมาสนับสนุนข้อเสนอแนะมีอยู่ไม่มาก

9) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการจัดประชุม กรอ. โดยการจัดประชุม กรอ.กลุ่มจังหวัด/กรอ.จังหวัด ที่ได้กำหนดให้มีการจัดประชุมอย่างน้อย 2 เดือนครั้งมีความเหมาะสมแล้ว แต่กระทรวงมหาดไทยต้องเข้มงวดในแต่ละจังหวัดให้เกิดการประชุมให้เป็นไปตามที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดเอาไว้ แต่การจัดประชุมร่วมระหว่างกรอ.กลุ่มจังหวัดกับคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ไม่มีการจัดตั้ง กรอ.ส่วนกลาง หรือการจัดประชุม กรอ.กลุ่มจังหวัด กับ กรอ.ส่วนกลางในช่วง 2557-2566 จะเป็นการประชุมที่อ้างอิงตามพื้นที่ที่ทำการจัดประชุม ครม.สัญจรทำให้ไม่เกิดการตื่นตัวในการจัดทำข้อเสนอแนะในพื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่ได้มีการจัดประชุม ครม.สัญจร ดังนั้น ควรมีการกำหนดให้เกิดการประชุมหมุนเวียนในแต่ละพื้นที่อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกเดือน โดยไม่ต้องอ้างอิงเฉพาะการประชุม ครม.สัญจรเท่านั้น รวมถึงมีการจัดทำงบประมาณที่รองรับเฉพาะสำหรับข้อเสนอแนะของ กรอ. เพื่อให้มติคณะรัฐมนตรีที่เกิดจากข้อเสนอแนะของ กรอ. มีงบประมาณรองรับโดยตรง โดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณของหน่วยงานตามความรับผิดชอบเรื่องนั้นๆ แทน เพราะหลาย ๆ ครั้งถึงแม้ว่าจะได้รับอนุมัติหลักการจากคณะรัฐมนตรี แต่ก็ยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ทันที ต้องมีแผนงานโครงการของหน่วยงานภาครัฐมารองรับก่อน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลสรุปที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ เรื่องการวิเคราะห์กลไกความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566 พบว่า กรอ. เป็นกลไกที่มีความสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะในช่วงที่การเมืองถูกจำกัดบทบาท กลไกนี้สามารถทำหน้าที่เป็นเวทีในการเสนอแนะและผลักดันข้อเสนอทางเศรษฐกิจได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยปราศจากผลประโยชน์ทางการเมือง อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างราชการ ความแตกต่างด้านมุมมองระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการขาดการประสานงานระหว่างระดับชาติและพื้นที่ ทำให้ข้อเสนอหลายเรื่องไม่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นนโยบายสาธารณะได้จริง ดังนั้น การพัฒนาตัวแบบ กรอ. ในอนาคตจำเป็นต้องเน้นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน การปรับข้อเสนอให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ การยอมรับบทบาทของภาคเอกชน โดยเฉพาะ กกร. และการสร้างระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อให้ข้อเสนอสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงและสร้างประโยชน์ต่อประเทศอย่างยั่งยืน

5.2 การอภิปรายผล เรื่องการวิเคราะห์กลไกความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) พ.ศ. 2557-2566 ได้ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกลไก กรอ. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าบทบาทของ กรอ. มีความสัมพันธ์โดยตรงกับบริบททางการเมือง เมื่อการเมืองถูกจำกัด (ช่วง คสช.) กรอ. มีความสำคัญมากขึ้น แต่เมื่อการเมืองกลับมามีบทบาท (ช่วงรัฐบาลพลเรือน) กรอ. ถูกลดความสำคัญลง สะท้อนให้เห็นว่ากลไกนี้ยังไม่สามารถยืนอยู่ได้อย่างอิสระจากโครงสร้างการเมือง จึงต้องมีการผลักดันสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและกลไก กรอ. เป็นไปตามวัตถุประสงค์การก่อตัวของ กรอ. ที่ต้องการรับฟังข้อเสนอแนะจากภาคส่วนอื่นๆ ที่ไม่จำกัดเฉพาะจากภาครัฐในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

2) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างราชการ ขั้นตอนการพิจารณาที่ซับซ้อนและใช้เวลานานทำให้ข้อเสนอของภาคเอกชนไม่สามารถเห็นผลเป็นรูปธรรมได้ทันที ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เน้นความสำคัญของการออกแบบเชิงระบบและการจัดการเชิงโครงสร้าง หากไม่ปรับปรุงระบบราชการให้คล่องตัวมากขึ้น กลไก กรอ. จะยังคงเผชิญข้อจำกัดเดิม

3) บทบาทและอำนาจต่อรองของภาคเอกชน บทบาท กกร. ในฐานะตัวแทนหลักของภาคเอกชนจึงมีความเข้มแข็งและได้รับการยอมรับจากรัฐและสังคม ทำให้ข้อเสนอมีน้ำหนักมากขึ้น แต่หากไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติหรือขาดการสนับสนุนจากรัฐ ก็ยังไม่สามารถผลักดันไปสู่การปฏิบัติได้จริง แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างกลไกที่ทำให้ข้อเสนอของเอกชนสามารถเชื่อมโยงกับนโยบายรัฐได้อย่างเป็นระบบ

4) การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม แม้จะมีการเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม แต่ข้อเสนอจากภาคประชาสังคมมักไม่ถูกผลักดันหากไม่มีหน่วยงานรัฐรองรับ สะท้อน

ถึงความจำเป็นในการสร้างระบบที่ให้ความสำคัญกับเสียงจากประชาชนและนักวิชาการมากขึ้น เพื่อเพิ่มความชอบธรรมและความยั่งยืนของนโยบาย

5) แนวทางพัฒนาในอนาคต การพัฒนากรอ. ต้องเน้นการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างรัฐและเอกชน การปรับข้อเสนอให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างระบบติดตามประเมินผลที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ข้อเสนอสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อปัญหาเศรษฐกิจและสังคมได้จริง ภายใต้การให้ความสำคัญกับบทบาทสถาบันทางการเมืองและการจัดวางอำนาจระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในบริบทของประเทศไทย ตามแนวคิดบรรษัทนิยม เพื่อสร้างกลไกการเจรจา การถ่วงดุล และการสร้างฉันทามติในการออกนโยบายสาธารณะระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

5.3 การพัฒนาบทบาทกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนเพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การกำหนดนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของสังคม ภายใต้หลักการและกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน จะพบว่ามุมมองต่อปัญหาของภาครัฐและภาคเอกชนยังมีแนวคิดที่แตกต่างกัน คือ ภาครัฐพยายามใช้กลไกของภาครัฐที่มีอยู่ในการแก้ไขปัญหาโดยอาจมิได้คำนึงถึงความรวดเร็วของการแก้ไขปัญหา แต่เป็นไปในลักษณะที่เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลความคุ้มค่า และศึกษาผลกระทบอย่างรอบด้าน รวมถึงการคำนึงถึงแผนงบประมาณในการรองรับ

2) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน จะพบว่า กลไกความร่วมมือใน กรอ. เป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนได้เป็นอย่างดี และเป็นช่องทางในการที่ภาคเอกชนจะสามารถนำเสนอแนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในมุมมองของภาคเอกชนที่ตนเองเป็นกลุ่มได้เสียโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามกลไกความร่วมมือของ กรอ. กลับยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นของภาคเอกชนในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างโอกาสในการลงทุน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เนื่องจากการประชุม กรอ. ยังขาดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ภาครัฐยังมีมุมมองที่ไม่ไว้วางใจภาคเอกชนในการต้องการแก้ไขปัญหาหรือการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง การไม่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกับภาครัฐ รวมไปถึงการไม่เข้าใจในบทบาทการที่ต้องดำเนินการที่มีขั้นตอนตามกฎระเบียบต่าง ๆ มากมายของภาครัฐจากภาคเอกชน ทำให้เข้าใจว่าภาครัฐไม่สนใจที่จะดำเนินการ หรือไม่ยอมรับฟังภาคเอกชน

3) การประสานงานในกระบวนการนโยบาย กลไกความร่วมมือของ กรอ. ถึงแม้ว่าจะมีการให้ความสำคัญกับหน่วยงานภาคเอกชน แต่บทบาทต่อกระบวนการในการออกเป็นนโยบายต่าง ๆ ยังคงต้องพึ่งพิงกลไกของระบบราชการต่าง ๆ ทำให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของภาคเอกชนเป็นเพียงข้อเสนอตั้งต้นเท่านั้น แต่ในขั้นตอนหรือวงจรของนโยบายสาธารณะ ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์ การพัฒนาทางเลือก และการเลือกนโยบายที่เหมาะสมต่าง ๆ

บทบาทของภาคเอกชนอาจจะไม่สามารถเข้ามาเกี่ยวข้องแล้ว การประสานงานในกระบวนการจนไปถึงการออกเป็นนโยบายสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในการร่วมวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์ การพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ รวมถึงข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นแผนงาน/โครงการ หรือนโยบายต่าง ๆ ออกมาบังคับใช้ได้

4) การสนับสนุนทางการเงินและทรัพยากร เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบทบาทกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนเพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากภาคเอกชนสามารถให้การสนับสนุนด้านการเงิน ทรัพยากร เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการต่างๆ ที่มีผลต่อสาธารณะ เช่น โครงการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านการศึกษา หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่ง กรอ. มีตัวแทนสถาบันทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) ซึ่งประกอบด้วย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย ทำให้ กรอ. สามารถมีบทบาทในการช่วยระดมทุนและทรัพยากรต่าง ๆ จากหลายภาคส่วนได้ เพื่อให้ภาคเอกชนในวงกว้างเข้ามาสนับสนุนและมีส่วนร่วมเพื่อให้การดำเนินโครงการนโยบายสาธารณะตามข้อเสนอแนะของ กรอ. สำเร็จลุล่วงได้

5) การตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินนโยบาย ซึ่งในการพัฒนาบทบาทกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน นอกเหนือจากการเสนอแนะข้อเสนอต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนแล้ว การให้ความสำคัญกับการตรวจสอบและติดตามก็เป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ถึงแม้ว่าบทบาทในการติดตามผลการดำเนินนโยบายจะเป็นของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สคช.) เป็นหลัก แต่เพื่อให้เกิดการผลักดันข้อเสนอแนะของภาคเอกชนให้เห็นผลเป็นรูปธรรม ภาคเอกชนจึงควรสร้างกลไกในการตรวจสอบ ติดตาม และกดดันผ่านช่องทางและเครือข่ายของภาคเอกชน

6) การส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและการปรับปรุงนโยบาย เนื่องจากภาคเอกชนมักมีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ รวมไปถึงการออกเป็นนโยบายสาธารณะ นองจากนี้ศักยภาพของภาคเอกชนในโครงสร้างของ กรอ. สามารถการพัฒนาช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนานโยบายที่สร้างสรรค์และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน

7) การสร้างความยั่งยืนในนโยบายสาธารณะ การพัฒนาบทบาทกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในการร่วมกันให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะร่วมกัน ทำให้นโยบายต่าง ๆ ที่ได้พัฒนามาจากกลไกความร่วมมือของ กรอ. ทั้งในระดับชาติและในระดับพื้นที่เป็นนโยบายที่มีความยั่งยืน เนื่องจากสร้างการมีส่วนร่วมต่อการกำหนดนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม หรือสังคม โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและสร้าง

ผลประโยชน์ในระยะยาว การพัฒนาบทบาทกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน จึงต้องมุ่งให้เกิดการทำหน้าที่ในการส่งเสริมให้มีการนำแนวคิดด้านความยั่งยืนเข้ามาผสมผสานในกระบวนการวางแผนและดำเนินนโยบายเป็นสำคัญ

ดังนั้น บทบาทของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนสองภาคส่วน เพื่อนำมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผน ดำเนินการ และติดตามผลของนโยบาย รวมถึงส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการสร้างนวัตกรรมในนโยบายที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบันในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตาม การทำงานในรูปแบบคณะกรรมการแบบ กรอ. ยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและการเมืองที่ต้องปรับปรุง หากสามารถพัฒนาให้มีความคล่องตัว โปร่งใส และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ จะช่วยให้ข้อเสนอของภาคเอกชนถูกนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงและสร้างประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

นายกรัฐมนตรี เป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จตามกลไกการทำงานของ กรอ. นกยกรัฐมนตรีจึงต้องมีความให้ความสำคัญต่อข้อเสนอแนะจากกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนโดยยึดผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ รวมถึงต้องสร้างสมดุลในการกำหนดนโยบายสาธารณะระหว่างตัวแทนจากภาคการเมือง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต่าง ๆ และกำชับหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความร่วมมือและเห็นถึงความสำคัญของคณะทำงานที่มาจากกลุ่มที่หลากหลายนอกเหนือจากการรับฟังเฉพาะหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเอง โดยปราศจากประเด็นผลประโยชน์ทางการเมือง ส่วนคณะกรรมการ กรอ. ต้องสามารถการวางแผนและกำหนดทิศทางเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพิงกลไกการทำงานเดิมของส่วนราชการเพื่อให้กระบวนการในการทำงานมีความคล่องตัวและรวดเร็วมากขึ้น ภายใต้การสนับสนุนจากรัฐบาล

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ภาครัฐควรมีการกำหนดนโยบายในการปรับปรุงบทบาทและพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ไม่ควรใช้เกณฑ์เฉพาะการให้ความสำคัญกับองค์กรทางเศรษฐกิจสำคัญ ๆ ของประเทศเท่านั้น แต่สามารถเปิดกว้างในองค์กรอาชีพ องค์กรขนาดเล็ก ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เพื่อสร้างทางเลือกให้กับคณะทำงานในการออกแบบและผลักดันนโยบายต่าง ๆ ได้เอง โดยไม่ต้องพึงพิงระบบกลไกของส่วนราชการตามปกติ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการที่ได้จัดตั้งขึ้นในการบูรณาการทุกภาคส่วน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ควรมีการบูรณาการในการทำงานร่วมกัน หรือการสร้างเครือข่ายการประสานข้อมูลอย่างเป็นระบบและเป็นเครือข่าย

ทำข้อตกลงความร่วมมือในการสนับสนุนข้อมูลระหว่างกัน หรือสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่าย และเหมาะสม และมีการผลักดันกฎหมายในการกำหนดมาตรฐานในดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายและเวลา และมีความเข้มงวดในกลไกการติดตามการทำงานในทุกระดับ มีกรอบเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจนเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว และหากมีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถมีหน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจเข้ามาสนับสนุน ให้คำปรึกษา หรือมีอำนาจส่งต่อประเด็นปัญหาเพื่อให้หน่วยงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาให้ เป็นต้น

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น อิทธิพลของพรรคการเมืองต่อตัวแทนภาคเศรษฐกิจ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนจากภาคการเมืองและรูปแบบการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจจากการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในประเทศต่าง ๆ เพื่อให้การวิจัยมีแง่มุมที่กว้างขึ้น รวมทั้งได้ผลลัพธ์ในรายละเอียดที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้สามารถเพิ่มตัวแบบในการพัฒนาคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่กว้างขวางขึ้น เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจนำไปปรับปรุงและแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

ณัตถยา สุขสงวน. (2565). **การเปลี่ยนแปลงความคิดทางการเมืองของอเนก เหล่าธรรมทัศน์: การแสวงหาความหมายใหม่ของ “ประชาธิปไตย”**. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สาขาวิชารัฐศาสตร์.

วรเดช จันทรศร. (2543). **การบริหารโครงการพัฒนาของรัฐ** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สหายบล็อกและการพิมพ์.

Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice **Journal of Public Administration Research and Theory**. 8, 543-571.

Dorraj, M. (2017). Populism and Corporatism in the Middle East and North Africa: a Comparative Analysis in Chinese. **Political Science Review**. Volumes 2 page 288-313.

Hewison, K. (2019). Crazy Rich Thais: Thailand’s Capitalist Class, 1980–2019. **In Journal of Contemporary Asia.** Volumes 51 page 262-277.

Perraton, J. (2018). Social Corporatism and Capital Accumulation: The Fate of the Nordic Model. in **Intereconomics**. Volumes 53 page 196-201.

Received July 24, 2025 ; Revised December 8, 2025 ; Accepted December 29, 2025

Place-based Development as an Alternative to Infrastructure Mega-Projects: A Political Economy Perspective and Everyday Resistance in Ranong Province, Southern Thailand*

Wipawadee Panyangnoi**

ABSTRACT

Ranong Province, located in southern Thailand, is endowed with rich and diverse coastal and marine ecosystems, traditional economy reliant on artisanal fisheries, and a service sector rooted in eco-tourism and health-based industries, has been designated as a strategic site for national-scale infrastructure development. However, this top-down spatial designation reflects a development trajectory primarily shaped by macroeconomic imperatives, rather than by ecological, socio-economic, or cultural specificities of the area. Drawing from a political economy perspective, this trajectory reveals how centralized state planning privileges capital accumulation and investment-led growth while marginalizing local needs, knowledge, and livelihoods. Moreover, by incorporating the everyday politics, this paper highlights how local communities experience, contest, and negotiate development interventions in their daily interactions with state institutions and local's sociopolitical context. This paper advocates for a place-based development approach and place-sensitive strategies in shaping sustainable development trajectories for Ranong Province. Such an approach not only acknowledges local socio-ecological contexts but also recognizes the agency of subaltern actors in co-producing more just and equitable futures. The analysis is situated within broader concerns of community rights, spatial equity, and the capacity of local actors to meaningfully participate in defining their own development pathways.

Keywords: place-based development; environmental politics; political economy; everyday politics; Ranong Province

---

* This article is part of a thesis entitled Political Economy of the Landbridge Project with a Focus on Ranong Development.

** Ph.D. Candidate in GRID Program, Chulalongkorn University.

Introduction

Although Thailand began to increasingly adopt the concept of sustainable development in the 1980s, the capitalist, growth-oriented framework has remained the dominant guiding principle in state policy formulation. These developments reflect Thailand's integration into the global economic structure driven by capital and free markets (Luengaramsri, 2021; UNESCAP, 2017). The Landbridge project has been proposed as an infrastructure mega-project intended to propel Thailand into a new era of prosperity. In fact, the project has undergone several relocations over the past three decades under the Seaboard Development Plan (SSB). Currently, it is promoted under the Southern Economic Corridor (SEC) framework and geopolitically aligned with initiatives such as the Greater Mekong Subregion (GMS) and the China's Belt and Road Initiative (BRI), reflecting regional competition among global powers.

This paper focuses on Ranong Province, located in southern Thailand along the Andaman coast. Ranong is one of Thailand's least densely populated provinces, with a population of fewer than 200,000 people (Ranong Provincial Statistical Office, 2025). It is home to a diverse mix of Thai, Chinese, Indian, and Malay residents, indigenous groups such as the Mokan, and various ethnic groups from Myanmar. Ranong's economy is rooted in natural-resource-based sectors—fisheries and agriculture—complemented by cross-border trade, a growing eco- and wellness-based tourism industry (Ranong Provincial Office, 2023).

Designated as a strategic site for the Landbridge initiative, Ranong now faces a dramatic economic and ecological reorientation through the planned construction of a deep-sea port at Ao Ang Cape and an interregional logistics corridor linking the Andaman Sea to the Gulf of Thailand. Residents and critics argue that the project is driven by narrow macroeconomic imperatives, sidelining local livelihoods, environmental risks, and public health. The designated port zone directly overlaps with fragile marine ecosystems vital to biodiversity, artisanal fisheries, and tourism. The influx of industrial activities threatens to displace tourism and wellness operators—the backbone of Ranong's service economy

The examples from the Map Ta Phut Industrial Complex in Rayong Province, along with other development areas, reflect the limitations of a state-led and mega-development model that prioritizes economic indicators while neglecting

principles of environmental justice and the rights of communities to participate in shaping development trajectories. This has resulted in severe consequences, including soil, water, and air pollution; conflicts over water resources; and chronic health problems among local populations (Rayong Provincial Administrative Court, 2009). While the government may highlight 'economic success' in parts of the Eastern Economic Corridor (EEC)—as measured by Gross Domestic Product (GDP), local testimonies have painted a markedly different picture.

From a political economy perspective, the Landbridge can be interpreted as a product of centralized policymaking shaped by institutional power dynamics, transnational capital, and geopolitical competition (Jessop, 2002). This top-down approach often marginalizes local voices and redistributes spatial resources to serve national and global agendas. Meanwhile, the responses of Ranong's civil society reveal forms of everyday resistance—subtle yet powerful acts such as strategic silence, symbolic gestures, local media production, and grassroots alliances—that challenge the legitimacy of externally imposed development models (Scott, 1985). These dynamics underscore the importance of integrating both structural analysis and lived experiences in understanding contested development trajectories in Ranong.

This paper proposes a place-based alternative and sustainable development approach for Ranong. As a province known for its rich natural resources and diverse environmental assets, the economy heavily depends upon these factors, particularly in the sectors of fisheries, agriculture, tourism, and services. Among these, the tourism and service sectors form the core of Ranong's productive base, especially in the areas of eco-tourism and health tourism.

The concept of Place-Based Development and Spatial Justice

Place-based development presents a critical alternative to conventional centralized development paradigms that concentrate investment and decision-making in capital or industrial hubs, often at the expense of peripheral or rural regions. By emphasizing territorial diversity, decentralization, and meaningful local participation, this approach seeks to reduce regional inequality and advance spatial justice. Rather than adopting a one-size-fits-all model, place-based development calls for policies grounded in the specific socio-ecological and

cultural contexts of localities (Pike et al., 2017).

This perspective challenges the Growth Pole Theory, originally proposed by Perroux, which posits that economic growth should begin in dynamic urban centers—such as ports or industrial zones—and then diffuse outward via economic linkages (Varela-Vázquez & de Francisco, 2024). In practice, this theory gained prominence during the 1960s–1980s, influencing policy strategies like China's Shenzhen Special Economic Zone, Latin American industrial corridors, and Thailand's Map Ta Phut Industrial Estate (Luengaramsri, 2021). However, empirical evidence has revealed that such approaches often exacerbate regional disparities, as core areas draw resources from surrounding zones without creating sufficient spillover benefits—resulting in backwash effects (Fujita & Thisse, 2013).

While Growth Pole strategies may assist macroeconomic growth and infrastructure planning, they often fail to accommodate local complexity or foster equitable outcomes. Conversely, place-based approaches foreground the role of territorial capital, including natural resources, human skills, and social networks, as the foundation for policy design (Rodríguez-Pose, 2013; Barca, 2009). They also align with the notion of spatial justice (Soja, 2010) and draw from place-sensitive policy frameworks that seek a middle ground between place-neutrality and deeply localized development (World Bank, 2009).

Nonetheless, place-based development is not without limitations. It often faces challenges related to insufficient data, weak local institutions, and limited administrative capacity—particularly in highly centralized bureaucratic systems. In Thailand, where the National Economic and Social Development Council (NESDC) retains strong authority over regional planning, local participation often becomes symbolic rather than substantive. Megaprojects such as the Eastern Economic Corridor (EEC) and the Southern Economic Corridor (SEC), including the Landbridge initiative, reflect a continued reliance on centralized, infrastructure-led development that sidelines local potential and community knowledge. Thus, there remains an ongoing tension between top-down efficiency and bottom-up inclusion (Barca, 2009; Pike et al., 2017). This tension underscores the need to embed place-based strategies within broader political structures, where local participation is not only symbolic but influential in shaping development pathways.

The Concept of Political Economy and the Politics of Everyday Life

To further understand these dynamics, the political economy framework provides a critical lens to examine how development policies are shaped by asymmetrical power relations and institutional arrangements within capitalist systems. Rather than treating public policy as a neutral or technical exercise, this perspective views it as the outcome of negotiations among the state, capital, and civil society—often marked by unequal influence (Lindblom, 1977; Leftwich, 2008). In many developing countries, the state frequently functions to serve the interests of business elites, while development agendas are influenced by global financial institutions such as the World Bank and IMF (Jessop, 2002).

Thailand's Landbridge initiative is embedded within these broader political economy dynamics, where national agencies, global powers seeking to expand their presence in the Indo-Pacific, and foreign investors collectively drive the project agenda with minimal regard for local voices or ecological vulnerability. Simultaneously, local political structures—configured as state–capital alliances—play a key role in suppressing dissent and facilitating the smooth implementation of top-down decisions.

To complement this macro-level critique, James C. Scott's concept of everyday politics draws attention to micro-level resistance and the subtle forms of negotiation through which marginalized communities navigate structural constraints (Scott, 1985, 1990). These forms of political agency are enacted through daily practices, cultural expressions, and alternative knowledge systems. In this way, the politics of development is not limited to formal institutions but is deeply embedded in community life and local meaning-making processes.

Together, the frameworks of place-based development and political economy offer a multidimensional lens to analyze spatial development. Place-based strategies bring attention to context, participation, and equity, while political economy situates these efforts within broader power structures and historical dynamics. Meanwhile, the politics of everyday life reveals how resistance and negotiation occur within communities, challenging imposed narratives and asserting alternative visions.

This integrated framework is particularly relevant for analyzing contested development projects such as Thailand's Landbridge initiative, where centralized

planning, geopolitical interests, and local resistance intersect. It enables a critical inquiry into not only who decides development, but also whose knowledge counts, who benefits, and who bears the cost—questions central to advancing spatial justice and democratic development.

Related Documents

The book "Southern Development Plan Under the Shadow of Industry" by Decharat Sukkamned and Kuametha Ruekpornpipat (2009) analyzes the Southern Development Plan by structurally questioning the SSB policymaking process, highlighting it disconnects from the actual economic base and the aspirations of local communities. As a result, such development may lead to structural changes in the local economy without adequately considering the long-term impacts. Within the framework of spatial justice, this work highlights the unequal distribution of power and benefits from development, especially when considering lessons from Rayong Province. Although Rayong has the highest per capita gross provincial product (GPP) in the country, its residents face severe social, environmental, and health impacts.

From the perspective of place-based development, the authors propose that regional development should be grounded in the "problems, potentials, and aspirations of local communities." This approach not only addresses sustainability but also restores local empowerment by allowing communities to play a meaningful role in shaping their own futures through the creation of development options that align with the specific economic, social, and cultural contexts of the area.

The study titled "Community Rights and Impacts from Development Projects in the South" (National Human Rights Commission of Thailand [NHRCT], 2012) was conducted in response to numerous complaints submitted to the National Human Rights Commission (NHRC), particularly concerning violations of community rights resulting from the implementation of various projects under the Southern Seaboard Development Plan (SSB). According to data from the Subcommittee on Community Rights and Resource Bases of the National Human Rights Commission (NHRC), there have been over dozens complaints related to the SSB plan.

The study therefore focused on analyzing the community rights situation

in these areas, employing document analysis, provincial-level workshops, and stakeholder consultations. The findings reveal that the top-down implementation of projects under the SSB plan has resulted in violations of community rights across multiple dimensions, which can be categorized into four key issues: 1) Right to Self-Determination – Development policies and project plans are predetermined without opportunities for local people to participate in shaping development paths that align with their own potentials and ways of life; 2) Right to Livelihood – External development raises concerns about impacts on natural resources and agricultural land that serve as the economic base for local communities; 3) Right to Access Information – Although the SSB plan is systematically designed in advance, local people lack transparent access to critical information; and Right to Participation and Local Resource Management – Public consultation processes are limited both formally and substantively, resulting in community voices being excluded from policy decision-making.

When viewed through the lens of spatial justice, this information reflects a development structure that benefits the industrial sector and central policymakers, while the rights of local people in target areas are diminished—in terms of access to resources, livelihood, and participation in shaping the future of their own communities.

Based on these findings, the research team recommends a review of the plan to include public participation from the earliest stages of policymaking, the establishment of "meaningful participation" processes which would serve as the foundation for development that is both sustainable and just, in terms of spatial equity and rights.

The book "The Emergence of Pollution Cities in the South: Will the South Become a Food Production City or a Pollution Base?" (Thailand Future Writing Network and Southern People's Assembly, 2021; edited by Prasitchai Noonuan) is considered one of the most comprehensive studies compiling data on development projects in the South, which reflects structural problems within a centralized policy approach that focuses on economic growth without considering spatial justice. The book recommends that the state reconsider the centrally dictated development approach and instead adopt a participatory planning process linked to the area's potential (place-based development) through three

main strategies of 1) Building upon agriculture and fisheries sectors, 2) Enhancing the capacity of small and medium-sized industries focused on product processing, and 3) Strengthening the tourism industry.

Methodological Approach and Research Methods

This research is grounded in a critical methodological stance (Rose, 1997) and draws from the perspective of activist research (Martínez, 2024), which views the research process not merely as a tool for academic knowledge production, but as a means of redistributing power and fostering democratic engagement. It recognizes knowledge as situated and co-produced, and seeks to amplify the voices of marginalized communities—especially those often excluded from official development narratives (Smith, 2012). The research design is therefore oriented towards co-production of knowledge, creating dialogic spaces where local actors—viewed as knowers—can articulate their lived experiences, contest hegemonic narratives, and propose alternative development pathways aligned with their specific socio-ecological contexts.

The study aims to contribute not only to academic critique but also to social transformation by supporting local agencies and political subjectivity. In doing so, it aligns with the principles of participatory justice and spatial justice, foregrounding the capacity of communities to define development futures on their own terms.

This study employs a qualitative research methodology, guided by two interrelated approaches:

1. Documentary Research serves as a foundational method in this study. It involves an extensive review of theoretical literature, academic publications, policy documents, and digital archives. The study adopts an integrated analytical framework that combines place-based development with a strong emphasis on spatial justice. This allows for a critical interrogation of whether state-led development projects—such as the Landbridge—truly address local needs or merely reproduce centralized, growth-driven agendas. Documentary sources, including academic journals, news articles, theses, and government reports, are utilized to trace the shifting narratives and institutional rationales behind Ranong's developmental trajectory.

2. Field Research is designed to reflect the study's commitment to participatory and critical inquiry. The field study was conducted continuously between 2019 and 2025. The researcher began monitoring the policy from the moment the government approved, in principle, the development of the Southern Economic Corridor (SEC) in 2019, and especially after the formal initiation of the Ao Ang–Laem Rio Landbridge project in 2021. In the initial phase of fieldwork, the researcher relied primarily on informal conversations with local residents, as well as participation in public activities related to the SEC, insofar as pandemic -related COVID-19 restrictions permitted. Although these early interactions did not yet constitute in-depth data collection, they served as a critical foundation for accumulating knowledge, building understanding, and establishing relationships necessary for accessing high-quality data in subsequent stages.

The final phase of in-depth fieldwork was conducted between November 2024 and May 2025 with a diverse range of stakeholders. In the Landbridge project—particularly within the EHIA process for the Ao Ang deep-sea port—the responsible agency defined the study area as a 3–5 kilometer radius from the designated construction site. However, the researcher contends that such spatial delimitation is overly narrow and does not fully capture the breadth of potential impacts or the spectrum of stakeholders affected by the project. The planned port site is situated along a coastal zone of ecological richness and high biodiversity, intricately connected to marine tourism ecosystems and a network of significant islands. These interlinked resources form a shared commons for fishers and residents throughout Ranong Province.

Accordingly, the researcher expanded the fieldwork scope using a relationship-to-the-project framework that incorporated both spatial and substantive dimensions, ensuring comprehensive representation of all relevant stakeholders. This multi-sited and processual approach enabled the researcher to capture the layered, evolving, and politically embedded dynamics of the Landbridge project as they unfolded at the community level, including:

(1) Community members residing within the EHIA-defined boundary;

(2) Communities located outside the 3–5 kilometer radius but considered proximate to the deep-sea port and situated along projected land-

and sea-based routes for transporting construction materials;

(3) Member and individuals whose livelihoods or professional responsibilities are connected to natural resource management, including small-scale and commercial fishers, tourism and service-sector operators, civil society groups, members of the general public, and provincial officials.

Field data collection employed the following methods:

(1) In-depth interviews with 31 informants;

(2) Five focus group discussions with 2–4 participants;

(3) Five informal conversations, both individual and group-based, with 3–6 participants;

(4) Eight informal dialogues combined with community observation;

(5) One semi-formal meeting with approximately 30 participants.

The Landbridge: Geopolitical Strategy and the State–Capital Alliance

The Landbridge project is a development plan aimed at leveraging the geographical location of southern Thailand to enhance economic infrastructure. It consists of two key components:

(1) The development of an integrated transportation network—including deep-sea ports, motorways, railways, and pipelines—to connect the Gulf of Thailand with the Andaman Sea. This infrastructure is intended to facilitate the transport of crude oil and serve as an alternative transoceanic shipping route.

(2) The development of new economic zones to support the energy and petrochemical industries, which constitute Thailand's core industrial sectors. The primary production base for these industries is located in the Eastern Seaboard (ESB), now formally designated as the Eastern Economic Corridor (EEC). This area has received significant support from the Japanese government, and Japanese capital has consistently been the leading source of investment in the region since the 1970s.

The Landbridge project under the Southern Seaboard Development Plan (SSB) was initiated in the early 1990s by the National Economic and Social Development Board (NESDB), with both technical and financial support from the Japan International Cooperation Agency (JICA) and the Asian Development Bank

(ADB). Although the project claims to capitalize on southern Thailand's geographical advantages to develop a transoceanic shipping route, nearly all feasibility studies—conducted by NESDB (1992), the Ministry of Energy (2005), Dubai World (2009), and the Office of Transport and Traffic Policy and Planning (OTP) in 2016 and 2023—conclude consistently that this route cannot compete with the Strait of Malacca. On the contrary, it is the oil pipeline and targeted industrial zones that are projected to serve as the main sources of revenue and as the key mechanisms for attracting port usage for both raw material imports and product exports, thereby making the overall infrastructure investment economically viable.

For this reason, the push for the Landbridge project may not be aimed solely at enhancing transportation connectivity. Rather, it reflects the strategic use of southern Thailand's geography in configuring logistics systems and infrastructure to benefit energy and industrial capital groups. Japan's involvement in the development process can also be interpreted as part of a long-term security strategy designed to support the expansion of investment networks from the eastern to the southern region of Thailand. At the same time, the geographical advantage of southern Thailand—linking the Gulf of Thailand with the Andaman Sea—aligns with broader regional and global logistics frameworks. It intersects with key economic cooperation initiatives, including the ASEAN Economic Community (AEC), the Greater Mekong Subregion (GMS) program, the Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation (BIMSTEC), and the Belt and Road Initiative (BRI), all of which play an increasingly influential role today (UNESCAP, 2017).

As discussed above, when the Landbridge project is analyzed through the lens of institutional and power-centered political economy, it becomes evident that, although the project is framed in terms of regional development and spatial redistribution, its implementation reflects a policy process driven by centralized power structures. It is primarily supported by domestic energy conglomerates, transnational industrial capital, and geopolitical competition embedded within the strategic context of the Indo-Pacific region. In this light, the Landbridge project is not merely a neutral, technocratically-driven policy, but rather constitutes a terrain of strategic selectivity (Jessop, 2002), in which actors at multiple levels—global, regional, national, and local—play active roles in shaping both the policy direction and its implementation processes.

'Krabi–Khanom Landbridge' under SSB marked the first attempt to implement the policy in 1993. However, it faced strong resistance from local communities engaged in agriculture, fisheries, and tourism, eventually leading to a relocation of the project to 'Tab Lamu–Sichon Landbridge'. Japan continued to play a supporting role, notably through the construction of Highway No. 44. Nevertheless, the implementation slowed following the Asian financial crisis in 1997. The project was later revived in 2003 under the new name 'Thai Muang–Sichon Energy Landbridge,' with a focus on developing infrastructure to support the energy and petrochemical industries. However, the 2004 tsunami, which severely impacted the Andaman coast, led to the reassessment of Thai Muang as a high-risk disaster-prone area and resulted in the project being suspended once again (Ministry of Energy, 2004).

In the 2000s, the Thai state designated a new target area for the project, namely 'Pak Bara–Songkhla 2 Landbridge' corridor, which continued to receive support from Japan (Asian Development Bank [ADB], 2008; Uabharadorn, 2011). However, the project faced widespread opposition from civil society groups in the region, particularly following the severe environmental crisis in Map Ta Phut. This crisis revealed the health and environmental costs borne by communities as a result of the expansion of the energy and petrochemical industries. The legal case filed in the Administrative Court (2009), which compelled the state to declare a pollution control zone and enforce stricter environmental regulations for industrial construction and expansion, became empirical evidence of the failure of state mechanisms and the limitations of growth-oriented policies that neglect social and environmental sustainability. From the perspective of civil society in the southern region, such events reinforced concerns that the Landbridge may represent a relocation of unsustainable industrial production from the Eastern region to the South (Thailand Future Writing Network, & Southern People's Assembly, 2021).

In this context, the movement of civil society actors is not merely a resistance to a specific local project, but rather a challenge to the broader policy structure of state–capital alliances that prioritize economic growth while overlooking social and environmental costs. Although public opposition led the government to officially cancel the Pak Bara–Songkhla 2 Landbridge in 2018,

the underlying development vision was not abandoned. Instead, the project's geographic focus was shifted to the Ao Ang–Rio Landbridge, now framed under the Southern Economic Corridor (SEC). This relocation can be interpreted as a form of strategic recalibration, aimed at reviving the original project in a new area while retaining its industrial and logistics-oriented objectives. The growing influence of China through the BRI has further intensified the geopolitical dimensions of this renewed policy push.

In summary, the policy trajectory of the Landbridge project over the past three decades (Figure 1) reflects the collaborative operations of the state, capital, and global and regional economic powers in shaping spatial development policies that are not grounded in local needs. Rather, they are the result of strategic negotiations in the process of re-territorialization—physically, economically, socially, and politically—to serve the agendas of the state and industrial capital, particularly energy and petrochemical conglomerates that have consistently played a central role. This process also aligns with the geopolitical interests of Great Powers, while local communities have rarely figured into the initial equation of policy design. Nevertheless, the key lesson from the policy's history is that the legitimacy of such projects ultimately hinges on the decisions made by local populations. Resistance at the local level holds sufficient power to determine whether a centrally driven development project can, in practice, be realized on the ground.

Figure 1 Map of Proposed Landbridge Alignments under the SSB and SEC

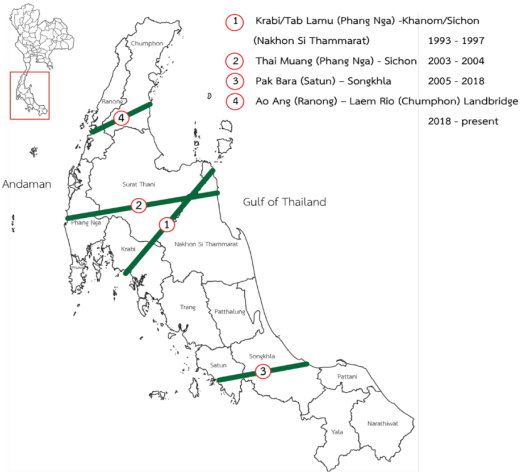

Project	Components of transportation infrastructure					Industrial development in the project area				
	Andaman Port	Gulf of Thailand	Road	Railway	Pipeline system	Heavy Industries (Andaman)	Light Industries (Andaman)	Heavy Industries (Gulf of Thailand)	Light Industries (Gulf of Thailand)	Industries along the route
1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	~
2	X	~	✓	~	✓	X	✓	✓	✓	✓
3	✓	✓	~	✓	✓	X	✓	✓	✓	~
4	✓	✓	✓	✓	~	~	~	~	~	✓

✓ Implementation plan in place
X No implementation plan
~ Currently under review / planned but not yet studied / potential for future implementation

Living with the Sea and Structural Vulnerability under the Landbridge

Ranong has been designated as a target area for the Landbridge project on the Andaman coast. Ranong's economy is structured around two principal sectors: the **agricultural sector—**which includes fisheries, crop cultivation, and aquaculture—and the **non-agricultural sector**, comprising tourism, services, and cross-border trade. These economic activities are interconnected through networks of producers, entrepreneurs, service providers, laborers, and local businesses. Such territorial embeddedness fosters inclusive economic circulation and facilitates income distribution at the grassroots level.

From the interviews and focus group discussions, many informants expressed the view that the Landbridge project is misaligned with the spatial potential and economic structure of Ranong Province. Even among maritime

transport operators and cross-border traders—groups ostensibly poised to benefit from the growth of the logistics sector—there exists considerable skepticism regarding the project's actual economic prospects.

Those **in tourism and service sector** perceived that Ranong's strength is ecological system where local communities remain deeply dependent on natural resources. One of the tourism operators that Ranong is currently evolving into a wellness-oriented city, Wellness business has high potential and serves to add value to local resources, benefiting everyone. The province has already developed several supporting facilities, and tourism revenue in Ranong has steadily increase. If the area becomes a national or regional industrial zone, local capital cannot compete.

Similarly, a resort operator on Koh Phayam described Ranong's visitors as a segment of "quality tourists" seeking simplicity and close connection with nature. In the case of Koh Phayam, most tourists prefer to use services provided by small, community-based enterprises—such as homestays, local restaurants, or nature-based tours run by residents. This spending pattern does not result from market mechanisms or pricing strategies but reflects the values of a niche group of tourists who choose Ranong as a long-stay destination to escape urban chaos and live in harmony with the environment.

Artisanal or small-scale fishers would be the first group adversely affected by the Landbridge. The construction of the Ao Ang deep-sea port would disrupt tidal flows in the canals and significantly alter the marine ecosystem, posing direct threats to the community's way of life, where fishing is the main occupation and tourism is a vital supplementary livelihood. Local fishing practices would begin to shift as soon as construction preparations start. The initiatives of provincial conservation offices to support community-based tourism and the upgrading of local marine products would soon fail.

Small-scale fishers mentioned that the proposed Ao Ang deep-sea port would be constructed over an area locally known as "Don Ta Phaeo," a site widely recognized among fishers for its exceptional biodiversity. A local fisher from the Koh Had Sai Dam community even described it as a "fishery treasure trove." Some seasoned fishers provided a detailed ecological account of Don Ta Phaeo, describing it as a marine ecosystem with multilayered trophic interactions that plays

a crucial ecological role by buffering wave energy and attenuating tidal currents, transforming the sandbar into a natural nursery for marine life. The sea area is not merely a physical and biological space; it is deeply interwoven with the cultural, spiritual, and everyday lives of the surrounding communities. It encompasses multifaceted dimensions of local identity, including belief systems, customary practices, and socio-cultural attachments.

The community's statements are supported by scientific data from government agencies, such as Plathong, S. (2022), and more notably the Department of Marine and Coastal Resources (2024), which conducted an assessment of marine and coastal resources in Ranong Province in 2023. The study found that the area's marine resources were in good condition, with seawater quality rated as excellent. Rare marine species such as dolphins and dugongs were also observed. Additionally, the Department of Fisheries (2023), identified the area as a key fishing ground with a diverse range of marine species, including blue swimming crabs, black crabs, squid, shrimp, and fish (see figure 2).

The coastal and archipelagos surrounding the Ao Ang cape (figure 3)—such as Ko Kam (Ao Khao Khwai), Ko Khankhao, and Ko Yipun—also function as important ecotourism destinations, generating income for both small-scale fishers who also operate community-based tourism activities and private tourism operators (see Figure 4). Ko Son or also called "*Ko Pae*" [goat] or "*Ko Toh Yiseem*"—located between Hat Sai Dam village and Ao Ang cape—is a sacred site for local Muslims. It houses the *Toh Yiseem* Mosque and is the burial ground of the revered Islamic scholar Toh Yiseem. To the west, the seas around Ko Kham and Ko Phayam are home to the Indigenous Moken, whose lives are deeply intertwined with the marine environment.

From the foregoing, it is evident that the people of Ranong maintain a deep and enduring relationship with their environment. Although the province operates within a resource-based economy, the utilization of natural resources is not driven solely by economic returns. Rather, it reflects a mode of existence grounded in environmental cohabitation, moral values, and locally embedded norms governing communal resource management. Within this context, Ranong emerges as an especially vulnerable province in the face of the Landbridge project, which seeks to leverage its physical geography as a strategic node for logistics

and large-scale industrial expansion. Particularly concerning is the proposed construction of a deep-sea port at Ao Ang cape—locally known as Don Ta Phaew—an ecologically rich coastal and marine area integral to the livelihoods of local communities. This area also underpins other key sectors of the provincial economy, notably tourism and services, which collectively represent the most valuable components of Ranong's economic structure.

Figure 2 Sources of marine resources in the vicinity of Ao Ang Deep-Sea Port

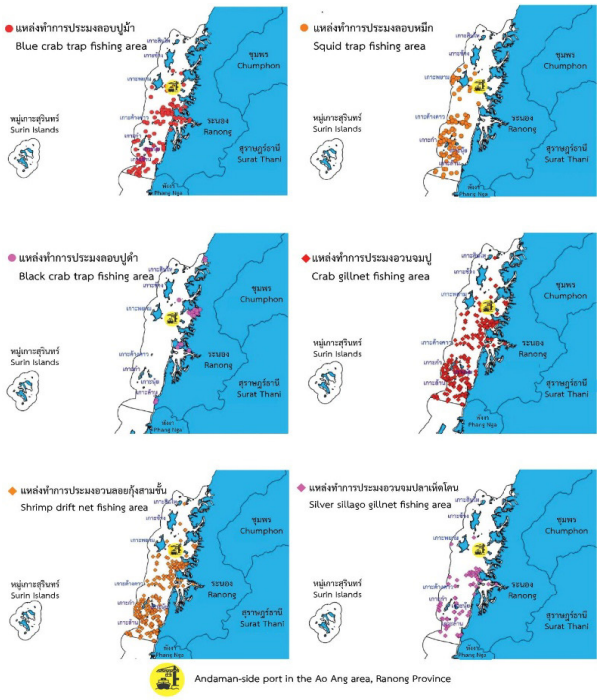

Source: Department of Fisheries. (2023). Provincial Governance in Chumphon and Ranong (Modified by the researcher)

Figure 3 Map of the Don Ta Phaew and its surrounding areas

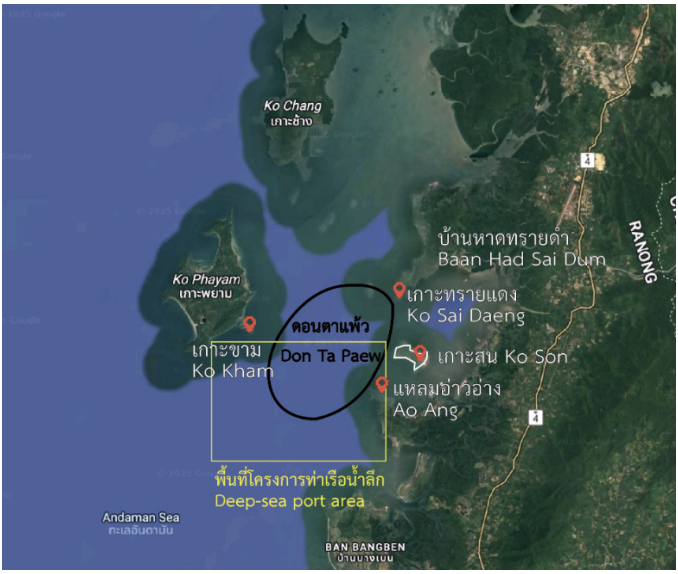

Source: OTP. (2023a). Feasibility study, conceptual design, environmental impact assessment and business development model analysis for transport infrastructure development under Southern Economic Corridor development for transport connectivity between the Gulf of Thailand and the Andaman Sea project (Progress Report 2) (Modified by the researcher)

Figure 4 Tourism map and the location of Ao Ang Deep-Sea Port

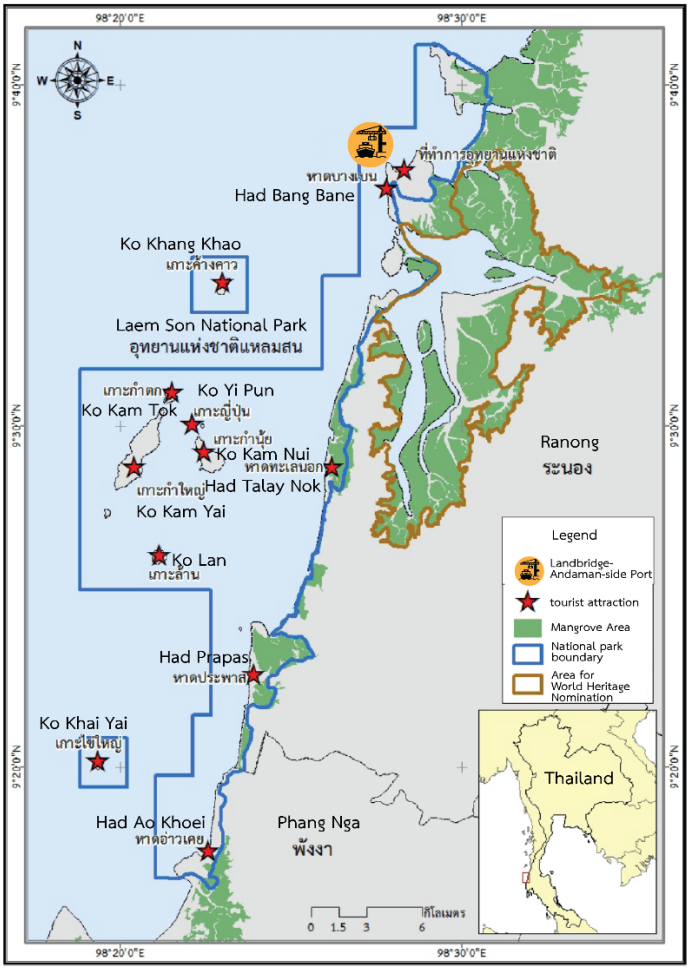

Source: Plathong, S. (2022). The Proposal to Nominate the Andaman Sea Conservation Area as a Natural World Heritage Site. Ministry of Natural Resources and Environment (Modified by the researcher)

Contestation between Local Livelihoods and Strategic Landbridge Development

Ranong Province possesses two interlinked spatial advantages that have long served as both the foundation of its economic structure and the historical driving force behind the city's development: (1) **its natural resources**, which simultaneously support ecological balance and economic activity; and (2) **its geographical location**, which facilitates the flow of people, commerce, and trade (Ranong Provincial Office, 2023). Historically, during the tin mining era, Ranong flourished due to its rich tin deposits and its role as a key port in regional trade routes. This was followed by the timber economy and subsequently the commercial fishing boom, which were later complemented by cross-border trade, further sustaining the province's economy (Navickmool & Likhitpornsawan, 2015; Nopparat, 1980; Kaoian, 1986).

As of 2025, Ranong has transitioned into a tourism and service-based economy, with natural resources now playing a central role in the province's highest-value economic sector. The region's rich natural assets—including forests, mangroves, mountains, coastal ecosystems, and high-quality, sulfur-free hot springs (Tourism Authority of Thailand, 2023)—constitute the foundation for wellness tourism and environmentally oriented recreation. Its coastal location also enables maritime connectivity to Myanmar's Mergui Archipelago, enhancing its appeal as a transboundary tourism destination (International Institute for Trade and Development, 2022). This transition—from extractive, resource-intensive industries to service- and tourism-led development—marks a significant economic restructuring, emphasizing sustainable management and value-added use of local resource endowments.

Ranong's tourism development is not only rooted in its geography and natural resources but also driven by cultural value creation. The province exemplifies creative tourism (Richards, 2011). that is grounded in local contexts and cultural capital. It has historically served as a center of human mobility, particularly among migrant laborers who fueled different phases of economic expansion. This long-standing in-migration has shaped Ranong into a multicultural city—reflected in its architecture, languages, cuisine, and everyday life—home to communities of Chinese, Burmese nationality, Thais (Southern, Central, and

Northeastern), Indian, and Malay heritage.

This local identity and cultural plurality have become key assets, attracting not only nature- and wellness-oriented tourists but also those seeking lifestyle- and culture-based experiences. Activities such as walking tours of the old town, local food tasting, and community-based tourism—including visits to traditional fishing villages—have gained increasing interest among both domestic and international travelers (Ranong Provincial Office, 2023; NESDC, 2019).

Ranong Province is also distinguished by its abundant natural resources—particularly its mangrove forests, which are among the most biodiverse in Thailand and the broader Asia-Pacific region—it has also been officially recognized through multiple conservation designations. These include its designation as the Ranong Biosphere Reserve, recognition as a Ramsar Wetland of International Importance, and its inclusion within the proposed Andaman Marine Conservation Area currently under nomination for UNESCO World Natural Heritage status (Plathong, 2022). These resources are not only ecologically valuable but also serve as the economic foundation for the province's key production sectors, particularly agriculture, fisheries, services, and tourism. The connection between local resource use, employment, and consumption forms a deeply integrated and spatially grounded economic structure.

In this context, the Landbridge project—designed as an integrated multimodal transport corridor combining a deep-sea port, motorway, railway, and energy pipeline within a single route, alongside the planned development of commercial zones and industrial estates and the enactment of special legislation to promote targeted industries (Office of Transport and Traffic Policy and Planning [OTP], 2023b)—stands in clear contradiction to the specific territorial context of Ranong. The province's socio-economic structure is deeply intertwined with its natural resource base, reflecting long-standing ecological dependencies and localized livelihood systems.

As of 2025, tourism and services constitute the most valuable production sector in Ranong, with strong prospects for continued expansion. This aligns with the 2023–2027 Provincial Development Plan, which positions Ranong as a high-quality tourism destination focused on health, nature, and local lifestyles. In contrast, commercial fisheries are in economic decline (Ranong

Provincial Office, 2023; NESDC, 2019). Small-scale fisheries, however, remain vital as a traditional livelihood for residents in coastal, island, canal-side, or river mouth communities.

The development orientation articulated in the provincial plan remains grounded in a vision of 'balancing resource utilization with sustainable development.' This stands in sharp contrast to the large-scale industrial and international logistics agenda embedded in the Landbridge project. Moreover, this top-down approach has marginalized the role of local stakeholders and grassroots participation in determining the province's development future.

Understanding the structural policy processes underpinning the Landbridge project alongside an analysis of Ranong Province's specific potential clearly reveals a disjunction between discourse and practice. Although the project is framed as part of Thailand's policy to decentralize development to the regions, and despite the country's formal endorsement of sustainable development principles since the 1990s, development trajectories continue to be shaped by a state-centric framework that centralizes power and prioritizes industrial expansion. Within this context, although the state's master plans employ language such as 'sustainable development of the Southern Economic Corridor' to align with the Sustainable Development Goals (SDGs),

Mega infrastructure projects like Landbridge would present both opportunities and challenges requiring substantial investment and systemic adaptation. These concerns resonate with the World Bank (2020), which highlighted the vulnerability of local entrepreneurs when confronted with large-scale capital, particularly due to their limitations in access to finance, technology, and competitive capacity—factors that often place them at a disadvantage compared to better-equipped external investors. This issue also reflects broader lessons from the development of special economic zones in various countries. In line with observations by UNCTAD (2019), efforts to attract foreign direct investment through large-scale infrastructure and state-backed incentives frequently result in an uneven playing field, wherein local businesses struggle to compete due to disparities in capital, technological capabilities, and market networks.

Power Dynamics, Symbolic Silence, and Localized Resistance in Ranong

The Landbridge project is a centrally pre-determined policy. The relocation of the project site to Ranong Province was not based on the area's actual potential or specific local context but rather reflects the state's attempt to circumvent resistance from other regions. As a result, the public hearing process and the preparation of the EHIA report have taken the form of ritualistic procedures, merely to demonstrate the state's compliance with legal requirements. A clear example is the determination of the environmental impact assessment area within only a 3–5 kilometer radius of the deep-sea port construction site, despite the fact that Phase 1 of the project will involve dredging and land reclamation of approximately 10,371.98 rai in the Ao Ang area (OTP, 2024a).

Local knowledge concerning the relationship between communities and the sea, as well as sacred spaces, has been significantly devalued when compared to technical knowledge produced by state-contracted consulting firms. For example, the mosque on Ko Son was referred to in the minutes of the first public hearing (Office of Transport and Traffic Policy and Planning [OTP], 2023b) as an "unnamed mosque," and there was no mention of the Moken as indigenous people who have lived in the coastal areas designated for the project. In the second EHIA public hearing, local residents attempted to present information about the value of Ao Ang in terms of natural resources, fisheries, livelihoods, and cultural heritage. However, such information was included only in the annex of the report under the category of 'concerns and recommendations.'

The Phase 2 EHIA report (OTP, 2024a) describes the marine richness of the Ao Ang area merely by noting the presence of 'benthic animals residing directly in the dredging area, mostly polychaetes such as Capitellidae, Nephtyidae, and Spionidae,' and refers to the impact in terms of the loss of benthic biomass that may affect the food chain of marine species that consume these organisms during the dredging period. This not only diminishes the ecological value specific to the area, but also reflects an impact assessment that lacks a holistic understanding of the community's way of life, which is deeply intertwined with the marine environment.

Although Ranong Province is structurally vulnerable to the Ao Ang–Laem Rio Landbridge project in all dimensions—economic, social, environmental, and cultural

—the policy process has proceeded with a significant disregard for public participation. Local knowledge has been devalued in comparison to technical expertise produced by state-contracted consulting firms. This is especially evident considering that the Landbridge project is part of the 20-Year National Strategy, which is constitutionally mandated under Article 65, requiring all state agencies to align their plans and budgets with the national strategy (NESDC, 2023). This further reflects the structural constraints that prevent Ranong from genuinely determining its own development trajectory in the long term.

Nevertheless, only a small number of people in Ranong Province have come forward to question or oppose the project—particularly among urban communities, civil servants, local politicians, and those with elevated social status. A superficial observation might easily lead to the conclusion that the majority of Ranong's residents support the project. However, a deeper analysis of the province's social and political structure reveals that the lack of public expression stems from hierarchical power relations and deeply rooted patron–client networks between national and local political groups. These relationships are not limited to the personal level but have expanded into political networks that permeate multiple domains, including resource management, policy communication, and the systematic control of the political space available to citizens.

"*Ban Yai*" [literally 'big house'] is the term used by local residents to refer to the leader of a national political party who has played a key role in promoting the Landbridge project from the beginning. Although this individual is not originally from Ranong, he is socially connected to the province—referred to by some as a "*Khuey Ranong*" [literally 'Ranong son-in-law']. In contrast, "*Ban Lek*" [literally 'small house'] refers to a local figure affiliated with the same political party who has been elected to hold a national political position.

For over a decade, Ban Yai and Ban Lek have extended their network of influence to the grassroots level through various mechanisms of local politics and administration. In this context, Ban Lek has played a pivotal role as an intermediary, channeling policies from Ban Yai to the political base in the local area. Within the context of the Landbridge project, Ban Lek has relied on his positive public image and the trust he has earned from the local community as a foundation for policy

communication. He frames his support by stating, 'if the project were not beneficial, there would be no reason for me to advocate for its implementation in my hometown.'

Within this context, the Landbridge project is not merely presented as a public policy but can also be seen as a 'political gift' intended to elevate Ranong—once perceived as a remote town—into a center of development. Consequently, expressions that do not align with those in power may result in restricted access to resources, lack of state support, or even being labeled as 'anti-development.' Questioning or opposing the project thus becomes a sensitive matter. Many people choose to remain silent or express themselves with caution—not because they agree with the project, but as a strategy for everyday survival.

As described above, those who disagree with the project but choose to remain silent often justify their stance by referring to the local social context—for example, "*Ranong is a small town; we have to manage relationships," Another stated, "This has always been the nature of Ranong people since our ancestors' time. The Chinese call it 'Seng Li'—we're business-minded, not confrontational. If problems arise, we'll help one another. If not, we just go on making a living.*" This sociopolitical dynamic in Ranong aligns with the concepts of institutional uncertainty (Walker, 2012) and everyday politics (Scott, 1985), which suggest that silence can be a form of resistance undetectable by the state but symbolically powerful. Such resistance can undermine the legitimacy of public policy and erode long-term trust in political representatives, as reflected in local rumors such as: 'Word has it that a politician bought up land in that area a long time ago.'

Moreover, amid this overarching silence, a small group of civic actors in Ranong emerged to take proactive roles in facilitating learning processes, creating spaces for dialogue, and linking local communities with external sources of information concerning the Landbridge project and community rights to participate in policymaking. These efforts led to critical questioning and a widespread exchange of information. Despite structural constraints, the first public protest in the history of the Ao Ang–Laem Rio Landbridge initiative was driven by residents of Ranong, who collaborated with external academics and lawyers to organize discussion forums with villagers across various communities. This culminated in the formation of an ad hoc group named the 'Network of People

Affected by the Chumphon–Ranong Landbridge,' which submitted a formal letter of opposition and displayed symbolic placards during the first EHIA public hearing for the Ao Ang deep-sea port project on 16 August 2023, in order to express their rejection of the policy process and to voice concerns about the project's impact on local ways of life.

Following the public demonstration, villagers from various areas gradually dispersed into several smaller groups. Nevertheless, this group of ordinary citizens in Ranong has continued to play an active role in sustaining knowledge spaces within the community. Simultaneously, they have worked to foster a social atmosphere in which no individual expressing critical views feels isolated. One simple yet meaningful approach involves group members publicly declaring, in public, that they are among those concerned about the direction of the policy. This gesture helps others who share similar concerns recognize that there are safe spaces for dialogue. Another strategy entails producing media that critically engages with the project and local ways of life through creative and non-confrontational language that avoids personal attacks or direct references to individuals. This enables broader public engagement—such as liking and sharing—to occur more easily. For instance, the Facebook page Loma Ao Ranong ["โลมาอ่าวระนอง" literally "Ranong Bay Dolphin") has played a key role in disseminating such content. These actions have significantly contributed to expanding alliances and increasing the number of people who feel empowered to speak out in various public arenas, including official hearings.

Conclusion: Rethinking Development Below through a Structural Political Economy and Everyday Politics Perspective

The conception of Thailand's Landbridge rests on the assumption that 'geography is capital', a notion operationalized through state-led infrastructure development. However, the Ao Ang–Laem Rio Landbridge clearly exemplifies a fundamental disjuncture between centralized planning and the situated potential of localities. Rather than adhering to the principles of place-based development—which prioritize local social capital, ecological integrity, and endogenous economic potential—the state has designated the area as a logistics and industrial hub, thereby privileging national economic connectivity over socio-ecological

appropriateness at the local level.

Over the past three decades, the Landbridge project has undergone several relocations, reflecting not only the failure of development planning that lacks comprehensive assessments in engineering, economic, social, and environmental dimensions, but also the persistence of a top-down, reactive approach to strategic infrastructure investment. The project exemplifies how centralized planning—driven by elite technocratic institutions and political–capital networks—continues to marginalize local voices, depoliticize participation, and entrench institutional dependencies. These dynamics are further codified in Thailand's 20-Year National Strategy, which constitutionalizes top-down development priorities and forestalls alternative, community-defined pathways.

From a structural political economy perspective, the Landbridge initiative illustrates deep-seated power asymmetries: centralized decision-making, technocratic dominance, and elite capture converge to define development trajectories. However, insights from everyday politics complicate the narrative of passive compliance. In Ranong, local actors have engaged in subtle, tactical forms of resistance— including strategic silence, indirect dissent, and selective participation—within constrained spaces of state–society interaction. These actions, though often invisible to formal political arenas, constitute meaningful expressions of dissent and pragmatic negotiation, rooted in local knowledge and lived experience. These dynamics complicate policy implementation, as deeply embedded resistance continues to challenge not only top-down agendas but also entrenched local alliances that sustain them.

Drawing from these insights, the recommendations below aim to guide the transition toward more equitable, participatory, and place-sensitive models of development and knowledge production.

At the National Policy level: territorial planning must be reframed through Strategic Environmental Assessment (SEA), enabling the appraisal of local potential and cumulative impacts at the level of policies, plans, and programs—prior to the formulation of specific projects. Crucially, SEA must go beyond technical exercises by institutionalizing meaningful and inclusive participation, wherein both expert and local knowledge are co-constituted to reflect the specificities of place.

At the Community Engagement level: Local people should play an active role in building a database of their own territorial assets through tools such as community resource maps and eco-cultural inventories. These tools can serve as a basis for negotiation with state and private actors over decisions related to resource use. This should go hand in hand with enhancing the capacity of community representatives and local organizations through training in development planning, impact assessment, and spatial rights. Additionally, efforts should be made to support the creation of collaborative networks among villages, across provinces, regional or national levels, and even international alliances, to strengthen and sustain the bargaining power of civil society.

Academic Implications: This study demonstrates the analytical value of integrating structural political economy with everyday politics and place-based development frameworks. It foregrounds the interplay between macro-structural forces and micro-level agency in shaping development outcomes. Methodologically, it highlights the importance of multi-sited, participatory, and qualitative approaches for capturing the layered, contested, and situated dynamics of infrastructure-led development processes.

Conceptually, the study contributes to reframing place-based development as more than a conceptual framework for academic study—it is a political too aimed at redistributing power, voice, and epistemic authority. The Ranong case demonstrates that local knowledge—though fragmented and often informal—possesses deep economic, ecological, and social relevance, and should not be treated as peripheral to policy but rather as central to envisioning sustainable alternatives.

Ultimately, the democratization of development requires a paradigmatic shift toward co-produced planning, where state actors, civil society, and communities engage as equal partners. This transformation is vital not only for ensuring equitable outcomes in Ranong and similar provinces, but also for reimagining Thailand's development model in ways that are just, inclusive, and responsive to the socio-ecological textures of place.

References

Asian Development Bank (ADB). (2008). **Technical assistance completion report: Planning for the sustainable development of Southern Thailand**. Manila, Philippines: Asian Development Bank.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. **Journal of the American Institute of Planners** 35(4), 216–224.

BangkokBizNews. (2020). **Energy Policy Reform and Consultations on Petrochemical Phase IV**. Retrieved August 14, 2025, from https://www.bangkokbiznews.com/business/896136

Barca, F. (2009). **An agenda for a reformed cohesion policy: A place-based ap proach to meeting European Union challenges and expectations. In dependent report prepared at the request of Danuta Hübner, Com missioner for Regional Policy**. Retrieved August 14, 2025.

_____. (2011). Alternative approaches to development policies: Intersections and divergence. In OECD (Ed.), **OECD regional outlook 2011** (pp. 215–226). Paris, France: OECD Publishing. Retrieved August 14, 2025, from OECD Regional Outlook 2011 (EN)

Barca, F., McCann, P., & Rodríguez-Pose, A. (2012). The Case For Regional Devel opment Intervention: Place-Based Versus Place-Neutral Approaches. **Journal of Regional Science** 52(1). Retrieved August 14, 2025, from THE CASE FOR REGIONAL DEVELOPMENT INTERVENTION: PLACE-BASED VERSUS PLACE-NEUTRAL APPROACHES* - Barca - 2012 - Journal of Re gional Science - Wiley Online Library

Bureekul, T. et al. (2009). **Petrochemical Industry Master Plan, Phase III (2004–2018). Bangkok, Thailand: Thailand Development Research Institute (TDRI)**. Retrieved August 14, 2025, from Microsoft Word - 00 ปกใน_150752.doc

Cornwall, A. (2008). Unpacking 'Participation': Models, meanings and practices. **Community Development Journal** 43(3), 269–283.

Department of Highways (DOH). (2021). **Summary of the First and Second Public Hearing with Local Communities and Relevant Agencies**. Bangkok, Thailand: Department of Highways.

Department of International Economic Affairs. (2023). **Strategic plan for international cooperation for Thailand's development (2023–2027)**. Bangkok, Thailand: Ministry of Foreign Affairs of Thailand.

Dubai World. (2009). **Thai land bridge project phase 1 – Proof of concept**. Dubai, UAE: Dubai World.

Escobar, A. (1995). **Encountering Development: The Making and Unmaking of the Third World. Princeton, NJ: Princeton University Press**. Retrieved August 14, 2025, from Encountering_Development-The-Making-and-the-Unmaking-of-the-Third-World-by-Arturo-Escobar.pdf

Fujita, M., & Thisse, J.-F. (2013). **Economics of agglomeration: Cities, industrial location, and globalization (2nd ed.)**. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Hao, N. (2025). Bypassing Malacca? China, India and the UAE vie for Thailand's land bridge. **ThinkChina**. Retrieved August 14, 2025, from Bypassing Malacca? China, India and the UAE vie for Thailand's land bridge

International Commission of Jurists. (2020, July). **Human rights concerns arising from Thailand's Special Economic Zones (SEZs) and Eastern Economic Corridor (EEC): A legal analysis under current Thai law**. Retrieved August 14, 2025, from https://www.icj.org/wp-content/uploads/2020/07/Thailand-SEZs-EEC-Publications-Reports-Thematic-reports-2020-ENG.pdf

International Institute for Trade and Development (ITD). (2022). E**nhancing the potential of the southern economic corridor to connect trade and investment with the western trade gateway**. Bangkok, Thailand: International Institute for Trade and Development.

Jessop, B. (1990). **State theory: Putting the capitalist state in its place**. Cambridge, UK: Polity Press.

_____. (2002). **The future of the capitalist state**. Cambridge, UK: Polity Press.

_____. (2002). T**he Political Economy of Scale and the Strategic-Relational Approach**. Environment and Planning A, 34(9), 1573–1594. Retrieved August 14, 2025, from https://doi.org/10.1068/a3437

Luengaramsri, P. (2021). **Post-economic zone**. Chiang Mai, Thailand: academic development fund, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University.

National Human Rights Commission of Thailand (NHRCT). (2012). **Community rights and the impact of southern development projects**. Bangkok, Thailand: National Human Rights Commission of Thailand.

National Statistical Office. (2023). Thailand special economic zones 2023. **Ministry of Digital Economy and Society**. Retrieved August 14, 2025, from https://www.nso.go.th/public/e-book/Indicators-Economic/Special_Economic_Zones_2023/34/

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). (2016). **A territorial approach to the sustainable development goals**. Retrieved August 14, 2025, from https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/02/a-territorial-approach-to-the-sustainable-development-goals_1109322e/e86fa715-en.pdf

Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC). (2019). **Reimagine Ranong**. Bangkok, Thailand: Office of the National Economic and Social Development Council.

Ministry of Energy. (2005). **Master Plan Study for the Development of Business, Related industries, Transport Networks and Future Urban Development in The Strategic Energy Landbridge Project Area**. Bangkok, Thailand: Ministry of Energy.

Ministry of Labour. (2024). **Executive Summary: Labour Situation in Ranong Province, Q1 2024**. Ranong, Thailand: Ranong Provincial Labour Office. Retrieved August 14, 2025, from บทสรุปผู้บริหารไตรมาส1-ปี-2567.pdf

Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism. (2018). Chapter 4 Promoting Regional Revitalization. In **WHITE PAPER ON LAND, INFRASTRUCTURE, TRANSPORT AND TOURISM IN JAPAN 2018**. Tokyo, Japan: Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism. Retrieved August 14, 2025, from 001269902.pdf

NESDC. (2023). **Master plan under the national strategy B.E. 2566–2580 (Revised edition)**. Bangkok, Thailand: NESDC.

Office of the Southern Seaboard Development Board (OSSB) & National Economic and Social Development Board (NESDB). (1990). **Southern Seaboard Development Programme: Thailand's New Strategy Thinking Forwards the Year 2000 and Beyond**. Bangkok, Thailand: Office of the Southern

Seaboard Development Board & National Economic and Social Development Board.

Office of the Southern Seaboard Development Board (OSSB) & National Economic and Social Development Board (NESDB). (1991). **Southern Seaboard Development Programme: Thailand's New Strategy Thinking Forwards the Year 2000 and Beyond**. Bangkok, Thailand: Office of the Southern Seaboard Development Board & National Economic and Social Development Board.

Office of Transport and Traffic Policy and Planning (OTP). (2016). T**he Study of Strategic Environmental Assessment for the Development of the Southern Coastal Areas**. Bangkok, Thailand: Office of Transport and Traffic Policy and Planning.

Office of Transport and Traffic Policy and Planning (OTP). (2018). **Results of the Implementation of Important Projects of the Ministry of Transport Under the Development Strategy of the 12th National Economic and Social Development Plan, Fiscal Year 2017**. Bangkok, Thailand: Office of Transport and Traffic Policy and Planning.

Office of Transport and Traffic Policy and Planning (OTP). (2020). **The Project on Developing a Logistics Master Plan to Enhance Transportation Efficiency for Connecting Production Bases in the Eastern Economic Corridor (EEC) with the Trade Gateway in the Southern Region, Ranong Province**. Bangkok, Thailand: Office of Transport and Traffic Policy and Planning.

Office of Transport and Traffic Policy and Planning (OTP). (2021). **Feasibility study, preliminary design, environmental impact assessment, and business model analysis for transport infrastructure development to support the Southern Economic Corridor, connecting transportation between the Gulf of Thailand and the Andaman Sea Project introduction seminar, December 2021**. Bangkok, Thailand: Office of Transport and Traffic Policy and Planning.

Office of Transport and Traffic Policy and Planning (OTP). (2023a). **Feasibility study, conceptual design, environmental impact assessment and business development model analysis for transport infrastructure develop**

ment under Southern Economic Corridor development for transport connectivity between the Gulf of Thailand and the Andaman Sea project (Progress Report 2). Bangkok, Thailand: Office of Transport and Traffic Policy and Planning.

Office of Transport and Traffic Policy and Planning (OTP). (2023b). **Feasibility study, conceptual design, environmental impact assessment and business development model analysis for Landbridge project (Progress Report 2)**. Bangkok, Thailand: Office of Transport and Traffic Policy and Planning.

Office of Transport and Traffic Policy and Planning. (2024a). **Feasibility study, con ceptual design, environmental impact assessment and business de velopment model analysis for transport infrastructure development under Southern Economic Corridor development for transport con nectivity between the Gulf of Thailand and the Andaman Sea project (Landbridge project)**. Bangkok, Thailand: Office of Transport and Traffic Policy and Planning.

Office of Transport and Traffic Policy and Planning (OTP). (2024b). T**he study on transport network development model in the central and southern provinces linking with the economic corridors under the Greater Me kong Subregion (GMS) framework to support economic and tourism development**. Bangkok, Thailand: Office of Transport and Traffic Policy and Planning.

Pike, A., Rodríguez-Pose, A., & Tomaney, J. (2017). **Local and regional develop ment (2nd ed.)**. Abingdon, UK: Routledge.

Plathong, S. (2022). **The Proposal to Nominate the Andaman Sea Conservation Area as a Natural World Heritage Site**. Bangkok, Thailand: Ministry of Natural Resources and Environment.

Ranong Provincial Office. (2018). **Ranong provincial development plan, 2018–2022 (Revised ed.)**. Ranong, Thailand: Ranong Provincial Office. Retrieved August 14, 2025, from https://ranongcities.com/2561/files/com_news_strategy/2021-04_9828d55e5823f3b.pdf

Rayong Province Office. (2019). **Rayong provincial information summary**. Rayong, Thailand: Rayong Province Office. Retrieved August 14, 2025,

from http://123.242.173.8/v2/images/rayongdata62.pdf

Ranong Provincial Office. (2023). **Ranong provincial development plan 2023–2027**. Ranong, Thailand: Ministry of Interior.

Ranong Provincial Statistical Office. (2023). **Provincial statistics report 2023: Ra nong Province. Ranong, Thailand: Ranong Provincial Statistical Office**. Retrieved August 14, 2025, from https://ranong.nso.go.th/ranong/reports-publications/provincial-statistics-report/%E0%B8%9B%E0%B8%B5-2566.html

Ranong Provincial Statistical Office. (2025). **The official population statistics from the Bureau of Registration Administration**. Ranong, Thailand: Ranong Provincial Statistical Office. Retrieved December 5, 2025, from สำนักงานสถิติจังหวัดระนอง - สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร์สำนักบริหารงานทะเบียนกรมการปกครอง

Rega, C., Bonifazi, A., & Gazzola, P. (2011). Strategic environmental assessment and the democratisation of spatial planning. J**ournal of Environmental As sessment Policy and Management** 13(1), 9–37. Retrieved August 14, 2025, from https://doi.org/10.1142/S1464333211003778

Richards, G. (2011). Creativity and tourism: The state of the art. **Annals of Tourism Research**, 38(4). (PDF) Creativity and Tourism: The State of the Art Rodríguez-Pose, A. (2013). Do institutions matter for regional development?. Regional Studies, 47(7), 1034–1047. Retrieved August 14, 2025, from https://doi.org/10.1080/00343404.2012.748978

Rose, G. (1997). Situating knowledges: Positionality, reflexivities and other tactics. **Progress in Human Geography** Volume 21, Issue 3. Retrieved August 14, 2025, from Situating knowledges: positionality, reflexivities and other tactics

Sanamchai, N. (2021). **The coup d'état and regression of local decentralization: A case study of Singburi Province after the 2014 coup d'état in Thai land (Master's independent study)**. Pathum Thani, Thailand: Thammasat University.

Scott, J. C. (1985). **Weapons of the weak: Everyday forms of peasant resistance**. New Haven, CT: Yale University Press.

_____. (1990). **Domination and the arts of resistance: Hidden transcripts**. New Haven, CT: Yale University Press.

Scottish Government. (2017). **Community Empowerment (Scotland) Act 2015: Summary. Edinburgh, UK: Scottish Government**. Retrieved August 14, 2025, from Community Empowerment (Scotland) Act: summary - gov.scot

Soja, E. W. (2010). **Seeking spatial justice**. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Schlosberg, D. (2007). **Defining environmental justice: Theories, movements, and nature**. Oxford, UK: Oxford University Press.

Smith, L. T. (2012). **Decolonizing methodologies: Research and indigenous peoples**. London, UK: Zed Books. Retrieved August 14, 2025, from https://nycstandswithstandingrock.wordpress.com/wpcontent/uploads/2016/10/linda-tuhiwai-smith-decolonizing-methodologies-research-and-indigenous-peoples.pdf

Supanya, D. (2024). Polluted water, toxic soil: Is the EEC project a nightmare for Eastern Thailand's people? **The101.world**. Retrieved August 14, 2025, from ในน้ำมีมลทิน ในดินมีสารพิษ: โครงการ EEC ฝันร้ายของคนภาคตะวันออก? - The 101 World Social Issues

Suvanamongkol, P. (2011). **Decentralization: Concepts and experiences from Asia**. Bangkok, Thailand: Chulalongkorn University Press.

Thailand Future Writing Network, & Southern People's Assembly. (2021). **The emergence of pollution cities in the South: Will the South become a food production city or a pollution base?** Songkhla, Thailand: Thailand Future Writing Network & Southern People's Assembly.

ThaiPublica. (2023). **"Cancer precursors rising": 13 years of the Map Ta Phut pollution control zone**. Retrieved August 14, 2025, from. "ค่าสารก่อมะเร็งพุ่ง" 13 ปีเขตควบคุมมลพิษนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด - ThaiPublica

Thanapornpan, R. (2002). **The economics of constitution: An analysis of the 1997 Constitution of the Kingdom of Thailand**. Bangkok, Thailand: Thailand Research Fund.

UNESCAP. (2017). **Enhancing regional economic cooperation and integration in Asia and the Pacific**. Retrieved August 14, 2025, from https://www.unescap.org/sites/default/files/Asia-Pacific%20RECI%20Report.pdf

Varela Vázquez, P., & de Francisco, C. (2024). Regional economic development in the lens of the dilemma between growth poles approach and the

balanced growth theory during the Francoist regime. I**berian Journal of the History of Economic Thought** 11(1), 31–41. Retrieved August 14, 2025, from (PDF) Regional economic development in the lens of the dilemma between growth poles approach and the balanced growth theory during the Francoist regime

Walker, G. (2012). **Environmental justice: Concepts, evidence and politics.** Abing don, UK: Routledge.

World Bank. (1993). **The East Asian Miracle: Economic Growth and Public Policy.** Washington, D.C.: World Bank.

World Bank. (2009). **World Development Report 2009: Reshaping Economic Geography**. Retrieved August 14, 2025, from https://documents1.worldbank.org/curated/en/730971468139804495/pdf/437380REVISED01BLIC1097808213760720.pdf

ได้รับบทความ 24 กรกฎาคม 2568 ; แก้ไขปรับปรุง 26 ธันวาคม 2568 ; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 29 ธันวาคม 2568

การศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์ด้านมนุษยธรรมของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน

ผกาวดี สุพรรณจิตวนา*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบปัญหาด้านมนุษยธรรมที่เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยและผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน (2) ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมและบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย การดำเนินการตามกรอบความร่วมมือในองค์การระดับภูมิภาค และเจตจำนงที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน และ (3) วิเคราะห์และให้ข้อสังเกตถึงความย้อนแย้งของหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติ และข้อเสนอที่เกี่ยวข้องการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเชิงเอกสารจากแหล่งข้อมูลระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ และใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า (1) ประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียนเป็นเป้าหมายปลายทางของผู้ลี้ภัยในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม วิกฤตผู้ลี้ภัยของประเทศในสหภาพยุโรปมีสาเหตุหลักมาจากการอพยพเข้ามาของผู้ลี้ภัยจากภายนอกภูมิภาค ซึ่งต่างกับประเทศในอาเซียนที่เผชิญปัญหาหลักจากผู้ลี้ภัยภายในภูมิภาคมากกว่าผู้ลี้ภัยจากภายนอก (2) ถึงแม้ประเทศในสหภาพยุโรปจะมีบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยและความร่วมมือในองค์การระดับภูมิภาคที่เข้มแข็งกว่าประเทศในอาเซียน แต่ประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียนยังให้ความสำคัญกับการยึดถือความมั่นคงแห่งชาติเหนือกว่าหลักการด้านมนุษยธรรม และ (3) ความย้อนแย้งระหว่างหลักการมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน เป็นผลจากรัฐที่เน้นความมั่นคงแห่งชาติเป็นผู้ตัดสินใจหลักในนโยบายเกี่ยวการจัดการผู้ลี้ภัย การวิจัยมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายให้ประเทศในอาเซียนศึกษาบทเรียนจากประเทศในสหภาพยุโรป เพื่อปรับใช้ในการจัดการวิกฤตผู้ลี้ภัยในภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: อาเซียน, สหภาพยุโรป, ผู้ลี้ภัย, มนุษยธรรม, ความมั่นคงแห่งชาติ

*คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา
ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 (2025) กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

Received July 24 , 2025; Revised December 26, 2025 ; Accepted December 29, 2025

A Comparative study of Humanitarian Emergency in EU and ASEAN Countries

Pakawadee Suphunchitwana*

Abstract

This study provides a comparative analysis of humanitarian issues concerning refugees and their impacts on state security in the European Union and ASEAN countries. The research objectives are: (1) to examine the humanitarian problems related to refugees in the European Union and ASEAN countries; (2) to comparatively study the humanitarian values and norms concerning refugees, the implementation of regional organizational cooperation frameworks, and state security intentions of countries in the European Union and ASEAN; and (3) to analyze and observe the contradictions between humanitarian principles and practices with state security and related matters. This qualitative research employs documentary research from primary and secondary sources and descriptive analysis methods.

The findings reveal that: (1) Both the European Union and ASEAN countries currently serve as the targeted destinations for most of the refugees. However, the refugee crisis in European Union countries primarily stems from the influx of refugees from outside the region, which differs from ASEAN countries that face problems mainly from intra-regional refugees rather than those from outside the region. (2) Although European Union countries possess stronger humanitarian norms regarding refugees and regional organizational cooperation compared to ASEAN countries, both European Union and ASEAN countries still prioritize state security over humanitarian principles. (3) The contradiction between humanitarian principles and national security in European Union and ASEAN countries results from states that prioritize its own security as the primary decision-makers in refugee management policies. The research provides some policy recommendations for ASEAN countries to study the lessons learnt from European Union countries in order to improve the effectiveness of regional refugee crisis management.

Keywords: ASEAN, European Union, Refugee, Humanitarian, State Security

*Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.

บทนำ

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์ด้านมนุษยธรรมของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน” เป็นการเปรียบเทียบสภาพปัญหาด้านมนุษยธรรมที่เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยและผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทด้านมนุษยธรรมต่อวิกฤติผู้ลี้ภัยของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน จะช่วยให้คำตอบที่ลึกซึ้งในการทำความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ค่านิยมและบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย ตลอดจนปัญหาในการดำเนินการตามกรอบความร่วมมือในองค์การระดับภูมิภาค และเจตจำนงที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน ซึ่งจะนำไปสู่การให้ข้อสังเกตถึงความย้อนแย้งของหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติ และพัฒนาข้อเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การศึกษาครั้งนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในของเหตุการณ์ในช่วงปี 2558-2566 มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมและบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย การดำเนินการตามกรอบความร่วมมือในองค์การระดับภูมิภาค และเจตจำนงที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน และ (3) เพื่อวิเคราะห์และให้ข้อสังเกตถึงความย้อนแย้งของหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติ และข้อเสนอที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งได้เป็นการเปรียบเทียบสภาพปัญหาด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน การเปรียบเทียบค่านิยมและบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย การดำเนินการตามกรอบความร่วมมือในองค์การระดับภูมิภาค และเจตจำนงที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน และความย้อนแย้งของหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สภาพปัญหาด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน พบว่าประเทศในภูมิภาคทั้งสองเป็นแหล่งรองรับการอพยพของผู้ลี้ภัยทั้งจากภายในและภายนอกภูมิภาค อย่างไรก็ตาม วิกฤตผู้ลี้ภัยของประเทศในสหภาพยุโรปมีสาเหตุหลักมาจากการอพยพเข้ามาของผู้ลี้ภัยจากนอกภูมิภาคที่ต้องการเดินทางเข้าประเทศในสหภาพยุโรป ซึ่งแตกต่างกับประเทศในอาเซียนที่เผชิญปัญหาหลักจากการอพยพเข้ามาของผู้ลี้ภัยภายในภูมิภาคมากกว่าผู้ลี้ภัยจากภายนอก

ประเทศในสหภาพยุโรปต้องรับมือกับคลื่นการอพยพของผู้ลี้ภัยชาวซีเรียและประเทศ

อื่น ๆ ในตะวันออกกลางและบางส่วนของทวีปแอฟริกาที่ต้องการหลบหนีภัยสงครามและความรุนแรงที่เกิดขึ้น ในประเทศต้นทาง ส่วนผู้ลี้ภัยอีกกลุ่มเป็นผู้ที่ต้องการหลบหนีภัยสงครามจากประเทศนอกสหภาพยุโรปแต่ยังมาจากในยุโรป โดยเฉพาะผู้ที่หลบหนีภัยสงครามระหว่างยูเครนและรัสเซียในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 แม้ว่าผู้ลี้ภัยกลุ่มนี้มีจำนวนมากกว่าสองล้านคนพำนักอยู่ในเยอรมนีและโปแลนด์ รวมทั้งในประเทศอื่น ๆ รวมกันอีกหลายล้านคน (Ukraine: Over 6 Million Refugees Spread Across Europe, 2024) แต่ผู้ลี้ภัยในกลุ่มแรกที่ถือเป็นสาเหตุหลักของวิกฤตผู้ลี้ภัยของประเทศในสหภาพยุโรปนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ที่มีผู้อพยพชาวซีเรียใช้เส้นทางทางทะเลมายังยุโรปถึง 1 ล้านคน โดยมีเหตุผลจากการแสวงหาโอกาสจากการทำงานในสหภาพยุโรป โดยเฉพาะเยอรมนีที่ประกาศรับผู้อพยพจำนวนมากในระยะนั้น (วรรณภา ลีระศิริ, 2560, หน้า 54)

แม้ว่าในปีดังกล่าวมีผู้อพยพประมาณ 75 ล้านคนอาศัยอยู่ในยุโรป และในปี พ.ศ. 2563 มีผู้อพยพอยู่ในยุโรปเกือบ 87 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นเกือบร้อยละ 16 ในจำนวนนี้มีผู้ลี้ภัยและผู้อพยพที่ไม่ใช่ชาวยุโรปมากกว่า 40 ล้านคน โดยส่วนหนึ่งของผู้อพยพและผู้ลี้ภัยที่เป็นชาวยุโรปทวีจำนวนขึ้นหลังจากรัสเซียเข้ารุกรานยูเครน จนส่งผลให้เกิดการพลัดถิ่นครั้งใหญ่ที่สุดในยุโรปนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง (Migration and Migrants: Regional Dimensions and Developments, n.d.)

แม้ว่าผู้ลี้ภัยมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเช่นเดียวกับผู้อพยพหรือผู้ย้ายถิ่น (migrant) แต่ความหมายของผู้ลี้ภัยในปัจจุบันย่อมมีพื้นฐานมาจากกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญสองฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย (Convention Relating to the Status of Refugee) พ.ศ. 2494 (ค.ศ. 1951) และพิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย (Optional Protocol Relating to the Status of Refugee) พ.ศ. 2510 (ค.ศ. 1967) ได้ให้ความหมายของ “ผู้ลี้ภัย” ว่าหมายถึง “บุคคลที่อยู่นอกอาณาเขตประเทศแห่งสัญชาติของตน ซึ่งมีความหวาดกลัวอันมีมูลว่าจะต้องถูกประหัตประหารด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มทางสังคม หรือความคิดเห็นทางการเมือง และไม่สามารถหรือไม่ยินยอมจะรับการคุ้มครองจากประเทศแห่งสัญชาติของตนด้วยเหตุแห่งความหวาดกลัวนั้น” หรือนอกจากนี้ยังหมายถึง “บุคคลไร้สัญชาติซึ่งอยู่นอกอาณาเขตประเทศแห่งถิ่นที่อยู่ประจำเดิมของตน และไม่สามารถหรือไม่ยินยอมจะรับการคุ้มครองจากประเทศดังกล่าวด้วยเหตุแห่งความหวาดกลัวในลักษณะเดียวกัน” (ภควัต เหมรัชตานันต์, 2559, หน้า 21)

ด้วยเหตุนี้ ผู้ลี้ภัยจึงเป็นบุคคลที่โยกย้ายถิ่นฐานออกจากประเทศต้นกำเนิดของตนเองด้วยเหตุผลจากความกลัวว่าภัยที่เกิดขึ้นนั้นอาจทำให้เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นการประหัตประหารในประการต่าง ๆ เช่น การคุกคามชีวิตและเสรีภาพ ด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ ความคิดทางการเมือง หรือการเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคม การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงอื่น ๆ รวมถึงการเลือกปฏิบัติ และการลงโทษที่เข้าข่ายการประหัตประหาร

ตามคำนิยามของผู้ลี้ภัย

ปัญหาด้านมนุษยธรรมจากการที่ประเทศในสหภาพยุโรปต้องรับมือกับคลื่นผู้ลี้ภัยชาวซีเรียในระยะดังกล่าว ทำให้เกิดกรอบแนวคิดหลักของสังคมยุโรปว่าด้วย “วิกฤตผู้ลี้ภัย” และรวมถึงแนวคิด “วิกฤตผู้อพยพ” ควบคู่กันไปด้วย เพื่อที่จะให้การอธิบายถึงภาวะ “วิกฤต” ให้ขยายความได้กว้างขวางกว่าการจัดการกับสถานการณ์ผู้ลี้ภัย แต่ให้รวมถึงการรับมือกับปัญหาการย้ายถิ่นเข้าสู่ยุโรปโดยทั่วไปด้วย นอกจากนั้น ได้มีการใช้แนวคิดว่าด้วย “วิกฤตด้านมนุษยธรรม” (humanitarian crisis) ซึ่งมีมิติที่มุ่งเน้นไปที่การตกเป็นเหยื่อและเพื่อสร้างความแตกต่างระหว่างผู้อพยพที่เป็นที่ต้องการและผู้ที่อยู่ในฐานะไม่พึงประสงค์ แนวคิด “วิกฤตผู้ลี้ภัย” ยังถูกเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดอื่น ๆ โดยเฉพาะวิกฤตของระบบการลี้ภัย (asylum system) และ/หรือวิกฤตของชายแดนยุโรป และการควบคุมชายแดน (border control) ที่เป็นข้อท้าทายต่อข้อตกลงเชงเกน ซึ่งเป็นข้อตกลงว่าด้วยชายแดนร่วมของประเทศสมาชิกและความเป็นเอกภาพ (solidarity) ของสหภาพยุโรป

ในอีกด้านหนึ่ง วิกฤตผู้ลี้ภัยก็ถูกเชื่อมโยงเข้ากับภาวะวิกฤตด้านอื่น ๆ อาทิ วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตทางการเงิน วิกฤตหนี้สิน วิกฤติการธนาคาร วิกฤตที่อยู่อาศัย และวิกฤตทางศีลธรรม ที่เป็นเรื่องของความแตกต่างระหว่างผู้ลี้ภัยจากภายนอกและความเป็นยุโรป ซึ่งถูกมองอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้นหลังเหตุการณ์ในเมืองโคโลญจน์ เมื่อกลุ่มผู้อพยพชาวแอฟริกาเหนือจากโมร็อกโกและตูนิเซีย ถูกกล่าวหาว่าร่วมกันล่วงละเมิดทางเพศในที่สาธารณะในช่วงคืนวันเฉลิมฉลองปีใหม่ พ.ศ. 2559 ตลอดจนพัฒนาการเป็นวิกฤตด้านความมั่นคงแห่งชาติ โดยเฉพาะหลังจากเกิดเหตุโจมตีผู้คนในกรุงปารีส เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 และกรุงบรัสเซลส์ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งทำให้เกิดทัศนคติว่าผู้ลี้ภัยคือผู้ก่อการร้าย แม้ว่าผู้ก่อเหตุโจมตีและผู้มีส่วนร่วมเหล่านี้ทุกคนจะเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในยุโรปมานานหลายปี การเปลี่ยนแปลงการรับรู้เกี่ยวกับวิกฤตผู้ลี้ภัยทำให้เกิดความหวาดกลัวต่อลัทธิหัวรุนแรงของชาวมุสลิม (Muslim extremism) และความคิดที่ว่าผู้ก่อการร้ายแฝงตัวอยู่ในหมู่ผู้ลี้ภัยที่เดินทางเข้าสู่ยุโรป (Agustín & Jørgensen, 2019, pp. 3-4)

สภาพปัญหาในระยะแรก ๆ หรือในปี พ.ศ. 2558 ที่มีโศกนาฏกรรมเกิดขึ้นหลายต่อหลายครั้งจากเหตุเรือขนส่งผู้ลี้ภัยอับปางระหว่างการเดินทางข้ามทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ปัญหาการรับมือของประเทศหน้าด่านคือกรีซและอิตาลี ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการหลั่งไหลเข้ายุโรปของผู้ลี้ภัย โดยเฉพาะกรีซเป็นประเทศที่ต้องเผชิญกับวิกฤตด้านมนุษยธรรมในช่วงเวลาที่ประเทศกำลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตผู้ลี้ภัย รวมถึงการสกัดกั้นผู้อพยพของเยอรมนีจากพรมแดนด้านที่ติดต่อกับฮังการี ได้ทำให้สหภาพยุโรปตื่นตัวกับปัญหาผู้ลี้ภัย ส่วนหนึ่งคือการกำหนดแผนเฉพาะกิจเพื่อป้องกันภัยพิบัติร้ายแรงในทะเล การเผชิญหน้ากับกลุ่มค้ามนุษย์ การจัดการย้ายที่อยู่ฉุกเฉินระหว่างประเทศสมาชิก (emergency relocation between Member States: MSs) ตามความสมัครใจ และการแก้ปัญหาเชิงนโยบายที่จะแบ่งเบาภาระส่วนหนึ่ง

ของผู้ลี้ภัยในรัฐหน้าด่าน

ด้วยเหตุที่วิกฤตผู้ลี้ภัยก่อผลกระทบแก่ประเทศต่าง ๆ ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในประเทศปลายทาง ประเทศในสหภาพยุโรปจึงมีนโยบายและดำเนินการโดยคำนึงถึงความมั่นคงแห่งชาติเหนือกว่าเหตุผลด้านมนุษยธรรม อย่างไรก็ตาม ประเทศในสหภาพยุโรปยังมีปัญหาจากการดำเนินงานที่ไม่สามารถจัดสรรภาระความรับผิดชอบของประเทศสมาชิกให้เกิดความเท่าเทียมกันได้ ทำให้ผลกระทบจากวิกฤตผู้ลี้ภัยเกิดขึ้นกับบางประเทศมากกว่าประเทศอื่น ๆ เนื่องจากเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับสถานะของประเทศในภาวะวิกฤตผู้ลี้ภัย ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นประเทศปลายทางที่มีเพียงไม่กี่ประเทศ เช่น เยอรมนี สวีเดน นอร์เวย์ และเดนมาร์ก ประเทศทางผ่านบนเส้นทางการย้ายถิ่น เช่น กรีซ อิตาลี ฮังการี บัลแกเรีย โครเอเชีย และสโลวีเนีย ประเทศได้รับผลกระทบน้อย เช่น โปแลนด์ ไอร์แลนด์ สเปน และประเทศที่ไม่ได้รับผลกระทบเลย เช่น โปรตุเกส เอสโตเนีย โรมาเนีย เนื่องจากเป็นประเทศที่อยู่นอกเส้นทางหลักของผู้อพยพ (Karolewski & Benedikter, 2018, p. 108)

สำหรับวิกฤตผู้ลี้ภัยของประเทศในอาเซียน เป็นปัญหาที่เกิดจากผู้ลี้ภัยจากภายในและจากภายนอกภูมิภาคเช่นเดียวกัน แต่มีวิกฤตหลักด้านผู้ลี้ภัยที่เป็นชนกลุ่มน้อยจากเมียนมา โดยเฉพาะชาวโรฮิงญาจากรัฐยะไข่ของเมียนมา ซึ่งเป็นชาวมุสลิมที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งด้านศาสนา สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เนื่องจากรัฐบาลไม่ยอมรับชนชาวโรฮิงญาเป็นประชากรเมียนมา จึงทำให้ชาวโรฮิงญากลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ ไร้สิทธิเสรีภาพและถูกจำกัดสิทธิต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ การเดินทางและการเข้ารับราชการ การเผชิญหน้ากับการเลือกปฏิบัติอย่างเป็นระบบและภัยจากความเสี่ยงที่จะถูกประหัตประหาร โดยเฉพาะในระหว่างปฏิบัติการทางทหารของกองทัพเมียนมาเพื่อปราบปรามกองกำลังติดอาวุธชาวโรฮิงญา ผนวกกับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเลือกปฏิบัติหลังจากเกิดภัยพิบัติของพายุไซโคลนนาร์กิสเมื่อปี พ.ศ. 2551 ล้วนเป็นเหตุผลที่ผลักดันให้ชาวโรฮิงญานับล้านคนต้องลี้ภัยไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่คือประเทศบังคลาเทศ ชาวโรฮิงญาอีกจำนวนมากยังพยายามหนีภัยเข้าสู่ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งการอพยพทางบกและทางเรือ ทำให้เกิดเหตุการณ์ความสูญต่อเสียชีวิตของชาวโรฮิงญาในทะเลอันดามันและในป่ารอยต่อระหว่างประเทศหลายต่อหลายครั้ง เนื่องจากการลักลอบเข้าเมืองของชาวโรฮิงญามักเกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติและขบวนการการค้ามนุษย์ (เจษฎา มีบุญลือ และปิยะนุช ปี่บัว, ม.ป.ป.; Moretti, 2023)

การศึกษาพบว่าประเทศในอาเซียนโดยเฉพาะไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียมีนโยบายด้านผู้ลี้ภัยที่ต่างกันและรับภาระในด้านนี้ต่างกัน มาเลเซียเป็นประเทศที่เปิดรับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยจากทั่วโลกมาเป็นเวลานาน ในปัจจุบันยังเป็นประเทศปลายทางของชาวโรฮิงญาที่ต้องการโอกาสทางวัฒนธรรม (ศาสนา) และเศรษฐกิจ เนื่องจากรัฐบาลมาเลเซียมีนโยบายให้ผู้ลี้ภัยอาศัยอยู่ในมาเลเซียเป็นการชั่วคราวและได้รับการจ้างงานในภาคการเกษตร ก่อสร้าง ขนส่งสินค้า และการทำความสะอาดสาธารณสถาน เป็นต้น การดำเนินงานด้านผู้ลี้ภัย

ของมาเลเซียได้รับความช่วยเหลือจาก UNHCR ที่ให้ความดูแลและออกเอกสารรับรองสำหรับผู้ลี้ภัยที่ขอผ่อนผันให้อยู่ในมาเลเซียโดยไม่ต้องถูกจับกุมหรือส่งกลับประเทศต้นทางหรือจนกว่าจะเดินทางไปประเทศที่สาม ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 มีผู้ลงทะเบียนกับ UNHCR ประมาณ 181,000 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นชาวโรฮิงญา 103,000 คน (Moretti, 2023) สำหรับอินโดนีเซียไม่ใช่ประเทศปลายทางของผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญา แต่ก็ประสบปัญหาการอพยพเข้ามาของผู้ลี้ภัยที่ต้องการเดินทางผ่านไปยังประเทศปลายทางอื่น ๆ รวมถึงมีรายงานการผลักดันเรือขนส่งชาวโรฮิงญาให้พ้นไปจากเขตรับผิดชอบของอินโดนีเซียอย่างต่อเนื่อง

ประเทศไทยยังเป็นแหล่งรองรับผู้ลี้ภัยจากภายในและภายนอกภูมิภาค การสำรวจจำนวนผู้ลี้ภัยในปี พ.ศ. 2558 พบว่าจำนวนผู้ลี้ภัยจากเมียนมาพำนักอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยจำนวน 9 แห่ง ใน 4 จังหวัดชายแดนไทย-เมียนมา ได้แก่ กาญจนบุรี ตาก แม่ฮ่องสอน และราชบุรี และผู้ลี้ภัยในเขตเมืองรวมจำนวนหลายหมื่นถึงหนึ่งแสนคน ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 เป็นผู้ลี้ภัยที่มาจากเมียนมา ใน พ.ศ. 2564 มีรายงานของ UNHCR ระบุว่าประเทศไทยยังคงเป็นที่รองรับของผู้ลี้ภัยประมาณ 50,000 คน ในจำนวนนี้ 47,504 คน มีสถานภาพเป็นผู้ลี้ภัย และอีก 847 คน เป็นผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ยังมีผู้ลี้ภัยกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ถูกนับรวมไว้รวมถึงผู้ลี้ภัยที่พยายามขออุทธรณ์คำสั่งการกำหนด สถานะ และกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้าสู่กระบวนการกำหนดสถานะโดยเฉพาะชาวโรฮิงญาที่ไม่ได้เข้าสู่กระบวนการ (ภานุภัทร จิตเที่ยง, 2564, หน้า 2)

ค่านิยมและบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย การดำเนินการตามกรอบความร่วมมือในองค์การระดับภูมิภาค และเจตจำนงที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน

การศึกษาพบว่าประเทศในสหภาพยุโรปและประเทศในอาเซียน มีค่านิยมและบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย ความร่วมมือในองค์การระดับภูมิภาค และเจตจำนงที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศต่าง ๆ ซึ่งสามารถอภิปรายและเปรียบเทียบได้ดังนี้

1) ค่านิยมและบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย

ค่านิยมและบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยเป็นสิ่งกำหนดภาระความรับผิดชอบของประเทศต่าง ๆ ที่มีต่อพันธกรณีที่มีต่อกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย ซึ่งประเทศในสหภาพยุโรปได้ชื่อว่ายึดถือในหลักการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพ ความเป็นประชาธิปไตย ความเท่าเทียมกัน กฎหมายและสิทธิมนุษยชน สหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกยังสมัครใจในการปกป้องและคุ้มครองผู้ลี้ภัยตามอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 และพิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2510 ที่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศในการจัดการปัญหาผู้ลี้ภัย ด้วยการกำหนดให้รัฐภาคีภายใต้อนุสัญญามีหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา หรือประเทศที่อยู่เดิม

รัฐภาคียังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติเยี่ยงคนชาติต่อผู้ลี้ภัย ในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน

และการประกันสังคม ความช่วยเหลือจากด้านบริหาร และให้เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายภายในประเทศ อีกทั้งรัฐภาคีจะต้องไม่ลงโทษทางอาญาต่อผู้ลี้ภัยซึ่งได้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ไม่ขับไล่ผู้ลี้ภัยซึ่งชอบด้วยกฎหมายจากดินแดนของตน เว้นแต่เป็นการกระทำตามคำตัดสินซึ่งได้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมหรือเป็นไปตามเหตุผลเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ เป็นต้น

วิกฤตผู้ลี้ภัยของประเทศในสหภาพยุโรปทำให้ประเทศหน้าด่าน (frontline states) ของสหภาพยุโรป โดยเฉพาะอิตาลีและกรีซต้องแบกรับภาระหนักในการดูแลผู้ลี้ภัยที่เข้าสู่พรมแดนของสหภาพยุโรปทางฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน โดยคณะกรรมาธิการสหภาพยุโรปมีนโยบายให้รัฐบาลประเทศหน้าด่านสร้างศูนย์รับผู้ลี้ภัย โดยสหภาพยุโรปได้ให้ทุนสนับสนุน UNHCR ในการเข้ามารับผิดชอบการดูแลค่ายพักพิง รวมทั้งจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของสหภาพยุโรป เช่น สำนักงานชายแดนยุโรป และสำนักงานสนับสนุนการลี้ภัยแห่งสหภาพยุโรป ตามระเบียบการดับลินนั้นถือว่าประเทศหน้าด่านมีสถานะเป็นประเทศแรกรับที่มีภาระความรับผิดชอบในการจัดการผู้ลี้ภัยตามระบบการจัดการผู้ลี้ภัยร่วมกัน (CEAS) ของสหภาพยุโรป แต่ในทางปฏิบัติเป็นการยากที่ประเทศแรกรับจะดำเนินการตามบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยได้

ในกรณีของกรีซที่มีภาวะเศรษฐกิจเปราะบางจากวิกฤตหนี้สาธารณะและเผชิญกับอัตราการว่างงานที่สูงต้องแบกรับการเข้ามาของผู้อพยพจำนวนมาก ในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2559 ยังต้องรับภาระดูแลผู้ลี้ภัยที่ส่วนใหญ่เป็นผู้หนีภัยสงครามจากซีเรียและตะวันออกกลาง ซึ่งยังติดค้างอยู่จำนวน 60,000 คน ในขณะที่อิตาลี มีผู้อพยพระลอกใหม่ 121,000 คน ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งมากกว่าช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2558 ถึง 5,000 คน แม้ว่าในเดือนกันยายน พ.ศ. 2558 สหภาพยุโรปตกลงที่จะจัดสรรผู้ลี้ภัยจำนวน 120,000 รายจากกรีซและอิตาลีภายในปี พ.ศ. 2560 แต่จนถึงปลายเดือนกันยายนของปีดังกล่าว สามารถจัดสรรผู้ลี้ภัยออกไปได้เพียง 29.401 รายเท่านั้น ด้วยอุปสรรคทางเทคนิคบางประการ เช่น องค์ประกอบของการระบุตัวตน การลงทะเบียน การพิมพ์ลายนิ้วมือ และขั้นตอนการคัดเลือกในอิตาลีและกรีซ ส่วนในประเทศผู้รับมีอุปสรรคทางเทคนิคเกี่ยวข้องกับการรองรับ ที่พัก และอุปสรรคในขั้นตอนการบูรณาการเพื่อโยกย้ายผู้ลี้ภัย (Šabić, 2017, ระพีพัฒน์ สุขนาน, 2562, หน้า 91)

ประเทศในอาเซียนโดยส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับรองอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ ดังกล่าว และไม่มีกฎหมายระดับชาติเกี่ยวกับสถานะผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม ประเทศในอาเซียน อาทิ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียได้ยอมรับและสนับสนุนบทบาทของ UNHCR ในกระบวนการรับรองสถานภาพผู้ลี้ภัย และมีนโยบายหรือร่วมมือกับ UNHCR เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยจำนวนมากที่เดินทางจากประเทศต้นทางในภูมิภาคหรือจากภายนอกภูมิภาค ด้วยการให้ที่พักพิง หรืออาจรวมถึงอนุญาตให้ทำงานและให้สิทธิด้านอื่น ๆ ในกรณีของมาเลเซีย

สำหรับไทยเป็นตัวอย่างของประเทศที่พยายามปรับปรุงกฎหมายภายในและเข้าร่วม

ในความตกลงระหว่างประเทศ ดังที่ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 ประเทศไทยได้ลงนามในข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐานที่ปลอดภัย (Global Compact on Migration - GCM) และข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยผู้ลี้ภัย (Global Compact on Refugees - GCR) และการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ. 2562 (ระเบียบกลไกคัดกรองฯ) เพื่อให้สถานะ “ผู้ได้รับการคุ้มครอง” กับพลเมืองต่างชาติในประเทศไทย ซึ่งไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะเดินทางกลับประเทศ “เนื่องจากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะได้รับอันตรายจากการถูกประหัตประหารฯ” ทำให้ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทยสามารถเข้าถึงสิทธิในด้านต่าง ๆ อาทิ ได้รับสิทธิด้านสุขภาพ ได้รับอนุญาตให้พำนักอาศัยเป็นการชั่วคราวในประเทศไทย และเด็กที่มีสถานะเป็นผู้ได้รับการคุ้มครองมีสิทธิได้รับการศึกษา (ภานุภัทร จิตเที่ยง, 2564, หน้า 4)

อย่างไรก็ตาม ประเทศในสหภาพยุโรปยังมีอำนาจที่จะสร้างบรรทัดฐาน (Normative Power) ในด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยที่มีอิทธิพลในประชาคมโลก สหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกมีภาพลักษณ์ที่ดีในฐานะผู้บริจาคด้านมนุษยธรรมรายสำคัญ และยึดถือมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่เกี่ยวกับมนุษยธรรม รวมทั้งเจตนารมณ์ในสนธิสัญญาลิสบอนและฉันทามติว่าด้วยความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (ชนกนันท์ บริพนธ์, 2564) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสหภาพยุโรปได้รับการยอมรับในการให้คำมั่นสัญญาต่อหลักการด้านมนุษยธรรมจากประชาคมโลกมากกว่า

ในขณะที่ประเทศในอาเซียนมักถูกวิจารณ์อย่างเสียหายว่าขาดความรับผิดชอบในการคุ้มครองผู้ลี้ภัยตามมาตรฐานสากล อาทิ รายงานการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่ 2 (2nd Cycle Universal Periodic Review - UPR) กรณีประเทศไทย พ.ศ. 2559 ได้ระบุว่าไทยยังคงมีปัญหาส่งกลับผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและผู้ลี้ภัย โดยปราศจากการตรวจสอบของศาลหรือการประเมินความต้องการด้านการคุ้มครองอย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นการละเมิดหลักการห้ามผลักดันกลับ (Non-refoulement) ที่เป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่นานาชาติต้องปฏิบัติตาม ไม่ว่าประเทศนั้นจะได้รับรองอนุสัญญาฯ หรือไม่ก็ตาม

2) ความร่วมมือในองค์การระดับภูมิภาค

ความร่วมมือที่เกิดขึ้นในองค์การระดับภูมิภาคของประเทศในภูมิภาคทั้งสองแห่ง คือ สภาพยุโรปและอาเซียน แสดงให้เห็นประจักษ์ชัดว่าองค์การระดับภูมิภาคทั้งสองแห่งมีการตอบสนองต่อผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศต่างกัน สำหรับตัวองค์กรของสหภาพยุโรปมีบทบาทด้านมนุษยธรรมที่เด่นชัดกว่าในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และการผลักดันให้เกิดการคุ้มครองผู้ลี้ภัยในพื้นที่สงครามหรือความขัดแย้งภายนอกภูมิภาค แต่ประสบความล้มเหลวในการคุ้มครองผู้ลี้ภัยภายในภูมิภาค อันเนื่องมาจากไม่สามารถผลักดันให้ประเทศสมาชิกรับผิดชอบผู้ลี้ภัยตามกลไกร่วมในระบบที่กำหนดไว้ได้ แม้ว่าประเทศในสหภาพยุโรปมีความร่วมมืออย่างแนบแน่น

ในกิจการในด้านการต่างประเทศและความมั่นคง การรักษาสันติภาพ ตลอดจนความร่วมมือระหว่างประเทศบนพื้นฐานประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน นโยบายยุติธรรม มหาดไทย อาชญากรรมข้ามชาติ ประเทศในสหภาพยุโรปยังใช้รูปแบบการตัดสินแบบความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ซึ่งมีกลไกในการดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ (วราภรณ์ จุลปานนท์, 2563, หน้า 24)

สหภาพยุโรปมีกลไกร่วมในระดับของสหภาพยุโรปหลายด้านที่กำหนดความรับผิดชอบ ให้แก่ประเทศต่าง ๆ ตามกระบวนการตอบสนองด้านการลี้ภัยของสหภาพยุโรป ประกอบด้วย ระบบการลี้ภัยร่วมกัน (CEAS) ที่สอดคล้องกับสาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย อันเป็นระบบที่ประกอบด้วยกลไกทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการขอลี้ภัย รวมถึงกฎหมายหลักของการกำหนดนโยบายด้านการอพยพและการลี้ภัยของสหภาพยุโรป คือ ระเบียบการดับลิน (Dublin Regulation) ที่กำหนดความรับผิดชอบของประเทศในสหภาพยุโรปในการดำเนินการคำร้องขอลี้ภัย โดยให้ประเทศเดียวเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาคำร้อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อน ซึ่งโดยปกติจะเป็นรัฐที่ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยเดินทางเข้ามายังสหภาพยุโรป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศที่เป็นหน้าด่านของสหภาพยุโรปที่ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยเดินทางเข้ามา มักไม่สามารถให้ความสนับสนุนหรือคุ้มครองผู้ลี้ภัยได้ตามเป้าหมายการดำเนินงานของระบบผู้ลี้ภัยร่วม และระเบียบดับลินที่ต้องการลดความซ้ำซ้อนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพิจารณาคำร้องขอลี้ภัย (ระพีพัฒน์ สุขนาน, 2562, หน้า 75)

ความล้มเหลวในการจัดการผู้ลี้ภัย ทำให้คณะกรรมาธิการยุโรปจำเป็นต้องทบทวนกฎหมายเกี่ยวกับระบบการจัดการผู้ลี้ภัยร่วมกัน (CEAS) ใน พ.ศ. 2559 อันมีเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่นโยบายการลี้ภัยที่มีประสิทธิภาพ ยุติธรรม และเป็นไปตามหลักมนุษยธรรมมากขึ้น รวมถึงการแก้ปัญหาของระเบียบการดับลินฉบับปัจจุบัน คือ ระเบียบการดับลิน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2556) ที่ปรับปรุงมาจากระเบียบการดับลิน ฉบับที่ 2 และอนุสัญญาดับลินปี พ.ศ. 2533 ซึ่งนำไปสู่ปัญหาว่าระเบียบการดับลินไม่ได้ระบุขอบเขตความรับผิดชอบของแต่ละประเทศไว้อย่างชัดเจนในการรับมือกับผู้ลี้ภัยจำนวนมาก โดยมีข้อเสนอให้แก้ไขกลไกในการลี้ภัยด้วยการจัดทำระเบียบการดับลินที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้ลี้ภัยและสอดคล้องกับระเบียบวาระการโยกย้ายถิ่นฐานของยุโรป (ระพีพัฒน์ สุขนาน, 2562, หน้า 77)

ในปัจจุบันสภายุโรปได้รับรองระเบียบการจัดการการลี้ภัยและการย้ายถิ่นฐาน (Asylum and Migration Management Regulation หรือ AMMR) ซึ่งยังไม่มีผลใช้บังคับในระยะนี้ แต่ถูกคาดหวังว่าจะมีประสิทธิภาพในการควบคุมภาระความรับผิดชอบที่เข้มงวดยิ่งขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับระเบียบการดับลิน ฉบับที่ 3 โดยมีหลักการสำคัญคือการจัดตั้งกลไกความร่วมมือใหม่ระหว่างประเทศสมาชิกให้เป็นเอกภาพ ทั้งในรูปแบบของการย้ายที่อยู่ใหม่ (relocation) ของผู้อพยพ การบริจาคทางการเงิน การจัดสรรบุคลากร หรือมาตรการที่เน้นสร้างขีดความสามารถในการจัดการการลี้ภัยและการย้ายถิ่น แต่แม้ว่าจะมีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกทั้งมวลที่รับรองระเบียบนี้ แต่ก็จะยังให้ความสำคัญกับดุลยพินิจของรัฐสมาชิก รวมทั้งการให้

ประเทศสมาชิกสามารถบริจาคเงินเพื่อทดแทนภาระรับผิดชอบได้ ระเบียบที่จะบังคับใช้แทนระเบียบการดับลินนี้ส่งเสริมความร่วมมือที่เป็นเอกภาพภาคบังคับในการช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการรับมือกับผู้อพยพจำนวนมาก และมีทางเลือกในการบริจาคเงินแทนการรับผู้อพยพ

สหภาพยุโรปยังเป็นกลไกในการแสวงหาความร่วมมือกับประเทศนอกภูมิภาค ในช่วงที่ผ่านมาสหภาพยุโรปได้จัดทำข้อตกลงกับตุรกีและตูนีเซีย เพื่อทำให้ประเทศดังกล่าวเป็น “ประเทศที่สามที่ปลอดภัย” สำหรับผู้อพยพหรือผู้ลี้ภัยจากประเทศต้นทางที่จะใช้เป็นทางผ่านเข้าสู่สหภาพยุโรป ความตกลงกับตุรกีเริ่มมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ในฐานะส่วนหนึ่งของการดำเนินแผนปฏิบัติการเพื่อเพิ่มความร่วมมือและประสานงานในการจัดการปัญหาด้านผู้ลี้ภัยในสหภาพยุโรป ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสนับสนุนการจัดการด้านผู้ลี้ภัยในตุรกี และเพื่อการลดจำนวนผู้อพยพที่ย้ายถิ่นฐานจากตุรกีเข้าสู่สหภาพยุโรป สหภาพยุโรปและตุรกีได้ร่วมกันแถลงกรอบการทำงานสำหรับข้อตกลงเมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2559 ส่วนหนึ่งคือการส่งกลับผู้อพยพจากหมู่เกาะกรีกกลับไปยังตุรกี แต่ชาวซีเรียที่ถูกส่งกลับจะได้รับอนุญาตให้เข้าไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในสหภาพยุโรปได้ โดยสหภาพยุโรปได้ให้ความช่วยเหลือแก่ตุรกีจำนวน 3 พันล้านยูโร เพื่อสนับสนุนการจัดการด้านผู้ลี้ภัยและจัดตั้งศูนย์รับผู้ลี้ภัยในตุรกี และอีก 365 ล้านยูโร เพื่อสนับสนุนการจัดการด้านผู้ลี้ภัยผู้ลี้ภัยชาวซีเรีย (ระพีพัฒน์ สุขนาน, 2562, หน้า 86-87; Agustín & Jørgensen, 2019, pp. 55-56)

สำหรับการลงนามข้อตกลงกับตูนิเซีย มีขึ้นเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสกัดกั้นการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมายที่เดินทางผ่านตูนีเซีย ซึ่งในปี พ.ศ. 2566 มีผู้อพยพทางเรือขึ้นฝั่งที่อิตาลีราว 75,065 คน เกินกว่าครึ่งของจำนวนนี้เป็นผู้เดินทางมาจากตูนิเซีย ภายใต้ความร่วมมือนี้สหภาพยุโรปได้ตกลงให้การช่วยเหลือแก่ตูนีเซีย เพื่อจัดการผู้อพยพในดินแดนของตนเป็นมูลค่ากว่า 1 พันล้านยูโร (อียู-ตูนิเซีย ทำข้อตกลงแก้ปัญหาอพยพ, 2566)

ในขณะที่ประเทศในยุโรปมีความร่วมมือในองค์การระดับภูมิภาคที่ชัดเจน กลับพบว่าอาเซียนยังไม่มีบทบาทในการแก้ไขวิกฤตผู้ลี้ภัยมากเท่าที่ควร เนื่องจากอาเซียนไม่มีกรอบการทำงานระดับภูมิภาคในการคุ้มครองผู้ลี้ภัยและการแบ่งปันภาระความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ เนื่องจากกรอบการทำงานระดับภูมิภาคที่มีอยู่ก็มุ่งประเด็นการค้ามนุษย์เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (ASEAN Convention Against Trafficking in Persons, Especially Women and Children : ACTIP) พ.ศ. 2558 เพื่อดำเนินการแก้ไขและต่อสู้กับอาชญากรรม และกรอบความร่วมมือในกระบวนการบาหลีว่าด้วยการลักลอบขนย้ายคน การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้อง (Bali Process on People Smuggling, Trafficking in Persons and Related Transnational Crime) หรือ “กระบวนการบาหลี” (Bali Process) ซึ่งสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศเป็นสมาชิก ยังเป็นกลไกสำหรับการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติทางทะเลเป็นหลัก อีกทั้งกระบวนการบาหลีมักถูกใช้เป็นเวทีปรึกษาหารือแทนที่จะเป็นการตัดสินใจแก้ปัญหา แม้ต่อมาได้มีการจัดตั้งศูนย์ประสาน

งานอาเซียนเพื่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Coordinating Centre for Humanitarian Assistance on Disaster Management: AHA Centre) หรือ “AHA Centre” ก็ยังเป็นกลไกความร่วมมือภายในกรอบการจัดการภัยพิบัติเท่านั้น (กิตติ ประเสริฐสุข, อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช และจินตวัฒน์ ศิริรัตน์, 2562, หน้า 109)

อีกทั้งมีการประชุมพหุภาคีในระดับภูมิภาคของอาเซียนเพื่อรับมือกับวิกฤตผู้ลี้ภัย โดยเฉพาะรัฐบาลไทยมีบทบาทสำคัญในการผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศผ่านการประชุมพหุภาคีในระดับภูมิภาค คือ การประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยการเคลื่อนย้ายแบบไม่ปกติของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Ministerial Meeting on Irregular Movement of People in Southeast Asia) ณ เมืองปูตราจายา ประเทศมาเลเซีย (พ.ศ. 2558) การประชุมวาระพิเศษว่าด้วยการย้ายถิ่นแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย (Special Meeting on Irregular Migration in the Indian Ocean) ครั้งที่ 1 ณ กรุงเทพฯ (พ.ศ. 2558) การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติวาระเร่งด่วน (Emergency ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime: EAMMTC) ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย (พ.ศ. 2558) และการประชุมวาระพิเศษว่าด้วยการย้ายถิ่นแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย ครั้งที่ 2 ณ กรุงเทพฯ (พ.ศ. 2558) แต่ความพยายามเหล่านี้ยังไม่สามารถสร้างความร่วมมือในอาเซียนที่เป็นระบบ ซึ่งจะช่วยกำหนดภาระความรับผิดชอบด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยในภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นไปกว่าการปล่อยให้ประเทศรับภาระในการจัดการปัญหาผู้ลี้ภัยตามกำลัง

ปัญหาความร่วมมือในอาจเกิดจากอาเซียนนั้นมีลักษณะเด่นของการเป็นประชาคมที่เน้นความมั่นคงแห่งชาติและความมั่นคงระดับภูมิภาค ตามหลักการแห่งสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia) หรือ TAC ปี พ.ศ. 2519 ที่มีส่วนกำหนดบรรทัดฐาน “วิถีอาเซียน” (ASEAN Way) ซึ่งส่งเสริมให้ประเทศในอาเซียนให้ความสำคัญกับอธิปไตยของรัฐและการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน สหภาพยุโรปและอาเซียนจึงมีลักษณะแตกต่างกันในทางบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรม เนื่องจากสหภาพยุโรปเป็นองค์กรเหนือรัฐที่มีบทบาทผลักดันค่านิยมและบรรทัดฐานให้รัฐสมาชิกยอมรับได้มากกว่า ส่วนประเทศในอาเซียนยังมีการรวมตัวเป็นภูมิภาคนิยมที่หลวม ๆ ของประเทศที่ยึดมั่นในค่านิยมส่วนรวมของสังคมและมักยอมรับค่านิยมสากลของโลกตะวันตกอย่างจำกัด (รุ่งทิพย์ จันทร์ธนะกุล, 2566, หน้า 31)

เนื่องจากประเทศในอาเซียนไม่มีระบอบผู้ลี้ภัยร่วมกันภาระความรับผิดชอบด้านมนุษยธรรมต่อผู้ลี้ภัยจึงตกเป็นหน้าที่ของประเทศต่าง ๆ แต่ละประเทศมักแสวงหาความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศโดยเฉพาะ UNHCR เป็นหน่วยงานหลักที่เข้ามาแบ่งเบาภาระของประเทศต่าง ๆ ในการจัดการกับผู้ลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัย และบุคคลไร้สัญชาติในภูมิภาคนี้ โดยหน่วยงานระดับชาติมีบทบาทในการจัดเตรียมหรืออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการ

ขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ลี้ภัย (Kneebone, 2016) หน่วยงานระดับชาติในมาเลเซีย ไทย และอินโดนีเซีย มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยที่แตกต่างจากผู้อพยพย้ายถิ่นผิดปกติอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น กฎหมายภายในประเทศอินโดนีเซียและไทยกำหนดสิทธิในการศึกษาสำหรับทุกคนในดินแดนของตน รวมถึงผู้ลี้ภัยด้วย ในมาเลเซีย ผู้ที่ลงทะเบียนเป็นผู้ลี้ภัยกับ UNHCR จะได้รับสิทธิพิเศษบางประการในแง่ของการเข้าถึงการรักษาพยาบาล รวมถึงส่วนลดสำหรับผู้ลี้ภัย แม้ว่าผู้ลี้ภัยที่ได้รับการรับรองสถานะอย่างเป็นทางการ จะไม่ได้รับสิทธิในทำงานในประเทศที่ไม่เป็นภาคีของอนุสัญญาผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม องค์กรระหว่างประเทศและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐในท้องถิ่นมักเป็นผู้แบกรับค่าใช้จ่ายด้านบริการพื้นฐานสำหรับผู้ลี้ภัย “เนื่องจากประเทศในอาเซียนถือว่าค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัยในดินแดนของตนควรตกเป็นภาระของประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งอาจทำให้ผู้มีบทบาทด้านมนุษยธรรมจะต้องดำเนินงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน และระดับการคุ้มครองผู้ลี้ภัยในภูมิภาคขึ้นอยู่กับเงินทุนจากผู้บริจาคเป็นหลัก” (เปรมใจ วังศิริไพศาล, 2561, หน้า 32)

3) ความมั่นคงแห่งชาติของประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน

เจตจำนงที่สะท้อนอยู่ในนโยบายด้านความมั่นคงแห่งชาติทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติของประเทศสมาชิก ประเทศในภูมิภาคทั้งสองยังให้ความสำคัญกับความมั่นคงแห่งชาติเหนือความรับผิดชอบด้านมนุษยธรรม โดยพื้นฐานนั้นประเทศต่าง ๆ ย่อมยึดถือความมั่นคงแห่งชาติในมิติความมั่นคงภายใน (Internal security) ซึ่งวิกฤติผู้ลี้ภัยได้สร้างความกังวลด้านความมั่นคงให้แก่ประเทศในสหภาพยุโรป จากความเชื่อว่าผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่ที่เป็นชาวซีเรียและชาวมุสลิมจากตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติ

ผู้ลี้ภัยที่มีจำนวนมากได้สร้างภาระอันใหญ่หลวงให้แก่ความมั่นคงและระบบสวัสดิการสังคมของหลายประเทศ จากปัญหาความสับสนของกฎระเบียบเกี่ยวกับขั้นตอนการลี้ภัยของสหภาพยุโรป เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการลงทะเบียนที่ซับซ้อนของสหภาพยุโรปไม่สามารถบังคับให้เกิดแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกันในทุกประเทศ สำหรับบางประเทศ ได้แก่ สวีเดน เนเธอร์แลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ ไอร์แลนด์ โปรตุเกส มอลตา โปแลนด์ โรมาเนีย และฮังการี ถือว่าการยื่นคำร้องขอลี้ภัยอย่างเป็นทางการเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลนั้นได้แสดงความจำนงที่จะขอความคุ้มครองระหว่างประเทศแล้ว หรือเมื่อได้มีการยื่นคำร้องที่เป็นทางการแล้วจึงสามารถเริ่มต้นกระบวนการตรวจสอบโดยหน่วยงานผู้ลี้ภัยได้ ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ ได้แก่ เยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี กรีซ สเปน เบลเยียม บัลแกเรีย สโลวีเนีย โครเอเชีย และเซอร์เบีย (รวมถึงประเทศอื่นอย่างตุรกี) มีการตีความว่า “การลงทะเบียน” (registration) และ “ที่พัก” (lodging) เป็นขั้นตอนที่แยกจากกันโดยมีผลทางกฎหมายที่แตกต่างกัน (Access to protection in Europe: The registration of asylum applications, n.d.)

รวมถึงความพยายามที่จะลดภาระความรับผิดชอบของประเทศหน้าด่านและควบคุมไม่ให้ผู้อพยพกระจายไปในประเทศอื่น ๆ อย่างไร้ทิศทางหรือปราศจากการควบคุม การทำให้ระบบ

การลี้ภัยร่วมของสหภาพยุโรปอ่อนแอลง ไม่สามารถตอบสนองต่อวิกฤตผู้ลี้ภัยที่มีการหลั่งไหลเข้ามาของผู้ลี้ภัยจำนวนมากในขณะนั้น ยังเห็นถึงความไม่เป็นธรรมของระเบียบการดับลินในการจัดสรรความรับผิดชอบแก่เหล่าประเทศสมาชิก โดยเฉพาะการรับผู้ลี้ภัยและการลงทะเบียนผู้ลี้ภัย ถึงแม้ว่าทางคณะกรรมาธิการยุโรปมีความพยายามในการดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขข้อกำหนดภายในระเบียบ การเพื่อความเป็นธรรมและครอบคลุมการดำเนินงานด้านการลี้ภัยอย่างชัดเจน แต่ก็ไม่สามารถที่จะสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติงานของเหล่าประเทศสมาชิกได้ (วรรณภา ลีระศิริ, 2560, หน้า 68; ระพีพัฒน์ สุขนาน, 2562, หน้า 90)

ปัญหาการยึดถือความมั่นคงแห่งชาติเหนือความรับผิดชอบด้านมนุษยธรรม เกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงแรก ๆ ของวิกฤตผู้ลี้ภัย คือ ในช่วงปี พ.ศ. 2559 สหภาพยุโรปได้นำเสนอแผนปฏิบัติการในการโยกย้ายถิ่นฐานของผู้ลี้ภัยจากประเทศหน้าด่าน โดยเฉพาะกรีซและอิตาลีไปสู่ประเทศสมาชิกอื่นในสหภาพยุโรป แต่แผนปฏิบัติการนี้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างสมบูรณ์เนื่องจากยังคงมีประเทศอื่นปฏิเสธที่จะแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของประเทศหน้าด่านโดยไม่ยอมที่จะดำเนินการตามแผนปฏิบัติการดังกล่าว โดยเฉพาะประเทศฮังการี โปแลนด์ และเช็ก มีจุดยืนที่จะไม่รับผู้ลี้ภัย เนื่องจากเห็นว่าผู้ลี้ภัยจะนำมาซึ่งปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ และกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตของประชาชน ซึ่งยิ่งซ้ำเติมปัญหาการตกค้างของผู้อพยพจำนวนมากในค่ายพักพิงที่ขาดแคลนของประเทศหน้าด่าน ทำให้ผู้อพยพบางส่วนเลือกที่จะลักลอบเข้าไปยังประเทศอื่นในสหภาพยุโรปโดยไม่มีเอกสารและกลายเป็นผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย (ระพีพัฒน์ สุขนาน, 2562, หน้า 89; วรรณภา ลีระศิริ, 2560, หน้า 58)

นโยบายกีดกันผู้ลี้ภัยไม่ให้เดินทางเข้าประเทศในยุโรปมักถูกกำหนดขึ้นด้วยเหตุผลด้านความมั่นคงแห่งชาติ นำมาซึ่งการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ที่สำคัญที่สุดคือการควบคุมชายแดน (Border controls) และมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ การใช้ระบบวีซ่า การลงโทษสายการบิน การส่งกลับและการจัดการปัญหาผู้ลี้ภัยในภูมิภาคต้นทาง สำหรับมาตรการการควบคุมชายแดนเป็นไปตามข้อตกลงเชงเก้น (Schengen Agreement) ที่ก่อตั้งชายแดนร่วมกันในกลุ่มประเทศสมาชิก เพื่อให้บุคคลที่เป็นพลเมืองและไม่ใช่พลเมืองทุกคน มีสิทธิที่จะเดินทางได้อย่างเสรีภายในบริเวณเชงเก้น โดยมีสาระสำคัญครอบคลุมไปถึงการมีนโยบายด้านผู้ลี้ภัยร่วมกัน ตามมาตรา 80 แห่งสนธิสัญญาลิสบอน ที่ให้มีการบริหารจัดการร่วมกันในเรื่องนโยบายการตรวจตราชายแดน การขอลี้ภัย และการเข้าเมืองบนหลักการของความเป็นเอกภาพและการแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกัน (Burden-sharing) (วรรณภา ลีระศิริ, 2560, หน้า 61)

ในวิกฤตผู้ลี้ภัยทำให้รัฐสมาชิกหลายประเทศเริ่มใช้มาตรการควบคุมชายแดนชั่วคราวตามเงื่อนไขที่จะกระทำได้เมื่อมีกรณีที่เกิดภัยคุกคามร้ายแรงต่อนโยบายสาธารณะหรือความมั่นคงภายใน เนื่องจากข้อตกลงเชงเก้นยังคงยึดหลักการว่าความมั่นคงของชาติเป็นแก่นแท้ของอธิปไตยของชาติ (Gülzau, 2023, p. 787) ตัวอย่างเช่น ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2558 เยอรมนีใช้มาตรการควบคุมชายแดนบริเวณที่ติดกับออสเตรีย เนื่องจากมีผู้อพยพจากฮังการีเดินทางไปยังเยอรมนี

ตอนใต้ผ่านทางออสเตรียสูงเป็นประวัติการณ์ ต่อมาเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2559 เดนมาร์กได้เริ่มมาตรการควบคุมชายแดนที่ติดกับเยอรมนี ในปีเดียวกันพบว่ามีการควบคุมชายแดนของออสเตรีย เดนมาร์ก ฝรั่งเศส เยอรมนี นอร์เวย์ และสวีเดน ด้วยเหตุผลเรื่องภัยคุกคามร้ายแรงต่อนโยบายสาธารณะหรือความมั่นคงภายในจากผู้อพยพเป็นหลัก (Ranaldi, 2016, p. 130)

สำหรับมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น ได้แก่ การใช้ระบบวีซ่า การลงโทษสายการบิน การส่งกลับและการจัดการปัญหาผู้ลี้ภัยในภูมิภาคต้นทาง ล้วนแต่เป็นมาตรการเพื่อกีดกันผู้อพยพและผู้ลี้ภัยที่ถูกทำให้กลายเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติ อาทิ การออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับระบบวีซ่าในแนวทางการกงสุลร่วมของสหภาพยุโรป (CCI) ที่ทำให้การขอวีซ่าเป็นเรื่องยากสำหรับผู้ลี้ภัยยิ่งขึ้น รวมถึงมาตรการลงโทษสายการบินที่พาคนไม่มีเอกสารเดินทางเข้าสหภาพยุโรป ที่เป็นอุปสรรคต้องผู้ที่ต้องการลี้ภัย และการส่งกลับ (repatriation) และการจัดการปัญหาผู้ลี้ภัยในภูมิภาคต้นทางที่ทำให้เกิดการส่งกลับผู้แสวงหาที่ลี้ภัยจำนวนมาก

ประเทศในอาเซียนยึดถือหลักการด้านความมั่นคงแห่งชาติว่ามีความสำคัญเหนือกว่าหลักการด้านมนุษยธรรมอย่างชัดเจน ประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียน (ยกเว้นกัมพูชาและฟิลิปปินส์) ไม่ได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 และพิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2510 และไม่มีกฎหมายระดับชาติเกี่ยวกับสถานะผู้ลี้ภัย การจัดการผู้ลี้ภัยของประเทศในอาเซียน เช่น ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยไทยได้ใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ซึ่งไม่กำหนดสถานภาพด้านกฎหมายให้กับผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและผู้ลี้ภัย

การที่ประเทศเหล่านี้ปฏิบัติกับผู้ที่ต้องการลี้ภัยในฐานะเป็นคนต่างด้าวผิดกฎหมายหรือเป็นผู้ทำผิดกฎหมายในฐานะผู้หลบหนีเข้าเมือง ซึ่งเป็นการใช้กรอบแนวคิดแบบควบคุมการเข้าเมืองของคนต่างด้าว (migration - control oriented approach) โดยถือว่าผู้ลี้ภัยมีสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวและผู้หลบหนีเข้าเมือง ไม่มีกระบวนการที่ชัดเจนในการจำแนกผู้อพยพ/ผู้ย้ายถิ่นออกจากผู้ลี้ภัย ประเทศในอาเซียนมักถือว่าผู้ลี้ภัยและผู้อพยพหรือผู้ย้ายถิ่น (migrants) ที่เดินทางเข้าประเทศเป็น “ผู้ย้ายถิ่นที่ผิดกฎหมาย” หรือเป็น “การย้ายถิ่นที่ไม่ปกติ” (irregular migration) นำไปสู่การจับกุมผู้ลี้ภัยและผลักดันคนเหล่านี้ออกนอกประเทศในฐานะแรงงานผิดกฎหมาย มากกว่าการปกป้องคุ้มครองสิทธิผู้ลี้ภัย (rights - based framework of protection) (เปรมใจ วังศิริไพศาล, 2561, หน้า 33; Davies, 2008, pp. 7-8)

ประเทศในอาเซียนมีนโยบายกีดกันผู้ลี้ภัยเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ แต่จุดยืนดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้ภัยคุกคามจากวิกฤตผู้ลี้ภัยในระยะปัจจุบันนี้ระงับไปได้ ดังเช่นที่ไทยเน้นยุทธศาสตร์ในการรับมือผู้ลี้ภัยตามระบอบการป้องกัน (prevention regime) เพื่อการปราบปรามผู้ลี้ภัยด้วยการจับกุมดำเนินคดีตามกฎหมายและผลักดันออกนอกประเทศแทนที่จะใช้ระบอบการคุ้มครอง (protection regime) ตามหลักการด้านมนุษยธรรม โดยมีการใช้หน่วยงานด้านความมั่นคงเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการผู้ลี้ภัย ได้แก่ กองทัพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทหาร หน่วยงานด้านข่าวกรอง หน่วยงานตำรวจ หน่วยงานด้านศุลกากร

และหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลรักษาความปลอดภัยในบริเวณชายแดน เช่น ตำรวจตระเวนชายแดน เป็นต้น (กิตติ ประเสริฐสุข, อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช และจินตวัฒน์ ศิริรัตน์, 2562, หน้า 108)

แม้จะอธิบายได้ว่าไทยเป็นประเทศที่มีเหตุผลในการป้องกันการหลั่งไหลเข้ามาของผู้ลี้ภัย โดยเฉพาะผู้ลี้ภัยจากเมียนมาที่เป็นประเทศต้นทางของผู้ลี้ภัยในอาเซียน โดยเฉพาะไทยเป็นระลอกในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา เนื่องจากประเทศไทยมีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศเมียนมา ฝั่งของรัฐชนกลุ่มน้อยที่มีการต่อสู้กับรัฐบาลเมียนมามาเป็นเวลานาน ด้วยเหตุผลในการปกป้องประโยชน์และการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ ประเทศไทยจึงหลีกเลี่ยงการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ เนื่องจาก “ที่ตั้งด้านภูมิศาสตร์ของประเทศไทย มีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศที่ ยังมีการพัฒนาที่ต่ำกว่าประเทศไทยจึงทำให้มีประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก โดยการอ้างสาเหตุต่าง ๆ ดังนั้น ถ้าประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยของสหประชาชาติ ค.ศ. 1951 นั้น อาจทำให้ประเทศไทยต้องรับภาระหนักขึ้นได้” (วรเชษฐ์ รัตนพันธ์, 2565, หน้า 60)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเปรียบเทียบวิกฤตผู้ลี้ภัยของประเทศในอาเซียนและประเทศในสหภาพยุโรปในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่ากลไกการปราบปรามไม่ได้ช่วยให้แก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืนหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอเมื่อเผชิญกับภาวะวิกฤตผู้ลี้ภัยที่มีจำนวนมาก การกีดกันผู้ลี้ภัยไม่ให้เข้ามาในประเทศด้วยมาตรการต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการที่เกิดประโยชน์เฉพาะหน้าหรือได้ผลในระยะหนึ่ง แต่ไม่ได้ทำให้ผลกระทบจากวิกฤตผู้ลี้ภัยบรรเทาเบาบางไปได้ในที่สุด การลดจำนวนผู้ลี้ภัยที่เป็นทางการในประเทศอาจเป็นการบีบบังคับให้ผู้ลี้ภัยเลือกที่จะหลบหนีเข้าเมืองแบบผิดกฎหมายในประเทศนั้นหรือประเทศอื่นในภูมิภาค ซึ่งอาจจะสร้างความยุ่งยากในการควบคุมดูแลยิ่งขึ้นไปอีก การปฏิเสธเรือผู้อพยพออกจากชายฝั่งของบางประเทศอาจเป็นแค่การส่งต่อผู้ลี้ภัยไปยังประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค หรือผลักดันผู้ลี้ภัยเหล่านั้นไปสู่ความตาย ผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติที่น่ากังวลมากที่สุดของการกีดกันผู้ลี้ภัยในประเทศต่าง ๆ คือ การแพร่หลายของการโยกย้ายถิ่นฐานอย่างผิดกฎหมาย ทำให้เกิดการขยายตัวของขบวนการค้ามนุษย์ที่ได้รับผลประโยชน์มหาศาลจากการลำเลียงผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทบความมั่นคงแห่งชาติของประเทศในภูมิภาคทั้งสองแห่ง ทั้งประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การพิจารณาสถานการณ์ของผู้ลี้ภัยเมื่อพิจารณาจากนิยามของ“ผู้ลี้ภัย” ที่หมายถึง “บุคคลที่อยู่นอกอาณาเขตประเทศแห่งสัญชาติของตน ซึ่งมีความหวาดกลัวอันมีมูลว่าจะต้องถูกประหัตประหารด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มทางสังคม หรือความคิดเห็นทางการเมือง และไม่สามารถหรือไม่ยินยอมจะรับการคุ้มครองจากประเทศ

แห่งสัญชาติของตนด้วยเหตุแห่งความหวาดกลัวนั้น” หรือนอกจากนี้ยังหมายถึง “บุคคลไร้สัญชาติซึ่งอยู่นอกอาณาเขตประเทศแห่งถิ่นที่อยู่ประจำเดิมของตน และไม่สามารถหรือไม่ยินยอมจะรับการคุ้มครองจากประเทศดังกล่าวด้วยเหตุแห่งความหวาดกลัวในลักษณะเดียวกัน” ซึ่งทำให้ผู้ลี้ภัยของภูมิภาคยุโรปและภูมิภาคอาเซียนมีคุณลักษณะเดียวกันในความหมายข้างต้นแม้ว่าจะมีรากฐานประเทศต้นกำเนิดของการลี้ภัยต่างกัน คือ ผู้ลี้ภัยของภูมิภาคยุโรปจะมาจากนอกภูมิภาคและมีการอพยพย้ายถิ่นเป็นระลอกตามความรุนแรงและอันตรายจากการต่อสู้ด้วยอาวุธที่เกิดขึ้นของประเทศถิ่นกำเนิดของตนเองแล้วอพยพเพื่อแสวงหาพื้นที่ปลอดภัยกว่าในช่วงเวลาของการต่อสู้นั้น ขณะที่ผู้ลี้ภัยของภูมิภาคอาเซียนเป็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นประเทศภายในภูมิภาคและการอพยพมีลักษณะของการแสวงหาพื้นที่ที่สามารถใช้ชีวิตที่ดีและปลอดภัยกว่าพื้นที่ที่เป็นถิ่นกำเนิดเนื่องจากถิ่นที่อยู่ไม่มีสถานะพลเมืองทำให้ปราศจากความคุ้มครองในทุกด้านจากรัฐส่งผลให้ไม่สามารถมีชีวิตและใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัยได้ สถานการณ์ในการเข้าไปใช้ชีวิตในประเทศปลายทางหรือประเทศที่ต้องการตั้งถิ่นฐานของผู้อพยพทั้งสองภูมิภาคมีความแตกต่างกันอย่างมากเพราะภูมิภาคยุโรปได้แสดงนโยบายที่ชัดเจนว่าเปิดรับผู้ลี้ภัยตามหลักมนุษยธรรมทำให้ผู้ลี้ภัยที่สามารถเข้าไปในประเทศปลายทางสำเร็จได้รับการดูแลในด้านที่อยู่การจ้างงานและอื่น ๆ แต่ปริมาณผู้ลี้ภัยที่เข้าอาศัยในประเทศเหล่านั้นได้สร้างปัญหาต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิมของพลเมืองผู้เป็นผู้อยู่อาศัยเดิมทั้งด้านอาชญากรรม การไม่สอดคล้องของการดำเนินชีวิตของชุมชนเดิมกับผู้มาใหม่และอื่น ๆ วิกฤตผู้ลี้ภัยก็ถูกเชื่อมโยงเข้ากับภาวะวิกฤตด้านอื่น ๆ อาทิ วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตทางการเงิน วิกฤตหนี้สิน วิกฤติการธนาคาร วิกฤตที่อยู่อาศัย และวิกฤตทางศีลธรรม ที่เป็นเรื่องของความแตกต่างระหว่างผู้ลี้ภัยจากภายนอกและความเป็นยุโรปจนเกิดความตึงเครียดและแรงกดดันต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายรับผู้ลี้ภัยของประเทศในภูมิภาคยุโรปที่ต้องสร้างมาตรการคัดกรองผู้ลี้ภัยและสนับสนุนให้ประเทศที่สามเป็นกันชนในการรับผู้ลี้ภัยแทน ปัญหาเหล่านี้ต่างจากสถานการณ์ประเทศในภูมิภาคอาเซียนซึ่งดำเนินนโยบายการผลักดันผู้อพยพหรือไม่ได้เปิดรับผู้อพยพเข้ามาอาศัยในประเทศของตนเองภาพการปฏิเสธไม่ให้ผู้อพยพเข้าประเทศจึงเป็นภาพที่ปรากฏต่อสาธารณะอย่างชัดเจนแต่ในสภาวะที่เป็นประเทศทางผ่านและประเทศปลายทางอย่างมาเลเซีย อินโดนีเซียและไทยก็ต้องเผชิญหน้ากับการที่ต้องรับและจัดการกับการหลั่งไหลเข้ามาของผู้อพยพอย่างผิดกฎหมายซึ่งก่อให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวเนื่องกับการค้ามนุษย์และการจัดการดูแลด้านมนุษยธรรมเบื้องต้นก่อนผลักดันผู้อพยพไปในประเทศที่สามต่อไป

สถานการณ์ที่แตกต่างกันของสองภูมิภาคสามารถเปรียบเทียบที่มาของการจัดการได้จาก 1) ค่านิยมและบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยเป็นสิ่งกำหนดภาระความรับผิดชอบของประเทศต่าง ๆ ที่มีต่อพันธกรณีที่มีต่อกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย ซึ่งประเทศในสหภาพยุโรปได้ชื่อว่ายึดถือในหลักการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพ ความเป็นประชาธิปไตย ความเท่าเทียมกัน สหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกยังสมัครใจในการปกป้องและ

คุ้มครองผู้ลี้ภัยตามอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 และพิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2510 ที่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศในการจัดการปัญหาผู้ลี้ภัย ด้วยการกำหนดให้รัฐภาคีภายใต้อนุสัญญามีหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา หรือประเทศที่อยู่เดิมส่วนประเทศในภูมิภาคอาเซียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับรองอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ ดังกล่าว และไม่มีกฎหมายระดับชาติเกี่ยวกับสถานะผู้ลี้ภัย จึงทำให้ค่านิยมและบรรทัดฐานในการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยมีความแตกต่างกันตั้งแต่เริ่มต้น 2) ความร่วมมือที่เกิดขึ้นในองค์การระดับภูมิภาคของประเทศในภูมิภาคทั้งสองแห่ง คือ สภาพยุโรปและอาเซียน แสดงให้เห็นประจักษ์ชัดว่าองค์การระดับภูมิภาคทั้งสองแห่งมีการตอบสนองต่อผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศต่างกัน สำหรับตัวองค์กรของสหภาพยุโรปมีบทบาทด้านมนุษยธรรมที่เด่นชัดกว่าในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และการผลักดันให้เกิดการคุ้มครองผู้ลี้ภัยในพื้นที่สงครามหรือความขัดแย้งภายนอกภูมิภาค แต่ประสบความล้มเหลวในการคุ้มครองผู้ลี้ภัยภายในภูมิภาค อันเนื่องมาจากไม่สามารถผลักดันให้ประเทศสมาชิกรับผิดชอบผู้ลี้ภัยตามกลไกร่วมในระบบที่กำหนดไว้ได้ ขณะที่อาเซียนไม่มีกรอบการทำงานระดับภูมิภาคในการคุ้มครองผู้ลี้ภัยและการแบ่งปันภาระความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ เนื่องจากกรอบการทำงานระดับภูมิภาคที่มีอยู่ก็มุ่งประเด็นการค้ามนุษย์เป็นส่วนใหญ่ ภาระความรับผิดชอบด้านมนุษยธรรมต่อผู้ลี้ภัยจึงตกเป็นหน้าที่ของประเทศต่าง ๆ แต่ละประเทศมักแสวงหาความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศโดยเฉพาะ UNHCR เป็นหน่วยงานหลักที่เข้ามาแบ่งเบาภาระของประเทศต่าง ๆ ในการจัดการกับผู้ลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัย และบุคคลไร้สัญชาติในภูมิภาคนี้แทน 3) ประเทศในภูมิภาคทั้งสองยังให้ความสำคัญกับความมั่นคงแห่งชาติเหนือความรับผิดชอบด้านมนุษยธรรม โดยพื้นฐานนั้นประเทศต่าง ๆ ย่อมยึดถือความมั่นคงแห่งชาติในมิติความมั่นคงภายใน (Internal security) นโยบายกีดกันผู้ลี้ภัยไม่ให้เดินทางเข้าประเทศในยุโรปมักถูกกำหนดขึ้นด้วยเหตุผลด้านความมั่นคงแห่งชาติ นำมาซึ่งการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ที่สำคัญที่สุดคือการควบคุมชายแดน (Border controls) และมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ การใช้ระบบวีซ่า การลงโทษสายการบิน การส่งกลับและการจัดการปัญหาผู้ลี้ภัยในภูมิภาคต้นทาง ประเทศในอาเซียนยึดถือหลักการด้านความมั่นคงแห่งชาติว่ามีความสำคัญเหนือกว่าหลักการด้านมนุษยธรรมอย่างชัดเจน ประเทศในอาเซียนมักถือว่าผู้ลี้ภัยและผู้อพยพหรือผู้ย้ายถิ่น (migrants) ที่เดินทางเข้าประเทศเป็น “ผู้ย้ายถิ่นที่ผิดกฎหมาย” หรือเป็น “การย้ายถิ่นที่ไม่ปกติ” (irregular migration) นำไปสู่การจับกุมผู้ลี้ภัยและผลักดันคนเหล่านี้ออกนอกประเทศในฐานะแรงงานผิดกฎหมาย มากกว่าการปกป้องคุ้มครองสิทธิผู้ลี้ภัย (rights - based framework of protection)

ความย้อนแย้งของหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติ

ความย้อนแย้งระหว่างหลักการมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบด้านมนุษยธรรมและความมั่นคงแห่งชาติ ด้วยกระบวนการนโยบายความมั่นคงแห่งชาติมักถูกกำหนดจากผู้มีอำนาจในรัฐและภาคความมั่นคง ซึ่งอาจส่งผล

กระทบต่อค่านิยมหลักของระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม รวมทั้งการตัดสินใจด้านความมั่นคงของชาติมักได้รับการยกเว้นจากกระบวนการปกติในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ (Legrand, 2022, p.63)

เนื่องจากการดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติมักจะเป็นการตัดสินใจที่ไม่จำเป็นต้องยึดถือหลักจริยธรรม หรือมีการให้ความสำคัญกับจริยธรรมในการตัดสินใจทางนโยบายที่เน้นความรับผิดชอบต่อสาธารณะเพื่อปกป้องและรักษารัฐและประชาชนของรัฐ โดยพื้นฐานแล้วรัฐมักให้ความสำคัญกับความมั่นคงแห่งชาติเหนือหลักการด้านมนุษยธรรม แต่ไม่สามารถละเลยภาระความรับผิดชอบด้านมนุษยธรรมอย่างสิ้นเชิงได้ ความย้อนแย้งระหว่างระหว่างหลักการมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติจึงเป็นปัญหาจากการสร้างความสมดุลระหว่างหลักการทั้งสองด้าน

ปัญหาการจัดการวิกฤตผู้ลี้ภัยของสหภาพยุโรปทำให้เห็นถึงความย้อนแย้งของหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติ อันเกิดจากการให้ความสำคัญกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศสมาชิก และความสามารถของสหภาพยุโรปในการผลักดันให้ประเทศต่าง ๆ นำหลักการแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมไปใช้กับผู้ลี้ภัยร่วมกัน แม้ว่าสหภาพยุโรปได้สร้างภาพลักษณ์ระหว่างประเทศในฐานะหนึ่งในผู้บริจาคด้านมนุษยธรรมรายสำคัญ รวมทั้งมีประวัติในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในอดีต แต่สำหรับสถานการณ์ในปัจจุบันกลับถูกวิจารณ์ได้ว่าความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจากสหภาพยุโรปถือเป็นนโยบายสำหรับประเทศนอกสหภาพยุโรปเท่านั้น แต่มีความล้มเหลวในกระบวนการภายในของสหภาพยุโรป เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ในสหภาพยุโรปยังมีนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่ขัดแย้งกับนโยบายด้านมนุษยธรรมของสหภาพยุโรป (Dittmer & Lorenz, 2021)

มีการเปรียบเทียบไว้ว่าในปี พ.ศ. 2558 สหภาพยุโรปที่มีประชากรราว 500 ล้านคน รับภาระผู้อพยพเพียงไม่ถึง 1 ล้านคน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยกว่าผู้อพยพที่อยู่ในความรับผิดชอบของเลบานอนที่มีประชากรอยู่เพียง 5 ล้านคนด้วยซ้ำไป ไม่เพียงแต่เหตุผลที่ว่าเพราะประเทศในสหภาพยุโรปจะมีพื้นฐานที่แตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ จึงทำให้ขาดเอกภาพในการที่จะแก้ไขวิกฤติผู้ลี้ภัย แต่ปัจจัยที่ทำให้วิกฤติผู้ลี้ภัยยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร อาจเพราะแต่ละประเทศยึดถือเอาผลประโยชน์และต้องการรักษาความมั่นคงแห่งชาติของตนเอง ซึ่งไม่เพียงแต่ย้อนแย้งกับหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมที่สหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกรับรองไว้ แต่ยังขัดแย้งกับกับหลักการเสรีนิยมและค่านิยมในเรื่องสิทธิมนุษยชนของสหภาพยุโรปเอง (Popa, 2016, p. 101) กระทั่งถึงทุกวันนี้สหภาพยุโรปยังไม่สามารถพัฒนาและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกันเพื่อจัดการกับวิกฤติได้อย่างครอบคลุม ในทางตรงกันข้าม วิกฤตผู้ลี้ภัยและผู้อพยพได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่ขยายวงกว้างจนถึงขณะนี้ยังไม่สามารถเชื่อมโยงผ่านกระบวนการเจรจาภายในสหภาพยุโรปได้

มาตรฐานด้านมนุษยธรรมองค์การระดับภูมิภาคอย่างสหภาพยุโรปที่มีอำนาจในการ

กำหนดบรรทัดฐานด้านมนุษยธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงอาเซียน ซึ่งประเทศในอาเซียนยังมีข้อจำกัดในการดำเนินการตามหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมสากล อีกทั้งองค์การระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคอย่างอาเซียนก็ไม่มีข้อผูกมัดที่จะการบังคับให้ประเทศสมาชิกดำเนินการตามหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรม ข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศในอาเซียนส่วนใหญ่ส่วนใหญ่เข้าร่วมก็มักจะไม่มีผลผูกพันให้ปฏิบัติจริง โดยเฉพาะประเทศในอาเซียนที่เคารพในหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายใน ทำให้การจัดการผู้ลี้ภัยเป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้ผลประโยชน์เฉพาะหน้า และสามารถยอมรับได้ตราบเท่าที่จะไม่กระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติของแต่ละประเทศ

ในปัจจุบันก็ยังคงมีผู้ลี้ภัยและผู้อพยพจากตะวันออกกลางและแอฟริกาเดินทางเข้าสู่ประเทศในสหภาพยุโรปอยู่เรื่อย ๆ เช่นเดียวกับที่ยังมีการหลั่งไหลของชาวโรฮิงญาจากเมียนมาเข้าไปในประเทศไทย มาเลเซียและอินโดนีเซียอย่างไม่หยุดหย่อน ทำให้อาจตั้งคำถามได้ว่าเราจะแก้ปัญหาที่ท้าทายในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติได้อย่างไร มีเหตุผลที่ควรจะยอมรับได้หรือไม่กับการรัฐบาลในประเทศหนึ่งจะผ่อนคลายหลักการด้านมนุษยธรรม เพราะเห็นแก่ความมั่นคงแห่งชาติ ยังมีคำถามเกี่ยวกับแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมของประเทศต่าง ๆ ว่าควรมีมาตรฐานที่คงเส้นคงวามากน้อยเพียงใด

ถึงแม้จะเป็นที่ประจักษ์แล้วว่ากลไกการจัดการผู้ลี้ภัยร่วมของประเทศในยุโรปยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอที่จะบังคับให้รัฐสมาชิกใช้ปฏิบัติร่วมกันได้ ส่วนประเทศในอาเซียนก็ยังขาดระบบในการจัดการกับวิกฤตผู้ลี้ภัยร่วมกัน แต่ผลลัพธ์ที่เกิดตามมาก็คือประเทศในภูมิภาคทั้งสองต่างมีนโยบายและดำเนินการในเรื่องดังกล่าวบนพื้นฐานของการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงแห่งชาติเป็นหลัก ถึงแม้ว่าประเทศในสหภาพยุโรปมีหน้าที่ตามพันธกรณีในอนุสัญญาฯ แต่ประเทศเหล่านั้นยังมีความอ่อนไหวต่อปัญหาความมั่นคงภายใน โดยการออกมาตรการกีดกันผู้ลี้ภัยในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการปิดพรมแดน ขณะที่ประเทศในอาเซียนเป็นกลุ่มที่ยึดถือหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน แต่ละประเทศให้ความสำคัญกับความมั่นคงแห่งชาติและมีค่านิยมแบบอำนาจนิยม โดยประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียนไม่ได้ให้การรับรองอนุสัญญาฯ เห็นได้ว่าด้วยสภาพปัญหาด้านผู้ลี้ภัยทำนองเดียวกัน แต่ประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียนยังมีเงื่อนไขด้านอื่น ๆ ทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคที่เกี่ยวกับการปฏิบัติด้านมนุษยธรรมต่างกันด้วย

วิกฤตผู้ลี้ภัยที่เกิดขึ้นพร้อมกันซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศในสหภาพยุโรปและอาเซียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 อาจสามารถนำเสนอปัจจัยที่นำมาซึ่งความย้อนแย้งของหลักการและแนวปฏิบัติด้านมนุษยธรรมกับความมั่นคงแห่งชาติ และยังเห็นถึงความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าวในบางประการ คือ ประการแรก ปัญหาว่าด้วยภาระความรับผิดชอบของประเทศในภูมิภาคหรือองค์การระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค สามารถขับเคลื่อนนโยบายระดับภูมิภาคเพื่อผลประโยชน์ของประเทศต่าง ๆ ได้หรือไม่ ในบริบทของประเทศในสหภาพยุโรป วิกฤตผู้ลี้ภัยจากภายนอกภูมิภาค คือ ชาวซีเรียจากตะวันออกกลางและตอนเหนือของแอฟริกา ได้เผยให้

เห็นข้อบกพร่องที่สำคัญในระบบการจัดสรรภาระความรับผิดชอบของประเทศในสหภาพยุโรป เกิดความล้มเหลวในการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินด้านมนุษยธรรม ทั้งที่มีความร่วมมือในกรอบของระบบผู้ลี้ภัยร่วม (CEAS) แต่มีความขัดแย้งในการแบ่งปันภาระความรับผิดชอบตามหลักการของระเบียบการดับลิน แม้แต่ในช่วงที่มีการปรับปรุงระเบียบการดับลิน ก็มีข้อโต้แย้งจากประเทศที่กังวลว่าจะได้รับผลกระทบต่อประโยชน์แห่งชาติและความมั่นคงแห่งชาติ

ปัญหาการแบ่งปันภาระความรับผิดชอบที่เป็นหัวใจสำคัญของความขัดแย้งระหว่างการปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรมและความมั่นคงแห่งชาติ จึงอยู่บนพื้นฐานของคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของรัฐที่เน้นความมั่นคงแห่งชาติในระบบระหว่างประเทศ ที่เห็นว่ารัฐทั้งหลายเป็นรัฐที่ให้ความสำคัญสูงสุดกับความมั่นคงแห่งชาติ แต่เพราะด้วยเหตุผลจากบรรทัดฐานในเรื่องการพึ่งตนเอง (self-help) และการคำนึงผลประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ (relative gains) ระหว่างรัฐต่าง ๆ ด้วยกัน (Ripsman & Paul, 2010, p. 10) ด้วยเหตุนี้ ระเบียบการดับลินฉบับใหม่หรือระเบียบการจัดการการลี้ภัยและการย้ายถิ่นฐาน (AMMR) ซึ่งจะมีผลใช้บังคับในระยะต่อไปจึงถูกออกแบบให้มีการกระจายภาระความรับผิดชอบที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

ประการต่อมา ประเทศในอาเซียนซึ่งเผชิญวิกฤตผู้ลี้ภัยหลักเป็นชาวโรฮิงญาอยู่นั้น ยังไม่มีการพัฒนาระบบการจัดการผู้ลี้ภัยร่วมกัน อาจเนื่องมาจากประเทศในอาเซียนที่มีหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน อาจไม่เต็มใจที่จะพัฒนาสถาบันที่เป็นทางการและเกิดพันธกรณีในการคุ้มครองผู้ลี้ภัยมากไปกว่าที่มีอยู่ จึงมีการจัดการวิกฤตผู้ลี้ภัยในกรอบของกิจการภายในประเทศด้วยการควบคุมการเข้าเมือง ซึ่งเป็นระบอบการป้องกันโดยการปราบปรามผู้ลี้ภัยมากกว่าที่จะใช้ระบอบการคุ้มครองผู้ลี้ภัย ด้วยเหตุที่ประเทศในอาเซียนมีลักษณะของรัฐที่เน้นความมั่นคงแห่งชาติ และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติในหลายประเทศก็ยังถูกควบคุมจากหน่วยงานด้านความมั่นคงมากกว่าภาคส่วนอื่น ๆ เนื่องจากอาเซียนมีสมาชิกที่เป็นประเทศที่อยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย หรือเป็นประเทศที่มีความแตกแยกภายในอันเกิดจากความขัดแย้งเป็นระยะเวลานาน ซึ่งภาคประชาชนหรือรัฐสภาไม่สามารถกำกับดูแลหรือตรวจสอบความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของภาคความมั่นคงได้ (ปราณี ทิพย์รัตน์, 2556, หน้า 24)

วิกฤตผู้ลี้ภัยของประเทศในภูมิภาคทั้งสองแห่งได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของรัฐในฐานะผู้ตัดสินใจหลักเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ และข้อจำกัดของความร่วมมือระหว่างประเทศในกรอบการทำงานระดับภูมิภาคเพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัย โดยรัฐมีอำนาจหลักในการควบคุมระบบผู้ลี้ภัย ทั้งการอนุญาตให้เข้าถึงขั้นตอนการลี้ภัยและทำหน้าที่คุ้มครอง หรือในกรณีของประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียนคือการยินยอมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภายนอก เช่น UNHCR เข้ามาทำหน้าที่คุ้มครองผู้ลี้ภัย สำหรับสหภาพยุโรปเป็นองค์การระดับภูมิภาคที่มีบทบาทกำหนดกรอบการคุ้มครองผู้ลี้ภัยและการแบ่งปันภาระความรับผิดชอบ แต่ยังประสบล้มเหลวในการจัดการผู้ลี้ภัยให้มีประสิทธิภาพได้ หากยังไม่ได้รับความยินยอมจากประเทศสมาชิกที่มีความกังวลถึง

ผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ในสถานการณ์วิกฤตผู้ลี้ภัย ปัญหาความสมดุลระหว่างการหลักการด้านมนุษยธรรมและความมั่นคงแห่งชาติมีความสำคัญลำดับต้น ๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงกับการจัดการวิกฤตผู้ลี้ภัยอย่างยั่งยืน จากกรณีของประเทศในสหภาพยุโรป ซึ่งมีกรอบการทำงานระดับภูมิภาคเพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัยที่เป็นระบบแล้วนั้น ยังเกิดปัญหาเรื่องความเป็นธรรมในการกำหนดภาระความรับผิดชอบของประเทศต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นที่ไทยและประเทศในอาเซียนจะต้องศึกษาบทเรียนในการจัดการวิกฤตผู้ลี้ภัยดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง

ไทยและประเทศในอาเซียน ควรผลักดันให้อาเซียนในฐานะองค์การระดับภูมิภาคมีบทบาทมากขึ้นกว่าการเป็นเวทีทางการทูตเพื่อนำเสนอปัญหา แต่ส่งเสริมให้อาเซียนมีบทบาทในการจัดการวิกฤตผู้ลี้ภัยในภูมิภาคอย่างจริงจังมากขึ้น โดยการสร้างกลไกในกรอบความร่วมมืออาเซียนเพื่อรับผิดชอบปัญหาผู้ลี้ภัยที่เป็นระบบ ทั้งปัญหาผู้ลี้ภัยภายในภูมิภาคและที่มาจากนอกภูมิภาค และควรผลักดันให้อาเซียนมีบทบาทในการขยายความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ เช่น UNHCR และให้อาเซียนมีบทบาทในการจัดทำข้อตกลงหรือมีความร่วมมือประเทศนอกภูมิภาค เช่น บังคลาเทศ เพื่อสนับสนุนให้ประเทศนั้นมีศักยภาพในการรับผิดชอบผู้ลี้ภัยมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ลี้ภัยที่พักพิงอยู่ในประเทศนั้นลดการเดินทางเข้าสู่ประเทศในอาเซียน นอกจากนั้น สำหรับอาเซียนแล้วควรมีบทบาทในการสนับสนุนประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีความพร้อมให้เข้าเป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 และพิธีสารเกี่ยวกับสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2510 ที่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศในการจัดการปัญหาผู้ลี้ภัยเพิ่มมากขึ้นด้วย เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคนี้มีศักยภาพในการจัดการผู้ลี้ภัยในระยะปัจจุบันและในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาที่ลงลึกไปในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับหลักการมนุษยธรรมและ/หรือความมั่นคงแห่งชาติที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการผู้ลี้ภัยของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนเป็นรายประเทศหรือเปรียบเทียบในหลายประเทศ เพื่อจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในสภาพการณ์ของปัญหาดังกล่าวอย่างลึกซึ้งต่อไป

บรรณานุกรม

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ต่างจากกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอย่างไร. (27 กรกฎาคม 2565). สืบค้นจาก https://blogs.icrc.org/th/2022/07/27/ihl-ihrl/

กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย. (28 พฤศจิกายน 2565). **กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ**. https://treaties.mfa.go.th/th/content/กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ?cate=63d1f3c67edb2e31af2af453

กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2556). **ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. สืบค้นจาก https://aichr.org/wpcontent/uploads/2019/02/AHRD_Booklet_FIN_13June.pdf

กสม.ชงแก้ระเบียบคัดกรองคนต่างชาติ มุ่งคุ้มครองไม่ให้ถูกผลักดันกลับไปเผชิญอันตราย. (25 พฤษภาคม 2566). https://prachatai.com/journal/2023/05/104297

กันตภณ สุขแก้ว. (2563). **แนวทางการบริหารจัดการผู้ลี้ภัยของไทย**. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การเคลื่อนย้ายแรงงานของสหภาพยุโรป (EU) และประเทศสวิตเซอร์แลนด์. (2562). https://switzerland.mol.go.th/working_abroad/การเคลื่อนย้ายแรงงานของสหภาพยุโรป-eu-และประเทศสวิตเซอร์แลนด์

กิตติ ประเสริฐสุข, อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช และจินตวัฒน์ ศิริรัตน์. (2562). **ไทยกับความมั่นคงรูปแบบใหม่ : การค้ามนุษย์ การย้ายถิ่นแบบไม่ปกติ อาชญากรรมข้ามชาติและความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์**. รายงานวิจัย สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ. (2565, 27 กรกฎาคม). **กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศต่างจากกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอย่างไร**. จาก https://blogs.icrc.org/th/2022/07/27/ihl-ihrl/

จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2557). แนวคิดเรื่องประชาสังคมโลกและการเปลี่ยนผ่านสู่ภาคปฏิบัติ: ประเด็นการแทรกแซงด้านมนุษยธรรมและ “หลักรับผิดชอบเพื่อปกป้อง”. **วารสารธรรมศาสตร์** 33(3), กันยายน-ธันวาคม, 115-134.

จุฬาพร เอื้อรักสกุล. (2562). วิกฤติผู้อพยพยุโรป ค.ศ. 2015-2016: “การต่อสู้แข่งกับเวลา” ของสหภาพยุโรปเพื่อรักษาข้อตกลงเชงเกน. **วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรศาสตร์** 6(1), มกราคม-มิถุนายน: 169-218.

เจษฎา มีบุญลือ และปิยะนุช ปี่บัว. (ม.ป.ป.). **ปัญหาโรฮิงยากับแนวทางการแก้ไข**. จาก https://www.sscthailand.org/uploads_ssc/rhohingya.pdf

ชนกนันท์ บริพนธ์. (2564). อำนาจเชิงปทัสถานกับผลประโยชน์แห่งชาติ ในกระบวนการสร้างนโยบายของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับวิกฤติผู้ลี้ภัย: กรณีศึกษาความตกลงสหภาพยุโรป-ตุรกี. **วารสารยุโรปศึกษา** 27(2), 45-78. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jes/article/view/248255/170942

ชยันต์ วรรธนะภูติ และมาลี สิทธิเกรียงไกร. (2559). **ทางเลือกเชิงนโยบายการแก้ไขปัญหาผู้ลี้ภัยในค่ายพักพิงชั่วคราว**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. http://www.cesd.soc.cmu.ac.th/wordpress/wp-content/uploads/2017/01/Report2.pdf

ฐิติมา อิ่นแก้ว. (2561). **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยไปประเทศที่สามในประเทศไทย**. สืบค้นจาก http://www.lawgrad.ru.ac.th/Abstracts/168

ณรจญา ตัญจพัฒน์กุล. (21 ธันวาคม 2564). **From Syria to Belarus วิกฤตผู้อพยพลี้ภัยซ้ำสอง ใจกลางการเมืองโลก**. สืบค้นจาก https://www.the101.world/belarus-migrant-crisis/

ณัฐนันท์ คุณมาศ และวีระ สมบูรณ์. (2558). สหภาพยุโรปกับการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมในวิกฤตการณ์การปฏิวัติอาหรับ: กรณีศึกษาซีเรีย. **วารสารยุโรปศึกษา** 21(2), หน้า 34-57.

ดนัยวัฒนา รุ่งอุทัย. (2565). **“แนวคิดด้านความมั่นคงที่ครอบงำและความมั่นคงวิถีใหม่วิถีถัดไป”. ความมั่นคงใหม่ : New Security Next Normal**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษาและวิทยาการด้านความมั่นคง. หน้า 1-24.

แถลงการณ์ร่วมของคณะกรรมาธิการยุโรปและผู้แทนระดับสูง เนื่องในวันผู้ลี้ภัยสากล. (20 มิถุนายน 2563). สืบค้นจาก https://www.eeas.europa.eu/node/81277_en?s=181

นรุตม์ เจริญศรี และคณะ. (2557). **สถานะองค์ความรู้ภูมิภาคศึกษาเปรียบเทียบอาเซียน-สหภาพยุโรป**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ชุดโครงการจับตาอาเซียน (ASEAN Watch), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

บุษยพรรณ ถิตานนท์ เผดิมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และโสภารัตน์ จารุสมบัติ (2565) เรื่อง “การแก้ไขปัญหาโรฮิงญาในมิติความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล. **วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์** 9(1), (มกราคม - ธันวาคม 2565), 131-143.

บูรณิจฉ์ ตันติวุฒิพงศ์. (2563). **การจัดการแรงงานข้ามชาติโรฮิงญาของประเทศมาเลเซีย**. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/7329

ปณิธัศร์ ปทุมวัฒน์. (2563). หลักสากล: มิติทางกฎหมายภายใต้โลกาภิวัตน์. **จุลนิติ** 16(6), กันยายน-ตุลาคม, 151-156

ปราณี ทิพย์รัตน์ (ผู้แปล). (2556). **การกำกับดูแลภาคความมั่นคงโดยรัฐสภา: หลักการ กลไก และแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: พี เพรส.

ปราณี ทิพย์รัตน์. (2564). หลักการความรับผิดชอบในการปกป้อง (R2P) กับวิกฤติการณ์การเมืองในเมียนมาร์. **วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา**. 21(2), หน้า 1-36.

เปรมใจ วังศิริไพศาล. (2561). **ผู้อพยพกับการพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก. เอกสารหน่วยที่ 8 การพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 8-1-8-66. https://www.stou.ac.th/Schoolnew/polsci/UploadedFile/หน่วยที่%208%20ผู้อพยพกับการพัฒนามนุษย์ในบริบ.pdf

แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการผู้หลบหนีเข้าเมือง ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565). (มปป.). สืบค้นจาก https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/2022/01/Action-plan-on-migration-management-phrase-1-2020-2022.pdf

ฝันหยก บุญสวยขวัญ. (2554). **การส่งเสริมแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบในการปกป้อง (RtoP) โดยภาคประชาสังคมระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีแนวร่วมระหว่างประเทศ เพื่อความรับผิดชอบในการปกป้อง (ICRtoP)**. (วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชญุตม์ บงกชพรรณราย. (2563). **อินโดนีเซียกับการจัดการปัญหาวิกฤตการณ์ด้านมนุษยธรรมชาวโรฮีนจา**. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/7363

พิธีลงนามบันทึกความเข้าใจ เรื่อง การกำหนดมาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็กไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ. (2562). สืบค้นจาก https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bd20815e39c30600278f5?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d

ภควัต เหมรัชตานันต์. (2559). กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ลี้ภัย. **กฤษฎีการสาร** 11(5), มิถุนายน-กรกฎาคม, หน้า 21-28.

ภานุภัทร จิตเที่ยง (แปล). (2564). **ทุนมนุษย์และสถานการณ์การจ้างงานของผู้ลี้ภัยในเมืองในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: อไซลัมแอคเซส ประเทศไทย.

เยอรมนียกระดับคุมเข้มความปลอดภัย 'อ็อกโทเบอร์เฟสต์' หลังเกิดเหตุไล่แทง. (21 กันยายน 2567). สืบค้นจาก https://www.voathai.com/a/oktoberfest-tightens-security-after-a-deadly-knife-attack-in-western-germany/7792705.html

ระพีพัฒน์ สุขนาน. (2562). **นโยบายของประเทศหน้าด่านในการรับผู้ลี้ภัยจากซีเรีย: กรณีศึกษาการตอบสนองของรัฐบาลกรีซ 2015-2017**. (วิทยานิพนธ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์.

รายงานเกี่ยวกับการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่ 2 (2nd Cycle Universal Periodic Review - UPR) กรณีประเทศไทย พ.ศ. 2559. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก https://upr.info/sites/default/files/documents/2017-09/upr_advocacy_factsheets_-_thailand2016-th.pdf

รุ่งทิพย์ จันทร์ธนะกุล. (2566). **บทบาทด้านประชาธิปไตยของอาเซียนจากมุมมองของสำนักอังกฤษ**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วรเชษฐ์ รัตนพันธ์. (2565). การบริหารจัดการผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมา กรณีศึกษาปัญหาการลักลอบออกนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว. **วารสารมุมมองความมั่นคง** ฉ. 9, หน้า 57-74. https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/Journal/article-00905.pdf

วรรณภา ลีระศิริ. (2560). “วิกฤตการณ์ผู้ลี้ภัยในยุโรป: ความท้าทายต่อ กฎหมายระหว่างประเทศและบูรณาการของสหภาพยุโรป.” **วารสารนิติสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่** 9(2), กรกฎาคม-ธันวาคม: 42-75.

วราภรณ์ จุลปานนท์. (2563). วิกฤตของสหภาพยุโรป : บทเรียนสำหรับอาเซียน. **วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)** 23(2) กรกฎาคม – ธันวาคม, หน้า 16-25.

สำนักงานศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย. (2523). **ผู้อพยพชาวอินโดจีนในประเทศไทย**. สืบค้นจาก https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php

อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช และณัฐณพัศ พิพัฒน์รัตนเสรี. (2561). **อาเซียนกับระบบการอภิบาลภูมิภาคในเรื่องการย้ายถิ่นแบบไม่ปกติของชาวโรฮิงญา**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อริยพร โพธิใส. (2552). โรฮิงญากับการค้ามนุษย์. สารพันปัญหากฎหมาย. จุลนิติ. 6(2), 115-119.
อักษราภัค ชัยปะละ. (2560). เส้นทางตอนใต้ของผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือ : พลวัตและปัญหา. **วารสารสังคมศาสตร์** 47(1), 63-80.

อาเซียน เมียนมา ทบทวนมาตรการปฏิบัติต่อสถานการณ์ในรัฐยะไข่. (27 พฤษภาคม 2562). สืบค้นจาก https://lawforasean.krisdika.go.th/Content/View?Id=618&Type=1

อียู-ตูนิเซีย ทำข้อตกลงแก้ปัญหาอพยพ. (2566). สืบค้นจาก https://europetouch.mfa.go.th/th/content/อียู-ตูนิเซีย-ทำข้อตกลงแก้ปัญหาอพยพ?cate=5d6abf7c15e39c3f30001465

‘ยูเอ็น’ เผยสงครามกลางเมืองพม่าทำให้มีผู้พลัดถิ่นมากกว่า 3 ล้านรายแล้ว. (22 พฤษภาคม 2567). สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/world/1099247

Asylum Access Thailand, Asia Pacific Refugee Rights Network, เครือข่ายสิทธิผู้ลี้ภัยและคนไร้รัฐ, และ ฟอร์ติ้ฟายไรท์. (2563). **รายงานต่อคณะกรรมการสหประชาชาติว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติของไทยตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ**. สืบค้นจาก https://www.fortifyrights.org/downloads/submission%20to%20CERD-TH.pdf

Henckaerts, J. (2007). การศึกษากฎหมายจารีตประเพณีของกฎหมาย มนุษยธรรมระหว่างประเทศ: เพื่อความเข้าใจและการเคารพกฎเกณฑ์ของกฎหมายภาคสงคราม. **International Review of the Red Cross** 87(857), March. https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/thai-irrc_857_henckaerts.pdf

International Commission of Jurists. (2553). **สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและชดใช้ความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและกว้างขวาง: คู่มือนักปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: ภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิก.

UN High Commissioner for Refugees. (2019). **คู่มือเกี่ยวกับกระบวนการและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยภายใต้อนุสัญญาปี ค.ศ. 1951 และพิธีสารปี ค.ศ. 1967 ว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ฉบับแก้ไขปรับปรุง กรุงเจนีวา กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2019**. https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=5d08a0d34

UNHCR ประเทศไทย. (ม.ป.ป.). **ผู้ลี้ภัย**. สืบค้นจาก https://www.unhcr.org/th/refugees

Access to protection in Europe: The registration of asylum applications. (n.d.). https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2020/11/aida_accesssii_registration.pdf

Addressing the global humanitarian funding gap. (2024). **European Humanitarian Forum 18-19 March 2024**. Retrieved from https://europeanhumanitarianforum.eu/files/system-files/EHF-2024-Addressing-the-Global-Humanitarian-Funding-Gap.pdf

Afouxenidis, A., Petrou, M., Kandylis, G., Tramountanis, A., & Giannaki, D. (2017). Dealing with a Humanitarian Crisis: Refugees on the Eastern EU Border of the Island of Lesvos. **Journal of Applied Security Research** 12(1): 7-39, doi: 10.1080/19361610.2017.1228023

Agustín, Ó. G. and Jørgensen, M.B. (2019). **Solidarity and the 'Refugee Crisis' in Europe**. Cham, Switzerland: Palgrave.

Ansar, A., & Md. Khaled, A. F. (2021). From Solidarity to Resistance: Host Communi ties' Evolving Response to the Rohingya Refugees in Bangladesh. **Journal of International Humanitarian Action** 6(16), https://doi.org/10.1186/s41018-021-00104-9

Aungkana Kmonpetch. (2013). A**lternatives of Durable Solution for Refugees from Myanmar in Thailand: Policies for Repatriation and Resettle ment Programmes**. (Ph.D. Thesis). Chulalongkorn University.

Barnett, M. N. (2020). Introduction: Worlds of Difference. **Humanitarianism and Hu man Rights: A World of Differences?** Michael N. Barnett (Ed.), pp.1-29. Cambridge: Cambridge University Press.

Betts, A. (2015). The Normative Terrain of the Global Refugee Regime. **Ethics & International Affairs** 29(4), pp. 363–375.

Betts, A., Loescher, G. & Milner, J. (2012). **UNHCR: The Politics and Practice of Refugee Protection**. (2nd edition). New York: Routledge.

Bossong, R. and Rhinard, M. (2016). **Theorizing Internal Security Cooperation in the European Union**. Oxford: Oxford University Press.

Bradley, M. (2016). **Protecting Civilians in War: The ICRC, UNHCR, and their Lim itations in Internal Armed Conflicts**. Oxford: Oxford University Press.

Cabot, H. (2019). The European Refugee Crisis and Humanitarian Citizenship in Greece. **Ethnos** 84:5, 747-771, DOI: 10.1080/00141844.2018.1529693

Camaj, K. (2020). T**he European Union's New Pact on Migration**. Retrieved from https://pathforeurope.eu/the-european-unions-new-pact-on-migration/

Davies, S. E. (2008). **Legitimising Rejection: International Refugee Law in South east Asia**. Leiden, Netherlands: Martinus Nijhoff.

Davis, M. (1999). E**thics and the University (166–167)**. London: Routledge.

DCAF. (2015). **National Security Policies: Formulating national security policies for good security sector governance**. Retrieved from https://www.files.ethz.ch/isn/195683/DCAF_BG_9_National%20Security%20Policies.11.15.pdf

Dittmer, C. & Lorenz, D. F. (2021). Frictions of implementing EU humanitarian aid in Greece (2016–2019)—the Emergency Support Instrument and its practical

ramifications. **Int J Humanitarian Action**. 6(11). https://doi.org/10.1186/s41018-021-00095-7

Efremova, KA. (2021). Normative Power ASEAN? Globalisation of Asian Values and Its Limits. **Journal of International Analytics** 12(2), https://doi.org/10.46272/2587-8476-2021-12-2-93-106.

Estevens, J. (2018). Migration Crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies. **Comparative Migration Studies** 6(28.), pp. 6-28. https://doi.org/10.1186/s40878-018-0093-3

Germany introduces passport control at all land borders. (16 September 2024). https://www.eureporter.co/world/germany/2024/09/16/germany-introduces-passport-control-at-all-land-borders/

Grizold, A. (1994). The Concept of National Security in the Contemporary World. **International Journal on World Peace** 11(3), September: 37-53.

Gülzau, F. (2023). A "New Normal" for the Schengen Area. When, Where and Why Member States Reintroduce Temporary Border Controls?. **Journal of Borderlands Studies** 38:5, 785-803, DOI: 10.1080/08865655.2021.1996260

Hammerstad, A. (2014). **The Rise and Decline of a Global Security Actor: UNHCR, Refugee Protection, and Security**. Oxford: Oxford University Press.

He, J. (2016). "Normative Power in the EU and ASEAN: Why They Diverge". **International Studies Review**, doi: 10.1093/isr/viv028

Henschke, A. (2022). Ethics and National Security: A Case for Reasons in Decision-Making. In: Clarke, M., Henschke, A., Sussex, M., Legrand, T. (eds) **The Palgrave Handbook of National Security**. Palgrave Macmillan, Cham, pp.73-92. https://doi.org/10.1007/978-3-030-53494-3_4

Human Rights Watch. (2015). **Europe's Refugee Crisis: An Agenda for Action**. https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/europes_refugee_crisis_an_agenda_for_action-_high_res.pdf

Human Rights Watch. (2024). **World Report 2024**. https://www.hrw.org/th/world-report/2024/country-chapters/thailand

Humanitarian Advisory Group. (2021). **Emerging Humanitarian Issues Brief – South East Asia**. Retrieved from https://humanitarianadvisorygroup.org/wp-content/uploads/2021/03/EmergingHumIssuesBrief_SoutheastAsiafinal.pdf

ICRC. (1988, 31 December). **Basic rules of international humanitarian law in armed conflicts**. https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/misc/basic-rules-ihl-311288.htm

Inter-Parliamentary Union. (2016). **Human Rights: Handbook for Parliamentari ans**. https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/HandbookParliamentarians.pdf.

Kanyaphat Sae Pua. (2020). **The role of ASEAN in response to the problems of the Rohingya Refugees**. (Thesis). Siam University, Master of Peace Stud ies and Diplomacy

Karolewski, I. P. & Benedikter, R. (2018). Europe's refugee and migrant crisis: Political responses to asymmetrical pressures. **Politique européenne**, 60, 98-132. https://doi.org/10.3917/poeu.060.0098

Keely, B. C. (2001). The International Refugee Regime(s): The End of the Cold War Matters. **International Migration Review** 35(1), 303-314.

Kim, S. Y. (2010). Do Asian Values Exist? Empirical Tests of the Four Dimensions of Asian Values. **Journal of East Asian Studies** 10(2), August: 315-344.

Kneebone, S. (2016). Comparative regional protection frameworks for refugees: norms and norm entrepreneurs. **The International Journal of Human Rights** 20(2), 153–172. Retrieved from https://doi.org/10.1080/1364298 7.2016.1141499

Laïdi, Z. (ed.). (2008). E**U Foreign Policy in a Globalized World: Normative Power and Social Preferences**. New York: Routledge.

Legrand, T. (2022). National Security and Public Policy: Exceptionalism Versus Ac countability. In: Clarke, M., Henschke, A., Sussex, M., Legrand, T. (eds) **The Palgrave Handbook of National Security**. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-53494-3_3

Loescher, G. (2001). **The UNHCR and World Politics: A Perilous Path**. Oxford: Oxford University Press.

Loescher, G., Betts, A. & Milner, J. (2008). **The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)**. New York: Routledge.

MacLennan, S. (October 2, 2023). **Is Frontex and Dublin III the solution to the Channel migrant crisis?** Retrieved from https://law.coventry.domains/academic-research/is-frontex-and-dublin-iii-the-solution-to-the-channel-

migrant-crisis/

Maniatis, G. (2018). From a Crisis of Management to Humanitarian Crisis Management. **South Atlantic Quarterly** 117(4): 905–913. https://doi.org/10.1215/00382876-7166068

Marks, S. (2016). **Human Rights: A Brief Introduction**. Harvard University.

Migration and Migrants: Regional Dimensions and Developments. (n.d.). Retrieved from https://worldmigrationreport.iom.int/what-we-do/world-migration-report-2024-chapter-3/europe

Moretti, S. (2023). **Refugee protection in Southeast Asia**. Retrieved from https://www.bpb.de/themen/migration-integration/laenderprofile/english-version-country-profiles/541947/refugee-protection-in-southeast-asia/

Natthanan Kunnamas. (2020). Normative power Europe, ASEAN and Thailand. **International Economics and Economic Policy** 17, 765–781. https://doi.org/10.1007/s10368-020-00478-y.

Neuman, M. (ed.). (2019). **Democracy Promotion and the Normative Power Europe Framework: The European Union in South Eastern Europe, Eastern Europe, and Central Asia**. Cham, Switzerland: Springer.

Oguz, G. (2012). **EU Enlargement and Turkish Labour Migration**. New York: United Nations University Press.

Pearson, E. (2024). **ประเทศไทยควรปล่อยตัวผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์ที่ถูกกักตัว**. https://www.hrw.org/th/news/2024/03/08/thailand-should-free-detained-uyghur-asylum-seekers

Petcharamesree, S. (2013). “International protection and public accountability”. **The UNHCR and the Supervision of International Refugee Law**. James C. Simeon (editer), pp.275–285. New York: Cambridge University Press.

Pion-Berlin, D. (2016). **Internal Security**. Military Missions in Democratic Latin America, 73–112. doi:10.1057/978-1-137-59270-5_4

Pohlmann, C. (2021). **Unauthorised Humanitarian Interventions in World Politics**. Wiesbaden, Germany: Springer VS.

Popa, C. E. (2016). The Challenges of the Schengen Area. **Expert Journal of Economics**. 4(3), pp. 96-104.

Pries, L. (2019). Introduction: Civil Society and Volunteering in the So-Called Refugee Crisis of 2015—Ambiguities and Structural Tensions. **Refugee Protection and Civil Society in Europe**. Margit Feischmidt, Ludger Pries and Celine Cantat (Editors), pp.1-23. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.

Radice, H. (2014). "Humanitarian Assistance", **The Handbook of Global Security Policy**. pp. 232-246. Edited by Kaldor, M., & Rangelov, I. West Sussex, UK: Wiley Blaclwell.

Ranaldi, V. (2016). **Refugees and National Security in the European Continent: Individual and Integrated Strategies. Conference: International Scien tific Conference "World Refugee Crisis - Challenges and Perspec tives"**. Pravni Fakultet Univerziteta u Travniku, Kiseljak, Bosnia and Herze govina, pp. 128-134.

Ripsman, N. M. & Paul, T. V. (2010). **Globalization and the National Security State**. Oxford: Oxford University Press.

Šabić, S. Š. (2017, October). **The Relocation of Refugees in the European Union**. https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/13787.pdf

Selchow, S. (2014). "Security Policy and (Global) Risk(s)", **The Handbook of Global Security Policy**. pp. 68-84. Edited by Kaldor, M., & Rangelov, I. West Sus sex, UK: Wiley Blaclwell.

Severino, R. C. (2008). **ASEAN**. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS).

Seybolt, T. (2007). **Humanitarian Military Intervention: The Conditions for Suc cess and Failure**. New York: Oxford University Press.

Song, J. & Cook, A. D. B. (2015). **Irregular Migration and Human Security in East Asia**. New York: Routledge.

Statista Research Department. (10 February 2023). **Deaths of migrants in the Med iterranean Sea 2014-2022**. Retrieved from https://www.statista.com/sta tistics/1082077/deaths-of-migrants-in-the-mediterranean-sea/

Togoo, R. R., & Ismail, F. H.. (2021) Security Dilemma of Rohingya Refugees in Malaysia. **Open Journal of Political Science** 11, 12-20. doi: 10.4236/ojps. 2021.111002.

Tubakovic, T. (n.d.). **The Limits to Regional Refugee Protection: the EU and ASE AN**. Retrieved from https://refugeeresearchonline.org/the-limits-to-re gional-refugee-protection-the-eu-and-asean/

Turunen, S. (2020) “Accountability”. **Humanitarianism: Keywords**. Antonio De Lauri (editor), pp.1-3. Leiden, Netherlands: Brill.

Ukraine: Over 6 Million Refugees Spread Across Europe. (2024). Retrieved from https://unric.org/en/ukraine-over-6-million-refugees-spread-across-europe/

UNDP. (2005). **Human Rights in UNDP: Practice Note**. Retrieved from https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/HRPN2005_English.pdf

UNHCR Malaysia website. (n.d.). **What We Do: Figures at a glance in Malaysia**. Retrieved from https://www.unhcr.org/my/what-we-do/figures-glance-malaysia

UNHCR. (2020). **Accountability to affected people (AAP)**. Retrieved from https://emergency.unhcr.org/protection/protection-principles/accountability-affected-people-aap

UNHCR. Syria Refugee Crisis Explained. (n.d.). Retrieved from https://www.unrefugees.org/news/syria-refugee-crisis-explained/

United Nations. (n.d.). **Human Rights**. Retrieved from https://www.un.org/en/global-issues/human-rights#:~:text=Human%20rights%20are%20rights%20inherent,and%20education%2C%20and%20many%20more.

Wahab, A. Ab. (2017, 8 June). **The Future of Forced Migrants in ASEAN**. Retrieved from https://th.boell.org/en/2017/06/08/future-forced-migrants-asean

Walsh, B., & TIME Photo. (29 December 2015). **Alan Kurdi’s Story: Behind the Most Heartbreaking Photo of 2015**. Retrieved from https://time.com/4162306/alan-kurdi-syria-drowned-boy-refugee-crisis/

Whitman, R. G. (ed). (2011). **Normative Power: Europe Empirical and Theoretical Perspectives**. New York: Palgrave Macmillan.

Wiersing, K. (1999). Protection of civilians in armed conflict. **Refugee Survey Quarterly** 18(3), 40–42. doi:10.1093/rsq/18.3.40

Woodward, T. M. (2018). **Crossing the Border: The Connection Between EU Defense and Humanitarian Policy Leading Up-to and During the European Refugee Crisis.** M.A. (Thesis). Harvard University.

Wunderlich, J. (2019). The Normative Dimension of Regionalism and Refugee Policy in ASEAN and the EU. **Region-making and Cross-Border Cooperation: New Evidence from Four Continents. Edited by Elisabetta Nadalutti**

and Otto Kallscheuer, (126-147). London and New York: Routledge.

Xuechen, I. C. (2018). The Role of ASEAN's Identities in Reshaping the ASEAN–EU Relationship. **Contemporary Southeast Asia** 40(2), August: 222-246.

Yukawa, T. (2018). European integration through the eyes of ASEAN: Rethinking Eu rocentrism in comparative regionalism. **International Area Studies Re view** 21(4): 323-339. https://doi.org/10.1177/2233865918808

Zyck, S. A. (2013). **Regional Organisations and Humanitarian Action**. London: Overseas Development Institute.

แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษาของศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา

วารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษาเป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการจากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มีโอกาสเสนอผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนวิทยาการโดยเฉพาะองค์ความรู้ใหม่ในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การเมืองการปกครอง และเอเชียศึกษาในกรอบอาณาบริเวณศึกษา (Area Study)

ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์อาจอยู่ในรูปแบบต่อไปนี้ บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ เป็นต้น ต้นฉบับ (Manuscript) ที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยเผยแพร่ใน วารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์) และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณารอตีพิมพ์ในวารสารอื่น ต้องไม่เป็นผลงานทางวิชาการที่ลอกเลียน ตัดทอนจากผลงานวิจัยของผู้อื่น ไม่มีการคัดลอกหรือชักนำให้เข้าใจผิดในผลงานหรือผลการศึกษา เรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

คำแนะนำผู้แต่งสำหรับผู้ส่งบทความลงตีพิมพ์ในวารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา (Author Guideline)

1. ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1.1 บทความวิชาการ

1.2 บทความวิจัย

1.3 บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ

1.4 บทความพิเศษ

2. รูปแบบการเขียนบทความ

2.1 ชื่อเรื่อง ให้พิมพ์ชื่อเรื่องบทความไว้กลางหน้ากระดาษ ทั้งชื่อเรื่องภาษาไทยและชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ พร้อมใส่เครื่องหมาย ** และระบุ footnote ว่า บทความนี้เขียนขึ้นมาจากวัตถุประสงค์ใด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ชื่อผู้เขียน ใส่ชื่อผู้เขียนบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยไม่ต้องระบุคำนำหน้าชื่อ ไว้ด้านขวาสุด พร้อมใส่เครื่องหมาย * เพื่อระบุใน footnote ว่าผู้เขียนเป็นใคร ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี) ของผู้เขียนทุกคน อยู่สถานที่ใด (ในกรณีที่มีชื่อผู้เขียนหลายคน กรุณาระบุให้ครบทุกคน)

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ไม่เกิน 250 คำ)

2.4 คำสำคัญ (Keyword) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 5 คำ

2.5 บทนำ

2.6 เนื้อหา

2.7 บทสรุป

2.8 เอกสารอ้างอิง

3. การเตรียมต้นฉบับ

3.1 ให้ระบุชื่อผู้เขียน ยศหรือตำแหน่ง ที่อยู่หรือที่ทำงานที่สามารถติดต่อได้ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ อีเมลและโทรสารที่สามารถติดต่อได้

3.2 ส่งต้นฉบับจำนวน 1 ชุด

3.3 พิมพ์โดยโปรแกรม Microsoft Word for Windows

3.4 ใช้อักษรแบบ TH SarabunNew ขนาด 16 โดยใช้กระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียวเท่านั้น

3.5 ระยะห่างระหว่างบรรทัดให้ใช้ single space ความยาวของบทความไม่น้อยกว่า 15 หน้าแต่ไม่เกิน 20 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง

3.6 ใช้ระบบอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

3.7 การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบบน (Top margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบล่าง (Bottom margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบซ้าย (Left margin) 1.5” หรือ 3.18 เซนติเมตร
- ระยะขอบขวา (Right margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร

4. การส่งต้นฉบับ

การส่งต้นฉบับสามารถทำได้หลายช่องทาง

4.1 ส่งต้นฉบับ 1 ชุด ไปยังกองบรรณาธิการวารสาร ศูนย์การเมือง สังคม และอาณาบริเวณศึกษา คณะรัฐศาสตร์ อาคารศรีศรัทธา ชั้น 3 ห้อง 314 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทรศัพท์ 02-310-8497 , 096-259-0036

4.2 ส่งทางอีเมลมายัง eascram@gmail.com โดยเขียนหัวข้ออีเมลว่า ส่งบทความ เรื่อง.....

4.3 ส่งทางออนไลน์ โดยเข้าไปสมัครและส่งต้นฉบับได้ด้วยตนเองที่ https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ/index

5. การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง

1) ให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนามปี (author-date in text citation) โดยระบุ ชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความ ที่ต้องการอ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจระบุเลขหน้าของเอกสาร ที่อ้างด้วยก็ได้หากต้องการ

(ชื่อผู้แต่ง, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง

(สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2549, น. 200-205)

(McCartney & Phillips, 2006, p. 498-499)

2) ให้มีการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (reference citation) โดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้น ๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่งภายใต้หัวข้อ เอกสารอ้างอิง สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทย หรือ Reference สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) กรณีรายการเอกสารอ้างอิงภาษาไทย ให้แปลรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษต่อท้าย

รายการอ้างอิงภาษาไทย ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงมีดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง.** ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์/ผู้จัดพิมพ์.

พรพิมล ตรีโชติ. (2542). **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Huntington, S. (2003). **The Clash of Civilization and the Remaking of World Order**. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

2. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). “ชื่อบทความ.” **ชื่อวารสาร** ปีที่,ฉบับที่ (เดือน): หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

สมบัติ จันทรวงศ์. (2557). “คณาธิปไตยหรือประชาธิปไตยในอาเซียน: มุมมองของ Alexis de Tocqueville.” **วารสารเอเชียพิจาร ฉบับปฐมฤกษ์** 15,5: 23-63.

Chanrochanakit, P. (2011). “Deforming thai Politics As Read through Thai Contemporary Art.” **Third Text** 25,4: 419-429.

3. นิตยสารหรือหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์เผยแพร่). “ชื่อบทความ.” **ชื่อนิตยสาร/หนังสือพิมพ์** (วันที่ เดือนที่) : หน้า.

มูฮัมหมัดอิลยาส หญ้าปรัง. (2554). “จะเอายังไงกับภาคใต้?” **มติชน** (3 มิถุนายน): 15.

4. บทความจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). **ชื่อเรื่อง**. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปี ที่สืบค้น จากชื่อเว็บไซต์.

สมชาย ภคภาสวิวัฒน์. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่าง AEC และประชาคมสังคม และวัฒนธรรมอาเซียน**. ค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2557 จาก http://www.mfa.go.th.

5. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ชื่อมหาวิทยาลัย, ชื่อคณะ, ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา.

Boroughs, B.B.S. (2010). **Social networking websites and voter turnout**. (Master’s thesis). Georgetown University, Faculty of the Graduate School of Arts and Sciences.

ธีระพันธ์ ชนาพรรณ. (2548). **การจัดการการสื่อสารของคณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยเอกชนที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1**.(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน,สาขาการสื่อสาร ภาครัฐและเอกชน.

*** หมายเหตุ ต้นฉบับบทความที่นำส่งจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์และคำแนะนำการเขียนที่กำหนดเท่านั้น จึงจะได้รับพิจารณาดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์สามารถดูรายละเอียดการจัดเตรียมต้นฉบับได้ที่ https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ/index

จริยธรรมในการพิมพ์ (Publication Ethics)

วารสารให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้นจึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ใดมาก่อน

2. ผู้นิพนธ์ต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งหากมีการระบุผลงานของผู้อื่นในต้นฉบับไม่ว่าด้วยการคัดลอกข้อความ (Quotation) การสรุปความ (Paraphrase)หรือการย่อความ(Summary) ต้องมีการอ้างอิง (Citation) ทั้งในเนื้อหา (In-text citation) และการเขียนรายการเอกสารอ้างอิงตอนท้าย (References) และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น

3. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำผู้แต่ง” หรือ “Author Guidelines”

4. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วมหรืออาสาสมัครหรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

5. ผู้นิพนธ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารแล้ว

6. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมาย และขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการพิจารณาบทความโดยอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และโดยปราศจากอคติด้านเชื้อชาติ ความเชื่อทางศาสนา เพศ แนวคิดทางการเมือง และสถาบันที่สังกัด ต่อผู้นิพนธ์และบทความที่พิจารณาไม่ว่าด้วยกรณีใด

3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นิพนธ์

5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน ไม่นำส่วนใดส่วนหนึ่งของข้อมูลต้นฉบับที่ตนเป็นผู้ประเมินไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนหากไม่ได้รับความยินยอมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เขียนหรือความเห็นชอบจากบรรณาธิการ

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารกำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่อื่นได้รับรู้

แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา
ศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
วันที่.....

ชื่อ..... นามสกุล.....
ที่อยู่.....
.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....
ขอสมัครสมาชิกวารสารเอเชียตะวันออกและอาเซียนศึกษา

☐ รับวารสารรายปี 2 ฉบับ 360 บาท เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....
☐ รับวารสารรายปี 4 ฉบับ 700 บาท เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....
☐ รับวารสารรายปี 6 ฉบับ 1,000 บาท เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

พร้อมนี้ได้ชำระค่าสมาชิกเป็น ☐ เงินสด
☐ โอนเงินเข้าบัญชี ธนาคารทหารไทย
สาขารามคำแหง ชื่อบัญชี “ศูนย์การเมือง
สังคมและอาณาบริเวณศึกษา ม.ร.”
เลขที่บัญชี 156-2-27622-8

ลงชื่อ.....
วันที่.....

โปรดส่งหลักฐานและใบสมัครสมาชิกมาที่

ศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา คณะรัฐศาสตร์ อาคารศรีศรัทธา ชั้น 3 ห้อง 314
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทรศัพท์ 02-310-8497 , 096-259-0036
อีเมล eascram@gmail.com
เว็บไซต์ https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ/index

Guideline for manuscript submission.
Journal of East Asia and ASEAN Studies,
Centre of Politics, Social and Area Studies,
Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.

Journal of East Asia and ASEAN Studies publishes academic articles from teachers, scholars, researchers, and graduate students in said fields, whether local or foreign, that fall in the scope of political science, international relations, public administration, sociology, anthropology, Asian study in scope of area study.

This journal seeks academic papers, for example, academic articles, research articles, review articles, and book reviews. Manuscripts submitted to Journal of East Asia and ASEAN Studies should be original contributions, not published by any other publication (except for research report and thesis), not be considered by any other publication at the same time, not a plagiarized work, not a shortened, or extracted from other people works, which could lead to misunderstanding in results of the research or study. All published articles must be reviewed by experts in related fields and approved by editorial boards.

Author Guideline

1. Type of manuscript

1.1. Academic article

1.2. Research article

1.3. Review article and book review

1.4. Special article

2. Manuscript template

2.1 Article name in Thai and English in the center of the paper. Use ** and specify the purpose of this article, both in Thai and English, in a footnote.

2.2 Author's name, both in Thai and English, without name title at the right side of the paper. Use * and specify the author's title, affiliated institution, and academic position (if applicable) in Thai and English in a footnote. If there is more than one author, please identify everyone.

2.3 Abstract in Thai and English, up to 250 words in length.

2.4 Specify the article's keyword in Thai and English, up to five keywords.

2.5 Introduction of the article.

2.6 Body of the article.

2.7 Conclusion of the article.

2.8 Reference materials of the article.

3. Manuscripts preparation

3.1 State author's name, title, academic position (if applicable), contactable address, email, telephone number, and Teletext.

3.2 One copy of the manuscript.

3.3 Use Microsoft Word program.

3.4 Use TH Sarabun New font size 16 on one-sided A4 paper.

3.5 Use single space option in line and paragraph spacing. Manuscripts must be between 15 - 20 pages, reference included.

3.6 References use APA (American Psychological Association) style.

3.7 Page Setup.

- Set paper's top margins to 1 inch or 2.54 cm.
- Set paper's bottom margins to 1 inch or 2.54 cm.
- Set paper's left margins to 1.5 inches or 3.18 cm.
- Set paper's right margins to 1 inch or 2.54 cm.

4. Manuscript submission

The manuscript may be submitted in any manner

1. Send one copy of the manuscript to the Editorial Board of Journal of East Asia and ASEAN Studies, Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science, Sri Sattha Building, 3rd floor, room 314th, Ramkhamhaeng University, Ramkhamhaeng Rd, Hua Mak, Bang Kapi District, Bangkok 10240. Tel: 02-310-8497, 096-259-0036.

2. Email to eascram@gmail.com and uses email subjects as "Submission of the name of the manuscript Manuscript"

3. Make an online submission at https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ/index. The author must register to the website before submitting can be

done.

5. Citation and reference

1. Use the author-date citation system for in-text citation. Specify the author's name and publication year before or behind the cited text to state the originality. The page number can be specified if need be.

Author's name (Publication year, page number)
before the cited text.
McCartney & Phillips (2006, p. 498-499) .....
(Author's name, publication year, page number)
behind the cited text.
.....(McCartney & Phillips, 2006, p. 498-499)

2. Reference citation use APA (American Psychological Association) style. All the reference material used in the article should be sorted alphabetically under the Reference Section. Thai Language materials should go before English Language materials.

1. Books

Author name. (Publication year). **Book title**. Edition. Location: Publisher.

Huntington, S. (2003). **The Clash of Civilization and the Remaking of World Order**. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

2. Journal

Author name. (Publication year). "Article Title." **Journal Title** Volume, Issue (Month): First page-Last page.

Chanrochanakit, P. (2011). "Deforming thai Politics As Read through Thai Contemporary Art." **Third Text** 25,4: 419-429.

3. Article from magazine or newspaper

Author name. (Publication year). "Article Title." **Magazine/Newspaper title** (Date Month) : Page.

Spring, A., & Earl, C. (2018). "Just not blond': How the diversity push is failing Australian fashion." **The Guardian: Australia Edition**. (22 May) : 8.

4. Article from website

Author name. (Publication year). **Article Title**. Retrieved date/month/ year from website URL

Smith, T., & Williams, B. M. (2019). **How to structure a dissertation**. Retrieved 20 January 2016 from https://www.scribbr.com/category/dissertation/

5. Thesis or dissertation

Author name. (Publication year). **Thesis/Dissertation Title**. (doctoral dissertation or master's thesis). Name of institution, Faculty, Degree.

Boroughs, B.B.S. (2010). **Social networking websites and voter turnout**. (Master's thesis). Georgetown University, Faculty of the Graduate School of Arts and Sciences.

*** Note: All the submitted manuscripts must be prepared according to the provided guideline to be considered for publication. The author's guidelines and manuscript preparation are at https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ/index

Publication Ethics

Journal of East Asia and ASEAN Studies emphasizes publication ethics and set the following principle and ethic for all parties involved.

Authors

1. The submitted manuscript should not be published by any other publication or be considered by any other publication at the same time.

2. If the submitted manuscript contains quotations, paraphrasing, or summarizing from other people's work, the manuscript should be properly cited, either in-text or in the reference section. Above all, the manuscript must not be plagiarized work.

3. The submitted manuscripts must be prepared according to the provided guideline.

4. If the submitted manuscript involves the use of animals, participants, volunteers or contains sensitive information about the informant, the author must strictly adhere to applicable law and regulation. A letter of consent or approval from the relevant institution must be present when conducting research.

5. The author must assign the copyright of the submitted manuscript to the Journal of East Asia and ASEAN Studies before publication and agree not to submit the same manuscript to any other publisher after it was accepted.

6. The author must be an actual participant in the research or study discussed in the manuscript.

Editors and Editorial boards

1. The editor and editorial board must conduct a preliminary review of all received manuscripts to determine whether they meet the journal's criteria and scope. Additionally, the manuscripts must undergo a quality control process prior to publication.

2. The editor and editorial board must review all received manuscripts without biased or prejudice against authors' ethnicity, religion, gender, political view, and affiliated institution.

3. The editor and editorial board should be disinterested in financial gain or claiming the manuscripts as their own when dealing with authors and reviewers.

4. The editor and editorial board must not obstruct, alter, or intervene in information exchanging between authors and reviewers.

5. The editor and editorial board must strictly follow the journal's procedure.

Reviewers

1. Reviewers should be disinterested when dealing with authors. The review must based on the quality of the manuscripts, academic principle, and reason, without biased or prejudice against the authors.

2. Reviewers must be subject matter experts in the field regarding the manuscripts.

3. Reviewers must not seek any gain from the manuscripts they review; using any portion of the information in the manuscripts for personal gain is prohibited without the authors' written consent and editorial board approval.

Subscription Form for the Journal of East Asia and ASEAN Studies,
Centre of Politics, Social and Area Studies,
Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

Date.....

N a m e.....S u r n a m e.....

Address.....

Tel.....Fax.....

I/We would like to subscribe to the journal for:

☐ Bi-Annually 2 Issues 360 BTH Start.....

☐ 2 Year 4 Issues 700 BTH Start.....

☐ 3 Year 6 Issues 1,000 BTH Start.....

☐ Cash

☐ Transfer to account TMB Bank Public Company Limited Ramkhamhaeng Branch: Account Name: Centre of Politics, Social and Area Studies. RU. No. 15-6216-50-25

Signature.....

Date...../...../.....

Please send this form and your payment confirmation to

Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science,
Ramkhamhaeng University, Huamak, Bangkapi, Bangkok, 10240
Tel: 02-310-8497 , 096-259-0036 Email: eascram@gmail.com
Website: https://so01.tci-thaijo.org/index.php/eascramJ/index